

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СТУДЕНТСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ФІНАНСИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

23 травня 2017 РОКУ

ХАРКІВ – 2017

УДК 336 (063)
ББК 65.26Я4
Ф 59

*Рекомендовано до видання рішенням Вченої ради фінансового факультету
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(протокол № 15 від 17 травня 2017 року)*

Редакційна колегія збірника (оргкомітет конференції):

Проноза П. В. д.е.н., професор, декан фінансового факультету

Журавльова І. В. д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів

Малюкіна А.О. к.е.н., доцент кафедри фінансів

Меренкова Л. О. к.е.н., доцент кафедри фінансів

Ф 59 **Фінанси очима студентів: Збірник матеріалів студентської науково-
практичної конференції (23 травня 2017 року). – Харків : ХНЕУ
ім. С. Кузнеця, 2017. – 195 с.**

*У збірнику матеріалів конференції представлені власні бачення студентів
фінансового факультету щодо вирішення актуальних проблем управління
фінансами в сучасних умовах.*

ББК 65.26я4

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ЇЇ РОЗВИТКУ

АЗАРОВА Л. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Машинобудування служить основою економіки будь-якої країни і грає вирішальну роль у створенні матеріально-технічної бази господарства. У сучасних умовах йому належить винятково важлива роль у прискоренні науково-технічного прогресу. Отже, від стану машинобудівної галузі безпосередньо залежать тенденції розвитку економіки в цілому. З метою діагностики стану галузі машинобудування проведено комплексний статистичний аналіз, що ґрунтується на даних Державної служби статистики України [1]. У зв'язку з тим, що розвиток промисловості країни формує основу для її економічного зростання, доцільно вважати, що показники розвитку промисловості є відображенням тенденцій розвитку економіки країни у цілому. Саме тому при аналізі машинобудівної галузі доцільним є проведення порівняння темпів розвитку машинобудування та промисловості як усередненим показником розвитку економіки України.

Згідно статистичних даних, вплив світової фінансової кризи 2008 р. спричинив різке зменшення обсягів реалізованої продукції підприємств машинобудівної галузі на 29,5% у 2009 р. порівняно із 2008 р., при цьому за промисловістю зниження склало лише 12%. Протягом 2009 - 2012 рр. відбувалось поступове нарощування обсягів виробництва машинобудування за рахунок збільшення виробничих потужностей та підвищення частки ринку. Підприємства машинобудівної галузі за 2009 - 2012 рр. підвищили обсяги реалізації на 63,7%, підприємства промисловості – на 69,6%. У 2013 р. політика України почала переорієнтування на вступ до Євросоюзу, що призвело до зниження попиту з боку країн СНД та, як наслідок, зменшення обсягів реалізації. За рахунок втрати ринків збуту на території країн СНД обсяги реалізації машинобудівної галузі зменшились у 2014 р. порівняно із 2013 р. на 27,5%, коли за підприємствами промисловості даний показник збільшився на 4,5%. Заходи щодо розширення ринків збуту дозволили підвищити обсяги реалізації підприємств машинобудування на 13,1% у 2015 р. порівняно із 2014 р. Існуючу позитивну тенденцію необхідно зберегти шляхом розширення перспективного азіатського та південноамериканського ринків збуту машинобудівної продукції.

Питома вага реалізованої продукції машинобудівної галузі у складі промисловості має тенденцію до зниження з 10,6% у 2009 р. до 6,5% у 2015 р. Різке зменшення даного показника спостерігається протягом 2012 – 2015 рр., що пояснюється втратою закордонних ринків збуту на фоні орієнтації внутрішнього ринку України на імпорт машинобудівної продукції з країн Європи та Азії. Та незважаючи на вихід українських машинобудівних підприємств у 2015 р. на нові ринки збуту, питома вага реалізованої продукції машинобудівної галузі у складі промисловості зменшилась з 7,1% до 6,5%, що свідчить про перевищення темпів росту обсягів реалізації

промисловості над машинобудуванням. Це свідчить про скорочення частки реалізації засобів виробництва у складі промисловості, що може призвести до перетворення промисловості України з виробничої у ресурснозабезпечувальну, що призведе до зниження ВВП.

Обсяг імпорту машинобудівної продукції протягом 2009 - 2015 рр. переважає над обсягом експорту, що свідчить про надання переваги вітчизняними споживачами іноземній продукції та орієнтації машинобудівного комплексу України на експорт. Найбільший розрив між експортом та імпортом машинобудівної продукції спостерігається у 2011 - 2013 рр. за рахунок пришвидшення загального розвитку економіки країни, що призвело до перевищення темпів росту попиту національних споживачів на іноземну продукцію машинобудування над темпами росту експорту. У 2014 р. розрив між експортом та імпортом машинобудівної продукції скоротився на 48,7%, а у 2015 р. зменшився ще на 19,9%. Ці зміни відбулись за рахунок зменшення імпорту у 2014 р. на 38,1% та зменшення експорту на 32,8%, тобто спостерігаються більш швидкі темпи зменшення імпорту порівняно з експортом, що може свідчити про вихід національних виробників на українські ринки збуту. За період 2012-2015 рр. частка експорту машинобудівної продукції у складі експорту промисловості зменшилась з 18,8% до 12,2%, частка імпорту знизилась з 25% до 21,3%, у той час як за показниками промисловості розрив між експортом та імпортом зменшується та станом на 2015 р. спостерігається перевищення експорту над імпортом. Відповідно до цього, динаміка зміни зовнішньої торгівлі машинобудівної галузі гірше даного показника для промисловості України.

Рентабельність машинобудівної галузі протягом 2009 – 2012 рр. стрімко підвищувалась з 4,7% у 2009 р. до 9,9% у 2012 р., у той час як рентабельність промисловості мала тенденцію до зростання лише протягом 2009 - 2011 рр. та зросла за цей період на з 1,8% до 4,7%. Протягом 2011 - 2015 рр. рентабельність промисловості постійно зменшується з 4,7% у 2011 р. до 0,9% у 2015 р., що свідчить про зменшення виробничого потенціалу країни та є результатом розвитку кризових явищ в економіці країни. У машинобудівній галузі протягом 2012 - 2014 рр. спостерігається різке зменшення рентабельності за рахунок втрати ринків збуту на території країн СНД. Збитковим для підприємств машинобудівної галузі виявився 2014 р., коли рентабельність впала з 6,6% до -2,4%. У 2015 р. за рахунок розширення ринків збуту даний показник машинобудування дещо підвищився до 3,4%. Отже, рентабельність машинобудівної галузі є більш високою порівняно із середнім показником у промисловості.

Проведений аналіз виявив наступні проблеми машинобудівної галузі: втрата ринків збуту на території країн СНД при експортній спрямованості більшості машинобудівних підприємств на дані ринки збуту; недостатня розвиненість внутрішнього ринку машинобудування, що спрямований на імпорт закордонної продукції; низька питома вага обсягів реалізації машинобудівної продукції у складі обсягів реалізації промисловості, що призводить до ненасиченості внутрішніх ринків збуту продукцією машинобудування та створює умови для зростання імпорту.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ ТА ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ БАНКУ

АКБАЄВА А.О.

(науковий керівник – к.е.н., доцент Берест М.М.)

Для ефективного функціонування у сучасних тенденціях розвитку фінансового ринку банкам необхідно більш точно враховувати можливі загрози та ще ефективніше використовувати можливі переваги, а отже – враховувати якомога більше факторів, що можуть вплинути на безпеку банківської установи, а значить – на перспективи її подальшого ефективного та прибуткового функціонування. Тому узагальнення переліку актуальних загроз та факторів впливу на фінансову безпеку банків є актуальним.

Метою роботи є узагальнення сучасних підходів до класифікації загроз та факторів впливу на фінансову безпеку банку.

Аналіз літературних джерел з питань фінансової безпеки дозволив виділити наступні класифікаційні аспекти загроз фінансовій безпеці банку: цільова спрямованість; джерела виникнення, економічний характер, імовірність практичної реалізації [1], ступінь охоплення сфер економіки [2], глибина формування [3].

Досить важливим є поділ впливу загроз та факторів фінансової безпеки банку на внутрішні (ті, що виникають безпосередньо в діяльності банку та залежать від особливостей його функціонування) та зовнішні (виникають у зовнішньому середовищі його функціонування). В свою чергу, зовнішні фактори поділяються на економічні, державні, соціальні та ризикові, а внутрішні – на комерційні, організаційні, фінансові, кадрові, інформаційні, ризикові та технологічні. Значна кількість авторів вважають, що дуже важливим фактором загроз фінансовій безпеці банку є фінансові ризики, що виникають в процесі реалізації фінансових відносин банку з іншими суб'єктами: ризик втрати прибутковості, ліквідності та платоспроможності, ризик шахрайства з боку клієнтів, персоналу та інших суб'єктів тощо.

Таким чином, врахування комплексного впливу чинників і загроз фінансовій безпеці банківській установі з виділенням їх класифікаційних аспектів надає можливість банку забезпечити підвищення якості управління фінансовою безпекою банку, підтримувати її достатній рівень, що дозволить повноцінно використовувати позитивні чинники її забезпечення та враховувати вплив негативних чинників на банківську сферу.

Література

1. Алавердов А. Р. Организация и управление безопасностью в кредитно-финансовых организациях: учебное пособие. – М.: Московский государственный университет экономики, статистики и информатики, 2004. – 82 с.
2. Аленин В.В. Стратегия обеспечения экономической безопасности регионального банковского сектора: методология, методика, практика: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра экон. наук: спец. 08.00.10 – финансы, денежное обращение и кредит / В.В. Аленин. – Иваново, 2007. – 32 с.
3. Журавлёв П.В. Проблемы обеспечения устойчивости банковского сектора / П.В. Журавлёв // Вестник Академии. – 2010. – № 3. – С. 64.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

АКСЬОНОВА К. С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С. В.)

Дослідження фінансових результатів підприємства є дуже актуальними, адже зараз, при зростаючих обсягах виробництва більше ніж третина промислових підприємств України залишається збитковими і не можуть створювати здорову конкуренцію на ринку [1]. Проблематика полягає в якісному проведенні аналізу фінансових результатів, за результатами якого підприємство зможе знайти шляхи максимізації прибутку, виявити фактори, які впливають на його розмір та ін.

Теоретичні та методологічні засади здійснення аналізу фінансових результатів підприємства розглядали В. Г. Білик, Г. В. Савицька, Н. А. Толкачева, Ю. М. Тютюнник, О. С. Філімоненко, А. Д. Шеремет, О. В. Єфімова та ін.

Дослідження поглядів на визначення «фінансових результатів» показало, що є спільні риси і суттєві відмінності в інтерпретації фінансових результатів діяльності підприємства.

На думку автора фінансовий результат – це узагальнюючий показник, який відображає кінцевий економічний результат діяльності підприємства у ході його економічних відносин, які пов'язані з розрахунками між його контрагентами, рухом грошових коштів, грошовим обігом та виражений у формі прибутку або збитку, який отримує підприємство.

На формування та розмір фінансових результатів впливає велика кількість факторів, що характеризують різні боки фінансово-господарської діяльності підприємства [2].

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються абсолютними та відносними показниками. Абсолютний показник, який характеризує фінансовий результат діяльності підприємства – прибуток, а відносний – рентабельність діяльності підприємства.

Таким чином, для того, щоб забезпечити стрімкий економічний розвиток України потрібно досягнути високої конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, головним завданням яких є отримання стійкого, позитивного фінансового результату, який є підсумком відображення всіх сторін діяльності суб'єкта господарювання.

Оцінка фінансових результатів дозволяє розглянути можливості поліпшення фінансового становища і за результатами розрахунків прийняти економічно обґрунтовані рішення. Аналіз результатів є тією базою, на підставі якої будується фінансова політика підприємства.

Література

1. Нечитайло А. И. Развитие методологии и методики формирования учетной информации о финансовых результатах организации : автореф. дис. на соиск. ученой степени докт. экон. наук : спец. 08.00.12 «Бухгалтерский учет, статистика» / А. И. Нечитайло. – СПб, 2008. – 41 с.
2. Федосов В. М. Теорія фінансів: Підручник /В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

ВПЛИВ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ НА ПРИБУТОК БАНКУ

АЛЕКСИН В. Р.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кузенко Т.Б.)

Розвиток банківської системи країни значно залежить від низки зовнішніх та внутрішніх факторів, які визначають кінцеві результати діяльності банків. За таких умов важливого значення набуває зменшення негативного впливу такого роду факторів на прибуток банків, який характеризує результати їхньої діяльності.

Актуальність даної роботи є виправданою, оскільки ідентифікація факторів внутрішнього і зовнішнього впливу на формування прибутку банку передбачає собою розробку сукупності планів та управлінських рішень, стратегій і тактик, що дозволяє банку залишитися конкурентоспроможним та мати перспективи подальшого розвитку.

У своїх дослідженнях питання прибутку банків висвітлюється у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, серед яких О. А. Криклій, Л. В. Діденко, А. М. Герасимович, А. М. Мороз, І. М. Парасій-Вергуненко, В. М. Кочетков та інші [1].

Метою роботи є розгляд впливу факторів на діяльність банку, а саме на формування його фінансових результатів, тобто прибутку.

На зміну прибутку впливають дві групи факторів: зовнішні й внутрішні.

До зовнішніх відносять фактори, поява та вплив яких на формування прибутку банку не залежать від його діяльності. До таких факторів відносять: стан економіки країни, рівень розвитку промисловості, рівень імпорту та експорту, зміна курсу валюти, зміна облікової ставки, зміна розміру обов'язкових резервів, податкове законодавство, зміна дохідності за державними цінними паперами, стан міжнародних фондових і валютних ринків, кризові явища в країні, конкуренція на ринку банківських послуг.

Щодо стану економіки, то спроможність кредитування як підприємства, так і населення в цілому характеризує здоровий стан економіки.

Ще одним зовнішнім фактором є зміна курсу валюти. Банки отримують прибуток від зміни курсів валют на валютних ринках. Валютний арбітраж є одним зі шляхів отримання прибутку банками [2].

Облікова ставка має вплив на розмір відсоткових ставок банків за кредитами та депозитами, що і впливає на фінансовий результат банків [4].

Ставки та методи оподаткування клієнтів мають вплив на продуктивний ряд банківських послуг, тобто система оподаткування суб'єктів господарювання й фізичних осіб опосередковано впливає на вибір напрямів діяльності банку.

Дохідність державних цінних паперів має прямий вплив на дохідність банків, а вже при збільшенні дохідності державних цінних паперів, банк, що їх придбав, також отримує більших прибуток за даними цінними паперами.

Внаслідок кризових явищ виникають втрати банківської системи через відплив коштів населення з банківських рахунків, зростання позичкової заборгованості, зниження ліквідності банків.

З наявності конкуренції банк враховує переваги та недоліки конкурентів, і на основі даних організовує свою діяльність. Також даний фактор впливає на прибутковість банку через якість продуктів, асортимент та їх ціну.

Окрім зовнішніх факторів впливу на прибуток банку необхідно розглянути і внутрішні фактори, тобто ті, що впливають на формування прибутку через діяльність банків та управлінські рішення, що були прийняті його топ-менеджментом [4].

До внутрішніх факторів них відносяться: кваліфікація персоналу, умови праці, банківські технології, ефективність використання банківських ресурсів, соціальні фактори.

Кваліфікація персоналу відіграє значну роль у розвитку банківської діяльності. Часто гальмування розвитку банківського бізнесу спричинене відсутністю висококваліфікованих фахівців у банківській сфері та неякісним корпоративним управлінням.

Умови праці є певним стимулом, що примушує працювати з певною віддачею. Даний фактор впливає на ефективність праці, і як наслідок, в свою чергу на діяльність всього банку[5].

Технології також є фактором впливу на прибуток банку. Банківські технології можуть мати значний вплив на спроможність банку пропонувати нові продукти та послуги, виходити на нові ринки і сегментувати ринок, що впливатиме на фінансовий результат.

Соціальні фактори також відносяться до факторів впливу, і є найбільш неконтрольованими. До них відносяться: схильність до заощадження та надзвичайні фактори [6].

Отже, головною метою діяльності банків є прибуток. На сьогодні існує велика кількість факторів, які впливають на формування прибутку банку, а також значна кількість їх класифікацій. Дані фактори не можуть впливати на прибуток окремо один від одного, через те, що вони є взаємопов'язані, тому один фактор тягне за собою ще ряд інших факторів.

Література

1. Криклій О. А. Управління прибутком банку: монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : УАБС НБУ, 2008. – 136 с.
2. Діденко Л. В. Методичні підходи до аналізу доходів та витрат банку [Електронний ресурс] / Л. В. Діденко. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpnudps_2012_2_12.pdf.
3. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; за ред. А. М. Герасимовича. – К : КНЕУ, 2004. – 599 с.
4. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти : монографія / В. М. Кочетков. – К. : КНЕУ, 2002. – 238 с.
5. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 року, зі змінами та доповненнями за № 2740- III від 20.09.2001 р. // www.bank.gov.ua.
6. Інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків України» № 276 від 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1252-13>.

СУТНІСТЬ ІНТЕГРАЛЬНОГО ПОКАЗНИКА ДЛЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

АЛІСОВА М.Г.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кондусова Л.Ф.)

Аналіз фінансової діяльності підприємства дає можливість отримати інформацію про стан підприємства, його конкурентоздатність та платоспроможність, наявність фінансових резервів, які можливо буде використати для фінансування розвитку підприємства, ведення інвестиційної та інноваційної діяльності, виплати власникам дивіденди, преміальних виплат, тощо.

Найчастіше оцінку фінансового стану проводять за допомогою фінансових показників. Вони визначають такі важливі аспекти фінансового стану і результатів діяльності підприємства, як ліквідність довгострокова платоспроможність, рентабельність. Застосування такого способу є не дуже чітким, бо це пов'язане зі складністю досліджуваних економічних явищ і процесів, їх багаторівневості та неоднозначністю. У таких умовах дати цілісну оцінку вказаних явищ за допомогою одної групи показника неможливо. Тому використовується система різноманітних коефіцієнтів які необхідно проаналізувати для прийняття правильних рішень. Саме таксономічні методи мають потужну систему розрахунків які вирішують різноманітні проблеми.

Застосування таксономічного аналізу для дослідження розвитку управління фінансового стану ґрунтується на тих міркуваннях, що в економічній науці деколи важко проводити дослідження статистичними методами, котрі опираються на розподіл багатомірного простору у випадкових величин.

Одним із перших почав використовувати спеціальну дослідницьку методику агрегування ознак З. Хельвіг. Вченими було запропоновано таксономічний показник, котрий являє собою синтетичну величину, яка утворена з усіх ознак які характеризують економічне явище, що вивчається. [1]. Дослідженням питання використання таксономічного аналізу для обґрунтування економічних явищ займалися такі вітчизняні дослідники, як: Айвазян С.А., Бажаєв З.І., Кожушко О., Плюта В., Сабліна Н.В. та ін. Головною метою використання методу таксономії є здобуття інформації про наявність або відсутність однорідності в досліджуваній сукупності об'єктів.

Метою роботи є застосування методу таксономії для визначення рівня фінансового стану підприємства.

Таксономічний показник рівня розвитку може використовуватись не тільки в дослідженнях, що відносяться до сукупності статистичних одиниць, але і при аналізі властивостей однієї одиниці.

Процес побудови таксономічного показника рівня розвитку починається з визначення елементів матриці спостережень [2].

Зазначений підхід використовувався для визначення фінансового стану підприємств машинобудівного сектору. Проведений аналіз фінансового стану здійснювався за основними напрямками: аналіз ліквідності та

платоспроможності, аналіз ділової активності, аналіз фінансової стійкості та аналіз рентабельності. Відповідно, пропонується здійснити розрахунок таксономічного показника розвитку за тими ж напрямками.

Наступним кроком при визначенні показника таксономії є диференціації ознак матриці спостережень, при цьому всі складові поділяються на стимулятори та де стимулятори. Основою розподілу ознак на дві групи виступає характер впливу кожного з них на рівень розвитку досліджуваних об'єктів [3].

Ще одним етапом визначення показника таксономічного розвитку є розрахунок відстані між окремими спостереженнями й еталоном розвитку.

Таксономічний показник дає змогу схарактеризувати рівень розвитку окремих сторін діяльності підприємства. Значення таксономічного показника варіюється від 0 до 1. Відповідно, чим вище значення показника, тим вищий рівень розвитку.

Наступний таксономічний показник – рівень ліквідності та платоспроможності, що дозволить оцінити здатність підприємства сплачувати свої короткострокові зобов'язання.

Показник рівня фінансової стійкості дозволить оцінити ступінь незалежності підприємства від зовнішніх кредиторів та ефективність використання позикового фінансування [4].

Таксономічні показники рівня ділової активності, ліквідності й платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності надають можливість сформувати таксономічний показник фінансового розвитку підприємства, який дозволить оцінити в цілому фінансовий стан підприємства та визначити фінансові можливості їх стратегічного розвитку.

Таким чином визначення таксономічного показника рівня ділової активності, ліквідності й платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності дасть змогу не тільки кількісно виразити рівень фінансового розвитку підприємства без поправок на експертні оцінки, а й покаже слабкі сторони підприємства.

Визначення рівня фінансового розвитку, у свою чергу, дозволить підприємствам обирати подальші напрями стратегічного розвитку, виходячи зі своїх фінансових можливостей.

Література

1. Лощина Л.В. Інтегральний показник фінансового стану підприємства в аспекті антикризових заходів / Л.В. Лощина – Матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції (22 – 24 листопада 2010 р.). – Полтава, 2010. – С. 148 – 150.
2. Плюта В. Порівняльний аналіз в економічних дослідженнях: методи таксономії та факторного аналізу / В. Плюта : [пер. з наукової редакції В. М. Жукової]. – М. : Статистика 2007. – С. 151 – 158.
3. Сабліна Н. В. Використання методу таксономії для аналізу внутрішніх ресурсів підприємства / Н. В. Сабліна, В. А. Теличко / Бізнес - Інформ. – 2009. – № 3. – С. 78 – 82.
4. Тищенко А. Н. Оцінка ефективності використання ресурсів стратегічного потенціалу підприємства / А.Н. Тищенко – Київ, 2007. – С. 83 – 96.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

АМАЛІЄВА Е.З.

(науковий керівник – к.е.н., доцент Сабліна Н.В.)

На сучасному етапі актуальною проблемою являється створення рушійних механізмів розвитку економіки України. Стимулювання стійкого розвитку національної економіки не можливо без результативних методів мінімізації ризиків. Все це потребує проведення досліджень закордонного досвіду та наукових публікацій з ризик-менеджменту зарубіжних наукових шкіл.

Проведений аналіз і узагальнення напрацювань зарубіжних фахівців із ризик-менеджменту дав підстави вітчизняному науковцю І. Посохову [1] виділити ряд провідних наукових зарубіжних шкіл: американську, японську, швейцарську, німецьку, англійську, австралійську школи.

Науковці американської школи у своїх працях об'єднали різні галузі знань ризику, а саме: економічне обґрунтування його поведінкових аспектів, фінансову оцінку, безпосередньо мінімізацію ризику, і вперше надають його повну картину; показують побудову організаційного зв'язку між функціями мінімізації ризиків у компанії: стратегією, фінансами і поточною діяльністю, для того, щоб інструменти і результати оцінки визначалися процесом прийняття рішень. Серед сучасних її представників можна назвати Д. Галая [2], Ф. Джоріона [3], А. Дамодарана [4] та інших відомих науковців.

Представники англійської школи ризик-менеджменту (Т. Андерсен [5], А. Заман [6] та інші) стверджують про необхідність застосування імовірнісного аналізу ризику з метою кількісної оцінки ризику у ситуаціях, коли класичний статистичний аналіз важко або неможливо використати. Вчені розглядають як стандартні, так і важливі нові теми: використання експертної оцінки невизначеності. Англійські економісти також визначають цілу низку якісних і кількісних методів, які можуть бути використані для ідентифікації, моделювання та оцінки ризиків, а також описи стратегій щодо їх зниження. Німецька наукова школа вважає, що аналіз фінансових ризиків зосереджений на дослідженнях, які ґрунтуються на сучасній мікроекономіці та емпіричних положеннях. Даний підхід є необхідним через тісні зв'язки між різними видами ризику(ринковий, кредитний, ліквідності та операційний) і етапами процесу аналізу ризиків (вимірювання, мінімізація ризиків). Отже, це допомагає нам виявити та оцінити ризики та процес їх мінімізації у відповідності до цілей підприємства. В Німеччині при університеті Кельна створена вища школа управління ризиками, яка є експериментальним колективом в сфері вивчення ризик-менеджменту. Головним завданням школи є допомога молодим вченим. У цій школі такі відомі професори як А. Кемпф, Г. Скрадін, Т. Хартман-Венделс, Ф. Шмідт проводять різноманітні дослідження в сфері вивчення ризиків та їх впливу на результати діяльності підприємства [1].

Необхідно зазначити існування та плідну працю у столиці Швейцарії, місті Берн, лабораторії з ризик-менеджменту RiskLab Switzerland і її

провідних науковців В. Бігноззі, М. Вютріх, А. Гіслер, П. Дерпе, П. Ембрехт, М. Хоферт, та науковців Базельського банківського комітету, які є розробниками світових стандартів Базель II та Базель III. Суттєві здобутки у проектуванні сьогоденних теоретичних основ з оцінки ризику, застосовуючи методику нечіткої логіки та нечітких множин, зробили представники японської наукової школи (Мамдані, Сугено, Цукамото) [7]. Значні успіхи у сфері керування ризиками зробили представники австралійської школи ризик-менеджменту, що розташована у Сіднеї. Так, видатний економіст Грегорі Монахан, опрацював маркетингову стратегію для оцінки та мінімізації кредитного та операційного ризиків. Також, цей відомий аналітик і менеджер-практик з ризикології прийняв участь у розробці першої версії програми для керування ризиками SAS. Також науковцями Австралії запропоновано посібник «Financial Enterprise Risk Management (International Series on Actuarial Science)» [8], в якому висвітлюються наступні питання: процес оцінки ризиків; шляхи досягнення стратегічних цілей; методи зниження операційних ризиків; прийоми підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Проаналізувавши праці зарубіжних вчених у сфері дослідження, оцінки та мінімізації ризиків для підприємств, можна виділити найбільш перспективні напрямки розвитку досліджень, що на сьогодні набувають актуальності для України: стратегія оцінки та зниження ризиків підприємства; стратегія розвитку підприємства з урахуванням ризику; політичні та соціальні ризики в інвестиційній стратегії підприємства; розробка та аналіз моделей і математичних методів і способів кількісних оцінок ризиків; фінансовий ризик-аналіз, його методи і моделі; розробка новітніх методик в сфері оцінки різних ризиків; аналіз макроекономічних ризиків держав у процесі глобалізації та інтеграції; аналіз ризиків провідних промислових і банківських корпорацій.

Література

1. Посохов І. М. Аналіз досліджень зарубіжних наукових шкіл ризик-менеджменту : [Електронний ресурс] / І. М. Посохов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 4. – С. 164-172.
2. Crouhy M. Risk Management / M. Crouhy, D. Galai, R. Mark. – New York: McGraw-Hill, 2012. – 390 p.
3. Jorion P. Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk / P. Jorion. – New York : McGraw-Hill, 2006. – 600 p.
4. Damodaran A. Strategic Risk Taking: A Framework for Risk Management / A. Damodaran. – Pennsylvania : Pearson Prentice Hall, 2008. – 408 p.
5. Andersen T. Strategic Risk Management Practice: How to Deal Effectively with Major Corporate Exposures / T. Andersen, P. Schrøder. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – 268 p.
6. Zaman A. Reputational Risk: How To Manage For Value /A. Zaman. – London : Creation FT Prentice Hall, 2004. – 286 p.
7. Mamdani E. An Experiment in Linguistic Synthesis with Fuzzy Logic Controller / E. Mamdani, S. Assilian // Int. J. Man-Machine Studies. – 1975. – Vol. 7. – № 1. – P. 1-13.
8. Gregory Monahan. Enterprise Risk Management: A Methodology for Achieving Strategic Objectives (Wiley and SAS Business Series) / M. Gregory. – New York : Wiley, 2008. – 180 p.

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ПІДПРИЄМСТВА

АНДРЕЄВА К.О.

(науковий керівник – к.е.н., доцент Полтініна О.П.)

Для управління прибутком, необхідно розкрити механізм його формування, визначити вплив та частку кожного фактора, його зростання чи зниження. Основним змістом економічного аналізу є дослідження впливу зміни величини факторів на зміну значення результуючого показника.

Різноманіття факторів, що впливають на прибуток, вимагає їх класифікації, яка в той же час має важливе значення для визначення основних напрямків пошуку резервів підвищення ефективності господарювання. Слід зазначити, що в економічній літературі погляди науковців щодо класифікації факторів різноманітні.

Наприклад, О. Бородіна розподіляє фактори на залежні та незалежні від діяльності підприємства. До залежних факторів відносить рівень господарювання, компетентність працівників, конкурентоспроможність продукції, організацію виробництва та праці, продуктивність праці, стан та ефективність фінансового планування. До незалежних факторів належать: кон'юнктура ринку, рівень цін на матеріально-сировинні та паливно-енергетичні ресурси, норми амортизаційних відрахувань [1].

Економісти Л. Донцова та Н. Нікіфорова також розподіляє фактори на залежні й незалежні. До незалежних (зовнішніх) вони відносять стан ринку, ціну та тарифи на паливо, енергію, норми амортизації, систему оподаткування, обсяг та якість природних ресурсів. До залежних (внутрішніх), на їх думку, відносяться обсяг та якість продукції, рівень собівартості та інших затрат, рівень організації праці, економічна зацікавленість працівників та рівень виробництва [2].

С. М. Івашківський пропонує свою класифікацію факторів, що впливають на розмір фінансового результату. Він виділяє три групи факторів прибутку: у сфері виробництва, у сфері обігу та фактори, що не залежать до виробництва. Так, до чинників, що впливають на фінансовий результат у сфері виробництва належать: Обсяг виробництва, якість продукції, асортимент, рівень оптових цін і т.д. У сфері обігу: Організація роботи по реалізації продукції, взаємозв'язок з споживачами і т.д. Третя група чинників включає в себе такі фактори як збої у виробництві, ремонт транспорту тощо [3].

Проте, дана класифікація не дозволяє правильно і грамотно оцінити ситуацію, що склалася, положення підприємства на ринку, фінансовий стан підприємства, так як не подає повну характеристику впливу факторів на фінансовий результат, а отже не сприяє прийняттю ефективного управлінського рішення з метою збільшення прибутку.

Іншу думку надає І. А. Бланк, що класифікує фактори за системними ознаками. Тобто на першому рівні фактори впливу можуть бути з внутрішнього та зовнішнього середовища. У свою чергу, внутрішні фактори поділяються на два типи: виробничі та позавиробничі.

Таким чином, І. А. Бланк виділив класифікацію факторів за такими ознаками, як джерело виникнення. Тобто, вплив на фінансові результати може бути як зовнішній так і внутрішній. Зовнішні фактори – фактори, що не залежать від діяльності самого підприємства, проте вони можуть мати суттєвий вплив на прибутковість підприємства.

У літературі виділяють багато факторів, що впливають на діяльність суб'єкта господарювання з зовні. Основними є: рівень політичної стабільності, економічний стан держави, демографічна ситуація в країні, кон'юнктура ринку, у тому числі ринку споживчих товарів, темпи інфляції, ставка відсотку на банківські продукти, проведення державної економічної політики з метою регулювання, платоспроможність споживачів і т.д. [5].

До внутрішніх факторів можна віднести чинники, які мають залежність від діяльності самого підприємства та характеризують ефективність його виробництва. У процесі аналізу, даний розподіл факторів може виявити рівень ефективності діяльності підприємства, його робочого колективу, організаційної структури, прийнятих рішень тощо. Аналізуючи фінансовий стан підприємства, можна виділити основні чинники, що впливають на фінансовий результат: обсяг валового прибутку, продуктивність праці, швидкість обороту товарів, наявність власних оборотних коштів, ефективність використання основних фондів, обсяг роздрібного товарообігу, порядок ціноутворення, рівень витрат обігу, засоби праці, предмети праці, трудові ресурси [5].

Таким чином, фінансовий стан підприємства формується під впливом великої кількості факторів, як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Оскільки зовнішні фактори не контрольовані, грамотний керівник повинен розпізнавати зміни зовнішнього середовища і вміти адаптувати під них внутрішні ресурси підприємства, так щоб підприємство отримувало фінансовий результат у вигляді прибутку.

Література

1. Бородин Е. Финансы предприятий / Е. Бородин. – М. : Банки и биржи ЮНИТИ, 2005. – 355 с.
2. Крылов Э.И. Анализ финансовых результатов предприятия / Э. Крылов, В. Власова – Санкт-Петербург : ГУАП, 2006. – 256 с.
3. Ивашковский С.Н. Экономика: Микро- и макроанализ: Учебно-практическое пособие. – М.: Дело, 1999. – 360 с.
4. Бланк І.А. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Проспект, 2000. – 424 с.
5. Чуев И. Н. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности. Учеб. для вузов. – М.: Издательство: ИТК Дашков и К, 2014. – С. 230.

ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

БАБЕНКО В.О.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Проноза П.В.)

Капітал є головною економічною базою створення і розвитку господарюючого суб'єкта, який у процесі діяльності виступає основним фактором виробництва, характеризує фінансові ресурси підприємства та задовольняє інтереси держави, власників і персоналу. Головною метою діяльності підприємств є отримання прибутку, що досягається завдяки раціональному використанню капіталу та його оптимальної структури. Від того, який капітал має у своєму розпорядженні суб'єкт господарювання, наскільки оптимальною є його структура залежить фінансовий стан підприємства та результати його діяльності.

Дослідженням даної категорії займалися такі вітчизняні автори: А. М. Поддєрьогін, І. О. Бланк та ін.

Метою роботи є визначення економічної сутності поняття «капітал».

Первісне тлумачення терміну «капітал» означає головний, основний, ґрунтовний, дуже важливий. Вперше трактування поняття дав давньогрецький мислитель Аристотель (384-322 рр. до н.е.), який розглядав капітал через призму багатства та, аналізуючи його сутнісні ознаки, зробив висновок, що дана категорія поділяється на два види. До першого він відніс дане природою багатство, яке пов'язане з постійним нагромадженням засобів, але яке «не безкінечне, а має свої межі». До другого виду багатства Аристотель відніс процес накопичення грошей. Зазначені види багатства були названі Аристотелем «економіка» та «хремастика» [1].

Критичне дослідження генезису капіталу дає змогу констатувати, що для визначення суті капіталу характерними є два протилежних погляди: з одного боку економісти трактують капітал як сукупність матеріальних цінностей, а з другого – як вартість, яка авансується на придбання факторів виробництва.

В економічній літературі дослідники як минулих часів, так сучасні трактують різні підходи до визначення поняття «капітал», які доповнюють одне одного. Одна група визначень розглядає фінансову сторону, а інша – натуральну.

В. М. Опарін [0] описує капітал тільки як грошові кошти і спрямоване тільки на операційну діяльність підприємства, але воно ніяк не зачіпає фінансову й інвестиційну діяльність підприємства. Тлумачення даної категорії є досить неповним.

В. В. Селезньов робить акцент на короткостроковому вкладенні грошових коштів, визначає капітал тільки в грошовій формі.

І. Т. Балабанов [0] визначає капітал лише як фінансові ресурси у грошовій формі, тому є загальним та неповним.

В. В. Селезньов [0] робить акцент на короткостроковому вкладенні грошових коштів, визначає капітал тільки в грошовій формі.

Розглядаючи поняття «капітал», І. А. Бланк [0] визначає найповніше

визначення, яке врахує структуру грошових активів, але не зазначає цільове використання засобів.

Дослідники Н.А. Русак і В.А. Русак [0] визначаючи поняття, не відображають склад засобів, що вкладаються в суб'єкт господарювання.

Проведене дослідження дає зрозуміти, що поняття «капітал» являється одним із найскладніших і аналізувати дане поняття тільки з фінансової позиції та з точки зору отримання доходу недоцільно.

Таким чином, капітал являє сукупність грошових, матеріальних та нематеріальних активів суб'єкта господарювання, які створені з різних джерел та які беруть участь в операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності суб'єкта з метою отримання доходу та максимізації ринкової вартості активів підприємства».

Література

1. Агапова И.И. История экономической мысли : курс лекций / И.И. Агапова – М. : Эксмо, 1998. – 248 с.
2. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента : учебное пособие / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 477 с.
3. Бланк, И. А. Управление формированием капитала : учебное пособие / И. А. Бланк – К.: «Ника-Центр», 2008. – 656 с.
4. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
5. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент : підручник / Кер.кол.авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. –536 с.
6. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: спр. Пособие / Русак Н. А., Русак В. А.. Минск: Вышэйш. шк., 2007. 309 с.
7. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины : учеб. пос. / В. В. Селезнев. – 2-е изд., доп. и перераб. – К. : А.С.К., 2002. – 656 с.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА» ТА «СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА»

БАРСЬКА А.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С.В.)

Сучасний етап розвитку економіки України та її інтеграція у світовий економічний простір зумовлює необхідність пошуку для вітчизняних підприємств нових способів функціонування. Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання залежить від правильної стратегії управління капіталом підприємства, оскільки від співвідношення між власними та позиковими ресурсами залежить фінансовий результат і стан. У зв'язку з цим зростає роль стратегічного аналізу джерел фінансування підприємства, а саме їх оптимальної структури.

Вивченням сутності категорій «капітал підприємства» та «структура капіталу підприємства» у своїх працях займалися: Балабанов І.Т., Русак Н.А. і Русак В.А., Моїсєєв С.В. і Терьохін В.І. та ін.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічних категорій «капітал підприємства» та «структура капіталу підприємства».

В теорії економічної науки зазвичай наводиться багато трактовок поняття «капітал підприємства». В досліджуваних роботах, як правило, виділяють функціональні особливості капіталу, його речовинні ознаки, вплив на формування фінансово-економічних результатів діяльності підприємства.

Розглядаючи трактування капіталу підприємства різними ученими, було виявлено декілька підходів. Одні автори під капіталом підприємства мають на увазі всю власність, що знаходиться в його розпорядженні, сформовану як за рахунок власних, так і за рахунок позичкових засобів. Деякі автори при визначенні об'єму капіталу підприємства виключають короткострокові зобов'язання, залишаючи в його складі тільки активи, сформовані за рахунок власного (акціонерного) капіталу і довгострокових фінансових зобов'язань. Третій підхід до визначення суми капіталу заснований на виключенні із загальної валюти балансу тільки короткостроковій кредиторській заборгованості нефінансового характеру (товарного кредиту, що надається постачальниками).

Так, І.Т. Балабанов пише: «Капітал – це частина фінансових ресурсів. Капітал – це гроші, випущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу» [1].

На думку Н.А. Русак і В.А. Русак капітал «...це засоби, вкладені в суб'єкт господарювання на початку або впродовж господарської діяльності з метою отримання прибутку (доходу)» [4].

Науковці С.В. Моїсєєв [3] і В.І. Терьохін [5] вважають, що фінансовий капітал – це фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського балансу. При цьому фінансовий капітал поділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових

ресурсів, і позичковий, формування якого здійснюється за рахунок позичкових фінансових джерел.

Розглядаючи капітал з позиції фінансового менеджменту І.О. Бланк формулює його визначення таким чином: «Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів» [2].

Отже, розглянувши трактування поняття «капітал» з урахуванням особливостей сучасної економічної думки, можна зробити висновок, що капітал підприємства – це сукупність грошових, матеріальних і нематеріальних коштів господарюючого суб'єкта, які мобілізовані з різних джерел і що беруть участь в операційних та інвестиційних процесах з метою отримання доходу та/або максимізації ринкової вартості активів підприємства.

Виходячи із запропонованого поняття капіталу, можна стверджувати, що капітал підприємства формується за рахунок різних зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування та розподіляється на матеріальні і нематеріальні активи, що створюють дохід, приймаючи участь в різних виробничих процесах. У зв'язку з цим, виникає необхідність розгляду особливостей формування структури капіталу підприємства.

Структура капіталу – комбінація (співвідношення) джерел позичкового і власного фінансування, яка існує на підприємствах для реалізації її ринкової стратегії. Сьогодні цей термін часто замінюють поняттям «фінансовий важіль». Важіль – інструмент, що полегшує або примножує ефект затрачених зусиль. Залучення позичкового фінансування повинне працювати на стратегічні задачі власника. У контексті фінансування термін «фінансовий важіль» посиляє нас до регулярної практики фінансування довгострокового розвитку за рахунок позичкових засобів заради досягнення інтересів власника, а точніше, заради зростання ринкової вартості активів підприємства.

Разом з тим, необхідно розділяти поняття склад та структура капіталу підприємства.

Склад капіталу підприємства – це сукупність (перелік) створюючих його елементів, а структура – співвідношення (питома вага) даних елементів.

Література

1. Балабанов І.Т. Финансовый менеджмент. Как управлять капиталом? / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 384 с.
2. Бланк И. А. Управление формированием капитала / Бланк И.А.- К.: «Ника-Центр», 2000. – 512 с.
3. Моисеева, Н.К. Основы теории и практики функционально-стоимостного анализа: учеб. пос. / Н. К. Моисеева, М. Г. Карпунин. — М. : Высш. шк., 1988. — 192 с.
4. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: спр. Пособие / Русак Н. А., Русак В. А.. Минск: Вышэйш. шк., 1997. – 309 с.
5. Терьохін В.І. Финансовое управление фирмой / І.Терьохін. - К.: Ника-Центр, 2008. – 298 с.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ПРИБУТКОВІСТЬ» ТА «ЛІКВІДНІСТЬ» БАНКУ

БЕРЕЗОВСЬКА В.П.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М.О.)

Питання аналізу активами і пасивами банку займає пріоритетне місце в банківській діяльності, оскільки торкається різні аспекти банківської справи, а саме: шляхи досягнення запланованого рівня прибутку, обмеження різних ризиків (в більшій мірі мінімізація процентного ризику і ризику ліквідності), організація структури балансу банку, планування ресурсів банку.

Значний вклад у дослідження проблеми банківської ліквідності й платоспроможності внесли вітчизняні науковці А.М. Герасимович, О.В. Дзюблик, І.К. Волошин, В.М. Кочетков, А.М. Мороз, Л.О. Примостка ЮЛ., М. Кіндрицька. Разом з тим, теорія та практика забезпечення банківської ліквідності залишається недостатньо висвітленими та потребують подальшого дослідження.

Головною метою дослідження є аналіз існуючих тлумачень щодо сутності категорій «ліквідність» і «прибутковість» банку, визначення їх змісту, висвітлення параметрів їх взаємозв'язку та суттєвих відмінностей, виявлення причин кризи ліквідності банківської установи.

Враховуючи значення прибутковості та ліквідності як для банківської системи, так і для кожної банківської установи, необхідно визначити її сутність, розглянути існуючі в науковій літературі тлумачення щодо її змісту.

Поняттю «ліквідність банку» у науковій літературі надаються різні визначення. З одного боку, ліквідністю вважається здатність банку виконувати свої зобов'язання у визначений термін. Причому це стосується не тільки повернення вкладених коштів та виплати відповідного відсотка, але й з видачі кредитів. Деякі автори пропонують більш повне визначення ліквідності: «як здатності банку виконати свої зобов'язання перед клієнтами з урахуванням майбутнього вивільнення коштів, вкладених в активні операції, і можливих позик на грошовому ринку» [1].

У банківській практиці ліквідність банку базується на постійній підтримці об'єктивно необхідного співвідношення між трьома її складовими - власним капіталом банку, залученими і розміщеними ним коштами шляхом оперативного керування їхніми структурними елементами.

З урахуванням цього у світовій банківській теорії і практику ліквідність прийнято розуміти як «запас» або як «потік». При цьому ліквідність як «запас» містить у собі визначення рівня можливості банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами у визначений конкретний момент часу шляхом зміни структури активів на користь їхніх високоліквідних статей за рахунок наявних у цій області невикористаних резервів [2].

Ліквідність як «потік» аналізується з погляду динаміки, що припускає оцінку спроможності банку протягом визначеного періоду часу змінювати сформований несприятливий рівень ліквідності або запобігати погіршенню досягнутого, об'єктивно необхідного рівня ліквідності (зберігати його) за

рахунок ефективного управління відповідними статтями активів і пасивів, залучення додаткових позикових коштів, підвищення фінансової стійкості банку шляхом зростання доходів [3].

Співвідношення між ліквідністю і прибутковістю на практиці призводить до того, що банк може зазнавати деякі проблеми з ліквідністю, що усуваються за допомогою додаткового залучення депозитів, запозичень на міжбанківському ринку, і так далі, але залишатися платоспроможним. Не прибутковий банк завжди втрачає ліквідність. Досягнення оптимального співвідношення між ліквідністю і дохідністю – одна з найважливіших умов надійності і стійкості комерційних банків. Тому визначення прибутковості банки залишається актуальним.

Поняття прибутковості банку відображає позитивний сукупний результат діяльності банку у всіх сферах його господарсько-фінансової й комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються всі його операційні витрати, включаючи адміністративно-управлінські, формується прибуток банку, розмір якої визначає рівень дивідендів, збільшення власних коштів і розвиток пасивних й активних операцій [4].

Одні економісти віддають безумовний пріоритет прибутку як цілі функціонування, підкреслюючи, що він є «найвищою ціллю діяльності», інші вважають, що таким пріоритетом є забезпечення зростання добробуту банку і прибуток є лише важливою умовою розв'язання цього завдання. Деякі навіть стверджують, що основна мета діяльності – зробити максимальний внесок, на який воно здатне, в благоустрій суспільства [4].

Умовою прибутковості банківської діяльності, безумовно, є підтримка ліквідності, управління банківськими ризиками, їхня мінімізація. Однієї з найважливіших завдань керування кредитною організацією є вибір активних інструментів для розміщення притягнутих ресурсів. Як правило, основними критеріями при цьому є: очікувана прибутковість активу й сполучений ризик. За інших рівних умов перевага віддається активам з найбільшою прибутковістю, що, у свою чергу, приводить до одержання максимальних обсягів балансового прибутку [4].

Отже, банк вважається ліквідним, якщо суми його коштів, які банк має можливість швидко мобілізувати з інших джерел, дозволяють своєчасно виконувати зобов'язання по пасиву. Необхідно підкреслити, що з метою підтримки своєї стабільності банк повинний мати визначений ліквідний резерв для виконання непередбачених зобов'язань, поява яких може бути викликано зміною стану грошового ринку, фінансового положення клієнта або банку партнера. Умовою прибутковості банківської діяльності безумовно є підтримка ліквідності, управління банківськими ризиками, їхня мінімізація.

Література

1. Білик М.Д. Методологічні основи управління фінансовою стійкістю комерційного банку / М.Д. Білик Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 5. – 158 с.
2. Котыхов М.П., Построение ликвидной позиции коммерческого банка / М.П.Котыхов, И.М. Шевченко Финансы и кредит. – 2012. – № 23 (113). – 322 с.
3. Банковское дело. – 2-е изд., перераб. и доп. / Под ред. О.И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 672 с.
4. Міщенко В.І. Ліквідність банківської системи України / І.В. Міщенко, А.В. Сомик // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 25–45.

ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВА СТІЙКОСТЬ БАНКУ»

БЕРЕЗОВСЬКА Ю.П.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Громика Р.П.)

Актуальність розгляду фінансової стійкості банку проявляється насамперед у тому, що на сьогоднішній день, в умовах, що склалися в Україні, однією з основних задач банків залишається їх «виживання», забезпечення власної конкурентоздатності та стійкості, в умовах постійних змін в економіці, політиці та соціальній сфері. Адже лише фінансово стійкий банк зможе продовжувати свою діяльність навіть при виникненні непередбачуваних подій чи ризиків (що в нашій країні є звичним явищем).

Визначенню поняття і сутності основних засобів присвятили свої праці багато відомих вітчизняних вчених, серед яких: Рац О.М., Лелюк С.В., Мороза А.М., Кочеткова В.М. Пересади А.А., Єпіфанова А.О., Сала І.В., Вітлінського В.В., Савлука М.І., Коваленко В.В., Шевцової О.Й., Шелудько Н.М., Халява С.П., Іванов В.В., Ларіонова І.В., Михайлюк Р.В., Кушнір К.О., Водоп'янова О.Н., Шіллер І.Р. та інші.

Головною метою дослідження здійснити аналіз праць вчених, в межах проведення морфологічного аналізу проблеми, що дозволило визначити поняття фінансової стійкості банку.

В економічній теорії поняття «стійкість» являє собою складову концепції економічної рівноваги, яка передбачає досягнення та утримання рівноважного стану в економіці як найважливішого завдання на макроекономічному, так і мікроекономічному рівнях. Із даної концепції витікає, що економічні суб'єкти намагаються досягти оптимального стану а економічній системі, тобто рівноважного, який у даному контексті асоціюється з поняттям стійкості.

Глосарій банківської термінології НБУ визначає фінансову стійкість як стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю; постійна здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі [2].

Деякі автори роблять спробу визначити фінансову стійкість у межах певних показників. Вони формують групу коефіцієнтів для оцінки фінансової стійкості банку на основі аналізу джерел його коштів, залежності від кредитів, розміру власних коштів відносно залучених та ін.

Зазначений підхід викликає кілька зауважень:

По перше, вибір показників обмежується показниками, що характеризують переважно пасиви балансу банку без урахувань змін в активі.

По-друге, автори на свій розсуд формують перелік показників та їх пріоритетність за відсутності єдиних нормативних критеріїв, які характеризують фінансову стійкість банку.

Тож, враховуючи вище зазначене можна зробити висновки щодо, найбільш комплексне визначення поняття «фінансова стійкість» запропонував автор Шелудько Н.М. [1], яке характеризує банк як систему трансформації ресурсів і ризиків. Також він зазначив особливості фінансової стійкості. Перш за все враховується вплив усіх факторів на фінансову стійкість, має місце така категорія, як ризики [3].

Отже, це визначення поняття найбільш комплексне характеризує банк як систему трансформації ресурсів і ризиків. Також він зазначив особливості фінансової стійкості. Перш за все враховується вплив усіх факторів на фінансову стійкість, має місце така категорія, як ризики.

Також необхідно додати, що на практиці абсолютно фінансово стійких банків не існує, проте кожен окремий банк має прагнути до покращення власного фінансового стану, що в кінцевому підсумку позитивно відобразиться на рівні фінансової стійкості банківської системи у цілому [4].

Стійкість являє собою динамічний показник, який знаходиться під впливом певних чинників. Банк являє собою динамічну соціально-економічну систему, що здатна до поступового розвитку та постійного відтворення.

Література

1. Шелудько Н. До визначення фінансової стійкості банку // Вісник НБУ. – 2010. – № 3. – С. 40 – 43.
2. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс] / офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
3. Большой экономический словарь / под. ред. А. Н. Азрилиана. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
4. Банківська справа: теорія і практика: Навчальний посібник / С. М. Подік, В. І. Ігнатенко. – К. : ФАДА, ЛТД, 2014. – 300 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

БОГОСЛАВСЬКА Є.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кузенко Т.Б.)

В умовах економічної глобалізації особливої актуальності набуває питання забезпечення стабільного економічного розвитку, що значною мірою залежить від стабільності банківського сектору. Ключовими факторами при формуванні довіри з боку інвесторів, вкладників, партнерів до банків є стійкість та стабільний розвиток останніх. Фінансова стійкість один з головних показників, який характеризує діяльності банку.

Банківська система займає домінуюче місце у фінансово-кредитній системі України. Тому забезпечення стабільності функціонування банківського сектору, мінімізація ризиків, які можуть загрожувати фінансовій стійкості як конкретної банківської установи, так і стійкості всієї фінансово-кредитної системи країни, є актуальною проблемою.

Вивченням деяких аспектів фінансової стійкості банків займалися такі вітчизняні вчені: Колодізев О. М, Бойко О. В., Дзеніс В. О., Бєлих Л. П., Вовчак О. Д., Дзюблук О. В., Ковальов В. В., Масленченков Ю. С. [1-6].

Але чіткого трактування «фінансової стійкості банку» немає. Метою дослідження було визначення теоретичних підходів до визначення фінансової стійкості банку.

Національний банк України визначає фінансову стійкість банку як стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю [7].

Низка авторів, таких, як: Ковальов В. В., Масленченков Ю. С. [5, 6] визначають сутність фінансової діяльності через стан фінансів суб'єкта фінансово господарської діяльності, що характеризується певним набором показників та структури активів та пасивів банку, що впливають на платоспроможність банку.

Більш точно поняття трактує Єфремова Н. Ф. [8], яка зазначає, що категорія фінансова стійкість банку визначається як фінансовий стан банківської установи в існуючому середовищі. За визначенням Васьковича І. М. [9], фінансова стійкість банку розглядається, як здатність банку трансформувати банківські ресурси та, з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Фінансова стійкість виражає узагальнюючу результативність усіх складових його стійкості і вимірюється системою показників, насамперед, обсягом і структурою власних ресурсів, рівнем прибутковості, нормою прибутку на власний капітал, встановленими показниками ліквідності, мультиплікативною ефективністю власного капіталу, обсягом створеної доданої вартості тощо [10, с. 38].

Таким чином, в результаті проведеного аналізу наукової літератури уточнено поняття фінансова стійкість. Таким чином, автор погоджується з

Васьковича І. М. щодо визначення терміну як здатність банку трансформувати банківські ресурси з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком.

Література

1. Колодізєв О. М. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізєв, О. В. Бойко, В. О. Дзеніс та ін. ; за заг. ред. к.е.н., доц. Колодізєва О. М. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.
2. Белых Л. П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства / Л. П. Белых. – М. : Банки и биржи, 1996. –192 с.
3. Вовчак О. Д. Економічні нормативи ліквідності [Електронний ресурс] / О. Д. Вовчак // Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/14140113/bankivska_sprava/
4. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи / О.В. Дзюблюк, Р.В. Михайлюк : монографія. – Тернопіль, 2009. – 316 с.
5. Ковальов В. В. Фінансовий аналіз / Ковальов В.В. – М.: Фінанси і статистика, 1999. – 511 с.
6. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке / Масленченков Ю. С. – М.: Перспектива, 1997. – 158 с.
7. Інструкція № 10 Національного банку України “Про порядок регулювання і аналіз діяльності комерційних банків” (затверджена Постановою Правління НБУ від 30.12.2006 р. № 343).
8. Єфремова Н. Ф. Фінансова стійкість комерційного банку та її основні елементи [Електронний ресурс] / Н. Ф. Єфремова // офіційний сайт бібліотеки В. І. Вернадського. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2011_52_1/statti/17.pdf.
9. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І.М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №2. – С. 40-43.
10. Шиллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення / Р. І. Шиллер. – К: Наукова думка, 2000. – 158 с.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ВАЛЮТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

БОЙКО О.М.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М.М.)

Активна позиція України щодо інтеграції у світове співробітництво посилює роль валютного ризику як такого, що може бути спричиненим змінами валютних курсів у процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності банків. Саме тому, аналіз та оцінка валютного ризику та валютної позиції банку, а також розробка рекомендацій, які спрямовані на мінімізацію валютного ризику банку, є актуальними.

Метою дослідження є розкриття та узагальнення змісту методичного підходу до кількісної оцінки ризиків Value-at-Risk (VaR) спрямованого на визначення вартісної міри валютного ризику банку.

У сукупності фінансових ризиків, притаманних банківській діяльності, одне з провідних місць належить валютному ризику. Цей ризик інтегрований і притаманний усім фінансовим операціям банку в іноземній валюті. Як свідчить світова практика, недостатня увага банків до питань управління валютним ризиком може призвести до значних фінансових втрат.

Щоб ефективно управляти валютним ризиком, необхідно вміти його вимірювати, тобто визначати ймовірність та обсяг можливих втрат за певний проміжок часу. Нині у світовій практиці найпоширенішим підходом до оцінки ризиків є VaR-методологія [1]. Вона полягає у статистичній оцінці максимальних втрат заданого активу (портфеля активів) протягом визначеного проміжку часу при заданому рівні значимості.

Основними перевагами оцінки вартості під ризиком (VaR) є узагальнюючий ефект впливу різних факторів ризику на інтегральну величину ризику фінансового показника, врахування кореляції між впливом різних факторів ризику та можливість обґрунтованого встановлення лімітів відкритих позицій.

Ключовими параметрами оцінки валютного ризику за моделлю VaR є:

Часовий горизонт – проміжок часу, протягом якого здійснюється розрахунок ризику.

Рівень допустимого ризику – це ймовірність того, що втрати від коливання курсу не перевищать встановленої величини (за базельськими документами використовується величина 99 %, за системою Risk Metrics – 95 %) [2].

Базова валюта – валюта, в якій розраховується VaR – гривня.

VaR може розраховуватися за різними формулами залежно від того, на яку кількість днів здійснюється оцінка ризику. Оптимальною, на думку автора, є формула приведена нижче (1).

$$\text{Var}(\alpha, 1) = V_t * (\mu_t - k_\alpha * \sigma_t) \quad (1)$$

де α – відповідний рівень ймовірності;
 V_t – вартість валютної позиції;
 μ_t – середнє арифметичне темпів приросту курсу валют;
 k_α – квантиль нормального розподілу, що відповідає рівню ймовірності (1,65 для ймовірності 95 %, та 2,33 для – 99 % відповідно);
 σ_t – стандартне відхилення щоденного темпу росту курсу валют.

Стандартне відхилення у свою чергу розраховується за формулою (2):

$$\sigma_t = \sqrt{\frac{1}{N-1} \sum_{t=1}^N (r_{t-1} - \mu_t)^2} \quad (2)$$

де, σ_t – стандартне відхилення щоденного темпу росту курсу валют;
 μ_t – середнє арифметичне темпів приросту курсу валют;
 r_{t-1} – відповідний валютний курс для i валюти;
 N – обсяг вибірки з історичних курсів валют (кількість попередніх днів, для яких є взятє значення курсу).

Таким чином, VaR рівний X при рівні ризику 95 % та базовій валюті – гривні, буде означати, що з ймовірністю 95 % збитки по відкритим валютним позиціям не перевищать X .

З метою мінімізації валютного ризику при проведенні операцій з іноземною валютою банки застосовують методи хеджування, тобто такі фінансові операції, які дають змогу уникнути ризику від зміни валютного курсу або отримати спекулятивний прибуток від курсових коливань.

Іншим, одним з основних, інструментів управління валютним ризиком що використовують банки є лімітування. Банк застосовує цей інструмент шляхом встановлення лімітів:

на загальну відкриту валютну позицію по банку;
ліміти валютної позиції у розрізі валют та субліміти.

Валютний ризик безпосередньо впливає на Звіт про фінансовий стан та Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід, оскільки активи і пасиви, обліковуються в іноземних валютах, потрібно перераховувати у валюту звітності на кожну звітну дату. Тому потрібно приділяти достатньо уваги процесу аналізу та оцінки валютних ризиків.

Таким чином, проведена робота, щодо оцінки та аналізу валютних ризиків за методологією VaR дозволить розробляти ефективні управлінські рішення щодо виявлення та мінімізації валютних ризиків.

Література

1. Герасимович А. М. Аналіз і оцінка управління валютним ризиком [Текст] : Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.
2. Уфимцев А. А. Измерение валютных рисков с помощью методологии Value-at-Risk [Текст] / А. А. Уфимцев // Вестник Челябинского государственного университета. – 2012. – № 8. – С. 137 – 142.

УЗАГАЛЬНЕННЯ ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРИБУТОК БАНКУ

ВАЙЛО Я. Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

У сучасних умовах політичної та економічної нестабільності, що негативно впливає на продуктивне функціонування фінансового сектору економіки, важливо звернути увагу на підвищення ефективності банківської системи. Прибуток є важливим показником оцінки надійності та результативності функціонування банку. Наявність та розмір прибутку банку цікавить як акціонерів, так і клієнтів. Для перших даний показник гарантує стабільний дохід на вкладені кошти, для інших – упевненість щодо повернення своїх вкладів та їх накопичення. У зв'язку з цим виникає необхідність у дослідженні факторів, що впливають на прибуток банку.

Дану проблему розглядали такі вчені у галузі банківської справи як І. М. Парасій-Вергуненко, Л. О. Примостка, О. й. Шевцов, О. А. Криклій, Н. Г. Маслак та ін. Оскільки в літературі відсутнє однозначне визначення факторів, що впливають на прибуток, виникає необхідність подальших досліджень.

Метою роботи є узагальнення та систематизація факторів, що впливають на прибуток банку.

Прибуток, як об'єктивний показник, характеризує стан життєвого циклу виробничих і фінансових структур банківської діяльності в процесі проходження кожного етапу їх розвитку, залежить від ряду факторів, які наведені в таблиці 1 [0, 0].

Таблиця 1

Фактори впливу на прибуток банку

Зовнішні	Внутрішні
Зміна курсу валюти Зміна облікової ставки Загальні кризові явища Розміри обов'язкових резервів Податкове законодавство Змінна дохідності за державними цінними паперами Стан міжнародних фондових і валютних ринків Конкуренція на ринку банківських послуг	Дохідність активів Ризиковість діяльності Ефективність використання банківських ресурсів Співвідношення доходів і витрат банку Середній рівень процентних ставок по кредитах, наданих клієнтам й іншим банкам Зміна обсягу кредитних і депозитних операцій Структура кредитного портфеля Мультиплікатор капіталу

Істотний вплив на прибуток завдають саме зовнішні фактори, які не залежать від самої діяльності банку. Так, наприклад, в період економічних криз знижуються доходи населення, зростає імовірність неплатежів по кредитах та істотно скорочуються активи банку. Під впливом цього, зменшується прибуток та знижується рівень прибутковості банку.

Курсом валюти, обліковою ставкою, стабілізацією вартості національної валюти, зниженням темпів інфляції займається держава, розробляючи ефективну грошово-кредитну політику, а отже банк не має змоги вплинути на ці фактори і сильно залежить від ситуації, яка складається в державі.

Зовнішні чинники доцільно поділити на прямі і непрямі. Прямі чинники безпосередньо впливають на напрямки, обсяги та інструменти банківської діяльності і спрямовані передусім на банки. Непрямі чинники – це опосередковані дії на банківську діяльність. В умовах децентралізованого управління економікою значення і масштаби непрямих механізмів впливу на банківську діяльність зростають. Попри це, наслідки непрямих чинників і методів регулювання банківської діяльності складніше прогнозувати [0].

Аналіз і оцінка активів банку з огляду відповідності вимогам доходності та прибутковості є найважливішим напрямком аналізу якості активів банку, оскільки ефективний стан активів (з позиції реальної «віддачі») забезпечує одержання банком необхідних доходів і прибутку, що, у свою чергу, є основною метою його діяльності [0].

Прибутковість активів характеризує вміння банку розпоряджатися своїми ресурсами з погляду розміру доходів, одержуваних від їхнього використання. Ризик для банку виступає як імовірність неотримання доходів або зменшення вартості капіталу [0]. Оскільки банки мають багато контрагентів, вони безпосередньо залежать від їх фінансового стану.

Основною причиною, яка визначає ймовірність втрат банку внаслідок коливання процента пов'язана з дисбалансом змін у доходах від активів з відповідними змінами витрат, які пов'язані з залученням ресурсів для кредитних операцій [0]. Змін обсягу кредитних та депозитних операцій безпосередньо впливає на прибуток банку.

Знаючи, які фактори впливають на прибуток, можна розробити ефективний механізм регулювання діяльності банку для отримання прибутку та збільшення рівня прибутковості. Аналіз кількісного та якісного впливу досліджених факторів дає змогу визначити основні напрями діяльності банку щодо підвищення прибутку, та виключення тих факторів, які загрожують підвищенням загального ризику банку та погіршенням ліквідності й прибутковості.

Література

1. Криклій О. А. Управління прибутком банку / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 136 с.
2. Пантелєєв В. П. Фінансова стійкість комерційного банку, проблеми регулювання / В. П. Пантелєєв, С. П. Халява // Банківська справа. – 2004. – № 1. – С. 32 – 39.
3. Сербіна О. Г. Вплив оподаткування на дохідність і напрями розвитку банківської діяльності / О. Г. Сербіна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20. – С. 262 – 268.
4. Азізова К. М. Управління активами і пасивами банку: сутність та методичні підходи / К. М. Азізова, Ю. С. Тисячна // Економічний простір. – 2016. – № 107. – С. 9 – 27.
5. Петраковська О. В. Теоретико-методичні аспекти аналізу фінансових результатів діяльності банків / О. В. Петраковська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 3 (94). – С. 145 – 149.
6. Сердюк Л. В. Підходи до формування процентної політики банку / Л. В. Сердюк, О. О. Калініна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.asconf.com/eng/archive_view/880.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

ВАРИЧ В. М.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кузенко Т. Б.)

Проблема організації фінансової безпеки українських підприємств є дуже актуальною в умовах нестабільної економіки країни. Від рівня фінансової безпеки підприємства значною мірою залежить й ефективність його фінансової діяльності. Пріоритетним завданням для вітчизняних суб'єктів господарювання стає побудова ефективної фінансової безпеки підприємства, спрямованої на усунення існуючих та можливих загроз або мінімізацію їх впливу на діяльність підприємства. З огляду впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на функціонування суб'єкта господарювання, важливим є контроль за станом господарської діяльності підприємства та визначення його фінансової безпеки з метою забезпечення безперервного розвитку. Формування та ефективна організація фінансовим потенціалом підприємства неможливе без визначення його сутності та змісту.

Дослідженню основ забезпечення фінансової безпеки підприємства присвячені роботи багатьох науковців, серед них: Араф'єва О. В., Барановський О. І., Бланк І. О., Єрмошенко М. М., Кузенко Т. Б. та інші.

Відсутність в науковій літературі однозначного та повного визначення фінансової безпеки підприємства зумовила необхідність здійснення подальших досліджень у даному напрямі.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «фінансова безпека підприємства» та дослідження теоретичних підходів до її визначення.

На сьогодні в економічній літературі немає єдиного визначення поняття фінансової безпеки підприємства. Термін «фінансова безпека підприємства» досить широко використовується в теорії та практиці і для того, щоб визначити його сутність необхідно узагальнити вже існуючі визначення даного поняття.

Найбільш поширеним є визначення фінансової безпеки підприємства як такого стану фінансово-кредитної сфери підприємства, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист фінансових інтересів [1].

З точки зору Араф'євої О. В. та Кузенко Т. Б. «фінансова безпека підприємства може бути визначена як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління та використання основних і оборотних коштів, структури його капіталу, норми виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства й перспектив його технологічного та фінансового розвитку» [2].

Український професор Барановський О. І. розглядає фінансову безпеку підприємства як рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами в достатньому обсязі [3].

Бланк І. О. вважає, що «фінансова безпека підприємства – це інтегроване поняття категорій економічної безпеки та фінансування підприємства, що становить кількісно й якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність пріоритетних збалансованих інтересів суб'єктів економічної діяльності від ідентифікованих реальних і потенційних загроз – зовнішніх і внутрішніх, параметри яких визначають на засаді фінансової філософії та створюють необхідні» [4].

Узагальнюючи досвід вітчизняних науковців, можна визначити поняття «фінансова безпека підприємства» наступним чином: важлива складова економічної безпеки, суть якої полягає в забезпеченні максимального рівня захищеності підприємства від постійних внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на його фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність в умовах конкурентного середовища та забезпечення максимальної фінансової рівноваги з ефективним використанням ресурсів.

Відповідно до цього, можна виділити такі умови забезпечення фінансової безпеки підприємства [5]:

- високий ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища та інтересами його персоналу;
- наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію: фінансових інтересів, місії і завдань;
- збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій, які використовуються на підприємстві;
- постійний і динамічний розвиток фінансової системи (підсистеми) підприємства.

Отже, узагальнюючи вище викладеного матеріалу, можна зробити висновок, що фінансова безпека підприємства – це основна складова економічної безпеки підприємства, яка дає змогу забезпечити його фінансову стійкість, ліквідність і платоспроможність; допомагає визначити внутрішні та зовнішні небезпеки й загрози діяльності підприємства та подолати їх; має кількісне та якісне вираження й дає змогу самостійно обирати та впроваджувати фінансову стратегію.

Література

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.
2. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1. – С. 98 – 103
3. Барановський О. І. Фінансова безпека : монографія / О. І. Барановський ; Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
5. Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства : препринт наукової доповіді / М. М. Єрмошенко. К. С. Горячова, А. М. Ашуєв ; [за наук. ред. М. М. Єрмошенка]. – К. : Національна академія управління, 2005. – 78 с.

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

ВАШАКІДЗЕ Л.К.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

На сьогодні банки України діють в умовах підвищеної ризиковості ринкового середовища, що ставить підвищені вимоги до забезпечення та підтримки їх фінансової стійкості, надійності, вибору раціонального варіанта розміщення ресурсів, оцінки та контролю ризиків та вимагає створення відповідних засад ефективного і науково обґрунтованого механізму регулювання його структурних складових, потребує застосування комплексного підходу до розробки системних заходів організації банківської діяльності.

Банківська система – це сукупність різних банківських установ, що являють собою основну складову єдиного грошово-кредитного механізму країни. Важливою передумовою становлення збалансованої економіки України та її подальша інтеграція у світове господарство є розвиток банківської системи [1].

Банківська система є найбільшим фінансовим посередником, що задовольняє потребу у фінансових ресурсах, як населення, так і окремих суб'єктів господарювання. В свою чергу, незахищеність банківської системи від світових коливань кон'юнктури ринку, погіршення торгівельних зв'язків з Російською Федерацією, незадовільний рівень розвитку української економіки, загострення ситуації на сході України, значне скорочення промислових підприємств призводить до знецінення національної валюти [1]. Таким чином, актуальним є виявлення проблем сучасного розвитку банківської системи України на основі її аналізу.

Метою дослідження є аналіз та узагальнення проблем, що виникають в банківській системі України на сучасному етапі її розвитку.

Так, зараз банківська система України знаходиться у найбільш кризовому становищі за всю історію незалежності країни. Перед економікою країни та її банківським сектором стоять надзвичайно серйозні внутрішні загрози, зумовлені передусім як попередньою, так і нинішньою політикою влади, в тому числі й НБУ.

Напруга української економіки в банківській системі повільно зростала до 2014 року, було очевидно що вона колись спалахне, поштовхом став вибір українців європейського вектору розвитку національної економіки, такі зміни змусили банківську систему та перш за все НБУ робити певні зміни в структуру та механізм її функціонування. Так, НБУ було проведено так звану «чистку» банків [4], в результаті чого протягом 2014 – 2016 року із 180 банків залишилося 93 банка і на сьогодні цей процес продовжується. З 13 лютого 2017 року Національний банк розпочинає діагностичне обстеження якості активів та достатності капіталу 37 банків, які ще не пройшли цю процедуру [2]. З 19 грудня 2016 року один із найбільших українських банків – «ПриватБанк» перейшов у державну власність.

Збитки комерційних банків у 2015 р. склали понад 67 млрд. грн., у

кредитних портфелях більше ніж 24% складають прострочені кредити. Спостерігається недостатність зусиль, які спрямовані на здійснення ефективного контролю за дотриманням умов кредитних операцій, внаслідок чого відбувається реалізація кредитних ризиків та достатнє зростання обсягів проблемних кредитів. Така тенденція призводить до дестабілізації банківського сектору України з огляду на збитки, обумовлені значними витратами на формування резервів під активні операції. Так, рекордно високий збиток банківського сектору у 2016 році – 159 млрд. грн. було обумовлено резервуванням кредитного портфелю «Приватбанку».

Що ж стосується валютної політики, то для економічного зростання Україні потрібен фіксований курс національної валюти, а не плаваючий, який би встановлювався державою, виходячи з паритету купівельної спроможності валют та платіжного балансу країни. Щоб цього можна було досягти має відбутися посилення валютного контролю [3].

Таким чином, до проблем, що негативно впливають на розвиток банківської системи країни, можна віднести: незначні темпи росту національної економіки, дефіцит державного бюджету, недостатній рівень розвитку кредитних взаємовідносин банків з реальним сектором економіки, недовіра з боку населення до окремих банківських установ, наявність ризику неплатоспроможності кредитора, відсутність достатньої нормативно – правової бази, що необхідна для захисту прав вкладників та кредиторів та інші.

Вирішення проблем функціонування банківської системи України може бути досягнуто за допомогою: залучення додаткового акціонерного капіталу, розширення спектру банківських послуг, покращення якості та конкурентоздатності банківських установ, здійснення заходів для встановлення відповідності національних банків міжнародним стандартам корпоративного управління, удосконалення нормативного забезпечення організації корпоративного управління в банках і запровадження Національним Банком України системи оцінки якості корпоративного управління; підвищення рівня відповідальності керівників і власників банку за безпечність його роботи та стабільність функціонування. Успішна реалізація вищевказаних заходів сприятиме подальшому розвитку банківської системи та економіки України в цілому.

Література

1. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів: Монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: «Вектор», 2014. – 462 с.
2. Барановський О.І. Фінансові кризи: передумови, наслідки, шляхи запобігання: монографія / Барановський О.І. – К.: КНТЕУ, 2014 – 754 с.
3. Михайлюк Р.В. Основні критерії оцінювання фінансової стійкості комерційного банку / Р. В. Михайлюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. Праць. Т. 17. – Суми : УАБС НБУ, 2016. – С. 224 – 232
4. Очищення банківської системи / Національний Банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://badbanks.bank.gov.ua/#formula>.

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПАТ «ФК»МЕТАЛІСТ»

ВІВЧАР Т.М.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Журавльова І.В.)

Поняття фінансової безпеки підприємства є комплексним і зачіпає практично всі функціональні сфери діяльності підприємства, і при оцінці фінансової безпеки ряд положень оцінки перетинається з окремими видами діяльності підприємства. Це стосується, перш за все, стратегічних інтересів підприємства.

Дослідженням фінансової безпеки займалися, як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: Бланк О.І., Єрмошенко М.М., Барановський О.І., Журавльова І.В., Кузенко Т.Б., John R. Walter, Edward V. Murphy

Метою роботи є проведення аналізу фінансової безпеки ПАТ «ФК»Металіст».

Можемо стверджувати, що ПАТ «ФК»Металіст» у 2015 р. зменшив ефективність роботи своєї діяльності, що спричинило наближення значень економічних нормативів платоспроможності до порогових. Це негативно характеризує роботу топ-менеджменту підприємства, відділу фінансової безпеки.

Для детальнішого аналізу фінансової безпеки ПАТ «ФК»Металіст» було використано показники, які дозволяють проаналізувати фінансову стійкість.

У табл. 1 наведено розраховані значення обраних показників.

Таблиця 1

Оцінка фінансової безпеки ПАТ «ФК»Металіст» за період 2013-2015 рр.

Показники	Значення			Нормативне значення
	2013	2014	2015	
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,74	0,69	0,64	зростання
Коефіцієнт фінансової залежності	0,26	0,31	0,36	зменшення
Коефіцієнт фінансового ризику	0,35	0,44	0,47	зменшення
Коефіцієнт оборотності активів	0,12	0,11	0,9	зростання
Фінансовий важіль	1,35	1,44	1,46	зменшення
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,28	0,42	0,45	зменшення

Коефіцієнт фінансової незалежності за досліджуваний період має тенденцію до зменшення при нормативному значенні більше 0,5. Цей коефіцієнт характеризує частку власних коштів підприємства (власного капіталу) у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність. За досліджуваний період власних коштів достатньо для фінансування діяльності, і майже вся діяльність підприємства фінансується за рахунок власних коштів. Тобто підприємство майже не залежить від зовнішніх кредиторів, що збільшує фінансову стійкість підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до попереднього коефіцієнту. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, тобто втрату ним фінансової незалежності, але таке зростання не є критичним.

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених коштів і власного капіталу. Нормативне значення коефіцієнту менше 1. Тобто у 2013 р. на одиницю власного капіталу припадало 0,35 одиниць позикового, у 2014 р. 0,44 одиниць, а у 2015 р. 0,47. Ріст коефіцієнту викликаний більшими темпами росту позикового капіталу над темпами росту власних коштів підприємства. Зростання показника в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів та кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості, проте не досягає критичних значень, тобто суттєвої втрати фінансової стійкості не має.

Зважаючи на те, що фінансова безпека не є статичною, то механізм забезпечення фінансової безпеки включає такі елементи: здійснення моніторингу фінансового стану суб'єкта підприємництва з метою раннього виявлення ознак його кризового стану, визначення масштабів кризового стану, дослідження основних факторів, що обумовлюють кризовий розвиток суб'єкта підприємництва, реалізація заходів щодо запобігання криз, контроль за виконанням антикризових заходів і оцінка отриманих результатів, забезпечення стабільності та ефективної діяльності суб'єкта підприємництва як у короткостроковому, так і довгостроковому періодах [1, с. 232].

Забезпечення фінансової безпеки підприємства вимагає, перш за все, захисту ключових фінансових інтересів.

Найбільш цікавим з погляду фінансової безпеки суб'єкта підприємництва й оцінки ступеня захищеності від зовнішніх фінансових ризиків є коефіцієнт втрати платоспроможності, оскільки саме він відображає ступінь теоретичної спроможності виконувати суб'єктом підприємництва свої зобов'язання у випадку настання певних негативних подій, тобто дає загальну характеристику його захисним фінансовим резервам.

Література

1. Єрмошенко М.М., Горячева К.С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с.
2. Офіційний сайт акумульованої бази даних Smida [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>

КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

ВІТРОВА К. Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М.М.)

Одним з досить важливих аспектів організації фінансового аналізу результатів на підприємстві є їх обґрунтована класифікація. Підходи до класифікації фінансових результатів за різними ознаками містять суперечливі моменти. На сьогоднішній день, нормативно-правові акти, що регламентують порядок визначення результатів діяльності підприємства, взагалі не містять класифікації фінансових результатів, що могла б бути використана для створення ефективних інформаційних фінансових моделей, що обумовлює актуальність її дослідження. Значний вклад у дослідження проблематики класифікації фінансових результатів внесли такі науковці, як М. В. Рета, М. М. Білий, В. М. Опарін, Г. Л. Вознюк та інші.

Метою дослідження є узагальнення та характеристика видів фінансових результатів суб'єктів господарювання. Так, аналіз літературних джерел показав, що класифікація фінансових результатів необхідна для прийняття відповідних рішень користувачами, а тому повинна мати групування за певними ознаками, які підвищать аналітичність отриманої інформації [1, с. 25-34]. Деякі види фінансових результатів також наведені у Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, що включають прибуток нерозподілений, непокриті збитки, прибуток, що використаний у звітному періоді, результат операційної діяльності, результат фінансових операцій, результат іншої звичайної діяльності та результат надзвичайних подій [1].

Всі інші нормативно-правові акти, що регулюють методологічні засади обліку на підприємствах, не відображають навіть перерахованих видів фінансових результатів. У чинних НП(С)БО не виділені класифікаційні ознаки фінансових результатів, хоча в основу їх групування покладено види діяльності підприємства.

Фінансові результати як об'єкт фінансового аналізу розглядаються у сукупності їхніх складових – доходів і витрат, сформованих за різними класифікаційними ознаками. За кожним видом діяльності дохід визначається під час збільшення активу або зменшення зобов'язань, що приводить до зростання власного капіталу, за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Таким чином, на основі аналізу наукової літератури та нормативних актів було проаналізовано класифікацію фінансових результатів підприємства.

Література

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

2. Рета М. В. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств / М. В. Рета, Г. О. Пляка // Вісник НТУ «ХПІ». – 2015. – № 25(1134). – С. 25–34.

УЗАГАЛЬНЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ГІРМАН К.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

Однією із важливих умов забезпечення стійкого розвитку підприємства, формування високих результатів його фінансової діяльності є наявність ефективної системи його фінансової безпеки. Для вирішення конкретних завдань оцінки фінансової безпеки підприємства (ФБП) застосовуються спеціальні системи та методи аналізу, які дозволяють отримати кількісну оцінку рівня захищеності окремих фінансових інтересів від загроз як в статистиці, так і в динаміці [2].

Будь-яке підприємство перебуває і функціонує в певному середовищі, і кожна його дія можлива тільки в тому випадку, якщо середовище дозволяє. Підприємство знаходиться в стані постійного обміну з зовнішнім середовищем, забезпечуючи тим самим собі можливість виживання, так як зовнішнє середовище служить джерелом виробничих ресурсів, необхідних для формування і підтримки виробничого потенціалу [1].

Сучасний етап розвитку суспільних відносин і конкурентна боротьба на ринку вимагає від підприємства швидкого реагування на зовнішній світ у цілому, а особливо на дії зовнішніх чинників у контексті загроз фінансовій стабільності і добробуту підприємства [4].

На сьогодні велике розмаїття підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства не дає можливість сформувати загальні індикатори, за якими проводився б аналіз рівня фінансової безпеки підприємства.

Переважає більшість науковців, які досліджували питання оцінки фінансової безпеки підприємства, не застосовують розподіл методів оцінки на групи і не здійснюють їх класифікацію за певними ознаками, виділяючи у свої роботах лише набір методів чи підходів, за якими, на їх думку, варто оцінювати рівень фінансової безпеки [3].

Слід зазначити, що забезпечення фінансової безпеки, як складової частини економічної безпеки підприємства, залежить від обґрунтованого використання методів оцінки її рівня як бази й інструменту для планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

В науковій літературі простежується думка, що усі існуючі підходи до оцінки фінансової безпеки мають ряд недоліків, пов'язаних із обмеженим набором показників, що використовуються для оцінки, із не адаптованістю до вітчизняних умов ведення господарської діяльності, є складними в розрахунку та інтерпретації, а також можуть давати суперечливі один одному результати. Враховуючи значну кількість методичних підходів, що описані в науковій літературі, варто зазначити, що провести діагностику на підприємстві рівня фінансової безпеки досить проблематично, оскільки у різноманітних підходах використовують різні критерії та індикатори. Це дає змогу стверджувати, що, визначаючи фінансову безпеку тим чи іншим методом, ми не отримаємо достовірної оцінки фінансової безпеки підприємства. Тому предметом подальших досліджень може стати

формування узагальненого підходу до оцінки фінансової безпеки підприємства [8].

Враховуючи складність та багатоаспектність фінансової безпеки підприємства, підвищення ступеню впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності підприємства і в цілому на результати виробничо-господарської діяльності, що призводить до зростання загрози втрати фінансової стійкості й банкрутства підприємства, на нашу думку, варто використовувати комплексний методичний підхід до оцінки фінансової безпеки підприємства.

Запропонований підхід включатиме оцінку фінансового стану підприємства, оцінку рівня безпеки функціональних складових фінансової безпеки та оцінку фінансових ризиків. Це дозволить здійснити ґрунтовну оцінку фінансової безпеки, оскільки дозволяє проаналізувати фінансовий стан підприємства, який є індикатором фінансового потенціалу підприємства, враховує рівень безпеки функціональних складових безпеки, що є основою для визначення загального рівня безпеки, та включає оцінку фінансових ризиків та загроз, які впливають на діяльність підприємства, що є підґрунтям для побудови ефективної фінансової стратегії та механізму управління фінансовою безпекою підприємства. В результаті відбувається систематизація отриманої інформації та інтерпретація результатів дослідження, що є підґрунтям для визначення рівня фінансової безпеки підприємства [6]. Таким чином практичне значення запропонованої системи оцінки фінансової безпеки підприємства полягає у розробленому комплексному підході до визначення фінансової безпеки, що дозволяє підвищити обґрунтованість управлінських фінансових рішень, оскільки дає можливість діагностувати комплекс зовнішніх і внутрішніх ризиків та визначити конкретні заходи для підвищення рівня фінансової безпеки підприємства.

Література

1. Амосов О. Ю. Формування системи оцінки фінансової безпеки підприємства / О. Ю. Амосов // Економіка підприємства. – 2012. – № 1. – С. 8 – 13.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
3. Иванова А.О. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства /А.О. Иванова, М.В. Рета// Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. - №21(994). – С.29 – 37.
4. Картузов Є.П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти / Є.П. Картузов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 8 (134). – С. 172 – 181.
5. Кузенко Т.Б. Фінансова безпека підприємств / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 300 с.
6. Малик О.В. Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / О. В. Малик – Хмельницький, 2015. – 263 с.
7. Портнова Г. О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г. О. Портнова, В. М. Антоненко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 345–355.
8. Сиволап, Л. А. Аналіз методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства / Л.А. Сиволап // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; За ред. В. А. Дерій та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Т. 18. – № 2. – С. 234 – 238.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ»

ГЛАЗКО Д. Р.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Кожне підприємство для забезпечення своєї діяльності використовує сукупність джерел фінансування, що забезпечують його фінансові потреби, визначають фінансовий потенціал подальшого розвитку та виражені у виді фінансових ресурсів. Тому чітке розуміння сутності даної категорії є дуже важливим етапом їх ефективного формування та використання.

Що стосується визначення природи поняття «фінансові ресурси», то багато вчених по-різному його розуміють та пояснюють. Такі вчені як П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник [2] та І.О. Бланк [3, с. 23] вважають, що фінансові ресурси є сукупністю капіталу. В даному випадку капітал визначається як база, необхідна для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємством та включає в себе основні засоби, предмети і знаряддя праці, грошові кошти в касі і на рахунках підприємства. О.О. Непочатенко [1], М.Я. Коробов [4] та К.В. Павлюк [5] вважають що це, перш за все, кошти, що утворюються в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту та частини національного багатства, проте вони по-різному бачать призначення цих коштів.

Проаналізувавши тлумачення поняття ресурсів економістами – науковцями, доцільно узагальнити його сутність, що полягає в наступному: фінансові ресурси – це сукупність коштів з фондів підприємств, зовнішніх та внутрішніх грошових надходжень, що можуть бути спрямовані на формування основного та оборотного капіталу, необхідного для провадження підприємницької діяльності і забезпечення розширеного виробництва, забезпечення його безперервності й задоволення інших суспільних потреб.

Як висновок відзначимо, що фінансові ресурси є основою для забезпечення нормальної діяльності підприємства, створення грошових фондів. Наявність достатніх фінансових ресурсів – необхідна умова успішного функціонування будь-якої підприємницької структури незалежно від сфери діяльності, галузевої спрямованості й організаційно-правового статусу, адже саме так підприємство має можливість отримувати прибуток.

Література

1. Юхименко П. І. Теорія фінансів: Підручник / Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. ; за ред. проф. Федосова В. М., Юрія С. І. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – М. : Издательство «Омега-Л» : ООО «Эльга», 2011. – 768 с.
3. Непочатенко О. О. Фінанси підприємства: підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – К. : "Центр учбової літератури", 2013. – 504 с.
4. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2000. – 378 с.
5. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави : моногр. / К. В. Павлюк. – К. : НІОС, 1997. – 176 с.

ОЦІНКА ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ОСНОВІ МЕТОДА ТАКСОНОМІЇ

ДАГАЄВА О.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Хвостенко В.С.)

Визначення рівня ефективності діяльності банку є однією з найбільш важливих і складних завдань фінансового менеджменту банку. Тому важливо застосовувати методичний підхід до визначення рівня фінансового розвитку підприємств та банківської установи, особливість якого полягає у комплексному використанні методів таксономічного, кластерного, дискримінантного, регресійного та кореляційного аналізу, що забезпечує об'єктивність оцінки факторів фінансового розвитку і є передумовою ухвалення обґрунтованих рішень [1].

Для виявлення тенденцій розвитку діяльності банку аналітики можуть використовувати різноманітні методи оцінки. Але найбільш точним методом аналізу для оцінки депозитних операцій банку є таксономічний аналіз.

Головною метою використання методу таксономії є здобуття інформації про наявність або відсутність однорідності в досліджуваній сукупності депозитів [2]. Одним із перших почав використовувати спеціальну дослідницьку методику агрегування ознак З. Хельвіг. Вченим був запропонований таксономічний показник, котрий являє собою синтетичну величину, яка утворена з усіх ознак, які характеризують економічне явище, що вивчається. Дослідженням питання використання таксономічного аналізу для обґрунтування економічних явищ також займалися такі вітчизняні дослідники як: Айвазян С.А., Бажаєв З.І., Кожушко О., Плюта В., Сабліна Н.В. та інші [3].

При побудові таксономічного показника застосовується матриця даних або складена зі стандартизованих ознак. Стандартизація дозволяє позбутися одиниці виміру, як вартісної, так і натуральної. Одночасно відбувається вирівнювання дисперсії (кожна дисперсія стає рівною одиниці), а також значень ознак (усі середні арифметичні рівняються нулю), що небажано, тому що через це кожна ознака однаковою мірою впливає на результати аналізу. Тому в деяких випадках встановлюють ієрархію ознак, використовуючи відповідні коефіцієнти ієрархії, що диференціюють ознаки за їх важливістю для дослідження, що проводиться. Коефіцієнти визначаються на основі якісного аналізу або за допомогою відповідних методів [4].

Вихідними даними для інтегральної оцінки депозитних операцій ПАТ «Перший Український Міжнародний Банк» є коефіцієнти ліквідності та показники щодо депозитних операцій банку.

Для проведення подальших розрахунків необхідна стандартизація, яка дозволяє вести всю одиницю виміру до безмірної величини, тобто вирівняти значення ознак [5].

Після проведення стандартизації показників ПАТ «ПУМБ» було побудовано вектор-еталон з такими координатами:

$P_0 = (1,82; 1,72; 0,4; 1,35; 1,90; 1,33; 1,00; 1,44).$

Наступним етапом розрахунку таксономічного показника є визначення відстані між окремими спостереженнями і вектором-еталоном по роках відповідно. Відстань між окремими спостереженнями і вектором-еталоном є початком для розрахунку показника. Отримали такі результати розрахунку інтегрального показника оцінки депозитних операцій:

$$K_{2012}=0,37$$

$$K_{2013}=0,20$$

$$K_{2014}=0,29$$

$$K_{2015}=0,29$$

$$K_{2016}=0,74$$

Значення таксономічного показника може коливатися в межах від 0 до 1 ($0 \leq K \leq 1$). Показник рівня розвитку служить для статистичної характеристики об'єктів. З його допомогою можна оцінити досягнутий у певному періоді або за деякий період, середній рівень значення ознак, які характеризують досліджуване явище [6]. Так, можемо сказати, що у

ПАТ «ПУМБ» цей показник протягом років був не зовсім стабільним. Можна побачити, що у 2013 році цей показник дорівнював 0,20, що свідчить про погіршення проведення депозитної діяльності банком. У наступних періодах інтегральний показник поступово збільшувався завдяки майже усіх показників. У 2016 році показник дорівнював 0,74, що позитивно впливає на діяльність банку і свідчить про збільшення довіри клієнтів к банку.

Література

1. Хвостенко В. С. Формування стратегій фінансового розвитку підприємств промисловості [Електронний ресурс]. / В. С. Хвостенко .– Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7292/1/Хвостенко%20В.С.pdf>.
2. Кожушко О. Використання методу таксономії для оцінки рівня захисту інтелектуального капіталу промислових підприємств [Електронний ресурс] / О. Кожушко – Режим доступу : http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/5SljDC.pdf.
3. Саблина Н. В. Использование метода таксономии для анализа ресурсов предприятия [Электронный ресурс] / Н. В. Саблина, В. А. Теличко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc-_Gum/Bi/2009_3/78-82.pdf.
4. Іляш О. І. Трансформації системи соціальної безпеки України: регіональний вимір: [монографія] / О. І. Іляш. – Львів: ПАІС, 2012. – 592 с.
5. Плюта В. Сравнительный анализ в экономических исследованиях: Методы таксономии и факторного анализа / Плюта В.: пер. в научной редакции В.М. Жуковой. – Статистика. 1980. – 151 с.
6. Емельянов А. С. Эконометрия и прогнозирование.– М.: Экономика, 2002.– 284 с.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В БАНКАХ УКРАЇНИ

ДЕВ'ЯТКО В.О.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Колодізев О.М.)

Сьогодні в усьому світі щодо супроводження розрахункових відносин, спостерігається зменшення частки використання паперових платіжних документів та готівки, а також здійснюється перехід до нових платіжних інструментів. Все частіше суб'єкти господарювання та фізичні особи здійснюють розрахунки за послуги, товари та виконані роботи за допомогою платіжних карт.

Варто відзначити, що останнім часом операції з платіжними картками суттєво поширюються, але їх впровадження супроводжується деякими труднощами, насамперед вони пов'язані з недостатньою освіченістю населення у сфері платіжних карток, а також з недосконалістю законодавчої бази.

Платіжна карта – електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором [1].

На сьогоднішній день існує наступна класифікація платіжних карток: за платіжним системам: внутрішньогосподарчі та міжнародні; за умовам проведених розрахунків: дебетові, кредитно-дебетові, кредитні; за особистістю користувача: особисті та корпоративні; за типом носія інформації: магнітні та смарт-картки; за способом нанесення ідентифікаційної інформації: ембосовані (ембосіровані) та не ембосіровані; за способом розрахунку: електронний гаманець та електронний чек [2].

Проблема українського ринку безготівкових інструментів також полягає у тому, що, не дивлячись на широкий спектр пропонованих банками карткових послуг і добре розвинену інфраструктуру (мережу банкоматів та терміналів), громадяни України найчастіше використовують платіжні карти лише для переведення у готівку [3, с.54].

До фізичних та юридичних осіб, що не є банками й одночасно виступають як суб'єкти платежів, належать: приватні особи; підприємства, які працюють у галузі виробництва товарів та надання послуг; спеціалізовані фінансові фірми, наприклад, брокери та дилери, що діють на ринках грошей, капіталів чи товарів; державні установи.

Платежі можуть здійснюватися суб'єктами економіки шляхом прямого обміну готівкою (законними засобами платежу) або шляхом передачі вимог за депозитами в банках, їхні потреби як користувачів платіжної системи визначаються особливостями їх господарської діяльності.

Згідно зі звітом Національного банку України станом на 1 січня 2016 року кількість банків-членів карткових платіжних систем становила 98 (77,2%

від загальної кількості), що обслуговували 43 млн. клієнтів банків. За 2015 рік загальна кількість платіжних карток: в обігу зменшилась на 11,2 млн. шт. (-15,9%); активних карток – зменшилась на 2,2 млн. шт. (-6,7%); безконтактних карток – зросла на 0,4 млн. шт. (+33,1%).

Станом на 1 січня 2016 року загальна емісія платіжних карток становила 59,3 млн шт., з них: активних платіжних карток, – 30,8 млн. шт. (безконтактних – 1,5 млн. шт.).

За 2015 рік кількість банкоматів, зменшилась на 3,3 тис. од. (-8,9%) і становила на 1 січня 2016 року 33,3 тис. од.; платіжних терміналів зменшилась на 9,3 тис. од. (-4,5%) і становила 194,5 тис. од.

Разом з тим, збільшилась кількість безконтактних терміналів: торговельних на 33,6% і становила 88,2 тис. од. (50,6% від загальної кількості торговельних терміналів); банківських на 16,0% і становила 0,3 тис. од. (1,3% від загальної кількості торговельних терміналів).

Найбільше банкоматів зменшилось в Донецькій, Луганській, Одеській областях та місті Києві [4].

У 2015 році держателі платіжних карток більшість операцій здійснювали у власному банку (70,6%) і тільки 27,5% – операцій у мережі інших банків. За кордоном України здійснювалось лише 1,9% операцій.

Аналіз динаміки розвитку операцій з платіжними картками в розрізі представлених результатів дозволяє зробити висновок, що кількість держателів платіжних карт з 2012 по 2015 роки поступово збільшувалася, але після 2015 року був різкий спад (77,2% від загальної кількості). Це підтверджує загальний позитивний тренд щодо використання такого платіжного інструменту, як платіжна картка.

Певний спад можна аргументувати тим, що зменшилась кількість банків в Україні та збільшилась кількість зняття коштів кіберзлочинцями. Через це довіра користувачів платіжних карток зменшується, через наявні ризики, які супроводжуються на етапі функціонування платіжних систем. У зв'язку з кіберзлочинністю зменшується кількість платіжних терміналів і банкоматів. Але, не дивлячись на існуючі ризики, платіжні картки є зручним і універсальним інструментом щодо їх використання, і не мають альтернативи у найближчій перспективі.

Література

1. Закон України про банки і банківську діяльність – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T002121.html
2. Маевская П. Платежные карточки: на страже интересов предприятия / П. Маевская // Все о бухгалтерском учете. – 2014. – №42–43. – С. 17-31.
3. Рябініна Л.М., Няньчук Н.Ю., Ухлічева Л.І. / за ред. Рябініної Л.М. Банківські операції: навчальний посібник. – Одеса : ОДЕУ, 2011. – 536 с.
4. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

ДЖАФАРБАГІ К.Д.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Проноза П.В.)

Для успішного функціонування будь-якого підприємства вирішальне значення має забезпечення його діяльності необхідним обсягом фінансових ресурсів. Від джерел формування і напрямків використання фінансових ресурсів підприємства багато в чому залежить його фінансовий стан. Водночас фінансовий стан підприємства є концентрованим вираженням ефективності використання фінансових ресурсів. Найточніше оцінити забезпеченість, інтенсивність та ефективність їх використання дає змогу глибокий аналіз формування фінансових ресурсів підприємства.

На думку економістів, оцінка складу та структури фінансових джерел починається з оцінки їх динаміки і внутрішньої структури. При цьому особливу увагу приділяють аналізу руху джерел позикових коштів, розглядаючи такі пасиви, як довгострокові і короткострокові кредити і позики, кредиторську заборгованість, включаючи аванси, отримані від покупців і замовників, розрахунки по дивідендах, інші короткострокові пасиви [5].

Методика аналізу фінансових ресурсів підприємства полягає у виявленні методів формування і обробки даних про фінансові ресурси, які дають об'єктивну оцінку фінансового стану, тенденцій розвитку та виявлення резервів підвищення ефективності використання грошових коштів та шляхів їх реалізації [2].

Для оцінки фінансового стану підприємства та виявлення можливостей підвищення ефективності формування й використання фінансових ресурсів, – можуть застосовуватися такі методи аналізу [3]:

класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу – ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий;

традиційні методи економічної статистики – середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці;

методи математичної статистики вивчення зв'язків – аналізи кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний та ін.;

економетричні методи – матричні, теорії міжгалузевого балансу.

Вітчизняні та зарубіжні вчені методи та прийоми фінансового аналізу традиційно поділяють на такі: горизонтальний та вертикальний аналіз.

Горизонтальний аналіз – дозволяє встановити динаміку джерел формування та напрямків використання фінансових ресурсів підприємства шляхом встановлення абсолютних та відносних відхилень за статтями пасиву та активу балансу.

Вертикальний аналіз – дозволяє визначити питому вагу кожної статті пасиву та активу в підсумку балансу на певний момент часу, тобто

дослідити структуру джерел формування фінансових ресурсів та майна підприємства в статистиці.

Аналіз формування фінансових ресурсів підприємства повинен здійснюватись у такій послідовності:

1 етап – проведення аналізу джерел формування капіталу: оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних коштів та позикових коштів, аналіз кредиторської заборгованості;

2 етап – здійснюється аналіз активів підприємства: аналіз складу і структури загального капіталу в цілому, аналіз основного капіталу, аналіз оборотного капіталу, аналіз дебіторської заборгованості;

3 етап – аналізується ліквідність балансу підприємства, який передбачає оцінку активів за ступенем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення. На цьому етапі головною метою є перевірка одночасності надходження і витрачання фінансових ресурсів підприємства, тобто його здатність розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном за певний період часу [1];

4 етап – проводиться оцінка рентабельності підприємства, тобто оцінка економічної ефективності підприємства – відносний показник, який відображає отриманий ефект із затратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту;

5 етап – розробка висновків та прийняття рішень щодо оптимізації джерел формування фінансових ресурсів, та шляхів покращення ефективності їх використання.

Незалежно від виду діяльності підприємства, фінансові ресурси є найціннішим його активом, який перебуває в постійному русі, забезпечуючи операційну, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства. Значення та роль фінансових ресурсів для функціонування підприємства зумовлює потребу в ретельному аналізі фінансового стану підприємства, а саме аналізі аналізу формування і використання фінансових ресурсів. На даний час відсутній єдиний підхід щодо аналізу фінансових ресурсів підприємства зі встановленим набором аналітичних показників та коефіцієнтів. Саме тому фінансовим аналітикам важко обрати найбільш правильний і найпростіший шлях для оцінки фінансових ресурсів підприємства [4].

Література

1. Лігоненко Л.О. Фінанси підприємств: підручник / Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Н. А. Гринюк та ін. – К.: КНТЕУ, 2007. – 491 с.
2. Мельник О. М. Облік, аналіз та контроль фінансових ресурсів підприємства в процесі прийняття управлінських рішень / О. М. Мельник // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10 – 12 листопада 2011 року ; Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 478–479
3. Онисько С. М. Фінанси підприємств. Підручник для студентів вищих закладів освіти / С. М. Онисько, П. М. Марич. – Львів: „Магнолія плюс”, 2006. – 388 с.
4. Романенко О. Р. Фінанси: підручник / О. Р. Романенко. – К.: ЦНЛ, 2006. – 312 с.
5. Фінанси підприємств: підручник / Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін. – 6 вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ДОМАШИЧ І. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Галушко А.В.)

Безупречною умовою успішного господарювання є якісна та своєчасна оцінка фінансового стану підприємства, результати якої є передумовою прийняття управлінських рішень як щодо розвитку окремих напрямів господарювання, так і функціонування підприємства в цілому. Результат цих рішень залежатиме від обраної методики оцінки фінансового стану та отриманих результатів. Вибір такої методики обумовлюється багатьма факторами, серед яких в першу чергу значення має галузева приналежність підприємства, пріоритети його розвитку, закріплені у фінансовій стратегії[6].

Серед науковців, в роботах яких значна увага присвячена дослідженню фінансового стану підприємства, слід виділити таких, як І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, Ю. Брігхем, Л. Гапенські, К. В. Ізмайлова, Т. Р. Карлін, В. В. Ковальов, М. Крейніна, Л. А. Лахтіонова, О. М. Поддєрьогін, Г. В. Савицька, В. Т. Савчук, Р. С. Сайфулін, О. С. Стоянова, О. О. Терещенко, А. Д. Шеремет та ін.

Однак, накопичений досвід розробки і використання методів оцінки фінансового стану підприємства потребує їх детально більшої класифікації.

Метою роботи є проведення систематизації методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємств залежно від мети її здійснення та обґрунтування необхідності створення єдиної системи підходів.

Аналіз фінансового стану підприємства дає якісну та кількісну інформацію про його діяльність, яка необхідна для багатьох суб'єктів ринку. В той же час з метою її достовірності, використання у процесі управлінських рішень доцільно використовувати коефіцієнтний або комплексний метод, адже вони є найбільш широкими і охоплюють всі сфери діяльності підприємства. Дані методи представляють підприємство і всі його зв'язки як взаємопов'язану систему рухів фінансових ресурсів, що дає змогу найширше оцінити його фінансовий стан [2, с.123].

Аналіз та оцінка фінансової діяльності підприємства – це діагноз його фінансового стану, що дозволяє визначити недоліки й прорахунки, виявити та мобілізувати внутрішні господарські резерви, збільшити доходи та прибутки, зменшити витрати виробництва, підвищити рентабельність, поліпшити фінансово-господарську діяльність підприємства в цілому [5].

Метод багатовимірних порівнянь набув широкого застосування в економіці підприємства, зокрема в підведенні підсумків роботи, оцінці виконання плану, аналізі фінансового стану суб'єктів господарювання та їх підрозділів. Застосування цього методу пов'язане зі складністю досліджуваних економічних явищ і процесів, їх багатогранністю. У таких умовах дати цілісну оцінку вказаних явищ за допомогою одного показника неможливо. Тому використовується система різноманітних показників, які необхідно систематизувати та проаналізувати для прийняття раціональних управлінських рішень [3, с. 85].

Саме таксономічні методи мають потужний арсенал алгоритмів систематизації і покликані вирішити дану проблему. Саме це і обумовлює актуальність даної теми [1, с. 2].

Дослідженням використання таксономічного аналізу для обґрунтування економічних явищ займалися такі вітчизняні дослідники, як: Айвазян С. А., Бажаєв З. І., О. Кожушко, В. Плюта, Сабліна Н. В. та ін.

Отже, для обчислення інтегрального показника фінансового стану підприємства до системи показників слід віднести такі: частка витрат у виручці від реалізації; коефіцієнт абсолютної ліквідності; коефіцієнт автономії; коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції; коефіцієнт рентабельності майна; коефіцієнт рентабельності власного капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт рентабельності основної діяльності; коефіцієнт рентабельності операційної діяльності; коефіцієнт рентабельності оборотних активів та чистий прибуток.

При побудові таксономічного показника застосовується матриця даних, складена із стандартизованих ознак.

Стандартизація дозволяє позбутися від одиниці виміру – як вартісної, так і натуральної. Оцінка фінансового стану підприємства з використанням таксономічного аналізу дає можливість провести моніторинг фінансової діяльності та визначити інтегральний показник рівня фінансового стану підприємства. Запропоноване дослідження дає можливість отримати досить повну та неупереджену інформацію про певний стан та можливу динаміку цього показника [4, с. 80].

Головною метою використання методу таксономії є здобуття інформації про наявність або відсутність однорідності в досліджуваній сукупності об'єктів. Отже, таксономічний показник характеризує зміни значень ознак досліджуваних груп. Для підприємства ВКП «Служба замовника» інтегральний показник набуває негативного значення на протязі аналізованих роках, що свідчить про погану роботу підприємства, а саме погіршення фінансового стану.

Література

1. Назаренко А. С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії "Фінансовий потенціал підприємства" / А. С. Назаренко // Економіка, фінанси і право. – 2009. – № 8. – С. 22 – 29.
2. Ключник О. С. Вдосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. С. Ключник, О. В. Кондратюк // Науковий вісник Рівненського інституту ВНЗ "Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна". – 2010. – № 1. – С. 120–127.
3. Піскунов О.Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О.Г. Піскунов, Н.Г. Мтеленко, Т.П. Лободзинська // Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ» – 2009. – № 6. – С. 80-88.
4. Сабліна Н. В. Использование метода таксономии для анализа внутренних ресурсов предприятия / Н. В. Сабліна, В. А. Теличко // Бизнес - Информ. – 2009. – № 3. – С. 78 – 82.
5. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 111 – 117.
6. Шеремет, О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / О. О. Шеремет. – К.: НУХТ, 2005. – 196 с.

ОПТИМІЗАЦІЯ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ДРАГІЦИНА Ю. О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Олійник Т. В.)

Трансформаційний розвиток економіки та затяжні кризи є джерелом формування негативних явищ, що впливають на діяльність та розвиток вітчизняних підприємств. Забезпечення стабільності, захищеності від впливу загроз середовища функціонування та раціонального використання наявних ресурсів зумовлює потребу у використанні нових підходів у дослідженні фінансової безпеки суб'єктів підприємництва, що є багатовимірним явищем, та формуванні якісних управлінських рішень щодо її забезпечення [1].

Теоретичним і практичним аспектам управління фінансовою безпекою підприємств присвячено чимало праць вітчизняних науковців, зокрема: Ареф'єва О.В., Барановський О.І., Єрмошенко М.М., Журавльова І.В., Кузенко Т.Б., Сабліна Н.В., Чібісова І.В. та інші.

Актуальність даної теми полягає в тому, що однією з цілей підприємства є забезпечення його фінансової безпеки та здатність до протидії негативним впливам зовнішнього середовища у ринкових умовах. Процес забезпечення фінансової безпеки підприємства можна розглядати як процес запобігання всебічних збитків від негативних впливів на економічну безпеку по різних аспектах її фінансово-господарської діяльності.

Під поняттям фінансової безпеки, мається на увазі такий фінансовий стан, який характеризується, по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [2].

Фінансова безпека є досить складною системою з певною структурою і механізмом відносин між її елементами. В основі системи фінансової безпеки лежить принцип суворо цільового використання фінансових ресурсів та забезпечення певних умов для швидкої і ефективної віддачі від збільшення вкладених коштів [3].

Сутність даної теми полягає у безперервному й сталому підтриманні такого стану фінансової діяльності, який характеризується збалансованістю, якістю всіх фінансових інструментів, загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, а також – розвиток цієї системи [4].

Для оцінки фінансової безпеки необхідно визначитися з методиками оцінки її складових. Найбільш відомими методами до кількісної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства є: індикаторний, ресурсно-функціональний, програмно-цільовий (або інтегральний), ранговий.

Більш детально розглянемо дані методики:

Індикаторний – за такого підходу найвищий рівень фінансової безпеки підприємства досягається при умові, що вся сукупність індикаторів знаходиться в межах порогових значень, а порогове значення кожного з індикаторів досягається не за рахунок інших. У разі некваліфікованого визначення значення індикаторів рівень фінансової безпеки підприємства буде визначено невірно, що може спричинити за собою ухвалення управлінських рішень, що не відповідають реальному стану справ;

ресурсно-функціональний – процес забезпечення фінансової безпеки ототожнюється фактично з усією діяльністю підприємства і, зводиться до оцінки використання ресурсів на підприємстві. За ресурсно-функціональним підходом найбільш ефективно використання корпоративних ресурсів, необхідних для виконання цілей, досягається шляхом запобігання загроз негативних впливів на економічну безпеку підприємства і досягнення певних основних функціональних цілей фінансової безпеки підприємства;

програмно-цільовий (або інтегральний) – даний метод має високий ступінь складності проведеного аналізу з використанням методів математичного аналізу. Цей критерій дуже важко розрахувати через відсутність необхідних для цього бухгалтерських і статистичних даних;

метод ранжування – рівень фінансової безпеки підприємства розраховується в балах як сума добутоків рейтингу кожного показника на клас, який визначається в залежності від значення нормативного показника, тобто оцінка рівня фінансової безпеки підприємства базується на використанні рангових ознак. Даний метод не дає змогу отримати інформацію про загальний рівень фінансової безпеки підприємства [5].

Отже, доцільніше використовувати індикаторний метод, який базується на оцінці рівня досягнення стратегічно важливих фінансових цілей (максимізація чистого грошового потоку, ринкової вартості підприємства, узгодженість основних фінансових інтересів учасників) та передбачає коригування фінансової стратегії розвитку відповідно до рівня фінансової безпеки.

Таким чином, забезпечення фінансової безпеки, як складової частини економічної безпеки підприємства, залежить від обґрунтованого використання методів оцінки її рівня як бази й інструменту для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях фінансового менеджменту, планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Література

1. Лелюк С. В. Методичний підхід до організації моніторингу фінансової безпеки підприємств Харківського регіону / С. В. Лелюк // Науковий вісник БДФЕУ. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 234 – 241.
2. Фінансова складова економічної безпеки: монографія / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева; Нац. Академія управління. – К.: НАУ, 2010. – 232 с.
3. Коробов В. В. Фінансова безпека в системі державного фінансового контролю: дис. канд. екон. наук; Івановський державний хіміко-технологічний університет. – Іваново, 2010. – 133 с.
4. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65 – 67.
5. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : КВІЦ, 1999. – 464 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ

ДУДНИК О.М.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Юшко С.В)

В умовах нестабільності світового фінансового ринку об'єктивна та оперативна оцінка фінансового стану банківської установи регулюючими органами країни з метою зменшення або нівелювання можливих ризиків набуває особливої актуальності. У процесі реалізації стратегічного управління банківською системою, як головним елементом фінансового сектора України, пріоритетним завданням виступає удосконалення оцінки фінансового стану з урахуванням умов існуючого зовнішнього середовища та внутрішніх економічних особливостей.

Дослідженням аналізу та оцінки фінансового стану банків значну увагу приділили такі зарубіжні науковці, як: Кемпбелл Р. Дж., Міллер Р. Л., Роуз П. С., Сінки Дж., Панова Г. С., Давидова Л. В.. Цим аспектам приділяли увагу й вітчизняні вчені, зокрема Вовчак О. Д., Халява С. П., Примостка Л. О., Шелудько Н.М., Герасимович А. М., Крухмаль О. В., Гетьман О. О., Святко С. А., Кочетков В. М. та ін. На підставі узагальнення підходів вітчизняних та зарубіжних вчених можна вважати, що фінансовий стан банку – економічна категорія, яка характеризує фінансову діяльність банку за певний період часу на підставі оцінки системи показників, які відображають ефективність управління фінансовими ресурсами, фінансову стійкість, ділову активність та ліквідність фінансової установи.

Оцінка фінансового стану особливо важлива для вирішення проблем банку, пов'язаних з його стабільністю на конкурентному ринку, та подальшого розвитку. Тому процес аналізу фінансового стану є необхідним у діяльності кожного банку.

Фінансова стійкість банку є основою його існування та умовою активної діяльності. Її формують під впливом об'єктивних та суб'єктивних чинників і оцінюють за допомогою комплексних показників, які лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків [3].

Фінансовий стан банківської установи визначають загальним рівнем ефективності управління його активами і пасивами, при цьому якість та скоординованість управління ними відображають в основних коефіцієнтах, що характеризують фінансовий стан банку, зокрема у показниках достатності капіталу, якості активів, рентабельності, ліквідності, рівня ризиків [2].

Першочерговим кроком дослідження інституціональних засад аналізу та оцінки фінансового стану банку є врахування розвитку стандартизації у сфері банківського нагляду в особі такої організації, як Базельський Комітет з питань банківського нагляду. Його основне завдання полягає у впровадженні високих та єдиних стандартів у сфері банківського регулювання та нагляду. З цією метою Комітет випускає директиви та рекомендації для органів нагляду держав-членів. Зазначені рекомендації не є обов'язковими до виконання, проте в більшості випадків знаходять своє

відображення в національному законодавстві держав-членів, оскільки опрацьовуються у співробітництві із банками та органами нагляду з усього світу. В ЄС вони також використовуються для взаємної інтеграції держав-членів Союзу [4].

Поряд зі встановленням нормативних значень для ключових показників, пов'язаних із достатністю капіталу банку, державний контроль діяльності банків передбачає застосування рейтингових оцінок (тобто побудову рейтингу банків).

Кожний банк використовує свої самостійно розроблені методики, що включають різні показники, які часто суттєво різняться. Більшість методик поєднує чотири групи показників, що дають можливість оцінити фінансовий стан банку виходячи із: оцінки фінансової стійкості; оцінки ділової активності; оцінки ліквідності; оцінки ефективності управління [1].

Таким чином, оцінка фінансового стану банку є об'єктивною необхідністю для прийняття рішень на міжнародному та національному рівнях, рівнях окремих спільнот та окремих юридичних і фізичних осіб. У такому розумінні аналітичний інструментарій повинен бути заснований на світових доробках, а також урахувати специфіку розвитку вітчизняної економіки. Окрім того, з метою визнання України міжнародним суспільством та партнерами, банківський контроль, що здійснює Національний банк України, повинен бути підпорядкований та відповідати міжнародним стандартам.

Література

1. Банківська енциклопедія [Текст] / Під ред. д.е.н., проф. Мороза А. М. – К.: ЕЛЬТОН, 1993. – 328 с.
2. Васькович, І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку [Текст] / І. М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 2 (33). – С. 40 – 43.
3. Герасимович А. М., Парасій-Вергуненко І. М., Кочетков В. М. Аналіз банківської діяльності: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Герасимович. – К.: КНЕУ, 2010. – 599 с.
4. Гетьман О.О. Економічна діагностика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.М Шаповал, О.О. Гетьман – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с.
5. Дані фінансової звітності банків України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ЖУКОВА А. О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Молочна галузь є однією з провідних у структурі харчової промисловості України. Незважаючи на зовнішні фактори, політичну та економічну ситуацію в країні, молочна галузь демонструє відносну стабільність. Тому особливої актуальності набуває проведення макроекономічного аналізу стану справ в молочній галузі України задля формування обґрунтованих висновків.

Питанням аналізу діяльності молочної галузі України займалися такі вчені як Дідур С. В., Клочко В. М., Литовченко М. В., Павличенко М. Г., Тимофіїв Т. О. та ін.

Метою роботи є виявлення та оцінка сучасних тенденцій розвитку молочної галузі України.

До складу молочної галузі України входять підприємства з виробництва тваринного масла, суцільномолочної продукції, молочних консервів, сухого молока, сиру, бринзи, морозива, казеїну та іншої молочної продукції. При зменшенні поголів'я корів обсяги виробництва молока залишаються на рівні 2014 року.

Аналізуючи фінансово-економічні результати діяльності підприємств, можна констатувати, що динаміка їх абсолютної величини була позитивною. Так, темп приросту чистого доходу від реалізації продукції поточного періоду до попереднього за 2011-2015 рр. перебував у діапазоні від 1,2% до 34,6%, причому даний показник економічних результатів змінювався від 19613,7 млн. грн. у 2011 р. і до 30300,9 млн. грн. у 2015 р. [1]. Однак, величина отриманого фінансового результату (збитку) з кожним роком постійно збільшується. Якщо говорити про рентабельність підприємств молочної галузі, то вона постійно падає, що говорить про скорочення ефективності діяльності підприємств даної галузі в Україні.

Визначальною тенденцією на ринку молока України останні три роки є значне підвищення цін як на молочну сировину, так і на готову продукцію. Високий рівень цін не тільки сприяв зростанню ефективності роботи молочної галузі, але й значно мотивував імпорт закордонної молочної продукції на український ринок. Лише за 2015 рік ціни на сухе знежирене молоко зросли на 36,21% (з 23,2 тис. грн./тонну до 31,6 тис. грн./тонну), сири тверді – на 16,21%, масло вершкове – на 14,69% [2].

Обсяги експорту молочної продукції за останні чотири роки у натуральному виразі зменшилися, крім масла вершкового та молочної сироватки. Експорт сирів зменшився на 25,6% в основному за рахунок Росії, молока незгущеного – на 53,37%, молока згущеного – на 8,73% [1]. Однак експорт товарів все ж таки має місце, адже Україна відтепер в основному орієнтується на європейський ринок та Білорусь.

Водночас, за чотири останні роки імпорт молочних продуктів збільшився у 2,2 рази. Таке збільшення відбулося як за рахунок збільшення

кількісних показників, так і за рахунок підвищення цін (крім молока та вершків не згущених та масла вершкового) [3].

Іншим суттєвим фактором, але більш ринковим, став рівень цін на сири, що експортуються до Росії. Середньорічний їх рівень у 2015 році зріс на 13,27% і становив 6301 дол. США за 1 тонну, що було найвищим показником серед країн-покупців українських сирів та на 4-5% перевищувало ціни європейських сирів [7]. Тому, цілком обґрунтовано, що у конкуренції на території Росії між українськими та європейськими сирами, які дешевші за українські, поступово перемагають останні. Також зріс експорт до Казахстану на 28,42%.

Якщо говорити про середню ринкову ціну на імпорт, то слід зазначити, що європейські сири завжди були найдорожчими, хоча середньорічна ціна імпорту за чотири останніх роки продемонструвала тенденцію до зниження. Поряд з цим, сири з Білорусі та Росії подорожчали на 90% та 42% відповідно [6].

Наостанок проаналізуємо динаміку зміни поголів'я корів та великої рогатої худоби. Величина поголів'я корів з кожним роком поступово зменшується. В 2015 р. порівняно з 2008 р. відбулося скорочення на 33,33 [5]. Однак, слід зауважити, що ефективність вирощування корів значно зросла, тому на даному етапі достатньо такої їх кількості для розвитку молочної галузі.

Таким чином, хоча молочна галузь України зазнала деяких скорочень та втратила основного експортера – Росію, однак, вона продовжує впевнено розвиватись. Україна переорієнтувалась на європейські ринки збуту, а також на Республіку Білорусь. Головною проблемою залишається нижча якість продукції порівняно з європейською. Тому в подальшому необхідно вводити нові стандарти та проводити переобладнання підприємств молочної галузі України задля підвищення якості виробленої продукції.

Література

1. Вплив якісних параметрів на формування закупівельних цін на молоко сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
2. Дідур С. В. Молочна галузь України: тенденції та перспективи розвитку / С. В. Дідур, Д. Б. Лозовик // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2014. – № 3 (74). – С.148 – 151.
3. Ключко В. М. Прогнозування й моделювання конкурентоспроможності виробництва молока в регіоні / В.М. Ключко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 43 – 49.
4. Литовченко М. В. Молочна промисловість України: стан та перспективи розвитку / М. В. Литовченко // Агросвіт. – 2015. – № 8. – С. 30 – 34.
5. Павличенко М. Г. Ринок молока в Україні та перспективи для різних категорій господарств / М. Г. Павличенко // Молочна промисловість. – 2015. – № 5 (40). – С. 19.
6. Розвиток молочної галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4164>
7. Тимофіїв Т. О. Перспективи розвитку вітчизняного молочного скотарства в контексті тенденцій на світовому ринку молока / Т. О. Тимофіїв // Аграрна економіка. – 2015. – № 5. – С. 14 – 17.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТОВ «УКРАГРОЗАПЧАСТИНА»

ЗАЄЦЬ В.Ю.

(науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Лелюк С.В.)

Фінансовий результат підприємства є одним із головних чинників, який визначає прибутковість підприємства. Динамічність розвитку науки та економіки, вплив на світовий ринок великих корпорацій вимагає від суб'єктів господарювання пошуку шляхів отримання та збільшення прибутку, що є основним показником ефективності діяльності підприємства. Вагоме значення в таких процесах відіграють фінансові питання загальної проблематики функціонування сучасного підприємства. При цьому, одне із центральних місць відводиться фінансовому результату, який є узагальненим поняттям щодо визначення стійкості підприємства, його здатності до розвитку [1].

В сучасних умовах економічного розвитку суб'єктів господарювання питання підвищення прибутковості підприємства вважається одним із головних при здійсненні фінансової діяльності. Ці питання знайшли своє відображення у роботах Борисова А.Б., Бутинця Ф.Ф., Загороднього А.Г., Кондракова Н.П., Лугового В.А., Мочерного С.В., Пипко В.А., Пушкар М.С., Скалюка Р.В., Соколова Я.В., Вороніної О.О. [1].

Оцінка прибутковості підприємства є багатовимірним процесом, узагальнення якого можливо за допомогою методу таксономії. Однією із основ методу таксономії є побудова загальної оцінки складного об'єкта чи процесу [4]. Використання систем різноманітних показників, які необхідно проаналізувати та систематизувати для прийняття раціональних управлінських рішень допомагає сформувати більш точну оцінку.

Оцінка фінансових результатів підприємства з використанням таксономічного аналізу дає можливість провести моніторинг фінансової діяльності та визначити інтегральний показник рівня прибутковості підприємства [2].

Перш за все, при побудові таксономічного показника формується матриця даних, складена із часткових показників прибутковості (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця вхідних даних для розрахунку таксономічного показника
прибутковості ТОВ «Украгрозапчастина» за 2014-2015 рр.

Показник	X									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2014р.	3,74	0,57	5,32	0,44	0,43	11,25	-5,62	0,004	0	0,4
2015р.	1,09	0,30	4,83	0,31	0,32	10,16	5,08	0,003	0	0,3
1. рентабельність власного капіталу; 2. рентабельність активів ; 3. валова рентабельність реалізованої продукції; 4. операційна рентабельність реалізованої продукції; 5. чиста рентабельність реалізованої продукції; 6. валова рентабельність основної діяльності; 7. рентабельність окремих виробів; 8. рентабельність операційної діяльності; 9. рентабельність виробництва; 10. рентабельність продажів.										

На основі вивчення характеру впливу кожної з ознак на рівень прибутковості підприємства та їх сфер здійснюється диференціація ознак

матриці спостережень, а також розподіл ознак на позитивний і негативний вплив) на рівень прибутковості підприємства. Така диференціація надає можливість знайти еталонні точки у варіації показників прибутковості [3]. Зрозуміло, що всі ознаки є неоднорідними з різними одиницями виміру, тому їх потрібно привести до одних стандартів, це дасть можливість порівнювати часткові показники і зводити їх до спільного інтегрального індексу [4]. Диференціація ознак проводиться для знаходження вектора-еталона, який формується із значень показників. Після чого, знаходиться евклідова відстань між окремими точками та точкою p_0 (еталоном). Відповідно до попередніх розрахунків та перетворень визначається інтегральний рівень прибутковості підприємства. Інтерпретація зазначених показників відбувається таким чином: що чим ближчим є рівень признака до одиниці, тим кращою є ситуація на підприємстві. Тобто, коефіцієнт приймає високі значення при великих значеннях стимуляторів і низькі значення – при малих значеннях стимуляторів [5].

На рис. 1. відображена динаміка змін інтегрального показника прибутковості ТОВ «Украгрозапчастина».

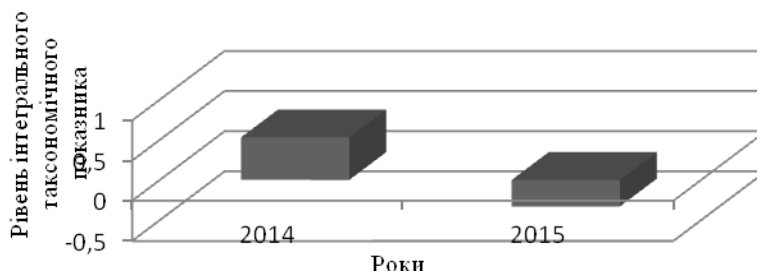

Рис. 1. Динаміка змін інтегрального показника прибутковості ТОВ «Украгрозапчастина» за 2014-2015 рр.

Як видно з рис. 1 коефіцієнт таксономії зменшується протягом періоду. В 2014 році значення показника дорівнювало 0,53, а в 2015 році значення різко зменшується до -0,33. Зниження показника обумовлене зменшенням чистого прибутку в 2015 році.

Література

1. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореферат : спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / О.О. Вороніна; Харківський нац. економічний ун-т. – Харків, 2009. – 25 с.
2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
3. Лощина, Л. В. Інтегральний показник фінансового стану підприємства в аспекті антикризових заходів [Текст] / Л. В. Лощина // Розвиток наукових досліджень 2010 : матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції (22-24 листопада 2010 р.). – Полтава, 2010. – Т. 12. – С. 148 – 150.
4. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: Методы таксономии и факторного анализа [Текст] / Плюта В. ; пер. с пол. В. В. Иванова; науч. Ред.. В. М. Жуковской. – М. : Статистика, 1980. – 151 с.
5. Горова О. О. Визначення таксономічного показника рівня розвитку для оцінки фінансового потенціалу підприємства [Електронний ресурс] // О. О. Горова. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/>.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

ІГОШИНА О.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

Стійка банківська система є невід'ємною складовою економіки будь-якої країни. Оцінка фінансової стійкості банківської установи є надзвичайно важливою для акціонерів банку, клієнтури банків, суспільства в цілому, органів державного регулювання і нагляду.

Методи оцінки фінансової стійкості є складовими елементами моніторингу фінансового стану банків. Як зазначила В. В. Коваленко, моніторинг фінансового стану комерційного банку є «системою заходів, яка охоплює безперервне спостереження за важливими показниками фінансового стану, їх оцінку, аналіз і прогноз із метою прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень для забезпечення фінансової стійкості банку» [1].

Сучасні підходи до організації моніторингу фінансового стану банків класифіковано наступним чином: коефіцієнтний аналіз й аналіз однорідних груп (Німеччина, США); рейтингові системи оцінки, що передбачають ранжування банків (США, Італія, Франція, Росія, Україна, Польща); комплексні оцінки банківського ризику (Великобританія, Нідерланди); статистичні моделі (системи «попереднього реагування») (США); макропруденційний аналіз (країни – члени МВФ) [3].

Найвідоміші методиками коефіцієнтного аналізу серед зарубіжних є:

у Німеччині – система моніторингу фінансової стійкості банківських установ (BAKIS), що включає 47 коефіцієнтів, які дають змогу оцінити її кредитні та ринкові ризики. Її мета – підготовка оперативної інформації про фінансову ситуацію в банку (щомісяця, щоквартально, за півріччя, рік);

у США – система Bank Monitoring Screens (BMS), що охоплює 39 фінансових показників та 35 параметрів, котрі належать до ринку капіталів система моніторингу фінансових організацій FIMS, що є комплексною методикою дистанційного аналізу та контролю з точки зору набору показників, їхньої динаміки, відбору статистично значущих коефіцієнтів, математичного апарату дослідження [4];

у Нідерландах – окрім показників, що характеризують банківську діяльність, використовують макроекономічні індикатори, котрі впливають на розвиток банківської системи в цілому: зростання ВВП та промислового виробництва, рівень безробіття, курс євро, індикатор кількості банкрутств протягом останнього року [4].

Найвідомішою рейтинговою системою інсайдерського типу є система CAMEL, що була сформована у США в 1979 р. Дана система складається з п'яти компонентів, а від 1996 р. її дещо переглянули та доповнили новим компонентом S (Sensitivity to Market Risk – чутливістю до ринкового ризику), який ввели з 01. 01. 1997 р. Таким чином CAMEL перетворили на CAMELS [2, 7]. Кожен показник методики CAMELS оцінюється за шкалою від 1 до 5, де 1 отримує фінансово стійкий банк, що має лише незначні відхилення в

певних показниках по кожному елементу, які не можуть призвести до негативних наслідків його діяльності, а 5 – банк, обсяг і характер недоліків у діяльності якого має критичний рівень і потребує негайного втручання з боку наглядових органів і керівництва банку [3].

Загалом, рейтинги є ефективним інструментом оцінки поточної фінансової стійкості банків, але оскільки вони використовують дані звітності, яка відображає ситуацію, що вже склалася, то відповідно дають змогу володіти інформацією про фінансовий стан банку протягом короткого проміжку часу.

Оцінка фінансової стійкості банку проводиться також на основі комплексної оцінки банківського ризику. Такий аналіз є порівняно капіталомістким. Даний підхід базований на визначенні всередині банківських груп і банків важливих функціональних одиниць, присвоєнні вагових коефіцієнтів кожній із них, а також на наступній оцінці кожної одиниці за видами ризиків і категоріями контролю за ризиками. Системи комплексної оцінки банківського ризику застосовують органи банківського нагляду Великобританії та Нідерландів.

Статистичні моделі (системи «попереднього реагування») забезпечують оцінку фінансової стійкості банку на перспективу, що потребує застосування складних економіко-математичних моделей із використанням сучасних статистичних інструментів. Статистичні моделі раннього попередження банкрутства, котрі набули значного розвитку в США та Франції, можна поділити на такі групи: розрахунок рейтингів та рейтингових понижень (системи SEER, SCOR (США)); прогнозування банкрутств і «виживання» (SEER rank, Bank Calculator (ОСС) – США); очікуваних збитків (SAABA (Франція)); інші моделі.

Макропруденційний аналіз, тобто моніторинг ризиків, виявлення негативних тенденцій, що шкодять банкам, а також пошук шляхів запобігання їм та здійснення цього [4].

Таким чином, проведений аналіз зарубіжних методик оцінки фінансової стійкості банків та узагальнення зарубіжної практики побудови рейтингових систем оцінки стійкості банківських установ дали змогу виявити наступні спільні характерні риси: врахування банківських ризиків, при аналізі і оцінці фінансової стійкості банків; поєднання аналізу та оцінки поточного фінансового стану банківських установ з прогнозом на майбутнє; поєднання оцінки фінансового стану банків з аналізом діяльності контролюючих органів відносно проблемних банків.

Література

1. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика [Текст] : монографія / В. В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
2. Колодізев О. М. Рейтингова система CAMEL як інструмент оцінки фінансової стабільності банку / О. М. Колодізев, І. І. Попов // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 6. – С. 142 – 145.
3. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: Монографія / В. М. Кочетков. – К.: КНЕУ, 2002. – 238 с.
4. Стефанишина А. Характеристика та аналіз методик оцінювання стійкості банків України та зарубіжжя / А. Стефанишина // Вісник НБУ. – 2010. – № 11. – С. 62 – 66.

ОПТИМІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

ІЛЬІНА О.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Алексеєнко І. І.)

Найбільш оптимальним кредитним портфелем банку можна вважати портфель такої структури, яка забезпечувала б належний рівень його ліквідності та максимальний рівень дохідності банківської установи за мінімального рівня кредитного ризику [1, с. 65].

Проблеми організації процесу формування оптимального кредитного портфелю банку досліджуються у наукових роботах таких економістів, як Дзюблюк О. В. [1], Єпіфанов А.О., Васильєва Т.А. [2], Волкова В. В. [3] та ін.

При формуванні оптимального кредитного портфеля слід прагнути до реалізації розробленої кредитної політики шляхом підбору найбільш ефективних і надійних кредитних вкладень [2, с. 137]. Неадекватна оцінка банком рівня кредитного ризику може спричинити втрату капіталу та ліквідності, створюючи загрозу інтересам вкладників та кредиторів [4, с. 242].

Оцінку ризику кредитного портфелю банку здійснюємо в три етапи. На першому етапі обчислюємо значення основних індикаторів ризику – показників, які пов'язані з виникненням кредитного ризику в банку. У табл. 1 наведені розраховані значення запропонованих показників. Для обчислення зазначених індикаторів були використані дані фінансової звітності ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2013 – 2015 роки [5].

Таблица 1

Основні показники кредитного ризику ПАТ КБ «ПриватБанк», %

№	Показник	2013	2014	2015	Оптимальне значення
1	Коефіцієнт кредитної активності (K_1)	75,55	74,79	73,20	65-75%
2	Коефіцієнт достатності резервів (K_2)	15,43	13,53	14,99	0,9-5%
3	Коефіцієнт якості кредитів (K_3)	2,21	3,35	0,50	Не більше 5%
4	Коефіцієнт прострочених кредитів	1,91	1,54	2,91	Не більше 10%
5	Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (K_4)	22,49	22,64	23,13	Не більше 25%
6	Рівень концентрації великих кредитних ризиків (K_5)	190,58	306,58	551,47	Не більше 8-кратного розміру
7	Рівень концентрації кредитних ризиків на одного інсайдера (K_6)	0,40	0,21	12,74	Не більше 5%
8	Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій (K_7)	5,87	4,56	1,29	Не менше 1,4%

Зауважимо, що важлива роль при оцінці рівня кредитного ризику належить нормативам кредитного ризику, які мають на меті не допустити надмірну концентрацію кредитного ризику в банку. Економічні нормативи діяльності банку, які доводить НБУ, є основою системи лімітів, що встановлюються для обмеження та мінімізації кредитного ризику банку.

Другий етап оцінки кредитного ризику полягає в бальній оцінці кожного розрахованого індикатору ризику за однією з п'ятих формул [3, с. 74]. У табл. 2 представлена бальна оцінка показників кредитного ризику ПАТ КБ «ПриватБанк» за 2013 – 2015 роки.

Таблиця 2

Бальна оцінка показників кредитного ризику ПАТ КБ «ПриватБанк»

№	Показник	Кількість розрахованих балів (R_i)		
		2013 р.	2014 р.	2015 р.
1	Коефіцієнт кредитної активності (K_1)	99	104	136
2	Коефіцієнт достатності резервів (K_2)	32	37	33
3	Коефіцієнт якості кредитів (K_3)	156	133	190
4	Коефіцієнт прострочених кредитів	181	185	171
5	Макс. розмір кредитного ризику на контрагента (K_4)	110	109	107
6	Рівень концентрації великих кредитних ризиків (K_5)	176	162	131
7	Рівень концентрації кредитних ризиків на інсайдера (K_6)	192	196	39
8	Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій (K_7)	176	169	92

Після розрахунку кількості балів для кожного показника переходимо до третього етапу оцінки ризику, на якому визначається інтегральний показник кредитного ризику ($I_{кр}$). Він обчислюється як сума балів, зважених на вагові коефіцієнти, які встановлюються за допомогою методу експертних оцінок [3].

Зауважимо, що для інтерпретації результатів розрахунку інтегрального показника кредитного ризику треба розуміти, що установленою критичною межею ризику є граничне значення $I_{кр} = 100$. При цьому, чим більше значення $I_{кр}$ перевищує межу у 100 балів, тим менший ступінь ризику спостерігається у банку.

В результаті розрахунків отримали, що у 2013 році $I_{кр}$ становив 129,36 балів; у 2014 р. – 125,58 балів; у 2015 р. – 123,31 балів. Отже, станом на 2013 рік ПАТ КБ «ПриватБанк» мав найменший рівень кредитного ризику. За період 2014 – 2015 рр. ситуація погіршилася, показник $I_{кр}$ мав тенденцію до зниження. Так у 2015 році він зменшився на 6,05 балів порівняно з 2013 роком. Але треба зазначити, що значення даного показника протягом усього періоду аналізу не опускалося нижче граничної межі, що є позитивним та говорить про ефективну політику банку щодо мінімізації ризику кредитного портфелю. Також, аналізуючи усі розглянуті показники кредитної діяльності банку відзначаємо, що більшість з них не перевищували встановлених нормативних значень протягом усього досліджуваного періоду.

У даний час проблема мінімізації кредитного ризику має особливе значення для українських банків. Тому результати оцінки ризику можуть дати банку підстави для перегляду кредитної політики і коригування структури кредитного портфелю.

Література

1. Дзюблук О. В., Прийдун Л.М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія / О. В. Дзюблук, Л. М. Прийдун. – Тернопіль: ФОП Паляниця В., 2015. – 295 с.
2. Управління ризиками банків [Текст]: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А.О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.]; за ред. А. О. Єпіфанова та Т. А. Васильєвої. – Суми: УАБС НБУ, 2012. – 283 с.
3. Волкова В. В. Практичне застосування моделі оцінки ризику кредитного портфелю банку / В. В. Волкова, Н. І. Волкова // Финансы, учет, банки: сб. тр. ДонНУ. – Вінниця, 2014. – №1(20). – С. 71 – 79.
4. Коцовська Р. Р. Оцінювання банками України кредитного ризику в сучасних економічних умовах / Р. Р. Коцовська // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2016. – Вип. 26.6. – С. 242 – 249.
5. Річні звіти ПАТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost/> – Назва з екрана.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

ІНКЛЯУЗ В.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Малюкіна А.О.)

В організаційній та управлінській роботі підприємств фінансова діяльність займає особливе місце. Від неї багато в чому залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання. На сьогодні головною проблемою більшості українських підприємств є відсутність системи гнучкого фінансового планування та аналізу, несвоєчасне виявлення ознак нестабільної фінансової діяльності підприємства. З одного боку, фінансовий стан підприємства є результатом його діяльності, а з іншого він визначає передумови розвитку підприємства. Формування та ефективна організація фінансовою діяльністю підприємства неможливе без чіткого визначення її сутності та змісту.

Проблеми організації фінансової діяльності досліджувалися такими науковцями, як: Берест М.М., Бородіна Є.І., Грищенко О.В., Кузенко Т.Б., Лишиленко О.В., Налукова Н.І., Опарін В.М., Поддєрьогін А.М., Сабліна Н.В., Терещенко О.О. та іншими. Ці вчені розподіляють організацію фінансової роботи, визначають структуру організаційного управління на підприємстві та її вплив на фінансову діяльність. Але в економічній літературі відсутня однозначність та повнота визначення фінансової діяльності підприємства, що і зумовило необхідність проведення подальших досліджень у даному напрямі.

Тому, враховуючи зазначене, метою даної роботи є розкриття теоретичних основ та методичних аспектів щодо категорії «фінансова діяльність підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

На сьогодні, серед видатних вчених-економістів існує різноманітність поглядів на визначення економічного явища «фінансова діяльність підприємства». Тому є необхідність дослідити останні публікації щоб з'явився єдиний погляд щодо трактування цього визначення. Господарський кодекс України визначає фінансову діяльність підприємства через призму фінансового посередництва [1]. Проте дане пояснення досліджуваної категорії не в повній мірі відображає її сутність та розглядає лише окремий випадок фінансової діяльності підприємства, які займаються наданням фінансових послуг та є фінансовими посередниками.

Аналіз інших думок щодо визначення сутності фінансової діяльності підприємств довів, що найбільш поширеними є два підходи до розкриття її змісту.

Низка авторів, таких, як: Бородіна Є.І., Грищенко О.В., Лишиленко О.В., Сабліна Н.В., Терещенко О.О. [2, 3, 5, 7, 8] визначають сутність фінансової діяльності через розкриття її функціонального призначення. В рамках даного підходу під фінансовою діяльністю підприємства розуміється діяльність щодо фінансового забезпечення – формування та ефективного використання фінансових ресурсів підприємства. Більш широко поняття

фінансової діяльності трактується Терещенко О.О [8], який розглядає його як діяльність, яка веде до змін розміру і складу власного та позичкового капіталу. Він вважає, що фінансова діяльність підприємства пов'язана з фінансуванням підприємства; у широкому розумінні фінансова діяльність – це усі заходи, що пов'язані з мобілізацією капіталу, його використанням, примноженням та поверненням.

Відповідно до іншого підходу, представниками якого є Кузенко Т.Б., Поддєрьогін А.М. [4, 6], фінансову діяльність необхідно розглядати, вказуючи на її інструменти – систему форм і методів. Незважаючи на те, що вчені даного напрямку зосереджують увагу на інструментах, вони також не заперечують функціональне призначення фінансової діяльності – фінансове забезпечення, що і є ключовою позицією при визначенні сутності досліджуваного поняття. Більш розгорнуто визначення фінансової діяльності підприємства наведено у працях Кузенко Т.Б [4]. Під фінансовою діяльністю підприємства вона розуміє систему використання форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей. Тобто фінансова діяльність підприємства – практична фінансова робота, що забезпечує життєдіяльність підприємства та поліпшення її результатів.

Отже, при визначенні категорії «фінансова діяльність підприємства» більшість авторів акцентують увагу саме на таких аспектах:

- кругообіг коштів;
- діяльність зміни капіталу;
- вартість підприємства;
- фінансові ресурси підприємства;
- фінансове посередництво.

В результаті проведеного аналізу наукової літератури уточнено поняття «фінансова діяльність підприємства» з позиції процесного підходу. Таким чином, під фінансовою діяльністю підприємства слід розуміти процес управління формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства з метою досягнення фінансово-економічних цілей.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Бородіна Є. І. Фінанси підприємств / Є. І. Бородіна. – М.: ЮНИТИ, 2015. – 321 с.
3. Грищенко О. В. Аналіз і діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства: навч. посібник / О. В. Грищенко. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2013. – 112 с.
4. Кузенко Т. Б. Фінанси підприємств : конспект лекцій / Т. Б. Кузенко, Є. Ю. Кузькін, Н. В. Сабліна; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 168 с.
5. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: підруч. / О. В. Лишиленко. Видавництво: ЦУЛ-рік: 2014. – 230 с.
6. Поддєрьогін А. М., Л. Д. Буряк, Г. Г. Нам, А. М. Павліковський, О. В. Павловська, В. З. Потій, А. П. Куліш, О. О. Терещенко, Н. П. Шульга, С. А. Булгакова. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2015. – 546 с.
7. Сабліна Н.В. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва : конспект лекцій / Н. В. Сабліна, О. Ю. Литовченко; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 172 с.
8. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібн. / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2013. – 554 с.

МЕТОДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ІНКЛЯУЗ В.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Малюкіна А.О.)

Беззаперечною умовою успішного господарювання є якісна та своєчасна оцінка фінансової діяльності підприємства, результати якої є передумовою прийняття управлінських рішень, як щодо розвитку окремих напрямів господарювання, так і функціонування підприємства в цілому. Адекватність цих рішень буде залежати від обраної методики оцінки фінансової діяльності та інтерпретації отриманих результатів. Вибір такої методики обумовлюється багатьма факторами, серед яких першочергове значення має галузева приналежність підприємства, пріоритети його розвитку, закріплені у фінансовій стратегії, цілі і завдання, які у певний період часу вимагають здійснення об'єктивної оцінки фінансової діяльності підприємства.

Методам до аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств присвячено праці Балабанова І.Т., Кобзаєвої С.В., Мец В.О., Мних Є.В., Налукової Н.І., Піскунова О.Г., Родіонової В.В., Турила А.М., Хотомлянського О.Л., Чумаченка М.Г. та іншими. Ці вчені вивчають питання систематизації та вибору методів розрахунку показників фінансової діяльності підприємства, визначають доцільності використання існуючих у світовій практиці методів аналізу для вітчизняних підприємств, ідентифікують фактори впливу на показники фінансово-господарської діяльності і оцінюють необхідність уніфікації стандартних підходів до аналізу. Але у більшості аналітиків не має бачення комплексного аналізу фінансової діяльності підприємств.

Тому, враховуючи зазначене, метою даної роботи є уніфікація методів щодо організації та комплексної оцінки фінансової діяльності підприємства, що в свою чергу дозволить підвищити інформаційне забезпечення фінансової діяльності підприємств.

В економічній літературі [2, 3, 6] існують безліч методів щодо оцінки фінансової діяльності підприємства. Традиційно у наукових джерелах виділяють методи, які у загальних рисах можна розподілити на:

методи, засновані на аналізі балансу підприємства, такі як горизонтальний, вертикальний, трендовий аналіз та метод фінансових коефіцієнтів;

евристичні методи, що засновані на неформальних, інтуїтивних підходах та узагальненні досвіду розв'язання аналогічних завдань та методи експертних оцінок;

економіко-математичні методи.

Зважаючи на загальне охоплення і глибину аналізу фінансової діяльності підприємства слід виділити експрес-аналіз та комплексний аналіз. На нашу думку, більшість науковців [1, 4], а також практиків [5, 6] надають перевагу експрес-аналізу, що здійснюється на основі обмеженої кількості розрахунків та дає змогу надати об'єктивну оцінку досліджуваного напрямку, яка дозволить прийняти обґрунтовані управлінські рішення. Проте, Хотомлянський О. Л. [7]

вважає, що комплексний аналіз фінансової діяльності підприємства дає можливість всебічно оцінювати фінансовий стан підприємства на основі дослідження сукупності різних параметрів, що різнобічно характеризують фінансову діяльність підприємства. Основна різниця між комплексним та експрес-аналізом фінансової діяльності підприємства є ступінь деталізації аналітичних розрахунків.

Видатні вчені-економісти [1, 4, 5] вважають, що до експрес-аналізу відноситься внутрішній аналіз, який здійснюють менеджери підприємства та ґрунтується як на фінансовій звітності, що оприлюднюється, так і на первинній бухгалтерській документації, яка дає можливість отримати досить точні оцінки фінансової діяльності підприємства. Такий аналіз має комплексний характер, орієнтований на прийняття управлінських рішень, а результати його, як правило, мають конфіденційний характер.

На нашу думку, формування єдиної системи методів щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробка детального алгоритму їх застосування сприятиме:

об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств та їх забезпеченню фінансовими ресурсами;

підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що, в підсумку, забезпечуватиме збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємств різних галузей економіки.

Тобто, в результаті проведеного аналізу наукової літератури досліджено різноманітні методи оцінки фінансової діяльності підприємства. Їх уніфікація дозволить повною мірою оцінити фінансову діяльність підприємства та зробити висновки, результати яких є передумовою прийняття організаційних рішень, як щодо розвитку окремих напрямів господарювання, так і функціонування підприємства в цілому.

Література

1. Кобзева С. В. Аналіз фінансового стану та контроль за фінансовими показниками підприємства / С.В. Кобзева, Т.А. Городня // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.1. – С. 183 – 186.
2. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2013. – 280 с.
3. Мних Є. В. Економічний аналіз: підруч. / Є. В. Мних – К.: Знання, 2011. – 630 с.
4. Налукова Н. І. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: сутнісно-аналітичний аспект / Н. І. Налукова // Галицький економ. Вісник. – 2013 – С. 166 – 174.
5. Піскунов О. Г. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / О. Г. Піскунов, Н. Г. Мтеленко, Т. П. Лободзинська // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" - 2015. – № 6. – С. 80 – 88.
6. Турило А. М. Методологічні підходи до оцінки фінансової діяльності підприємства // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 31 – 40.
7. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2013. – № 1. – С. 111 – 117.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ БАНКУ»

ІСЛОМОВ ЗАФАРБЕК

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

На сьогоднішній день банківські установи займають особливе місце в ринковій економіці, через тісний зв'язок з усіма її сферами. Стійка банківська система є обов'язковою умовою стабільного соціально-економічного зростання в Україні. Банки України проходять складні випробування через постійні зміни в економічній та політичній ситуації країни. Економічний аналіз набуває важливого значення за ринкових умов, дозволяє знайти можливі резерви для підвищення ефективної діяльності банку. Одним з ефектів діяльності банку є фінансовий результат, який характеризує стійкість кредитної установи. Він є джерелом поповнення резервів банку, основою для виплати дивідендів акціонерам, а також стимулює персонал та керівництво банку до розширення операцій, зниження витрат, підвищення доходів та якості послуг.

Функціонування будь-якого банку та його успішна діяльність залежить від уміння приймати рішення, які дають змогу банку забезпечити на належному рівні ліквідність, прибуток та захист від негативного впливу банківських ризиків. За сучасних умов розвитку банківської діяльності головне завдання полягає в пошуку реальних шляхів мінімізації ризиків та отриманні достатніх прибутків для збереження коштів вкладників і підтримання життєдіяльності банку на належному рівні [1].

Аналіз праць вчених-економістів, що досліджували фінансові результати банку, дозволяє зробити висновок про відсутність єдиного й однозначного підходу до його розуміння. У процесі проведеного аналізу літературних джерел виявлено, що між науковцями у сфері економічної теорії, фінансів, бухгалтерського обліку не існує єдності та однозначності у розумінні поняття «фінансові результати» (табл. 1). Варто звернути увагу на тлумачення поняття «результат»: це те, що отримано після завершення будь-якої діяльності, роботи, кінцевий підсумок.

Таблиця 1

Підходи до змісту поняття «фінансовий результат»

Автор	Визначення	Ключове поняття
1	2	3
С. В. Мочерний	це грошова форма загального підсумку господарської діяльності організації або її підрозділу яка виражається в прибутку або збитку [2].	Результативність діяльності, прибутки або збитки банку
М. С. Пушкар	це прибутки або збитки, що їх отримано як результат господарської діяльності [3].	
Л. В. Дікань	це економічна категорія, яка супроводжує процес утворення доданої вартості [4].	Підсумок банківської діяльності
О. О. Вороніна	є узагальнюючим показником, які відображаються у фінансовій і бухгалтерській звітності як прибуток або збиток, що впливає на зміну обсягу власного капіталу та його складових елементів [4]	

1	2	3
В. А. Луговий	це балансовий прибуток (збиток), що формується із доходів чи витрат від реалізації послуг, доходів чи витрат від іншої реалізації та обсягу позареалізаційних доходів чи витрат [5].	Доходи або витрати банку
В. П. Пантелєєв	це прибутки або збитки, що є результатом певної діяльності. При цьому показники прибутку або збитку обчислюються як алгебраїчна сума доходів від різних видів діяльності порівняно із сумою всіх груп витрат [6].	

Проаналізувавши думку провідних вчених щодо поняття «фінансовий результат», можна зробити наступні висновки. Так, С. В. Мочерний та М. С. Пушкар розглядають фінансовий результат як результативність банківської діяльності, отримання прибутків чи збитків банку.

В. А. Луговий та В. П. Пантелєєв зауважують, що фінансовий результат є прибутком або збитком банківської установи, який формується саме з доходів або витрат банку.

Л. В. Дікань та О. О. Вороніна розглядають фінансовий результат як підсумок ефективності банківської діяльності, який відображає прибуток або збиток.

Таким чином, можемо зробити висновок, що фінансовий результат банку – це економічна категорія, що показує результативність і ефективність банківської діяльності, його прибутки чи збитки. Отже, до фінансових результатів банку відносяться доходи, витрати, прибуток та ефективність (рентабельність).

В цілому, економічну ефективність банківської діяльності можна визначити на основі співвідношення витрат на залучення ресурсів та доходів від їх розміщення. Але враховуючи особливості функціонування банку як специфічного підприємства, яке працює із залученими коштами, необхідно враховувати, що прибутковість супроводжується підвищенням банківських ризиків. Тож під економічною ефективністю діяльності банку слід розуміти досягнення максимального розміру прибутку при встановленому рівню ризику [7].

Література

1. Савіна Л. О. Комплексне управління активами та пасивами комерційного банку / Л. О. Савіна, К. Ю. Дроздова // Сталій розвиток економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/152.pdf
2. Мочерний С. В. Політична економія: Навч. посібник / С. В. Мочерний. – К.: Знання-Прес, 2002. – 687 с.
3. Пушкар М. С. Фінансовий облік: підручник / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628 с.
4. Дікань Л. В. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз: монографія / Л. В. Дікань, О. О. Вороніна. – Харків: СПД ФО Лібуркіна Л. М., 2008. – 92 с.
5. Луговой В. А. Учет капитала, ссуд и финансовых результатов / В. В. Луговой. – М.: АО «ИНКОН-САУДИТ», 1995. – 128 с.
6. Пантелєв В. П. Словник бухгалтера та аудитора / В. П. Пантелєв, О. С. Сніжко. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2009. – 239 с.
7. Череп А. В. Методичні підходи до аналізу прибутку комерційного банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2011_1/part1/6.pdf

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

КАШУБА Т.С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М.М.)

Банкрутство як економічне явище, характеризує нездатність підприємства ефективно функціонувати в умовах, що склалися. Воно поширене не лише в країнах, що розвиваються, а й у державах із розвинутими ринковими відносинами, що обумовлює актуальність його дослідження. Значний вклад у дослідження проблематики банкрутства суб'єктів господарювання внесли вітчизняні науковці М.М. Берест, О.В. Коваленко, Т.С. Клебанова, А.В. Матвійчук, Н.А. Протопопова, О.О. Терещенко та інші. Метою дослідження є узагальнення та характеристика видів банкрутства суб'єктів господарювання. Так, аналіз літературних джерел показав, що банкрутства, які мають місце в економіці України, слід розділяти на спонтанні (викликані спільним впливом зовнішніх та спонтанних внутрішніх факторів) і протиправні (ті, що викликані внутрішніми протиправними (навмисними) факторами) [1].

Залежно від причин виникнення банкрутство може бути реальним, фіктивним, умисним та прихованим [2]. Реальне банкрутство виникає в результаті певних реальних втрат, пов'язаних із некомпетентним управлінням, негативним впливом зовнішнього середовища, форс мажорних обставин і є наслідком помилкових дій і рішень керівництва або власників, які не мали на меті свідомого спричинення кризових процесів на підприємстві [3]. Фіктивне банкрутство – свідомо неправдива офіційна заява громадянина-засновника або власника суб'єкта господарської діяльності, а також службової особи суб'єкта господарської діяльності, а так само громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом, якщо такі дії завдали великої матеріальної шкоди кредиторам або державі. Фіктивне банкрутство є результатом умисних дій керівництва підприємства або його власників з метою введення в оману кредиторів та отримання відстрочки платежів [3]. Умисне банкрутство – умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої зацікавленості або в інтересах третіх осіб вчинення власником або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредитору [3]. Приховане банкрутство – умисне приховування громадянином-засновником або власником суб'єкта господарської діяльності, а також службовою особою суб'єкта господарської діяльності своєї стійкої фінансової неспроможності шляхом подання недостовірних відомостей, якщо це завдало великої матеріальної шкоди кредиторів [3].

Таким чином, розглянуті види банкрутства по різному впливають на ефективність функціонування підприємств України, економіки в цілому та галузей народного господарства, а своєчасне виявлення ознак протиправних банкрутств надає змогу своєчасно їх попереджувати.

Література

1. Яшин Л.Н. Прогнозирование банкротства и разработка антикризисной программы предприятия / Приложение к журналу "Антикризисное и внешнее управление". – 2007. – 40 с.
2. Рясних, Е. Г. Основы финансового менеджмента : навчальний посібник / Е. Г. Рясних. – К. : Академвидав, 2010. – 336 с.
3. Господарський кодекс України. ВВР, 2003, № 18, № 19 – 20, № 21 – 22, ст. 218 – 220. Закон від 16.01.2003 № 436 – IV.

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

КВАСНІКОВ О. В.

(науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Лелюк С. В.)

Розробка методів оцінювання фінансової безпеки підприємства (ФБП) має важливе методологічне значення, оскільки пов'язане з необхідністю майже щоденного знання свого фінансового стану і завдяки цьому – підтримання в ринкових конкурентних умовах його належного рівня. Одним з методів оцінки ФБП є визначення інтегрального показника. Однак в сучасній економічній теорії відсутня єдина методика розрахунку інтегрального показника, за допомогою якої можливо було б однозначно визначити рівень ФБП, що обумовлює актуальність подальших розробок у цьому напрямку.

Проблемам оцінки рівня ФБП присвячено праці багатьох учених. Серед них – Бланк І. А., Донець Л. І., Єрмошенко М. М., Ілляшенко С. М., Ареф'єва О.В., Малик О. В., Кузенко Т. Б., Полтініна О. П., Медведєва І. Б. та ін.

Метою дослідження є емпірична реалізація методики інтегральної оцінки ФБП.

Фінансова безпека підприємства – кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його сталого розвитку в поточному й перспективному періоді. [1].

Інтегральна оцінка – це показник, у якому відтворюються значення інших показників, скоригованих у відповідності до їх вагомості та інших чинників [2]. Аналіз літературних джерел [3] дозволив дійти висновку, що найбільш доцільним при розрахунку інтегрального показника є використання методу таксономічного аналізу, що дозволить поєднати в одному показнику багато різних за назвою, одиницями виміру, вагомістю та іншими характеристиками чинників.

Реалізацію методики інтегральної оцінки рівня ФБП проведено на основі часткових показників фінансової безпеки ПАТ «Трест Житлобуд-1», який займає 65% на ринку житлової нерухомості м. Харкова. До переліку часткових показників ФБП за результатом аналізу наукових праць [4] віднесені показники: майнового стану, ділової активності, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності.

Процес розрахунку інтегрального показника включає наступні етапи [5]: формування матриці спостережень за вихідними даними; стандартизація елементів матриці спостережень; побудова вектору-еталону; визначення відстані між елементами матриці та вектором-еталоном; розрахунок коефіцієнта таксономії.

На рис. 1 представлена динаміка інтегрального показника рівня фінансової безпеки ПАТ «Трест Житлобуд-1» за 2014-2016 рр.

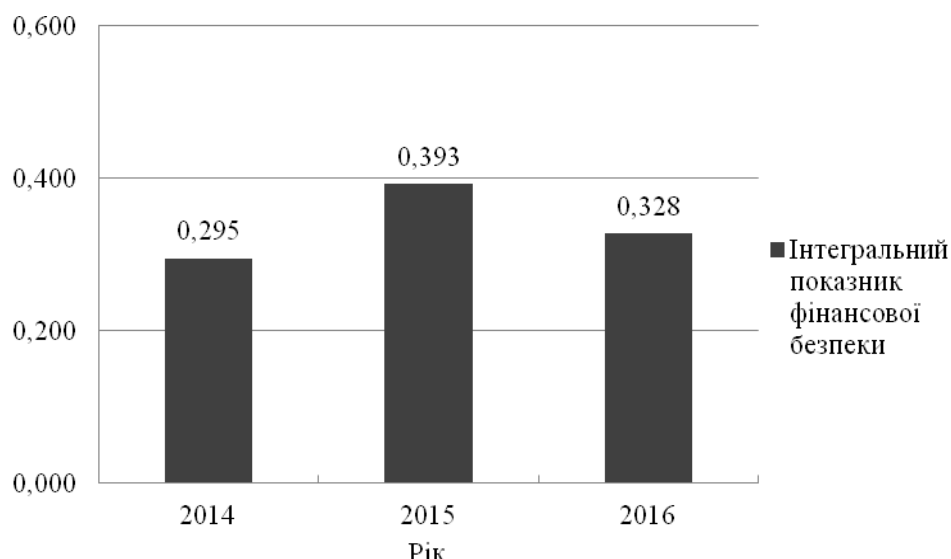

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника ФБП

В 2014 р. рівень фінансової безпеки ПАТ «Трест Житлобуд-1» склав лише 29,5% від максимально можливого рівня – 1. Така ситуація була обумовлена високою часткою позикового капіталу в структурі джерел формування фінансових ресурсів підприємства і низьким рівнем рентабельності.

У наступному році фінансова безпека підприємства підвищується до 39,3%. Незважаючи на це, ПАТ «Трест Житлобуд-1» продовжує відчувати серйозні проблеми з його фінансовою безпекою, які і в цьому році пов'язані з дуже ризиковою структурою капіталу.

В 2016 р. інтегральний показник фінансової безпеки досліджуваного підприємства скоротився до 32,8%, що обумовлено, в першу чергу, зниженням показників ділової активності та ліквідності.

Отже, в проведеному аналізі був визначений інтегральний показник рівня фінансової безпеки ПАТ «Трест Житлобуд-1» за допомогою методів таксономічного аналізу і було виявлено динаміку зміни рівня ФБП протягом 2014 – 2016 рр. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення факторів, що впливають на рівень ФБП будівельної галузі.

Література

1. Кузенко Т.Б. Фінансова безпека підприємств / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 300 с.
2. Наказ Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>
3. Медведєва І. Б. Діагностування безпеки промислового підприємства у трирівневій системі фінансових відносин : монографія / І. Б. Медведєва, М. Ю. Погосова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 264 с.
4. Малик О. В. Показники оцінки фінансової безпеки підприємств: критерії та детермінантні характеристики / О. В. Малик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки : науковий журнал. – 2013. – № 5. – Т. 1. – С. 263 – 268.
5. Плюта В. Сравнительный анализ в экономических исследованиях: Методы таксономии и факторного анализа / Плюта В. : пер. в научной редакции В.М. Жуковой. – М. : Статистика. 1980. – 151 с.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

КЛИМОВА В.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Рац О. М.)

В сучасній економіці світу банки відіграють провідну роль у мобілізації та перерозподілі капіталу, акумуляції тимчасово вільних грошових коштів та їх розміщенні. Недостатня капіталоутворююча база окремих банків, слабкість банківського сектору в цілому несприятливо впливають на структуру заощаджень населення. Розвиток банку неможливо забезпечити без детально відпрацьованої та економічно обґрунтованої депозитної політики, що враховує особливості діяльності самої кредитної організації та її клієнтів, вибрані пріоритети подальшого зростання і поліпшення якісних показників діяльності банку, соціально-економічні умови, в яких здійснюється банківська діяльність.

Зростання конкуренції на ринку депозитів за умови одночасного зниження процентної ставки визначає необхідність для банків впровадження нових депозитних інструментів, використання яких забезпечує клієнтам банку можливість їх реалізації як фінансових активів при здійсненні кредитних операцій. У подальшому це стане передумовою для використання депозитних інструментів на фондовому ринку.

Кризові явища у фінансовій системі України підіймають цю проблему на новий рівень. Тому пошук шляхів ефективного формування та подальшого використання ресурсної бази банківських установ є актуальною проблемою сьогодення [1].

Метою роботи є мінімізація ризику і підвищення ефективності депозитної політики банку.

Для мінімізації ризику і підвищення ефективності депозитної політики банкам необхідно постійно аналізувати і вдосконалювати роботу банківської установи по залученню депозитів [2].

Особливу увагу слід приділяти організації і впровадженню накопичувальних інвестиційних схем, зокрема пенсійних рахунків, рахунків на оплату навчання, купівлю житла, а також підвищенню ролі банків у здійсненні договірних операцій, зокрема управлінню пайовими фондами. Досвід зарубіжних банків цікавий також з точки зору обслуговування корпоративних клієнтів. На особливу увагу заслуговує чіткий перебіг внутрішньобанківських процедур, що дозволяє досягти оперативності при продажу банківських послуг і скорочує операційні витрати, тоді як робота більшості українських банків з корпоративною клієнтурою часто заснована на ексклюзивному підході, що знижує якість послуг і доходи банку в цілому [3].

Різноманіття депозитних операцій є важливою складовою розвитку банків, оскільки сприяє формуванню коштів для проведення активних операцій з метою отримання прибутку. Тому можна стверджувати, що банківський прибуток починає формуватися на етапі реалізації депозитної політики банку [4].

Для забезпечення стабільної депозитної бази необхідно дотримуватися певних напрямків якісного вдосконалення депозитної політики банку [5]:

- стабілізувати та поліпшити економічну й політичну ситуацію в країні;
- використовувати можливості держави щодо рекапіталізації проблемних банків;
- підсилити зберігання заощаджень;
- підвищувати якість обслуговування клієнтів і виходити на ринок з новими депозитними продуктами;
- в умовах інфляції необхідна індексація коштів;
- вводити санкції до банків, які здійснюють неповернення депозитів та затримку клієнтських платежів;
- застосовувати нові маркетингові заходи у формуванні депозитної політики банків;
- активізувати залучення грошових коштів фізичних осіб на банківські депозити тощо.
- здійснювати випуск нетрадиційних для банків депозитних інструментів: депозитних і ощадних сертифікатів, що дозволить розширити ресурсну базу банків;
- мінімізувати негативний вплив непередбаченого вилучення населенням строкових вкладів на фінансовий стан банку шляхом впровадження безвідкличних депозитів (з правом застосування до нього штрафних санкцій за дострокове відкликання коштів);
- стимулювати розвиток безвідкличних депозитів і компенсацію населенню неможливості достроково вилучити свій внесок, банкам слід запропоновувати для вкладів з обмеженим терміном вилучення більш високий відсоток, ніж за традиційними депозитами;
- використовувати кошти інституційних інвесторів (пенсійної системи, соціальних фондів), що сприятиме зниженню собівартості депозитної бази банків та збільшення термінів розміщення коштів, оскільки страхові та пенсійні капітали триваліші за термінами і дешевші, ніж вклади населення або депозити юридичних осіб;
- розвивати депозитні послуги цільового призначення – це відкриття депозитних рахунків з гнучким режимом користування, що дозволить досягти не лише економічного, а й значного соціального ефекту.

Література

1. Вожжов А. П. Депозити до запитання у формуванні стабільної і керованої ресурсної бази банків / А. П. Вожжов // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 11. – С. 5 – 8.
2. Волохата В. Є. Роль депозитної політики в управлінні ресурсами банку / В. Є. Волохата // Вісник НТУ «ХПІ». – 2012. – № 58. – С. 38 – 46.
3. Кандеєва А. Депозитам потрібні «вітаміни росту» / А. Кандеєва // Банківська практика за кордоном. – 2006. – № 5. – С. 34 – 38.
4. Корнєєв В. Банківський сервіс на ринках залучення і розміщення капіталу / В. Корнєєв // Банківська справа. – 2006. – № 1. – С. 82 – 93.
5. Матлага Л. О. Проблеми та тенденції розвитку депозитної політики банківських установ України / Л. О. Матлага, П. В. Василюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць, 2014. – Том 15. – № 1. – С. 274 – 283.

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

КОБЗАР О. Р.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Машинобудування є комплексною галуззю, що базується на використанні здобутків і досягнень практично всіх галузей, воно є основою промисловості й відіграє вирішальну роль у реалізації досягнень науково-технічного прогресу в усіх сферах господарства, однак у сучасних реаліях його поточний стан можна охарактеризувати як нестабільний, оскільки спостерігається спад виробництва. Машинобудівний комплекс України потребує особливої уваги, адже рівень прогресу машинобудування як основи реального сектора сьогодні фактично визначає місце країни у світовому співтоваристві, є індикатором її економічного піднесення та стимулює розвиток національної економіки.

Розвиток промисловості країни формує основу для її економічного зростання, тому доцільно вважати, що показники розвитку промисловості є відображенням тенденцій розвитку економіки країни у цілому. Відповідно до цього у роботі показники розвитку машинобудівної галузі порівнюються з показниками розвитку промисловості, як числовим відображенням стану економіки країни.

Аналізуючи машинобудівну промисловість на основі статистичних даних за 2009 - 2015 рр. за даними Державної служби статистики України [1], розглянемо основні фінансові показники діяльності промислових і машинобудівних підприємств. У 2009 р. діяльність промисловості отримала збитки від провадження діяльності, що пояснюється впливом світової фінансової кризи 2008 р. Машинобудування у цей час зазнало зменшення прибутку, проте залишилось рентабельним. У 2010 - 2011 рр. відбувався поступовий вихід з кризи промислових та машинобудівних підприємств, що супроводжувалось стрімким збільшенням чистого прибутку. Якщо у 2009 р. чистий прибуток машинобудівних підприємств склав 37,3 млн. грн., то у 2011 р. даний показник склав 10639,6 млн. грн. Підприємства промисловості виходили з кризи ще більш стрімкими темпами, якщо у 2009 р. їхній збиток склав 14192,5 млн. грн., то у 2011 р. вони змогли його підвищити до 31961,6 млн. грн. У 2012 - 2015 рр. в промисловості спостерігається поступове зниження фінансових результатів підприємств за рахунок впливу зовнішніх чинників, що не було враховано у стратегії розвитку підприємств, та починаючи з 2013 р. промисловість отримує збитки. Аналогічно зменшується чистий прибуток машинобудування, проте у 2015 р. спостерігається зменшення збитків галузі порівняно із попереднім роком, що свідчить про можливість виходу машинобудівних підприємств з кризи за умови вживання заходів щодо врахування умов зовнішнього середовища. Отже, машинобудування порівняно із підприємствами промисловості мало більш високий чистий прибуток лише у 2009 р. та 2015 р., що є кризовими для економіки України. Саме тому можна зробити припущення про більш швидке реагування машинобудування на зміни зовнішнього середовища порівняно із підприємствами промисловості.

Незважаючи на проведений аналіз динаміки чистого прибутку промисловості, частка підприємств, що отримали прибуток у даній галузі невпинно зростає протягом 2009 - 2015 рр. [2]. Якщо у 2009 р. вона складала

59,7%, то у 2015 р. вона становила 72,9%, тобто зросла на 22,1%. На підприємствах машинобудування спостерігалась аналогічна тенденція до змін, окрім періоду 2012 - 2014 рр., коли частка підприємств, що отримали прибуток зменшилась на 3,43% та склала 64,7%. Отже, криза промисловості 2012 - 2015 рр. сильніше вплинула на підприємства машинобудування порівняно із підприємствами промисловості, що пояснюється їхнім високим рівнем постійних витрат.

Не менш важливим є аналіз рентабельності машинобудування порівняно із промисловістю. Згідно даних Державної служби статистики України [1], рентабельність машинобудування була більш високою порівняно із промисловістю протягом 2009 - 2015 рр., окрім 2014 р., коли машинобудування було збитковим. У 2009 - 2012 рр. спостерігається постійне підвищення рентабельності машинобудування з 4,7% до 9,9%, що пояснюється стабільними політико-економічними умовами. Протягом 2012 - 2014 рр. відбувається різке зниження рентабельності машинобудівних підприємств з 9,9% до -2,4% та у 2014 р. галузь стає збитковою. Це зниження пояснюється зменшенням ринків збуту на території країн СНД, частка яких становила близько 70% від загального обсягу ринків збуту українських машинобудівних підприємств, на що вплинуло нестабільні політико-економічні умови. У 2015 р. рентабельність галузі склала 3,4%, у той час як рентабельність промисловості зберегла тенденції до зниження та склала 0,9%. Отже, рентабельність машинобудування є вище середнього у промисловості.

Згідно проведеного аналізу, система антикризового управління на підприємствах машинобудування є більш ефективною порівняно із промисловістю загалом. Оскільки незважаючи на більш високий рівень впливу зовнішніх факторів на фінансові результати підприємств машинобудування, вони швидше знаходять шляхи нейтралізації негативного впливу зовнішніх факторів, що забезпечує покращення їхньої діяльності. Проте підприємствам машинобудування є доцільним розробити антикризову політику, що враховувала б ідентифікацію та шляхи нейтралізації потенційних ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища, що підвищило б їхній рівень фінансового стану. Особливо актуальним це стає в умовах кризового стану економіки, що має ознаки стагнації.

Необхідним є випереджаючий розвиток машинобудівної галузі, тому що саме вона визначає виробничий потенціал країни, забезпечує стійке функціонування провідних галузей економіки, а також наповнення споживчого ринку. Саме за рахунок розвитку машинобудування країна зможе не лише вийти з кризи, але й вийти на іноземні ринки збуту як країна з якісною та конкурентоспроможною продукцією.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Статистичний щорічник України за 2015 рік / за ред. І. М. Жук. – Київ, 2016. – 574 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat/2016>.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

КОВАЛЬОВА М.Д.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Азізова К.М.)

У сучасній практиці моделювання управлінської й виробничої діяльності для позначення об'єктів моделювання прийнято використати термін «бізнес-процес» (business process), а моделювання бізнес-процесів є важливою складовою частиною проектів по реінжинірингу (реорганізації) бізнес-процесів.

Бізнес-процес визначається як логічно завершений набір взаємозалежних і взаємодіючих видів діяльності, що підтримує діяльність підприємства й реалізує її політику, спрямовану на досягнення встановлених цілей [1].

Для аналізу та оцінки фінансового стану суб'єкту господарювання необхідно встановити технологію аналізу, тобто побудувати структурно-функціональну модель. Дана модель представляє собою набір функціональних блоків, що пов'язані між собою та дає характеристику процесів методики. Розробляється контекстна діаграма, що передбачає аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання (рис.1).

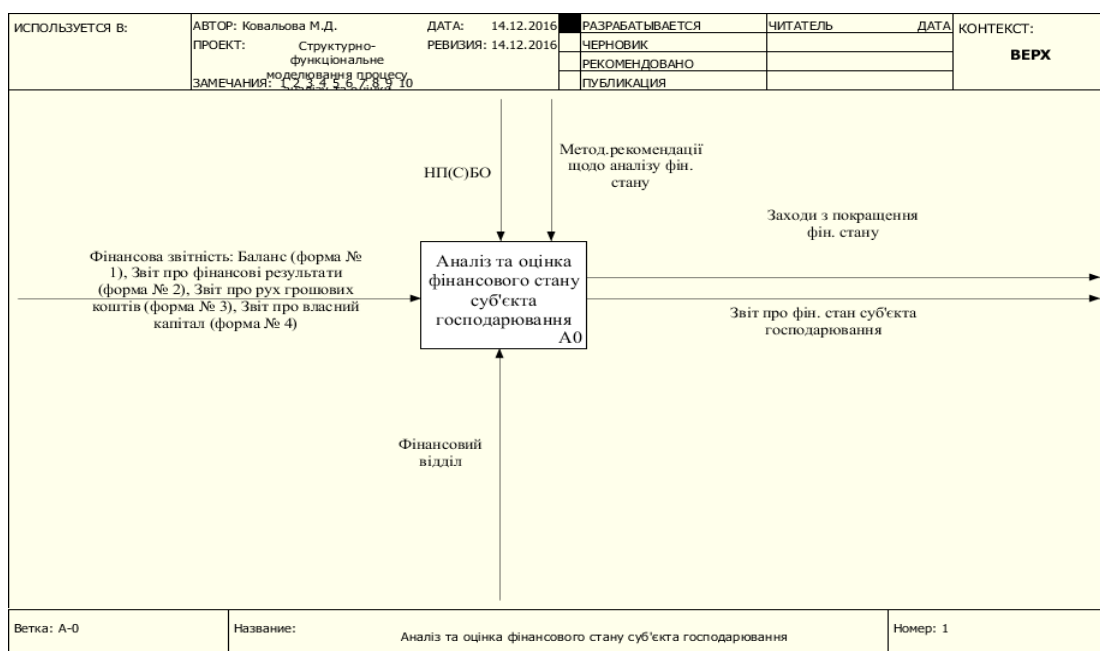

Рис.1. Контекстна діаграма «Аналіз та оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання»

З поданого рисунку видно, що головним завданням побудови моделі є аналіз та оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання.

Вхідна інформація показує, що для виконання завдання необхідно дослідити та систематизувати фінансову звітність суб'єкта господарювання.

Кінцевим результатом такого аналізу є звіт про фінансовий стан

суб'єкта господарювання та заходи з покращення фінансового стану, що в цілому повинно призвести до вдосконалення функціонування фінансового стану суб'єкта господарювання.

Реалізація головного завдання виконується у декілька етапів, які складають декомпозицію контекстної діаграми (рис. 2).

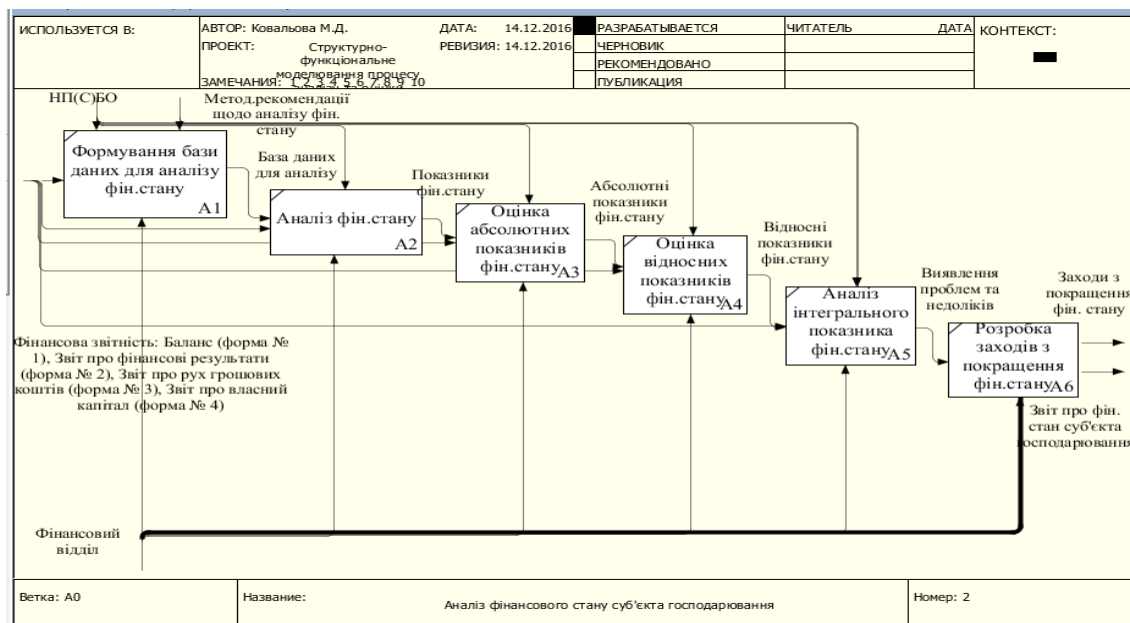

Рис. 2. Декомпозиція контекстної діаграми

Першим етапом є формування бази даних для аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання, що являє собою збір, групування та систематизацію показників фінансової звітності суб'єкта господарювання.

Другим етапом є аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання, який визначить рівень досягнутих фінансових результатів, за допомогою вивчення фінансового стану.

Наступним етапом оцінка абсолютних показників фінансового стану, що має на увазі порівняння розрахованих абсолютних показників за нормативними значеннями та тенденціями до зміни.

Далі розглядається оцінка відносних показників фінансового стану, що виконується через порівняння розрахованих відносних показників з їх нормативними значеннями.

Також важливим етапом є розрахунок інтегрального показника або таксономічний аналіз, що дозволить оцінити фінансовий стан підприємства, порівнюючи абсолютні та відносні показники.

Кінцевим етапом є розробка заходів з покращення фінансового стану суб'єкту господарювання, спираючись на розраховані та оцінені абсолютні, відносні показники та таксономічний аналіз [2].

Література

1. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник – 2-ге вид. – К. КНЕУ, 2004. – 468 с.
2. Поліщук Н.В. Методи аналізу діяльності підприємства // Фінанси України. – 2001. – №1. – С. 61 – 66.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ НА ОСНОВІ СИНТЕЗУ МЕТОДУ КОЕФІЦІЄНТІВ ТА ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК

КОПОТЬ А.О.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Журавльова І.В.)

В сучасних умовах все більшого значення для ефективного та безперервного економічного розвитку країни набуває роль фінансової безпеки суб'єктів господарювання. На даному етапі економічного розвитку України банківські установи стикаються з певними проблемами забезпечення власної фінансової безпеки. Однією з актуальних проблем є те, що, попри велику кількість досліджень у сфері аналізу фінансового стану банку, немає єдиної прийнятої методики оцінки рівня фінансової безпеки.

Для оцінки рівня фінансової безпеки банку необхідно мати універсальну та деталізовану методику аналізу фінансового стану банку з широким переліком оціночних показників, урахуванням особливостей діяльності установи та можливістю оперативного коригування методики.

У контексті зазначеної проблеми можна виділити ряд досліджень вітчизняних вчених, зокрема Барановського О.І., Бланка І.А., Дубини М.В., Єпіфанова А.О., Єрмошенка М.М., Загороднього А.Г. та багато інших. Дослідженням питань фінансової безпеки також розглядали науковці Харківського національного університету імені Семена Кузнеця такі, як Кузенко Т.Б., Литовченко О. Ю., Агапова М.Ю., Берест М.Н., Голофаєва І.П., Медведєва І.Б. та Лелюк С.В.

Метою роботи є обґрунтування методичного підходу щодо оцінки фінансової безпеки банків з використанням синтезу методу коефіцієнтів та експертних оцінок.

У цій роботі розглядається методика, запропонована науковцем Дубиною М.В. [1]. Вона ґрунтується на класичному підході до аналізу фінансового стану і включає чотири групи банківських показників: показники фінансового стану, ділової активності, ліквідності та ефективності діяльності банку. Після розрахунку цих показників їх значення порівнюють з нормативними і присвоюють оцінку у межах від 1 до 3 балів. А потім сумують всі бали по даній групі.

У першому блоці діагностики розглядають показники, що найкраще характеризують фінансову стійкість банку. До них відносяться рівень капіталізації банку, коефіцієнт адекватності регулятивного капіталу, коефіцієнт співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів, коефіцієнт надійності, мультиплікатор акціонерного капіталу, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт знецінення активів банку. Розрахунок цих показників дозволить оцінити рівень фінансової стійкості банку та його спроможності нормально функціонувати при несприятливій ситуації.

Наступним етапом аналізу фінансової безпеки банку є розрахунок показників ділової активності банку, до яких належать коефіцієнт активності залучення коштів юридичних і фізичних осіб, коефіцієнт активності

залучення строкових депозитів, коефіцієнт активності залучення депозитів до запитання, коефіцієнт активності залучення коштів банків, коефіцієнт продуктивного використання ділових активів, коефіцієнт інвестицій у кредитний портфель, коефіцієнт інвестицій у цінні папери та спільну господарську діяльність. Ці показники дають змогу інтерпретувати стан і використання банком економічного потенціалу, тобто наявних і прихованих можливостей, і вагомість взятих на себе ризиків господарювання.

Третя група показників включає ті, що найкраще описують ліквідність банку: коефіцієнт високоліквідних активів, коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку, коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань, коефіцієнт ліквідного співвідношення кредитів і депозитів, коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань, коефіцієнт стабільності депозитної бази.

Поглибити висновки про фінансовий стан банку, його спроможність генерувати прибуток, управляти ризиками та забезпечувати належний рівень фінансової безпеки можливо за результатами четвертого блоку аналізу, який описує ефективність діяльності банку. У цій групі розглядаються наступні показники: загальний рівень прибутковості, окупність витрат доходами, рентабельність капіталу, рентабельність активів, чиста процентна маржа, чиста непроцентна маржа, коефіцієнт резервування під знецінення активів і пасивів.

Останнім етапом є оцінка загального рівня фінансової безпеки банку, що здійснюється за допомогою розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки банку (ІПФББ) з використанням результатів попередніх блоків аналізу та з урахуванням коригувальних коефіцієнтів, які можуть посилювати або послаблювати фінансовий стан установи.

Банки, що за даною методикою набрали від 40 до 80 балів, вважаються фінансово стійкими і мають задовільний рівень фінансової безпеки у діапазоні від слабкого до надійного. Якщо банк має суму балів нижче 40, це свідчить про слабку фінансову захищеність банку, якщо вище 80 балів – надійність банку та високий рівень фінансової безпеки.

Таким чином, даний методичний підхід заснован на поєднанні методу коефіцієнтів з методом експертних оцінок, що дає змогу в оперативному режимі оцінити фінансовий стан банку, відстежити зміни в ньому, виявити причини цих змін (особливо негативного характеру) та на ранніх стадіях вжити необхідні профілактичні заходи і захистити банк від виявлених або потенційно можливих небезпек.

Література

1. Дубина М. В. Експрес-діагностика рівня фінансової безпеки комерційного банку / Дубина М. В., Жарій Я. В. // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2012. - № 4 (62). – С. 260-269.
2. Побережний С. М. Фінансова безпека банківської діяльності: навч. посібн. / Побережний С. М., Пластун О. Л., Болгар Т. М. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 112 с.
3. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру [Текст] / О. І. Барановський // Економіка і прогнозування (укр.) – 2006. – №1. – С. 7-26.
4. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – 3-е изд., стер. – К. : Эльга, 2011. – 776 с.
5. Хитрін О. І. Фінансова безпека комерційних банків / О. І. Хитрін // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 118 – 124.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

КОРНІЄНКО С.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Галушко А. В.)

Проблема використання капіталу українських підприємств є дуже актуальною в ринкових умовах та невпинної глобалізації ринку. Важливим фактором для стійкого та успішного розвитку підприємства є постійне вдосконалення процесу управління господарюючою системою. Перед підприємствами постає питання забезпеченості оптимальною кількістю фінансових ресурсів для ефективного ведення ними господарської діяльності. Формування та ефективне використання капіталу підприємства неможливе без визначення його сутності та змісту.

Економічна категорія «капітал підприємства» досліджувалась як вітчизняними так і зарубіжними вченими. Найбільш відомими розробками, присвяченими дослідженню сутності капіталу підприємства серед зарубіжних вчених є праці С. Бріггема, Б. Коласа, В. Ковальова, В. Селезньова, А. Сміта, К.Маркса. Дане питання також було розглянуто у працях таких вітчизняних вчених: І. Бланка, Т. Журавльової, Т. Кузенко, С. Степанової, О. Терещенка та інших учених. У той же час, в більшості наукових праць вказаних вчених не приділяється багато уваги економічній сутності самого капіталу підприємства. Недостатня дослідженість даної теми підкреслює актуальність та важливість даного дослідження.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «капітал підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

У сучасній економічній теорії існує дуже багато визначень поняття «капітал підприємства». Це зумовлено, перш за все, неоднозначним трактуванням сутності капіталу у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Дослідивши останні публікації приводимо наступні концептуальні підходи до визначення сутності даного поняття. У відповідності до грошового підходу капітал представляє собою гроші або майно, властивість якого створювати нові гроші. Процес створення нової вартості капіталу здійснюється у зовнішній торгівлі: прибуток створюється в процесі того, що країна більш дорого продає або більш дешево купує. Основними представниками даної думки є У. Стаффорд, Де Сантус, Г. Скаруффі.

Предметно-функціональний підхід ототожнює дану економічну категорію з нагромадженою працею. Ф. Кене перший у економічній теорії досить глибоко дав визначення категорії «капітал». Він вважав, що гроші є самі по собі багатство, яке нічого не виробляє. Дж. М. Кейнс вважав, що багатство, здатне приносити дохід, більший за його альтернативне використання – збереження в грошовій формі [1]. У праці «Трактат політичної економії» Жан – Батист Сей визначив капітал як суму цінностей, за рахунок яких підтримується виробництво та створюється будь-який інший дохід [5].

Соціально-економічний підхід трактує поняття «капітал» як специфічні суспільні відносини, що виникають за певних історичних умов. Особливістю цього підходу є прагнення охарактеризувати суспільно-економічну сутність

капіталу в органічному взаємозв'язку з економічними відносинами та виявити джерело самозростання вартості.

Сучасний економіст І.А. Бланк [2] визначає капітал, як «накопичений шляхом заощаджень запас економічних благ у формі грошових засобів і реальних капітальних товарів, що притягується його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику та ліквідності.

С.М. Клименко [3] визначає капітал підприємства як сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності. А.М. Поддєрьогін [4] вважає, що капітал підприємства представляє собою кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку.

Проаналізувавши сучасні трактування поняття «капітал підприємства» можна стверджувати, що дана економічна категорія є дуже складною і багатогранною. Як вітчизняні, так і зарубіжні вчені вбачали дану економічну категорію у ролі фінансових ресурсів, необхідних для ведення господарської діяльності.

Таким чином, на основі вище викладеного матеріалу слід вивести наступне поняття, що повністю відображає сутність даної економічної категорії: «капітал підприємства – це сукупність ресурсів, якими володіє підприємство для здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності шляхом інвестування коштів у грошові, матеріальні та нематеріальні активи суб'єкта господарювання, що використовуються як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання прибутку та/або максимізації ринкової вартості підприємства». При цьому у сучасній економіці велике значення приділяється саме максимізації ринкової вартості суб'єкта господарювання.

Література

1. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cas.umkc.edu>.
2. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К: «Ника-Центр», 2002. – 512 с.
3. Клименко С.М. Управление конкурентоспособностью предприятия / С. М. Клименко. – К.: КНЕУ, 2008. – 520 с.
4. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: Підручник / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана / за ред. А. М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
5. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии / Ж.-Б. Сэй. – М.: Дело: Акад. нар. хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации, 2000. – 381с.

УЗАГАЛЬНЮЮЧА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ ТАКСОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

КОРОЛЬ О.С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

В сучасних умовах розвитку підприємницької діяльності для прийняття ефективних організаційних рішень щодо оцінки ефективності використання оборотних коштів, необхідно постійно виконувати пошук оптимального взаємозв'язку між набором ресурсів підприємства і кількістю економічних благ, які продукуються за допомогою цих ресурсів. Результативність використання ресурсів та стабільність фінансового розвитку підприємства багато в чому залежать від рівня його організації та ефективності діяльності підприємства. З огляду на це, винятково актуальним стає визначення такого рівня за допомогою методу таксономії шляхом систематизації та оптимізації показників-ознак, що використовують у цьому методі.

Процедуру побудови узагальнюючого показника комплексної оцінки ефективності використання оборотних активів підприємства можна представити у розрізі етапів. На першому етапі проведемо формування масивів ймовірних вихідних показників оцінки [1] на прикладі показників діяльності ТОВ «BCB» (табл. 1).

Таблиця 1

Вхідні дані для таксономічного аналізу

Показник	2014р.	2015р.	2016р.
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5,36	7,89	9,45
Тривалість одного обороту оборотних засобів, днів	63,85	45,62	38,08
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,45	3,54	3,79
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	11,17	14,82	18,51
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,41	0,36	0,34
Коефіцієнт поточної ліквідності	1	4,70	4,52
Рентабельність оборотних активів	-1,87	2,87	29,55

На другому етапі для проведення порівняльного аналізу за допомогою методів багатовимірного статистичного аналізу необхідно створити попереднє перетворення вихідних значень показників – стандартизацію [1]. Оскільки елементи є неоднорідними, бо відображають різні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства та різні нормативні значення, тому вихідний набір показників перетворюють так, що при переході від початкової сукупності опису об'єктів до нового опису, середнє значення показників сукупності дорівнювало б нулю, а дисперсія – одиниці [1]. Стандартизація значень показників дозволяє всі вихідні показники вважати рівноважними та забезпечує універсальний характер використання даних для оцінки. Дослідження заданого у такому виді інформаційного масиву дозволяє використати методи багатовимірного статистичного аналізу для вирішення задач типології, тобто поділу множини на групи однорідних елементів.

Третім кроком є побудова координат точки-еталона. За характером впливу кожного з них на рівень розвитку об'єктів всі параметри поділяють на стимулятори та дестимулятори. Фактори, що мають стимулюючий вплив на ефективність використання оборотних активів підприємства, – це стимулятори; фактори, що мають негативний, гальмуючий вплив, – дестимулятори [1]. В нашому випадку стимуляторами є: коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт поточної ліквідності, рентабельність оборотних активів, а дестимуляторами: тривалість одного обороту оборотних засобів та коефіцієнт завантаження оборотних активів.

На четвертому етапі виконується побудова та інтерпретація таксономічних показників ефективності використання оборотних активів підприємства. Завдання зводиться до визначення відстані у n -мірному евклідовому просторі між точками-об'єктами та точкою-еталоном [1]. Графічне представлення динаміки рівня ефективності використання оборотних активів ТОВ «ВСВ» за 2014 – 2016 рр. наведено на рис. 1.

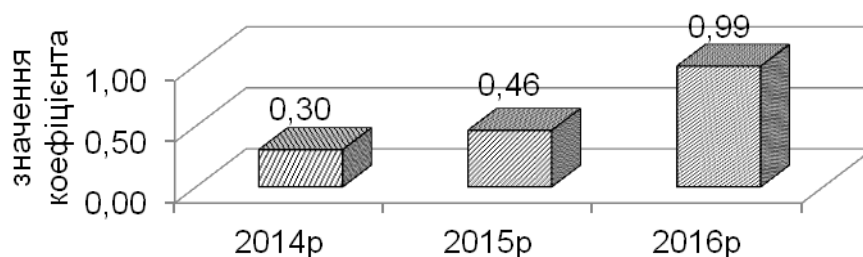

Рис. 1. Динаміка рівня ефективності використання оборотних активів

Аналізуючи рис. 1, варто зазначити, що розрахунок інтегрального показника рівня ефективності використання оборотних активів ТОВ «ВСВ» за 2014 – 2016 рр. свідчить, що протягом періоду, що аналізується, спостерігалася тенденція до зростання цього показника. У 2016 році було зафіксовано найбільше значення коефіцієнту розвитку за весь період і склало 0,99, що є наслідком того, що майже усі значення вектору-еталону належать цьому періоду. Найнижче ж значення коефіцієнта було зафіксовано у 2014 році – 0,3. Це свідчить про зростання ефективності використання оборотних активів на підприємстві протягом 2014–2016 рр., що позитивно відображається і на результатах його діяльності.

Таким чином, інтегральні показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «ВСВ» надають більш повну характеристику оборотним активам підприємства, ніж результати, отримані при аналізі динаміки оборотних активів та коефіцієнтному аналізі завдяки узагальненню ознак, притаманних окремим показникам.

Література

1. Лук'янець С. Інтегральна оцінка ефективності експортної діяльності підприємства / Лук'янець С., Бубенко І., Пантелєєв М. // Економічний аналіз. – 2008. – № 3(19). – С. 183–185.
2. Сабліна Н. В. Использование метода таксономии для анализа внутренних ресурсов предприятия / Н. В. Сабліна, В. А. Теличко // Бизнесинформ. – 2009. – №3. – С. 78–82.

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ

КОРНЮЩЕНКО А.С.

(науковий керівник – к.е.н., ст. викладач Лелюк С. В.)

Оцінка фінансового стану банку характеризується значною кількістю як абсолютних, так і відносних показників, що ускладнює отримання узагальненої оцінки. Визначення інтегрального таксономічного показника дозволить поєднати в одному показнику багато різних за назвою, одиницями виміру, вагомістю та іншими характеристиками чинників. Однак в сучасній економічній теорії відсутня єдина методика розрахунку інтегрального показника, що обумовлює актуальність подальших розробок у цьому напрямку.

Проблемам оцінки та удосконалення фінансового стану банків присвячено праці багатьох учених, таких як О.В. Крухмаль, Г.Н. Щербакова, Н.Г. Волик, О.М. Рац, О.В. Попов, С.В. Добринь, І.М. Парасій-Вергуненко, Л.М. Єріс та інші.

Метою дослідження є емпірична реалізація методики інтегральної оцінки рівня фінансового стану банку.

Г. Н. Щербакова [1] стверджує, що фінансовий стан банку визначається загальним рівнем ефективності управління його активами і пасивами, при цьому якість управління ними відображається в основних коефіцієнтах, зокрема у показниках достатності капіталу, якості активів, рентабельності, ліквідності, рівня ризиків.

За результатами аналізу наукових джерел [1-4], запропоновано модель технології аналізу фінансового стану банку (рис. 1).

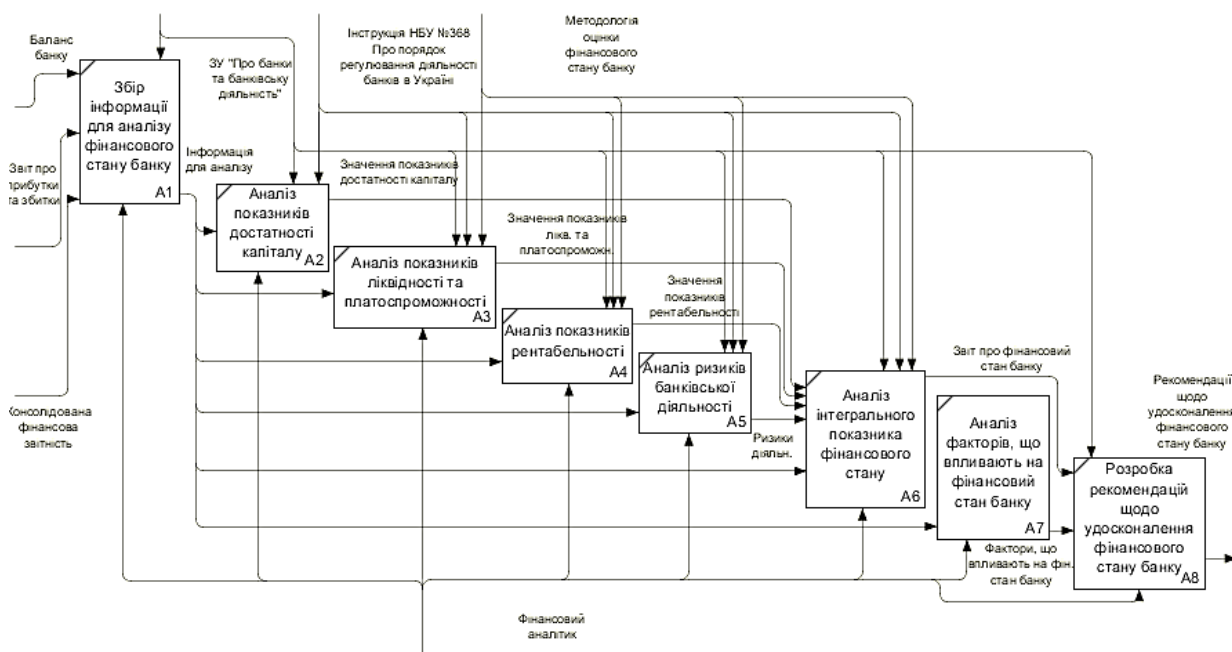

Рис.1. Модель технології аналізу фінансового стану банку

Інтегральна оцінка – це показник, у якому відтворюються значення інших показників, скоригованих у відповідності до їх вагомості та інших чинників [3].

Реалізацію методики інтегральної оцінки фінансового стану банку проведено на основі часткових показників фінансового стану для ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» з використанням таксономічного аналізу [4]. До переліку таких показників за результатом аналізу наукових праць [2, 3] віднесено показники: достатності капіталу, ліквідності та платоспроможності, рентабельності, ризиків банківської діяльності. На рис. 2. представлена динаміка інтегрального показника рівня фінансового стану ПАТ «Райффайзен Банк Аваль».

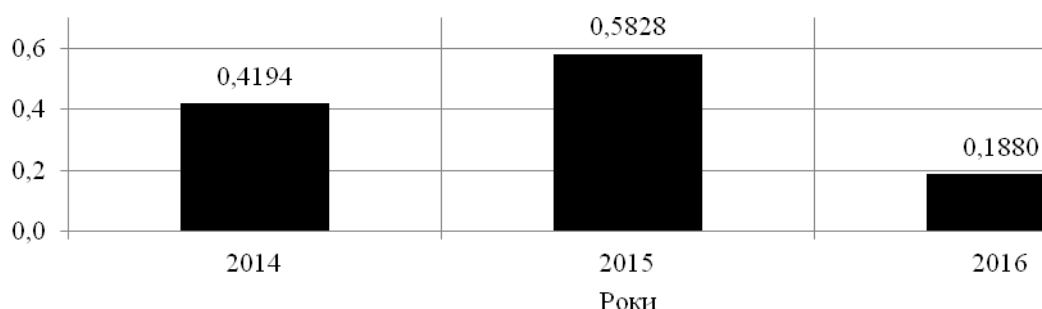

Рис. 2. Динаміка інтегрального показника фінансового стану ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за 2014-2016 роки

В 2014 р. інтегральний показник рівня фінансового стану ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» склав 41,94% від максимально можливого рівня – 1. Причиною цьому слугувала збитковість банківської діяльності. У наступному році даний показник приймає максимальне значення за аналізований період – 58,28%. В 2016 р. інтегральний показник фінансового стану ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» зменшується більше ніж в 2 рази, що обумовлено, в першу чергу, суттєвим зростанням зобов'язань, збитковістю діяльності і зниженням показників платоспроможності.

Отже, в проведеному аналізі був визначений інтегральний показник рівня фінансового стану ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» за допомогою таксономічного аналізу і було негативну тенденцію зміни рівня фінансового стану банку протягом 2014 – 2016 рр. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення факторів, що впливають на рівень фінансового стану банку.

Література

1. Щербакова Г. Н. Анализ и оценка банковской деятельности (на основе отчетности, составляемой по российским и международным стандартам) / Г. Н. Щербакова. – М.: Вершина, 2007. – 464 с.
2. Аналіз банківської діяльності: підручник / [І. М. Парасій-Вергуненко, В. М. Кочетков, А. М. Герасимович та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. – 599 с.
3. Єріс Л. М. Теоретичні та практичні підходи до рейтингової оцінки фінансової стійкості банків / Л. М. Єріс, О. В. Крухмаль // Економіка Криму. – 2008. – № 22. – С. 59–63.
4. Плюта В. Сравнительный анализ в экономических исследованиях: Методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта : пер. в научной редакции В.М. Жуковой. – М. : Статистика. 1980. – 151 с.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

КОТОВА О. О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М.О.)

Сучасні процеси розвитку вітчизняних підприємств характеризуються несталістю, стагнацією, відсутністю дієвих методів управління, що зумовлює необхідність дослідження цілої низки питань, пов'язаних як з формуванням дієвого механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. Шляхи подолання існуючих проблем і необхідність вирішення нагальних питань, пов'язаних з ефективним функціонуванням підприємства, зумовили посилення уваги до процесів створення та реалізації методів управління ресурсами підприємства. Ефективність управління фінансовими ресурсами потребує науково обґрунтованої системи методів і способів їх формування, розподілу та використання.

Серед вітчизняних вчених, які присвятили свої праці дослідженням організації, формування та використання фінансових ресурсів відомі імена М. С. Абрютіної, Д. В. Агєєва, П.І. Белінського [2], І. А. Бланка [4], Л. С. Бляхман, А. В. Грачова, В. В. Ковальова, Л. Н. Павлової, Г. Б. Поляка, А. Д. Шеремета.

Управління фінансовими ресурсами підприємства – це сукупність цілеспрямованих методів, операцій, способів і прийомів впливу на фінанси для досягнення необхідного результату. Методи фінансового управління різноманітні. В цілому, під методами управління фінансовими ресурсами розуміються комплексні процедури управління, спрямовані на рішення укрупнених задач в рамках фінансової системи. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства проводиться за допомогою цілого комплексу різного типу моделей, методів та методичних підходів, що дозволяють структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними фінансовими показниками підприємства [1]. Особливості фінансових ресурсів підприємства дозволяють обґрунтувати вибір методів аналізу формування та ефективності використання фінансових ресурсів, результати застосування яких істотно впливають на обґрунтування раціональних управлінських рішень. До складу таких методів входять: нормативний, розрахунково-аналітичний, економіко-математичного моделювання та балансовий [2].

Зміст нормативного методу полягає в тому, що на основі заздалегідь установлених норм і техніко-економічних нормативів розраховується потреба підприємства у ресурсах для формування фінансових ресурсів на певні проміжки часу. Після цього оцінюється ступінь виконання прийнятих норм та нормативів (таких як норми амортизаційних відрахувань, нормативи відрахувань у ремонтний фонд, нормативи товарних запасів, нормативи потреби в оборотних коштах, тарифні ставки, посадові оклади), а також можливі наслідки негативних відхилень.

Зміст розрахунково-аналітичного методу полягає в тому, що за базовий індекс приймаються зміни цього індексу в плановому періоді, а потім

розраховується планова величина цього показника. В основі цього методу лежить використання експертної оцінки, що істотно підвищує ризик перевитрати чи недостачі ресурсів у процесі формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Зміст балансового методу полягає в тому, що шляхом побудови балансу досягається ув'язування наявних ресурсів і фактичної потреби в них для формування фінансових ресурсів.

Економіко-математичні методи та моделі дозволяють визначити взаємозв'язки між фінансовими показниками і факторами, що впливають на формування та ефективність використання фінансових ресурсів. Визначення множинної регресійної економіко-математичної моделі дозволяє оптимізувати потреби в ресурсах і визначити найбільш ефективні напрямки використання ресурсів. Використання мультиплікативної моделі декомпозиції динамічного ряду дозволить здійснити прогнозування фінансових показників, враховуючи при цьому сезонні та циклічні зміни досліджуваних показників. Використання кластерного аналізу дозволить провести градацію рівнів ефективності використання фінансових ресурсів підприємства [5].

Вітчизняні аналітики для проведення аналізу використання фінансових ресурсів підприємства часто використовують описові моделі, або моделі описового характеру. До складу описових моделей використання фінансових ресурсів включають: побудову системи звітних балансів; представлення бухгалтерської звітності в різних аналітичних розрізах; структурний і динамічний аналіз фінансової звітності; коефіцієнтний та факторний аналіз.

Отже, від ефективної організації та правильного управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як його фінансово-економічний стан, так і його положення на ринку в сучасних конкурентних умовах. Удосконалення системи управління фінансовими ресурсами є одним із ключових чинників підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності, від нього залежить стабільне функціонування, динамічний розвиток, позиція підприємства на ринку тощо. За таких умов, при управлінні фінансовими ресурсами підприємства ефективним виявляється застосування системного підходу, що підпорядкований загальній меті розвитку підприємства та визначає доцільність управлінського рішення.

Література

1. Белінський П.І. Управління фінансовою діяльністю в операційному менеджменті : навч. посібн. / укл. П.І. Белінський. – Чернівці : Вид-во "Рута", 2014 – 72 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.1. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2012. – 592 с.
3. Горшкова Л. А. Анализ организации управления. Аналитический инструментарий / Л. А. Горшкова. – М.: Финансы и статистика, 2015. – 208 с.
4. Кононенко І. В. Управління розвитком підприємства: Навч. посібник / І. В. Кононенко. – Харків: НТУ «ХПІ», 2015. – 136 с.
5. Петренко Ю.В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств / Ю.В. Петренко // Фінанси України. – 2016. – № 6. – С. 91 – 95.

ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

КОХАН О.К.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М.М.)

В умовах ринкових відносин кожний господарюючий суб'єкт має реально оцінювати як свій фінансовий стан, так і становище потенційних партнерів і конкурентів. У зв'язку з цим виникає необхідність групування машинобудівних підприємств Харківської області в однорідні групи з метою подальшої оцінки та удосконалення їх діяльності в рамках виділених груп.

Проблеми функціонування підприємств машинобудування досліджували такі науковці, як: С. І. Гріценко, В. Н. Майорченко, В. Л. Мазур, А. В. Коваленко, Ю. Ю. Гусєва, Т. В. Кравець та інші. Тому метою дослідження є проведення кластерного аналізу металургійних підприємств України на основі показників їхньої діяльності з метою подальшої оцінки та підвищення їхньої інвестиційної привабливості в рамках виділених груп.

На сьогодні серед багатовимірних статистичних методів групування особливе місце займає кластерний аналіз. Основна мета аналізу – виділити в початкових багатовимірних даних такі однорідні підмножини, щоб об'єкти всередині груп були схожі в певному значенні один на одного. Під «схожістю» розуміється близькість об'єктів в багатовимірному просторі ознак [2, с. 10].

При кластерному аналізі об'єктів використовують наступні основні етапи: формування вибірки для кластеризації; визначення множини ознак, по яких оцінюватимуться об'єкти вибірки; обчислення значень тієї або іншої міри схожості між об'єктами; застосування методу кластерного аналізу для створення груп схожих об'єктів; перевірка достовірності результатів кластерного рішення [1].

Метою кластеризації підприємств машинобудування є виділення однорідних груп з метою подальшого аналізу інвестиційної привабливості. В рамках другого етапу алгоритму кластеризації формується вибірка провідних підприємств машинобудування Харківської області, що складається з 20 об'єктів.

Вибір змінних у кластерному аналізі є одним з найважливіших кроків у дослідницькому процесі. Стосовно групування підприємств машинобудування пропонується використання двох груп показників:

показники рентабельності (відносні характеристики фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства; вимірюють прибутковість підприємства з різних позицій і є важливими елементами порівняльного аналізу й оцінки фінансового стану підприємства);

показники фінансової стійкості (показники, що характеризують структуру пасивів підприємства; за їх допомогою оцінюється склад джерел фінансування і співвідношення між ними).

Результатом задачі кластерного аналізу є розбиття об'єктів, що задовольняє певному критерію оптимальності [0]. Критеріями кластеризації обрано коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт

рентабельності активів та коефіцієнт автономії. Далі здійснюється безпосередньо кластеризація підприємств деревовидним методом, який дозволяє попередньо графічно розпізнати кластери однорідних підприємств. Після цього гіпотеза про наявність певної кількості кластерів перевіряється за допомогою метода k-середніх, де заздалегідь зазначається кількість кластерів. За допомогою цього метода аналізується графік середніх значень для кластерів та результати дисперсійного аналізу, а за результатами здійсненого аналізу формується п'ять кластерів з наступними характеристиками:

1 кластер – високий рівень рентабельності власного капіталу, рентабельності активів та найвищий рівень коефіцієнту автономії;

2 кластер – найвищі значення коефіцієнтів рентабельності власного капіталу та активів та середнє значення коефіцієнту автономії. Це свідчить про високий рівень прибутку, який приносить кожна інвестована власниками грошова одиниця, та про високу ефективність діяльності підприємства. Середнє значення коефіцієнту автономії свідчить про середній рівень фінансової стійкості, стабільності та незалежності від зовнішніх кредиторів;

3 кластер – середній рівень рентабельності власного капіталу та рентабельності активів, низький рівень коефіцієнту автономії. Це свідчить про середній рівень ефективності їхньої діяльності та про високий рівень залежності від зовнішніх кредиторів;

4 кластер – усі показники знаходяться на низькому рівні, що свідчить про низьку рентабельність власного капіталу, рентабельність активів та про високий ступінь залежності підприємств від зовнішніх кредиторів;

5 кластер – низький рівень рентабельності власного капіталу, критичний рівень рентабельності активів та високий рівень коефіцієнта автономії. Це свідчить про відсутність ефективності діяльності підприємств, про низький рівень прибутку, який приносить кожна інвестована власниками грошова одиниця. Проте частка власних коштів в загальній сумі коштів, авансованих у діяльність підприємств, доволі висока, що свідчить про фінансову стійкість, стабільність і незалежність від зовнішніх кредиторів.

Результатом здійснення кластерного аналізу є виділення однорідних груп підприємств машинобудівного комплексу, які відрізняються між собою за рівнем рентабельності власного капіталу, активів та коефіцієнту автономії. Подальший аналіз отриманих кластерів стане підґрунтям для розроблення конкретних заходів підвищення інвестиційної привабливості підприємств.

Література

1. Мандель І. Д. Кластерний аналіз / І. Д. Мандель. – М. : Фінанси та статистика, 2010. – 176 с.
2. Гусєва Ю. Ю. Методичні рекомендації щодо діагностики фінансового стану машинобудівних підприємств України з використанням кластерного аналізу / Ю. Ю. Гусєва, О. В. Гребенікова // Відкриті інформаційні та комп'ютерні інтегровані технології. – 2009. – № 41. – С. 189 – 195.
3. Кравець Т. В. Рейтингове оцінювання діяльності підприємств за допомогою модифікованого методу кластеризації / Т. В. Кравець, Г. М. Кузнєцов // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 173 – 180.
4. Пістунов І. М. Кластерний аналіз в економіці : навч. посіб. / І. М. Пістунов, О. П. Антонюк, І. Ю. Турчанінова. – Дніпропетровськ : Нац. гірн. ун-т, 2008. – 84 с.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

КОШЕЛЬ Д. Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Виноградарство та виноробство є однією із стратегічних галузей агропромислового комплексу України, яка історично забезпечувала досить значні надходження до державного бюджету. Ця добре розвинена галузь з давніми традиціями сприяє розвитку національної економіки, підвищенню її конкурентоспроможності, збільшенню обсягів зовнішньоекономічної діяльності, прискоренню інтеграції України в світовий економічний простір. Сьогодні деякі марки українських вин та коньяків експортуються в сусідні країни, ЄС, Північну Америку. Однак, ситуація, що склалася на вітчизняному ринку вина, далека від наявних можливостей.

Економічні проблеми виноградарства та виноробства вивчалися у працях Б. В. Буркинського, І. М. Агеєвої, А. А. Бревнова, О. Ю. Мокеєвої, В. І. Іванченко, І. Г. Матчиної та інших вітчизняних науковців.

Метою дослідження є оцінка сучасного стану та умов функціонування виноградарських та виноробних підприємств в Україні, узагальнення головних проблем їх функціонування.

Стан галузі характеризується динамікою наявних площ виноградників, у тому числі в плодоносному віці. Аналіз офіційних статистичних даних [1] наочно свідчить, що розмір загальної площі виноградників в Україні, у тому числі в плодоносному віці, за роки незалежності України скоротився в більше ніж 3,8 рази (з 176,0 тис. га в 1990 році до 45,40 тис. га в 2015 році). Якщо протягом 2007 – 2009 років площі насаджень виноградників у плодоносному віці майже не змінювались, то вже у 2010 році вони по скоротилися по відношенню до попереднього року на 4,2%, темпи скорочення досягли максимального значення у 2014 році і становили 65,87%. Починаючи з 2000 по 2008 рік спостерігається тенденція скорочення питомої частки площі виноградників у плодоносному віці у загальній їх площі з 90,36% до 76,24%. На фоні загального скорочення площі виноградників у 2015 році, слід відзначити досягнення питомої частки насаджень у плодоносному віці до 92,07%.

Великі промислові виноградники України зосереджені переважно в Одеській, Херсонській, Миколаївській, Закарпатській областях. Разом вони виробляють 90% від загального обсягу винограду в країні.

Постійне скорочення площ виноградників призвело до того, що в період з 2005 р. до 2015 р. дане виробництво зменшилося більше ніж в 2,5 рази. Так у 2005 році було вироблено 514 млн. дал, а в 2015 р. лише 194 млн. дал. Продуктів виноробства.

Аналізуючи виробництво окремих видів напоїв, встановлено, що виробництво виноградного вина у 2015 році у порівнянні з 2005 роком впало у 2,7 рази, а в порівнянні з 2010 року майже в 5 разів. Виробництво коньяку та бренді у 2005 році становило 2,4 млн. дал, а через 10 років, тобто у 2015 році було вироблено 3 млн. дал коньяку та бренді, тобто більше на 0,4 млн.

дал. Проте варто відмітити те, що починаючи з 2006 р. виробництво даного виду напою зростало щороку і в 2011 р. було зафіксовано найбільший обсяг виробництва в розмірі 4,7 млн. дал, після цього виробництво пішло на спад.

Основними постачальниками виноградного вина на територію України є Молдова та Грузія. Невелика частина ринку розподілена між Францією, Чилі, Італією та іншими країнами [2].

Експорт винопродукції вітчизняного виробництва складає тільки 5–15%. Українська продукція реалізується перш за все в Росію, Білорусь, а також в Німеччину, Австрію, Швейцарію, США, Канаду, Польщу та ін. [3].

Собівартість та ціна реалізації 1 ц. продукції зазнають значних коливань, що впливає на рівень рентабельності. Так, в період з 2008–2015рр. кількість реалізованої продукції зменшилася на 5973 т., а її собівартість при цьому зросла більше ніж в 2 рази. Прибуток, отриманий від реалізації даної продукції, мав позитивну тенденцію щодо зростання в період з 2008–2013 рр., а вже з 2014 р. його розмір почав зменшуватися. За результатом 2015 р. виноградарські підприємства України отримали найменший прибуток за аналізований період, котрий становив 36949,1 тис. грн.

Отже, сучасний стан вітчизняної виноградарсько-виноробної галузі України характеризується такими проблемами:

- щорічним скороченням площ виноградних плантацій (за останні 25 років площі під виноградниками скоротилися в 3,8 рази (з 176,0 тис. га в 1990 році до 45,40 тис. га в 2015 році);

- зменшенням виробництва виноматеріалів більше ніж в 2,5 рази;

- виробництво виноградного вина у 2015 році у порівнянні з 2005 роком впало у 2,7 рази, а в порівнянні з 2010 року майже в 5 разів;

- собівартість та ціна реалізації 1 ц. продукції зазнають значних коливань, що впливає на рівень рентабельності виробництва винограду.

Основними причинами проблем вітчизняної виноробної галузі, за [4], є такі: забезпечення виноробної галузі України сировиною; недосконалість матеріально-технічної бази виноградарсько-виноробних підприємств, які виробляють виноробну продукцію; а забезпечення розвитку вітчизняних підприємств з виробництва машин, агрегатів, допоміжних матеріалів для виноробства буде сприяти оновленню та технічного переозброєння виноробної галузі.

Література

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>

2. Авласенко О. А. Сучасні тенденції розвитку виноробства в Україні і її регіонах [Електронний ресурс] / О. А. Авласенко // Ефективна економіка. — 2014. — №6. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3128>

3. Попова М. М. Сучасний стан виноградарства і виноробства України та роль її окремих регіонів у розвитку галузі [Електронний ресурс] / М. М. Попова // БізнесІнформ. — 2014. — №7. — Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2014/7_0/136_142.pdf

4. Економічні проблеми виноградарства та виноробства / Під ред. академіка НАН України Б. В. Буркинського – О.: Інстит проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України, 2007. – 216 с.

МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

КРАВЧЕНКО К. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кондусова Л. Ф.)

В сучасній економічній практиці існують декілька підходів до оцінки фінансового стану підприємства. Різноманітність методів ґрунтується на необхідних для суб'єкта оцінки досягнутих результатах. Головною проблемою, що повстають перед управлінським складом є вибір того чи іншого методу при проведенні оцінки.

Дослідженням питання методів оцінки фінансового стану підприємств та ефективності його оцінки присвячено багато публікацій, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких варто виділити праці Кіндрацької Г. І., Білик М. С. [1], Загородного А. Г. [2], Поповича П. Я. [3], Андрєєва Г. І. [4], Плюта В. [5], Сабліна Н. В., Айвазян С. А. та багатьох інших.

Метою роботи є визначення методів оцінки фінансового стану та переваг чи недоліків їх використання.

В фінансовому аналізі виділяють такі методи оцінки фінансового стану підприємства, як: коефіцієнтний, беззбитковий, комплексний, рівноважний, інтегральний. Зупинимося детальніше на кожному з них.

Коефіцієнтний метод має на меті розрахунок системи коефіцієнтів, що характеризують усі напрямки діяльності підприємства та враховують вплив як внутрішнього, так і зовнішнього середовища на фінансовий стан аналізованого суб'єкта господарювання. До системи належать показники, що характеризують такі напрямки: ліквідність та платоспроможність, майновий стан, ділова активність, рентабельність. Головним недоліком даного методу є трудомісткість розрахунків та різні оптимальні значення коефіцієнтів окремо для кожної галузі економіки.

Сутність беззбиткового методу полягає у можливості управління його витратами й результатами з метою забезпечення досягнення необхідних показників беззбитковості виробництва. Рівнем фінансового стану підприємства в цьому випадку виступає запас фінансової міцності підприємства, тобто виторг від реалізації, що підприємство має після проходження порогу рентабельності забезпечує прибуткову його діяльність.

Таким чином, чим вищий запас фінансової міцності у відсотках, тим стійкіший фінансовий стан підприємства [6, с. 30].

Перевагою даного методу є можливість розрахунку точки беззбитковості та перспектив одержання прибутку.

Комплексний метод оцінки фінансового стану ґрунтується не тільки на проведенні аналізу, як і на виявленні проблем розвитку підприємства на напрямків їх вирішення.

Саме за допомогою комплексного аналізу фінансові аналітики можуть виявити конкурентоспроможність підприємства та його економічну перспективу. До недоліків даного методу слід віднести трудомісткість розрахунків.

Рівноважний метод оцінки фінансового стану базується на понятті досягнення ліквідності між фінансовими потоками. Але він не розкриває ділову активність підприємства та прибутковість його роботи [7, с. 36].

Метод багатовимірних порівнянь набув широкого використання в економіці підприємства, зокрема в підведенні підсумків роботи, оцінці виконання плану, аналізі фінансового стану підприємства [8, с. 136].

Застосування даного методу пов'язане зі трудомісткістю досліджуваних економічних явищ і процесів, їх багатогранністю та неоднозначністю.

У таких умовах дати цілісну оцінку вказаних явищ за допомогою одного показника неможливо. Під час даного методу розраховується інтегральний показник на базі узагальнюючих показників за рівнем платоспроможності, фінансової незалежності та якості активів підприємства. Перевагами даного методу є те, що сукупний (інтегральний) показник можна в будь-який момент доповнити будь-якою кількістю аналітичних напрямів.

Важливою відмінною рисою даного методу є наявність одного показника, що характеризує рівень фінансового стану підприємства та можливість зміни вхідних показників для виявлення слабких зон розвитку.

Головним завданням, що постає перед фінансовим аналітиком при проведенні інтегрального аналізу є вибір показників для розрахунку. Але необхідно пам'ятати про мету оцінки та використовувати показники ліквідності, майнового стану, рентабельності, платоспроможності та ділової активності.

Отже, було виділено п'ять головних методів оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання. Найбільш трудомісткими в процесі аналізу та оцінки, є коефіцієнтний, комплексний та інтегральний методи. Більш швидкими методами оцінки виступають беззбитковий та рівноважний методи.

Таким чином, аналіз фінансового стану підприємства дає якісну та достовірну інформацію про його діяльність, яка необхідна для багатьох суб'єктів ринку в умовах конкурентоспроможного середовища.

Література

1. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик. // Фінанси України. – 2005. – №3. – С. 117–128.
2. Загородній А. Г. Фінансовий словник / Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. – 4-те вид., випр. та доп. – К. : Т-во «Знання», КОО; Л. : Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ. – 566 с.
3. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: [підруч.] / П. Я. Попович. – Тернопіль: Екон. думка, 2004. – 416 с.
4. Андреєва Г. І. Економічний аналіз : навчально-методичний посіб. / Андреєва Г. І. – К. : Знання, 2008. – 263 с.
5. Плюта В. Сравнительный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта ; пер. с научн. ред. В. М. Жуковой. – М. : Статистика, 1980. – 151 с.
6. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика / І. В. Кривов'язюк. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 456 с.
7. Беглиця В. П. Удосконалення комплексної оцінки фінансового стану підприємств / В. П. Беглиця. // ЕЛЕКТРОННИЙ ВІСНИК НУК. – 2010. – № 1. – С. 35–41.
8. Лубенець І. О. Методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки підприємства / І. О. Лубенець // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2012. – № 6. – С. 134–138.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ»

КРІВОШЕЙ І.І.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С.В.)

В умовах розвитку сучасної ринкової фінансово-кредитної системи перед банками постає завдання підвищення ефективності діяльності, конкурентоспроможності банківських послуг, продуктів на основі впровадження оптимальних форм господарювання і визначення суті банківської ефективності. Особливе місце в цьому питанні посідає аналіз діяльності банку, оскільки саме регулярне проведення банком аналізу своєї діяльності дає можливість досягнення економічної ефективності його функціонування. Тому постає проблема щодо визначення поняття ефективності діяльності банку.

Незважаючи на те, що проблематикою займалися такі науковці, як: Мочерний С. В., Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І.М., Ткачук Н. М., Королев О.Г., Бувєвич С. Ю., Ковбасюк М.Р., Куценко А.В, Рац О.М., Коваль В. М., Маслак Н. Г., Рибалка О. О., Вовчак О. Д., Примостка Л. О., проте ефективність діяльності банку потребує й подальшого дослідження, бо її актуальність залишається сучасною.

В свою чергу економічна категорія «ефективність банків» постійно знаходиться в розвитку, а її зміст змінюється та ускладнюється.

Поняття ефективності діяльності банку не є універсальним та загальновизнаним у сьогоденні, тому виникає потреба у систематизуванні та об'єднанні цих понять так, щоб можна було чітко визначити саму діяльність банку ефективною, чи не ефективною.

Саркісян В. Р. ефективність діяльності банку визначає як здатність задовольнити потреби чи очікування клієнтів або самого банку при дотриманні ретельно налагодженого банківського механізму та умов взаємовідносин між виробником і споживачем банківського продукту.

На думку Семенюк Л. П. та Мочерного С. В. ефективність банківської діяльності є визначальною кінцевою характеристикою роботи банківської організації та головною метою діяльності банку за певний термін. Вона характеризується відношенням отриманого економічного ефекту, тобто фінансового результату, до витрат (матеріальних, трудових і фінансових ресурсів), що знаходяться у розпорядженні банку, і дає уявлення про те, наскільки ефективно використовуються кошти вкладників і акціонерів.

Більш класичний підхід дотримується трактування ефективності діяльності банку як зростання абсолютної чи відносної ефективності його діяльності, порівняно з витратами.

Таким чином, підходи до з'ясування сутності цього поняття можна узагальнити до наступних основних визначень, які подані на рис. 1.

Отже, розглядати поняття ефективності діяльності банку можна як комплексну характеристику його фінансової діяльності, що відображає зростання позитивного ефекту над витратами його діяльності згідно поставлених цілей у певний момент часу.

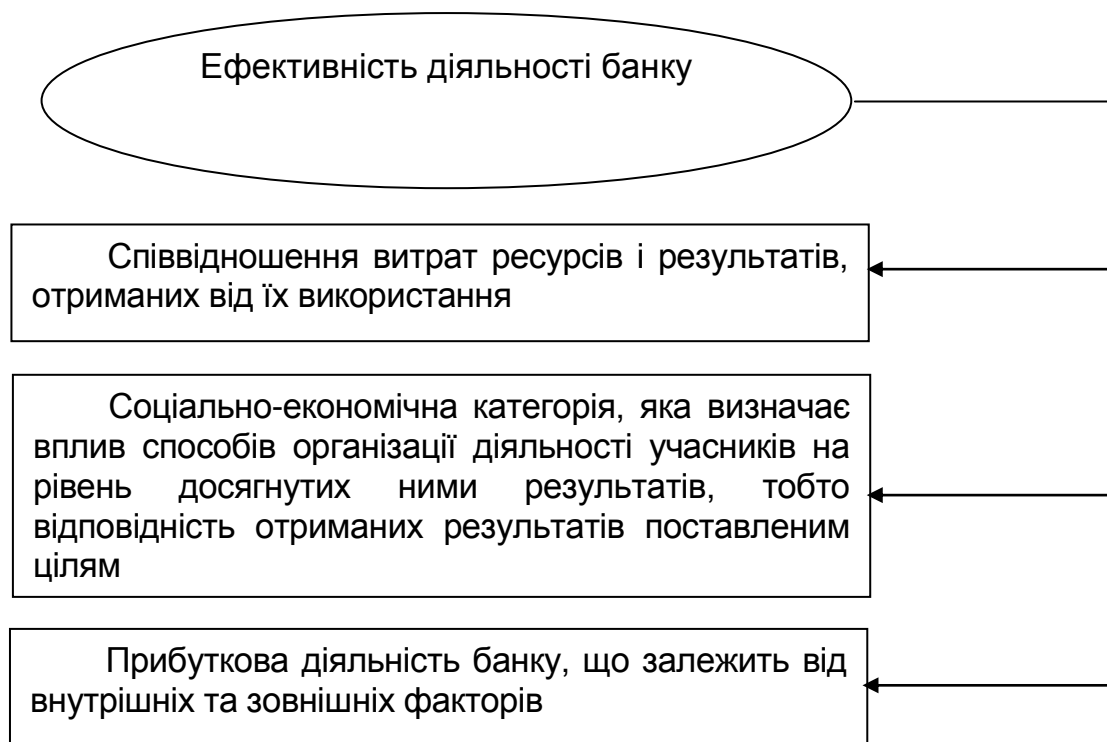

Рис. 1. Визначення поняття ефективності діяльності банк

Визначення на рис.1 також демонструють, що ефективність діяльності виходить з поняття позитивного ефекту, тобто ефективність діяльності зводиться до досягнення результату згідно поставленої мети. Тому під ефективністю діяльності банку треба розуміти досягнення максимального розміру прибутку при встановленому (допустимого для конкретного банку) рівню витрат. Тому ефективність банківської діяльності – це комплексна характеристика діяльності банку, при якій використовується така кількість ресурсів, що може забезпечити максимальну віддачу діяльності банку в вигляді результативності.

Література

1. Саркісян, В.Р. Сутність поняття «ефективність діяльності комерційного банку» [Текст] / В. Р. Саркісян // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – №1. – С. 251-258
2. Семенюк Л.П., Семенюк Р.Д. Питання оцінки ефективності банківської діяльності // Фінансово - кредитна діяльність: проблеми теорії та практики / Зб. наукових праць. Вип. 1 (1)/2006. – Харків: ХІБС УБС НБУ, 2006. – 10 с.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 / Редкол.: С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
4. Управління підприємством в умовах ринку: теоретичні та практичні аспекти: монографія / Л. В. Соколова, Г. М. Верясова, О. Є. Соколов та ін. ; за заг. ред. д.е.н., проф. Л. В. Соколової. – Х.: ТОВ «Компанія СМІТ», 2012. – 312 с.
5. Організація та управління інноваційною діяльністю: підручник / за ред. проф. П. Г. Перерви, проф. С. А. Меховича, проф. М. І. Погорєлова. – Харків: НТУ «ХПІ», 2008. – 1025 с.
6. Безкоровайна Л.В. Організаційно-економічний механізм ефективної операційної діяльності підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / Л. В. Безкоровайна : [Харківський національний економічний ун-т]. – Харків, 2006. – 20 с.

ОГЛЯД ДОСВІДУ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НІМЕЧЧИНІ

КРОТЕНКО П.А.

(науковий керівник — к.е.н., доц. Юшко С.В.)

Проблема трансформації механізмів пенсійного забезпечення є одним з найбільш актуальних і обговорюваних питань у рамках реформування економіки країни та формування системи фінансового забезпечення громадян, які закінчили свою трудову діяльність у зв'язку із виходом на пенсію. У більшості країн світу, в тому числі і Україні, старіння населення викликає зростання фінансового навантаження на економіку. Крім того, важливість реформування пенсійної системи полягає у формуванні економічної, соціальної та моральної відповідальності держави перед своїми громадянами. Саме тому створення оптимальної моделі пенсійного страхування, спрямованої на врахування соціальних та економічних аспектів життя суспільства, є головним завданням сучасності. У зв'язку з цим вивчення світового досвіду проведення пенсійних реформ, що включає підвищення пенсійного віку, перерозподіл навантаження щодо сплати соціальних внесків між роботодавцем та працівником, часткове скасування пенсійних пільг, введення елементів формування пенсійних ресурсів за рахунок інвестування коштів громадян є дуже актуальними на сьогодні [2].

Дослідженням особливостей функціонування пенсійних систем у зарубіжних країнах займаються такі відомі вчені, як Глущенко В. В., Коваль О. П., Лібанова Е. М., Левченко І. А., Мовчун С. В., Ткач О. Й. та ін. Відзначаючи вагомий внесок зазначених учених у вивченні світової практики пенсійного захисту, сьогодні й досі залишається необхідним дослідження особливостей надання пенсійних послуг у зарубіжних країнах з метою удосконалення вітчизняної пенсійної системи.

Метою дослідження є огляд та узагальнення досвіду провадження пенсійної системи у Німеччині з подальшою адаптацією її позитивних практик в Україні.

Пенсійна система Німеччини має в своїй основі трирівневу модель.

Модель пенсійної системи Німеччини притаманна також для Австрії, Італії, Франції та багатьох інших країн Західної Європи.

Перший рівень — обов'язкове пенсійне страхування. Перший рівень є обов'язковим для окремих систем, що діють маючи на основі законодавчу базу. Характерним для Німеччини є чотири важливі системи подібного виду:

пенсійне страхування робітників та службовців, а також деяких категорій самозайнятого населення (діячі мистецтв і публіцисти; особи які мають ремісничі спеціальності; особи, які працюють вдома, тощо);

пенсійне забезпечення чиновників держапарату;

допомога щодо забезпечення старості для фермерів і членів їх родин;

пенсійне забезпечення за професійними групами (лікарі, аптекарі, ветеринари, архітектори, адвокати, нотаріуси тощо).

В Німеччині державна пенсія має першочергово розподільний характер і залежить від розміру заробітної плати та виробничого стажу. Роботодавець

і працівник перераховують до державного пенсійного фонду рівний відсоток, а саме 19,4 % від фонду оплати праці.

Другий рівень — так звані «пенсії від підприємств». У багатьох підприємств існує тенденція до виплати пенсії своїм колишнім співробітникам у додатковому порядку до пенсій, зароблених у системі встановленого законом пенсійного страхування. Це є добровільною формою захисту населення похилого віку. Для підприємства є самостійним рішенням питання надання пенсії своїм співробітникам.

Третій рівень — приватним способом турбота про свою старість. Характерним для якого є усі форми нагромадження приватного капіталу (укладання договорів про довготермінові ощадні внески, про страхування життя з метою накопичення коштів, про пенсійне страхування, купівля нерухомості, створення фонду цінних паперів).

Типовою формою створення приватного капіталу є укладання договору про страхування життя з метою накопичення коштів чи укладання індивідуального договору про пенсійне страхування. Особливістю німецької моделі є те, що на підприємстві є самоврядний структурний підрозділ, що займається корпоративними та особистими пенсійними програмами працівників. Пенсійну систему Німеччини вважають однією з найефективніших у Європі, вона дуже впливає на розвиток і формування пенсійних систем у багатьох країнах [5].

Аналіз світового надбання у галузі організації національних пенсійних систем демонструє, що додаткові недержавні пенсії становлять істотну частину серед загальних рівнів пенсійного забезпечення. В усіх країнах світу недержавні пенсійні фонди визначені найважливішими соціальними інститутами, які поліпшують матеріальне становище непрацездатних членів суспільства та посідають важливе місце довіри населення до пенсійної накопичувальної системи. Таким чином, в Україні реформування системи пенсійного забезпечення повинно зробити відповідні умови для покращення рівня пенсій, раціонального перерозподілу функцій між державою, роботодавцями і працюючими щодо соціального захисту громадян похилого віку.

Література

1. Борисенко Н.Я. Пенсионное обеспечение. Учебник / Н.Я. Борисенко — Издательско-торговая корпорация «Дашков и ко», 2010. — 576 с.
2. Грег МакТаггарт. Досвід реформування пенсійної системи у країнах Східної Європи та СНД у порівнянні з проведенням пенсійної реформи в Україні / МакТаггарт Г. — К, — 2009. — 123 с.
3. Залєтов О.М. Пенсійний захист населення: глобальна проблема XXI століття / О. Залєтов // Страхова справа. — 2006. — № 3. — С. 12 — 17.
4. Ріппа М.Б. «Порівняльна характеристика світових систем пенсійного забезпечення і страхування// світ фінансів. — 2007. — №1 (10). — С. 34 — 37.
5. Сальникова Т. Пенсійне забезпечення: світовий досвід / Т. Сальникова // Вісник Пенсійного фонду України. — 2008. — № 7 (73). — С. 24.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

КУЗНЕЦОВ В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Громика Р.П.)

Ефективність підприємства в нинішніх умовах ринкової економіки вимагає визначення не тільки цілей і способів їхнього досягнення, але ще і оцінки шансів на успіх, а також загрози, які можуть виникнути при функціонуванні підприємства. Керівництво повинно ретельно продумувати і деталізувати поточні, оперативні та перспективні завдання їх підприємств, систематично і стабільно проводити аналіз стійкості підприємства.

Визначення фінансової стійкості підприємств належить до числа найважливіших не лише фінансових, але й загальноекономічних проблем. Тому що недостатня фінансова стійкість призводить до неплатоспроможності підприємств, відсутності коштів для фінансування своєї діяльності, банкрутства, а надмірна – шкодить розвитку підприємств, перевантажуючи їх надмірними запасами і резервами. Поняття фінансової стійкості багатогранне. Воно характеризується фінансовою незалежністю, здатністю маневрувати власними коштами, достатньою фінансовою забезпеченістю діяльності, станом виробничого потенціалу.

Досліджувана категорія «фінансова стійкість» походить від поняття «стабільний», яке у великому тлумачному словнику сучасної української мови трактується як, «сталій, незмінний, стійкий» та «стабільність» - властивість за значенням стабільний [3].

З метою подальшого розгляду поняття «фінансова стійкість» підприємства доцільно уточнити поняття «стійкість». У науковій літературі зустрічаються різні тлумачення поняття стійкості.

Стійкість передбачає не консервацію одного разу досягнутих рівнів виробництва окремих видів продукції або показників прибутковості виробництва, а їх підвищення. При цьому для деяких галузей стійкість може означати навіть скорочення обсягів виробництва в міру зменшення попиту або у зв'язку з нарощуванням виробництва ефективних замінників певного виду продукції. І навпаки, у деяких галузях, незважаючи на щорічне збільшення обсягових показників, не можна говорити про стійкість, якщо темпи зростання обсягів виробництва не пропорційні темпам зміни потреб покупців у вироблених видах продукції.

Залежно від різних підходів і поглядів на стійкість лежить визначена концептуальна модель. Класичним можна вважати визначення, що наводиться А. Гатауліним, який характеризує стійкість як стан системи або постійність послідовності з'єднання певних її елементів у часі в процесі її перетворень [2].

Л. Мельник трактує поняття стійкості підприємств як їх здатність пристосуватися до роботи в ринкових умовах, виробляти продукцію нормальної якості і забезпечувати прибуток [4]. На його думку стійкість

підприємств залежить від таких складових: організаційно-правового статусу і віку підприємств; їх фінансового становища; кадрового корпусу керівників, їх здатності до адаптації і нововведень; від зацікавленості працівників у результатах праці; загального ходу ринкових реформ і стабілізації економіки; уміння знайти власну нішу на ринку, що формується; уміння підвищувати якісні параметри вироблюваної продукції та ін.

У рамках синергетичного підходу вказується на кризу «лінійного мислення», що себе вичерпало, основною межею якого є абсолютизація якоїсь рівноваги, збалансованості і стійкості, що пояснюється як здатність прагнути і повертатися до цієї збалансованості.

Деякі дослідники по суті трактують стійкість як життєздатність (термін широко використаний у працях С. Віра, К. Бернара, Н. Вінера та інших відомих учених): «стан стійкості існування підприємства – це можливість підприємства відтворювати свою діяльність при певних параметрах навколишнього середовища» [3].

На думку Є. Єрохіної [1], під стійкістю «слід розуміти здатність системи (включаючи і національну економіку) зберігати незмінність траєкторії свого руху, здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім флуктуаціям...». Таким чином, найважливішою ознакою стійкості підприємства є його здатність функціонувати та розвиватись в умовах змінюваного внутрішнього і зовнішнього середовища. Тому поділ факторів, що впливають на стійкість, на внутрішні, зовнішні й успадковані, є найсуттєвішим. Тільки інтегрована сукупність дій усіх цих факторів забезпечує цілісність та єдність сукупного й індивідуального економічного відтворення. Саме від урахування існуючих умов господарювання та пристосування до них залежить стійкість функціонування підприємств.

Таким чином, ґрунтуючись на думках вище названих вчених-економістів пропонується власне авторське бачення поняття «фінансова стійкість» – це стан підприємства, який характеризується фінансовою незалежністю та потенційною фінансовою спроможністю підприємства забезпечити високий рівень платоспроможності, ліквідності, кредитоспроможності при врахуванні зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на діяльність підприємства в довгостроковому періоді.

Література

1. Дерев'янка Д. В. Економічна стійкість підприємств: інтегральні підходи до оцінювання / Д. В. Дерев'яненко / Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету. Випуск 72 (частина 2 - економіка). – Умань. – 2009 с.
2. Лахтінова Л. А. Поняття фінансової стійкості суб'єктів господарювання / Л. А. Лахтінова / Міжнародна науково - практична конференція «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в епоху глобальних змін». 23 жовтня 2009 р. – К.: КНЕУ, ФПБАУ, 2009. – 582 с.
3. Лищенко О. Г. Управління дебіторською заборгованістю як фактором фінансової стійкості підприємства / О. Г. Лищенко, І. С. Середя / Держава та регіони. – Сер. Економіка та підприємництво. – 2010. – № 3. – с. 85–90.
4. Мельник Л. Г. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: междунар. учебник / Л. Г. Мельник, Л. Пенс. – Суми : Університетська книга, 2007. – 1120 с.

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

КУЛІШ Д. С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Фінансовий стан підприємства знаходиться під низкою багатьох факторів, які так чи інакше впливають на його рівень. Саме тому для успішного функціонування підприємства потрібно приділяти значну увагу змінам, які відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

Метою дослідження є узагальнення та розкриття змісту факторів, що спричиняють суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства.

Дослідженню даної проблеми присвячені роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема у працях: Ковальова В.В., Щербакова В.А., Приходько Е.А., Крейнина М.Н., Стоянової Е.С., та інших.

Перед тим, як класифікувати основні чинники впливу на фінансовий стан підприємства, зазначимо, що під факторами розуміють умови, рушійні сили будь-якого процесу, або чинники, що впливають на ці процеси [1, с. 6].

Щодо класифікації, то в економічній літературі не має чіткої класифікації факторів.

Так наприклад, за можливістю вимірювання розрізняють кількісні (піддаються вимірюванню) та якісні (які не можливо виміряти). За ступенем спільності розрізняють загальні (які характерні для всіх підприємств) та специфічні (характерні для окремого підприємства чи галузі). Крім того розрізняють основні та другорядні, постійні, тимчасові чи випадкові, прості та складні фактори.

Загальноприйнятим вважається дворівневий розподіл на зовнішні та внутрішні фактори [2, с. 9 - 10].

Зовнішніми факторами являються ті, на які підприємство не впливає, або цей вплив може бути незначним (ендогенні), вони знаходяться на глобальному, державному або галузевому рівні.

До них відносять: рівень розвитку світового ринку, рівень інфляції, стан податкової системи, ступінь монополізації на ринку, рівень попиту на ринку, рівень цін, політична стабільність, рівень розвитку науки та техніки і т.д.

До внутрішніх відносяться фактори всередині самого підприємства, що безпосередньо залежать від форм, методів та організації роботи на ньому (ендогенні), такі як: мета та галузь діяльності підприємства, організаційна структура управління, прогресивність засобів і методів виробництва, доля ринку і стадія життєвого циклу, тривалість виробничого циклу, інвестиційна привабливість, та інше [3, 4].

При проведенні оцінки фінансового стану слід врахувати, що зовнішні та внутрішні фактори можуть спричиняти вплив як позитивний (покращення показників фінансового стану) так і негативний (збої у виробничому процесі, зменшення обсягів продажу продукції та і т.д.) [5].

Отже, фактори мають великий вплив на результати діяльності підприємства, тому в сучасних умовах нестабільності, особливо актуальним

є постійний моніторинг та своєчасна діагностика змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі за для врахування всіх факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства для його успішної діяльності.

Література

1. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
2. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
3. Кириченко О. А., Сідак В. С., Лаптев С. М. та інші. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання. Монографія. – К. : УЕП “Крок”, 2008. – 401с.
4. Кириченко О. А., Кім Ю. Г. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці // Актуальні питання економіки. – 2008. – № 12. – С. 128–132.
5. Міокова Г. І., Самсонова К. В., Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства // Наукові записки КНТУ, вип.11. – 2011.
6. Галенко О.М. Фактори кризових процесів на підприємстві // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №5 (84). – С. 3–7.
7. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика. – 2-е издание перераб. и доп. – М.: ТК Велби. Изд-во Проспект. – 2007. – 1024 с.
8. Грешко Р.І. Внутрішні та зовнішні чинники впливу на фінансового-господарську діяльність промислових підприємств // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №2, Т. 2. – С. 126–130.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

КУХАРЕВ В. О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Меренкова Л. О.)

В умовах скорочення обсягів виробництва та збуту продукції, зниження прибутків та рентабельності діяльності підприємств, підвищення вартості залучення фінансових ресурсів з зовнішніх джерел особливої актуальності набувають проблеми підвищення ефективності формування та використання оборотних коштів суб'єктів господарювання.

Економія оборотних коштів призводить до зменшення обсягу фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення безперервності виробництва та збуту продукції; до прискорення оборотності оборотних активів підприємства. Це у підсумку сприяє зменшенню собівартості продукції та підвищенню рентабельності діяльності підприємства, що позитивно відображається і на його фінансовому стані.

Проблематикою організації та управління оборотними коштами підприємства, їх класифікації займалися такі провідні закордонні та вітчизняні вчені, як Бланк І. О., Зятковський І. В., Примак Т. О., Підлісецький Г. М., Демчук Л. А., Ковальов В. В., Ситник В. П., Власов В. І., Кірейцев Г. Г., Поддєрьогін А. М., Білоусенко Г. Ф., Усач Б. Ф., Сопко В. В., Ждан В. І., Грабова Н. М., Загородній А. Г., Зві Боді, Роберт Мертон, Юджин Брігхем, Льюїс Гапенський та багато інших.

Але, незважаючи на значну кількість наукових праць, в економічній літературі немає єдиного підходу до визначення сутності оборотних коштів підприємства. Тому метою даного дослідження є обґрунтування сутності оборотних коштів підприємства на основі узагальнення існуючих теоретичних підходів.

Бланк І. О. [2], Білик М. Д. [1], Ковальов В. В. [8] розглядають в своїх працях поняття оборотних активів підприємства. При цьому оборотні активи підприємства трактуються як сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства і повністю споживаються протягом одного операційного циклу [4].

Оборотні активи за ступенем ліквідності поділяються на: низьколіквідні (виробничі запаси, незавершене виробництво, напівфабрикати, готова продукція, малоцінні та швидкозношувані предмети); середньоліквідні (дебіторська заборгованість); високоліквідні (грошові кошти в касі підприємства і на банківських рахунках). Тобто, серед усіх вище перелічених оборотних активів підприємства оборотні кошти розглядаються як високоліквідні активи – грошові кошти.

Отже, принциповою відмінністю між поняттями оборотні кошти та оборотні активи підприємства є ступінь ліквідності. Згідно даного підходу поняття оборотних активів є більш ширшим та, окрім коштів у грошовій формі, включає виробничі запаси, напівфабрикати, готову продукцію та інші

активи, що використовуються на підприємстві протягом одного операційного циклу.

Такі вчені, як Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. [4], Гриньова В. М., Коюда В. О. [3], Примак Т. О. [5] та Поддєрьогін А. М. [7] визначають оборотні кошти як кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку [0]. У даному визначенні підкреслюється функціональна значимість оборотних коштів для забезпечення процесу виробництва та збуту продукції підприємства.

Оборотні виробничі фонди – це предмети праці в грошовій оцінці. До них відносять: сировину, матеріали, паливо, запасні частини, пальне, інші малоцінні цінності, незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів. Основне їх призначення полягає в забезпеченні планомірного й ритмічного процесу виробництва на підприємствах [5].

Фонди обігу не беруть безпосередньої участі у процесі виробництва, але вони необхідні для забезпечення єдності виробництва й обігу. До них входять: готова продукція, готова продукція на складі, строк сплати якої не настав, кошти на розрахунковому рахунку, валютному рахунку та інших рахунках [4].

Тобто згідно даного підходу оборотні кошти підприємства розглядаються як сукупність грошових коштів, необхідних для формування усіх елементів оборотних активів підприємства.

Таким чином, узагальнюючи наведені підходи до визначення сутності оборотних коштів, можна охарактеризувати їх як найбільш ліквідну частину оборотних активів у грошовій формі в узькому значенні. У більш ширшому розумінні оборотні кошти розглядаються як грошові кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу, що використовуються протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на виготовлену продукцію.

Література

1. Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для самост. вивч. дисц. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 287 с.
2. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. / Бланк І. О. – К.: Ельга, 2008. – 724 с.
3. Гриньова В. М., Коюда В. О. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2004. – 424 с.
4. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / [Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. Поддєрьогін А. М. – [6-те вид., перероб. та допов.]. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
5. Примак Т. О. Економіка підприємства: Навч. посібник. – 4-те вид., стер. – К.: Вікар, 2006. – 219 с.
6. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / [М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька.] – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
7. Фінанси підприємств: конспект лекцій для студентів усіх спеціальностей всіх форм навчання / [Т. Б. Кузенко, Кузькін Є. Ю., Н. В. Сабліна] . – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 168 с.
8. Ковалев В. В. Финансы предприятий: учеб. пособ. / В. В. Ковалев. – М.: ООО «ВИТ + РЭМ», 2002. – 352 с.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА»

ЛАЗАР Е. А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С.В.)

В сучасних умовах господарювання однією з найважливіших ланок системи управління підприємством виступає аналіз фінансових ресурсів підприємства, адже саме це є найголовнішим стимулом здійснення господарської діяльності підприємством, а також забезпечують всім необхідним виробничу, наукову, комерційну, операційну та маркетингову діяльність, сприяючи не тільки їх ефективному функціонуванню, але й всього підприємства в цілому.

Фінансові ресурси – одна з найбільш уживаних економічних категорій у понятійному апараті практичного менеджменту й економічної науки.

Головною проблемою становлення та розвитку сучасного підприємства є нестача фінансових ресурсів, що може бути обумовлено високою вартістю залучення позикових коштів, втратою підприємствами власних ресурсів у результаті їх збиткової роботи, недосконалістю оподаткування та ін.

Нестача фінансових ресурсів впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, та також є причиною появи і зростання боргів перед іншими господарюючими суб'єктами, державою (податкова заборгованість), співробітниками (заробітна плата).

Аналіз та оцінка фінансових ресурсів неможлива без визначення сутності та змісту дефініції «фінансові ресурси».

Існуючі підходи щодо визначення економічної сутності фінансових ресурсів, їх ролі в економічній системі держави, ефективного використання висвітлили в своїх працях такі вчені: Балабанов І., Мочерний С., Рясних Є., Белолипецкий В., Василик О., Поддєрьогін А., Пойда-Носик Н., Загородній А., Хачатурян С. та ін. [1-9].

Відсутність в науковій літературі однозначного та повного визначення дефініції фінансові ресурси зумовила необхідність здійснення подальших досліджень у даному напрямі.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «фінансові ресурси підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

На сьогоднішній день серед вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів досі не існує єдиної думки відносно визначення даного терміну та його ролі у процесі функціонування будь-якого суб'єкта господарювання. Тому дослідивши останні публікації приводимо наступні існуючі підходи до визначення даної економічної категорії.

Як вважають Балабанов І., Мочерний С., Рясних Є. [1-3] фінансові ресурси це грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства.

Поддєрьогін А. [6] під фінансовими ресурсами розуміє усі грошові кошти, що є в розпорядженні підприємств, до яких належать грошові фонди й та частина грошових коштів, яка використовується в нефондовій формі.

Пойда-Носик Н. та Грабарчук С. [7] акцентують свою увагу на тому, що фінансові ресурси підприємства формуються у процесі усіх його видів діяльності (операційної, інвестиційної та фінансової).

Інший підхід в роботах зазначає Василик О. [5] і підкреслює що ознакою фінансових ресурсів є грошові фонди (цільове спрямування грошових коштів), а також визначено, в результаті чого вони створюються. Такий підхід є дискусійним, адже зосередження ресурсів у фонді спричиняє небажані «застої» коштів із можливим зменшенням прибутків та появленням збитків. Варто звернути увагу на трактування фінансових ресурсів, що пропонує Хачатурян С. [9] і визначає фінансові ресурси як кошти підприємства, що знаходяться у фондовій та не фондовій формі та призначені для забезпечення процесу розширеного відтворення.

Серед наведених вище визначень фінансові ресурси виступають як суми грошових коштів, грошових надходжень, доходів або фондів грошових коштів, проте жодне із них не конкретизує розміру фінансових ресурсів. Ще однією проблемою є і те, що серед учених-економістів немає єдиної точки зору щодо форми існування фінансових ресурсів підприємства. Так, одні надають перевагу фондовій формі, другі вважають, що основою є не фондова форма, а треті поєднують фондову та не фондову форму.

У процесі даного дослідження щодо розкриття економічного змісту терміну «фінансові ресурси підприємства» на основі аналізу сучасних підходів до визначення даної економічної категорії, можемо запропонувати наступне визначення поняття: фінансові ресурси підприємства – це сукупність грошових коштів підприємства що забезпечують кругообіг виробничих, економічних та інших елементів підприємства і їх перетворення, виступають посередником руху виробничого процесу та обміну і зростають при завершенні стадії фінансового циклу, збільшуючи величину чистого грошового потоку.

Можна стверджувати, що запропоноване трактування терміну «фінансові ресурси підприємства» відображає комплексний його зміст і надає можливості розробки критерію оцінки стану їх формування та використання.

Література

1. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента / И. Т. Балабанов // 2-е изд., перероб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 1999. – 512 с.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія / С. В. Мочерний // Київ, 2001. – 656 с.
3. Рясних Є. Г. Основы финансового менеджмента / Є. Г. Рясних // К. : Скарби, 2003. – 238 с.
4. Белолипецкий В. Г. Финансы фирмы / В. Г. Белолипецкий // Курс лекций – М. : ИНФРА. – 1998. – 296 с.
5. Василик О. Д. Теорія фінансів / О. Д. Василик. - К. : НІОС. – 2000. – 384 с.
6. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств / А. М. Поддєрьогіна // 6-е вид., перероб. та допов. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
7. Пойда-Носик Н. Н., Грабарчук С. С. Фінансові ресурси підприємства / Н. Н. Пойда-Носик, С. С. Грабарчук // Фінанси України. – 2003. - № 1. – 96 – 103 с.
8. Завгородній В. П. Бухгалтерський облік в Україні / В. П. Завгородній // К. : А.С.К., 2002. – 420 с.
9. Хачатурян С. В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С. В. Хачатурян // Фінанси України. – 2003. - № 4. – 77 – 81 с.

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ

ЛИСЕНКО В. М.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Юшко С. В.)

У сучасних умовах від розробленості бюджетного процесу та його стадій залежить ефективність бюджетної діяльності органів місцевого самоврядування, своєчасне та раціональне розв'язання завдань і виконання функцій, що на них покладено.

Останнім часом питаннями виконання місцевих бюджетів приділяється особлива увага з боку науковців та вчених, серед яких Буряченко А.Є., Василик О.Д., Гапонюк М.А., Кириленко О.П., Король О.А., Сивульська Н.М., Славкова А.А., Яцута В.П.

Ключовими питаннями які розглядаються для виконання місцевих бюджетів є проблема формування їх доходів, адже за рахунок фінансових ресурсів, зібраних під час виконання бюджету, фінансуються основні потреби місцевих громад.

Метою даного дослідження є уточнення суті поняття виконання місцевих бюджетів.

Бюджетний кодекс України [1] зазначає перелік стадій бюджетного процесу:

- складання проекту бюджету;
- розгляд та прийняття рішення;
- виконання бюджету;
- підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету.

Більш детально розглядається процес виконання бюджету. В сучасній економічній науці існує велике різноманіття трактування поняття «виконання місцевого бюджету». Так, О.П. Кириленко [2] зазначає: виконання місцевого бюджету – це забезпечення повної та своєчасної мобілізації надходжень місцевого бюджету як у цілому, так і за кожним із джерел, а також своєчасного, повного, безперервного та цільового фінансування передбачених ним програм і заходів.

О. А. Король [3] трактує виконання бюджету як сукупність фінансово-грошових відносин при формуванні доходів і здійсненні видатків коштів державного фонду в межах бюджетних асигнувань, що виділяються на поточний фінансовий рік відповідно до фінансового плану держави.

Н.М. Сивульська [4] визначає поняття виконання місцевих бюджетів як регламентовану нормативно-правовими актами діяльність, направлену на забезпечення отримання та витрачання бюджетних коштів у перманентному процесі зміни бюджетних циклів областей, міст, районів, сіл і селищ.

На підставі проведеного аналізу та порівняння дефініції «виконання бюджету», наведеної в різних наукових працях, можна зробити висновок, що у авторів є загальний підхід до визначення змісту виконання бюджету як центральної стадії бюджетного процесу, на якій відбувається формування та використання фінансових ресурсів.

У результаті дослідження трактування виконання бюджету авторами виявлено такі класифікаційні ознаки:

- повне та своєчасне надходження (мобілізація) доходів та забезпечення (здійснення) фінансування бюджетних видатків;
- регламентована нормативно-правовими актами діяльність;
- процес отримання (надходження) доходів та здійснення (фінансування) видатків;

- сукупність фінансово-грошових відносин при формуванні доходів і здійсненні видатків;

- здійснення управління та контролю за рухом фінансових потоків.

Бюджет виконується за розписом доходів і видатків з поквартальним розподілом.

Виконання видаткової частини бюджетів відповідно ст. 51 Бюджетного кодексу України [1] здійснюється за такими стадіями:

- встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі затвердженого бюджетного розпису;

- затвердження кошторисів розпорядникам бюджетних коштів;

- взяття бюджетних зобов'язань отримання товарів, робіт та послуг;

- здійснення платежів.

Виконання місцевого бюджету за доходами означає здійснення мобілізації надходження податків, зборів і обов'язкових платежів та розподілення їх за рівнями бюджетної системи відповідно до діючого законодавства.

Процес виконання місцевих бюджетів є найважливішою стадією бюджетного процесу, оскільки стан їх виконання засвідчує:

- точність прогнозування показників доходів і видатків;

- досягнення конкретних результатів бюджетної діяльності відповідно до визначених завдань;

- ефективність роботи щодо мобілізації доходів до місцевих бюджетів;

- оптимальність прийняття рішень щодо спрямування бюджетних ресурсів за напрямками діяльності органів місцевої влади.

Таким чином, під виконанням бюджету слід розуміти сукупність послідовних дій (процедур), спрямованих на забезпечення повної та своєчасної мобілізації запланованих доходів і фінансування передбачених бюджетних видатків на певній території в умовах чинного законодавства, в процесі виконання яких можуть бути виявлені резерви або способи підвищення стягнення додаткових доходів (способи підвищення оперативності мобілізації доходів) та шляхи ефективного використання бюджетних коштів.

Література

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Кириленко О. П. Місцеві фінанси : навч. посібник / О. П. Кириленко. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. -192 с.

3. Король О. А. О сущности понятия «бюджет», исполнение бюджета» и «казначейское исполнение бюджета» [Електронний ресурс] / Е. А. Король.

4. Сивульська Н. М. Виконання місцевих бюджетів України: автореф. дис. канд. економ. наук : 08.04.01 / Н. М. Сивульська. – К., 2004. – 18 с.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ДУМЦІ

ЛІСНЕНКО А. О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Меренкова Л. О.)

В умовах ринкової економіки підприємства несуть повну відповідальність за своїми зобов'язаннями перед установами фінансово-кредитної системи, постачальниками, власниками, працівниками, а також за результати своєї виробничо-господарської діяльності. Здатність підприємства своєчасно погашати свої боргові зобов'язання характеризує його фінансовий стан.

Теоретичні аспекти визначення фінансового стану підприємства та методичні підходи щодо його оцінки виступали предметом дослідження багатьох учених, таких як Савицька Г. В., Покропивний С. Ф., Шеремет А. Д., Сайфулін Р. С., Верланова О. Ю., Ковальов В. В., Поддєрьогін А. М., Шморгун Н. П., Балабанов І. Т., Крейніна М. Н., Коробов М. Я. Але в економічній літературі досі тривають дискусії щодо сутності фінансового стану підприємства. Тому метою даної роботи є розкриття сутності та змісту поняття фінансового стану підприємства на основі узагальнення існуючих поглядів науковців.

Вузьке трактування сутності фінансового стану підприємства зустрічається у Іващенко В. І. та Болюх М. А., які стверджують, фінансовий стан підприємства – це результат фінансової діяльності. Він характеризується розмірами коштів підприємств, їх розміщенням й джерелами надходження [3]. З цього визначення випливає, що фінансовий стан не є результатом операційної та інвестиційної діяльності підприємства, що є дискусійним. Не зрозуміло якісні характеристики фінансового стану суб'єкта господарювання.

Узагальнене визначення фінансового стану наведено Коробовим М. Я., який стверджує, що фінансовий стан підприємства – це складна та інтегрована за багатьма показниками характеристика якості діяльності підприємства [4].

Чумаченко М. Г. у визначенні сутності фінансового стану підприємства на перше місце ставить показник фінансової конкурентоспроможності [9]. Дану точку зору підтримує Балабанов І. Т., який визначає фінансовий стан господарюючого суб'єкта як характеристику його фінансової конкурентоспроможності (платоспроможності, кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими господарюючими суб'єктами [1]. Але фінансовий стан підприємства є більш змістовним поняттям, та не може обмежуватимися виконанням зобов'язань перед державою та іншими підприємствами та характеризуватися тільки платоспроможністю, кредитоспроможністю.

Покропивний С. Ф. розглядає не фінансовий стан підприємства, а фінансово-економічний стан, який характеризується рівнем прибутковості і рентабельності капіталу, фінансовою стійкістю і динамікою структури

джерел фінансування, здатністю розраховуватися за борговими зобов'язаннями [7].

Савицька Г. В. трактує фінансовий стан підприємства як економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу [8].

Верланов О. Ю., поняття фінансового стану підприємства визначено як зважену структуру джерел фінансування майна підприємства, ступінь використання його активів, що дозволяють йому за умов даної ліквідності та ризику генерувати грошові потоки, достатні для постійного відновлення операційної діяльності на заданому рівні [2].

Маркар'ян Е. А. і Герасименко Г. П. характеризують фінансовий стан підприємства як сукупність показників, за наявності яких підприємство може покривати свої боргові зобов'язання [5]. При цьому велику увагу приділяється показнику ліквідності.

На наш погляд досі повне визначення сутності фінансового стану підприємства наведено у працях Поддєрьогіна А. М. та Шморгуна Н. П. Вони трактують фінансовий стан підприємства як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [6, 10].

Узагальнюючі праці [3, 4, 5, 9] можна стверджувати, що фінансовий стан характеризується показниками ліквідності, платоспроможності, ділової активності, кредитоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості, структури джерел фінансування.

Література

1. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 192 с.
2. Верланов О. Ю. Оцінка фінансового стану підприємств : питання методології та методики: автореф. дис. канд. екон. наук [Електронний ресурс]. : – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08voypmm.zip>.
3. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності / В. І. Іващенко, М. А. Болюх – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. – 204 с.
4. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2010. – 276 с.
5. Маркар'ян Е. А. Финансовый анализ / Е. А. Маркар'ян і Г. П. Герасименко – КноРус : 2009. – 264 с.
6. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / за ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.
7. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.
8. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г. В. Савицька – К. : Знання, 2005. – 662 с.
9. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз / М. Г. Чумаченко – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.
10. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К.: ЦНЛ, 2006. – 528 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ЯК ЗАХІД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

ЛІТВІНОВА А. А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Алексеєнко І. І.)

ПРАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча» Групи Метінвест може почати реалізацію масштабного проекту з технічного переозброєння – будівництво машини безперервного лиття заготовки (МБЛЗ) №4. Загальні інвестиції в проект повинні скласти близько 150 млн. грн. Нове обладнання дозволить збільшити продуктивність, знизити собівартість, підвищити якість металопродукції і поліпшити екологічну ситуацію в Маріуполі [5].

Сьогодні комбінат використовує високозатратну технологію розливання сталі. Будівництво сучасного енергоефективного агрегату дасть можливість збільшити виробництво напівфабрикатів на 30% – до 4 млн. тонн слябів на рік [3]. Нова технологія передбачає скорочення витрат чавуну, вапна та феросплавів, що призведе до зниження собівартості слябів.

В результаті виведення з експлуатації неефективного методу розливання сталі в злитки комбінат не може повністю задіяти конвертерний цех. Реконструкція цієї МБЛЗ, плюс до неї побудувати дві установки «підківш», дозволить конвертерному цеху ММК ім. Ілліча повністю реалізувати свій потенціал. (в результаті виведення два роки тому з експлуатації мартенівського цеху, самого брудного виробництва, на комбінаті Ілліча ми не можемо повністю задіяти конвертерний цех).

Для того, щоб втілити в життя цей інвестиційний проект знадобиться приблизно 150 млн. грн. Ставку дисконтування можна розрахувати за допомогою середньозваженої вартості капіталу WACC:

$$WACC = 40,69 \cdot 0,53 + 24,5 \cdot 0,47 \cdot (1 - 0,18) = 31,01\%$$

Чиста приведена вартість (NPV) – це абсолютна сума ефекту від здійснення інвестицій, тобто різниця між сумою грошових надходжень (грошових потоків), які виникають внаслідок реалізації інвестиційного проекту, дисконтованих до поточної вартості і сумою всіх витрат, які необхідні для реалізації інвестиційного проекту. Чиста приведена вартість розраховують за формулою 1:

$$NPV = \frac{CF_1}{(1+i)^1} + \frac{CF_2}{(1+i)^2} + \dots + \frac{CF_n}{(1+i)^n} - IC = -IC + \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+i)^t} \quad 1)$$

де CF_t (cash flow) – грошовий потік в кінці періоду t ;

IC – початкові вкладення коштів;

t – відповідний рік проекту (1, 2, 3, ... n);

n – термін служить проекту;
 i – ставка дисконту [2].

$$NPV = 151,921 - 150 = 1,921 \text{ млн. грн.}$$

Отриманий результат перевищує нульове значення, що свідчить про вигідність для інвестора.

Інвесторів зазвичай цікавить час, що потрібно, щоб інвестиції забезпечили достатні надходження грошей для відшкодування інвестиційних витрат, тобто термін окупності інвестицій.

Період окупності проекту складе [4]:

$$PP = 150 / 12,66 = 11,848$$

Тобто початкові вкладення для функціонування підприємства з урахуванням тимчасового чинника вартості грошей покриваються через 11,848 років, хоча термін реалізації дорівнює 50 років.

Для правильного розрахунку рентабельності інвестицій необхідно визначити таку ставку доходу, при якій поточна вартість майбутнього грошового потоку збігалася б з величиною вкладених коштів. Внутрішня норма прибутковості визначає максимально прийнятну ставку дисконту, при якій можна інвестувати кошти без будь-яких втрат для власника. Цей показник називають бар'єрним, так як він має на увазі порівняння з можливістю використовувати кошти інвестора в інших цілях, відмінних від фінансування даного проекту.

$$IRR = 31,4\%$$

$IRR > WACC$, тому можна сказати, що вкладений в інвестиційний проект капітал буде створювати прибутковість вище, ніж вартість вкладеного капіталу. Такий проект є інвестиційно привабливим [1].

Спираючись на оцінку проекту можна зробити висновок, що здійснення інвестицій в даний інвестиційний проект є економічно доцільним і не в довзі підприємство зможе отримати прибуток, що позитивно вплине на його фінансовий стан і підвищить рівень фінансової безпеки.

Література

1. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент / І. А. Бланк. – К.: Ельга – Н, Ніка – Центр, 2001. – 448 с.
2. Віленський П. Л. Оцінка ефективності інвестиційних проектів: Теорія і практика / П. Л. Віленський, С. Н. Лівшиць, С. А. Смоляк. – М.: Справа, 2004. – 888 с.
3. Основи металургійного виробництва металів і сплавів [Текст] : підручник для студ. металург. спец. ВНЗ / Д. Ф. Чернега [та ін.] ; ред. Д. Ф. Чернега, Ю. Я. Готвянський. – К. : Вища школа, 2006. - 503 с.
4. Шарп У. Інвестиції: Пер. з англ. / У. Шарп, Р. Александер, Дж. Бейлі. – М: ИНФРА, 2007. – 1027 с.
5. Офіційний сайт ПРАТ "ММК ім. Ілліча" – Режим доступу : <http://ilyichsteel.metinvestholding.com>.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВИЙ СТАН БАНКУ»

ЛУГОВА Т. О.

(науковий керівник – к.е.н., викладач Малишко Є.О.)

Однією із основних цілей діяльності банку є отримання запланованих фінансових результатів при діючих нормативних вимогах, ступінь дотримання яких відображається в узагальнюючій фінансово-економічній характеристиці банку – його фінансовому стані.

Дослідженню різних аспектів фінансового стану банків приділяється увага багатьох вчених, зокрема таких, як Р. Котер, І. Є. Амелін, М. І. Савлук,

В. І. Міщенко, О. В. Дзюблук, В. В. Коваленко, І. М. Парасій-Вергуненко та інші.

На сьогодні в економічній літературі немає єдиного визначення поняття «фінансовий стан» банку. Якщо звернутись до трактувань фінансового стану фахівцями банківської справи, то багато науковців розкривають поняття «фінансовий стан» через ті чи інші показники діяльності організації.

Фінансовий стан банківської установи є узагальнюючою комплексною характеристикою фінансово-економічної діяльності банку та якості його системи управління [1, с. 42].

О. В. Лисенок зауважує, що параметри фінансового стану банку не є постійною величиною, а весь час змінюються, особливо в умовах фінансової кризи. Одні показники аналізують фінансовий стан банку з позиції його короткострокової перспективи (короткострокова ліквідність, платоспроможності), інші – з позиції середньострокового та довгострокового розвитку, що визначається структурою джерел [2, с. 5]. Окремі показники (наприклад, власний капітал, накопичений за час функціонування банку) оцінюють фінансовий стан одночасно і з поточної, і з перспективної, а також і з ретроспективної позиції.

За твердженням О. В. Дзюблук, фінансовий стан банку відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування [3, с. 37].

С. П. Вольська визначає фінансовий стан як систему показників фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності, ефективності управління [4].

Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів фінансово-кредитної установи, їх розподіл та використання, який забезпечує розвиток діяльності банку, на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику [5, с. 144].

У своїх працях, П. В. Гудз наводить декілька найбільш поширених підходів до розуміння економічної сутності «фінансової стійкості банку»:

фінансова стійкість банку може бути оцінена якістю активів,

достатністю капіталу та ефективністю діяльності;

фінансовий стан банку можна вважати стійким, якщо він має достатній розмір капіталу, має ліквідний баланс, є платоспроможним і задовольняє вимогам до якості капіталу;

першорядне значення у визначенні фінансової стійкості банку відіграють власні кошти [6].

Під фінансовою стійкістю банку також розуміють його здатність протистояти деструктивним коливанням, виконуючи при цьому операції по залученню грошових коштів фізичних і юридичних осіб, відкриття та ведення банківських рахунків, а також розміщення залучених коштів від свого імені і за свій рахунок на умовах платності, терміновості повернення. Тобто акцентується увагу на здатності банку надавати комплекс специфічних банківських послуг належної якості [6, с. 237].

Отже, при визначенні категорії «фінансовий стан» банку більшість авторів акцентують увагу на таких аспектах:

сукупність фінансових ресурсів;

комплексне поняття, яке характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів;

фінансову стійкість банку;

здатність протистояти деструктивним коливанням і надавати банківські послуги належної якості.

Узагальнюючи дослідження науковців щодо підходів до визначення сутності поняття «фінансовий стан» банку, запропоновано авторське визначення: фінансовий стан банку – це економічна категорія, яка характеризує фінансово-економічну діяльність банку за допомогою певної системи аналітичних показників у чітко визначений момент часу за наявності у банку фінансових ресурсів, необхідних для здійснення його фінансово-господарської діяльності.

Література

1. Иванов В. В. Анализ надежности банка : практ. пособ. / В. В. Иванов. – М. : Русская Деловая Литература, 2006. – 320 с.
2. Лисенок О. В. Интегральная рейтинговая модель оценки финансового stanu банков / О. В. Лисенок // Эффективная экономика. – 2012. – № 9. – С. 1 – 5.
3. Дзюблук О. В. Финансовая стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія / О. В. Дзюблук, Р. В. Михайлюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – 316 с.
4. Вольська С. П. Финансовая стійкість банку та механизмы її забезпечення : автореф. дис. канд. екон. наук / С. П. Вольська – Київ. нац. екон. ун-т. ім. В. Гетьмана. – К., 2011. – 19 с.
5. Шварц О. В. Управління активами і пасивами банку як фактор забезпечення фінансової стійкості / О. В. Шварц // Фінансовий простір. – 2015. – № 2 (18). – С. 145 – 149.
6. Гудз П. В. Інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості банку / П. В. Гудз, К. О. Гриценко // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 236 – 241.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ «ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ» ПРЕДПРИЯТИЯ

МАДАМИНОВ Ш. А.

(научный руководитель – к.э.н., доц. Купа М. А.)

В современных условиях хозяйствования, особенно в условиях финансового кризиса и социально-политической нестабильности перед предприятиями стоит сложная задача обеспечения их устойчивого и эффективного функционирования.

Финансовая устойчивость предприятия является одним из главных условий жизнедеятельности, развития и обеспечения высокого уровня конкурентоспособности предприятия. Для раскрытия понятия «финансовая устойчивость» ученые, как зарубежные, так и отечественные, используют различные подходы, в результате чего возникает большое количество трактовок этой категории, освещающих различные стороны этого понятия. Несогласованность категориального аппарата генерирует различные подходы для определения финансовой устойчивости предприятия.

Экономическая категория «финансовая устойчивость» исследовалась многими отечественными и зарубежными учеными, среди которых Подольская В. О. [1], Яриш О. В. [2]. Билык М. С. [3], Цал-Цалко Ю. С., Савицкая Г. В. [4] и др., но тема остается актуальной.

Целью работы является раскрытие сущности и содержания экономической категории «финансовая устойчивость предприятия» и анализ подходов к ее определению.

На сегодня в экономической литературе нет единого определения понятия «финансовая устойчивость предприятия».

Анализируя мнению Подольской В. А. [1] и Яриш А. В. [2] относительно определения понятия «финансовая устойчивость», можем сделать вывод, что в данной трактовке не совсем понятно момент, как предприятие отвечать по своим долгам и обязательствам. Можем лишь предположить, что под ответственностью по долгам они имели в виду определение границ заемных источников финансирования, при которых предприятие может обеспечить их полное и своевременное возвращение.

Вторая группа авторов считает, что финансовая устойчивость предприятия обеспечивается при соответствии спроса и предложения на рынке, а также независимостью поведения партнеров. По нашему мнению, это не отличительными особенностями финансовой устойчивости, а только экзогенные факторы ее влияния.

Не совсем корректным является определение понятия «финансовая устойчивость» ученым Цал-Цалко Ю.С. [4] По нашему мнению, в данной трактовке этого понятия целесообразно употреблять «состояние активов (пассивов)», а обеспеченность активов предприятия источниками их формирования, то есть пассивами.

Достаточно четко и лаконично дано определение понятия «финансовая устойчивость» Филимоненковым А.С. [5], в котором сначала обобщенно,

что это состояние предприятия, а дальше идет разъяснение какой именно, и к чему он приводит.

Не менее удачным является определение Савицкой Г. В. [4], в котором финансовая устойчивость рассматривается уже не как состояние предприятия, а способность предприятия обеспечивать и сохранять равновесие активов и пассивов. В данном определении четко указано, что финансовая устойчивость предприятия гарантирует его инвестиционную привлекательность, которая в свою очередь имеет статус «гаранту» эффективного бизнеса.

Измайлова К. В. [6] данную категорию характеризует как степень финансовой независимости. По нашему мнению, финансовая устойчивость современного предприятия недостаточно рассматривать только с позиции анализа его ликвидности и финансовой независимости, поскольку данное понятие является комплексным и многофакторным.

Исчерпывающий ответ дает Мамонтова Н. А. [6], которая утверждает, что финансовая устойчивость – это такое состояние предприятия, при котором обеспечивается стабильная финансовая деятельность, постоянное превышение доходов над расходами, свободный оборот денежных средств, эффективное управление финансовыми ресурсами, непрерывный процесс производства и реализации продукции, расширение и обновление производства, поскольку данное определение охватывает анализ всех сфер деятельности предприятия, и включает в себя понятие «финансовая устойчивость».

Таким образом, систематизация рассмотренных подходов позволила определить авторскую позицию относительно трактовки категории «финансовая устойчивость» как состояние предприятия, при котором субъект хозяйствования обеспечивает достаточную долю собственного капитала в составе источников финансирования предприятия, то есть это способность субъекта хозяйствования стабильно функционировать и эффективно развиваться, сохранять равновесие своих активов и пассивов в меняющихся условиях внутренней и внешней среды.

Литература

1. Подольська В. О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства / В. О. Подольська, О. О. Оржинська // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації : зб. Наук. Праць. – 2009. – № 4(35). – С. 136 – 142.
2. Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / О. В. Яріш, В.О. Подольська. – К. : ЦНЛ, 2007. – 262 с.
3. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. Посібн. / М. Д. Білик. – К. : Изд-во КНЕУ, 2005. – 588 с.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 3-тє вид. виправл. І доп. – К. : Знання, 2007. – 943 с.
5. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / О.С. Філімоненков – 2-ге вид., переробл. І допов. – К. : МАУП, 2008. – 328 с.
6. Павленко М.. Инструменты оценки финансовой устойчивости/ М. Павленко, Н. Смирнова //Электронный журнал. Управляем предприятием. – 2011. – № 2. – С. 2 – 19.

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

МАКУХ І.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Галушко А.В.)

Будівельна сфера України сьогодні все ще перебуває в кризовому становищі. Низька інвестиційна активність заважає повноцінному функціонуванню будівельних організацій. Це створює ризик виникнення цінових дисбалансів в різних сегментах будівельного ринку.

Формування грамотної інвестиційної політики є сьогодні обов'язковим компонентом ефективного управління підприємством і, в свою чергу нерозривно пов'язане з підвищенням рівня його інвестиційної привабливості.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «інвестиційна привабливість підприємства», аналіз підходів до її визначення та виявлення шляхів покращення підприємницького клімату у будівельній сфері з допомогою залучення інвестиційних коштів.

До початку 90-х років в нашій країні категорія «інвестиційна привабливість» пройшла певну еволюцію. На першому етапі ця категорія розглядалася у вузькому, фінансовому аспекті [1, с. 447]. На наступному етапі інвестиційної привабливості надається розширений сенс, показується її залежність від якісних чинників, рівня попиту, прибутковості і ризику [2, с. 85-89]. Нарешті, на сучасному етапі дослідники [3, 4] приходять до комплексного визначення інвестиційної привабливості підприємства, підкреслює його залежність від численних характеристик – конкурентоспроможності та клієнтоорієнтованості, курсу акцій, інноваційної активності, регіонів, країни та тощо.

Розглянувши та проаналізувавши сутність інвестиційної привабливості підприємства, приходимо до висновку, що це економічна категорія, яка має, як комплексну, так і багаторівневу властивості. Вона об'єднує рівні інвестиційної привабливості країни, регіону, галузі, підприємства, окремих об'єктів або проектів.

Комплексний характер поняття «інвестиційна привабливість підприємства» виражається в наявності багатьох груп факторів, що впливають на нього, наприклад: фінансових, політичних, соціальних, ринкових, організаційних та інвестиційно-інноваційних.

Аналізуючи усі фактори та підходи, інвестиційну привабливість підприємства слід розглядати як категорію комплексну, багаторівневу і багатовимірну і відповідно до такого підходу повинні формуватися критерії та методика оцінки.

Одним з найбільш економічно і соціально значущих видів інвестиційної діяльності є інвестиції в будівництво [5, с. 231-237]. Аналізуючи чинники інвестиційної привабливості сфери будівництва в Україні приходимо до висновку, що з цілої низки показників (інвестиції в основний капітал, забезпеченість матеріально-технічними та трудовими ресурсами та тощо) галузь неконкурентоспроможна і схильна до ризиків. Саме тому інвестиційна

привабливість компанії має велике значення для стратегічного інвестора, так як здатна істотно знизити ризик вкладення коштів. З метою зменшення ризику неефективності вкладення коштів, стратегічний інвестор повинен поряд з фінансово-господарським аналізом діяльності об'єкта інвестування детально вивчити галузь, регіон і країну, в яких функціонує розглянута компанія [6]. Інвестор зобов'язаний враховувати зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі, щоб зуміти адекватно на них зреагувати.

При побудові заходів щодо покращення та підвищення інвестиційної привабливості компанії необхідно, головним чином, приділити увагу показниками фінансової стійкості компанії, тобто показники платоспроможності. Також необхідно знайти оптимальне рішення: або збільшувати ліквідність, або збільшувати прибутковість компанії. Динаміка зростання кредиторської заборгованості та збільшення її оборотності повинні також стати предметом контролю керівництва компанії.

Література

1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К.: МП ИТЕМ Лтд: Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995. – 447 с.
2. Гунько В. І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств / В. І. Гунько // Фінансовий простір: Міжнародний науково-практичний журнал / ЧІБС УБС НБУ (м. Київ). – Черкаси. – 2013. – №1 (9). – С. 85 – 89.
3. Блех Ю. Инвестиционные расчеты: Модели и методы оценки инвестиционных проектов: [пер.с нем.] / Ю. Блех, У. Гетц. – Калининград: Янтарный сказ, 1997. – 450 с.
4. Фелій В. В. Сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства» та його види [Електронний ресурс] / В. В. Фелій. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=262>
5. Лопатин М. Перспективы развития инвестиционного потенциала строительной отрасли // Вестник Института экономики РАН. – 2008. – № 3. – С.231 - 237.
6. Томарева В. В. Оцінка інвестиційного клімату України та її регіонів [Електронний ресурс] / В. В. Томарева. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

МАРИНЮК А.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М.О.)

Формування в Україні засад ринкової економіки створює основу для конкуренції між її учасниками, зокрема і в банківській сфері. На сьогоднішній день, продовжується диференціація комерційних банків за обсягом статутного капіталу, дохідністю та прибутковістю активів й капіталу, платоспроможністю і ліквідністю.

Методичні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банків розглянуті у працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів: МакНотон Д. В., Масленченков А. П., Панова Г. С., Кромонів В. С., Єпіфанова А. О., Заруба О. Д., Кочеткова В. М., Мороза А. М., Пантелєєва В. В., Пайова Г. С., Пересади А. А., Сала І. В., Святко С. А., Шіллер Р. І.

Із всіх існуючих методів найбільш поширеним підходом до оцінки фінансової стійкості банку є ті, що засновані на коефіцієнтному аналізі. Бо він, є найбільш простим методом коефіцієнтів та ґрунтується на співставленні статей банківської звітності та широко використовується для виявлення кількісних взаємозв'язків між різними розділами та групами балансових статей. Метод коефіцієнтів включає два блоки: якісний структурний аналіз та коефіцієнтний аналіз [1-4].

Для оцінки фінансової стійкості можуть бути використані такі методичні підходи як: рейтингова оцінка; інтегральний метод; метод коефіцієнтів; математично-статистичні методи.

Так, у дослідженнях Мороза А. М., фінансова стійкість визначається методом коефіцієнтів через аналіз показників ліквідності, платоспроможності, ризиків, прибутковості, нормативів НБУ [3].

Коефіцієнтний метод дає можливість здійснити деталізований розрахунок параметрів, які характеризують різноманітні сторони діяльності банківської установи. Це має свої переваги та недоліки. Позитивним є те, що за допомогою цього методу можна обчислити багато важливих показників фінансової стійкості банку. Проте цей метод є громіздким, що ускладнює виявлення загальних тенденцій, не дає можливості зробити узагальнюючої оцінки фінансової стійкості банку, визначити переваги одного банку над іншим.

Інтегральні методи, дозволяють визначити фінансову стійкість як одну кількісну характеристику та надають можливість порівняльного аналізу великої сукупності банків. При застосуванні інтегральних методів фінансова стійкість розраховується як агрегована сукупність базових показників [5]. Інтегральну характеристику фінансової стійкості комерційного банку не можна обмежувати лише набором кількісних показників (ліквідність, платоспроможність, прибутковість тощо).

До наступної групи методів оцінювання фінансової стійкості банку належать рейтингові системи оцінювання. Рейтинг – це процедура аналізу, в результаті якої об'єкт, що аналізується отримує певну оцінку, тобто

потрапляє під характеристику, яка відповідає його теперішньому фінансовому стану і прогнозу діяльності. Так наприклад, у дослідженнях Фетисова Г. Г. визначається роль банківського нагляду в забезпеченні стійкості банківської системи країни та підходи до рейтингування фінансової стійкості [0]. Рейтинги результатів діяльності банків дають додаткову аналітичну інформацію для оцінювання тенденцій розвитку банківської системи та фінансових ризиків.

Математично-статистичні методи є найновішим інструментом оцінювання фінансової стійкості банків і, хоча в науці вони є загальновизнаними, однак були впроваджені у практику зарубіжних країн протягом останніх 10–15 років. Їх особливість полягає в тому, що вони: 1) оцінюють фінансову стійкість банку на перспективу, що дає змогу завчасно вжити заходів для уникнення втрат; 2) використовують тільки кількісні дані та комплексні статистичні модулі, програми й підходи (дискримінантний аналіз) для підготовки висновків щодо перспектив розвитку банку; 3) якісні характеристики при побудові зазначених моделей не враховують [7].

З огляду на проведені дослідження особливостей застосування систем та методів аналізу фінансової стійкості банків у вітчизняній банківській практиці слід зробити висновок, що єдиного методу до визначення рівня фінансової стійкості банків не вироблено. Про те, на сьогодні рейтингове оцінювання банківської діяльності є необхідною передумовою прозорості фінансового ринку країни.

Отже оцінка фінансової стійкості банку повинна ґрунтуватися на комплексі методів фінансового аналізу на основі системи показників, які оцінюють діяльність банку та вплив зовнішнього середовища.

Література

1. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент банка / Ю. С. Масленченков, – М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2006. – 399 с.
2. Аналіз банківської діяльності : підручник / [А.М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Варгуненко та ін.] ; за ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2013. – 599 с.
3. Мороз А. М. Банківські операції // Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни – К.: КНЕУ, 2010. – 256 с.
4. Кромонов В. С. Методика составления рейтинга надежности банков // Профиль.– 1998.– №20. – С. 102 – 120.
5. Довгань Ж. М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи [Текст] / Ж. М. Довгань // Вісник УБС НБУ. – 2011. – № 1. – С. 224 – 2294.
6. Фетисов Г. Г. Методологические основы формирования устойчивости банковской системы / Фетисов Г. Г. // Финансы и кредит. – 2008. – 257 с.
7. Вовк В. Я. Діагностування кризи з боку центральних банків: зарубіжний та вітчизняний досвід / В. Я. Вовк, Ю. В. Дмитрик // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 3. – С. 20 – 25.

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

МЕЛЬНИКОВ О.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Юшко С.В.)

Ефективна економічна діяльність країни стає неможливою без раціонального використання коштів державного бюджету. Саме тому все більшого значення набувають питання вивчення та оцінки діяльності установ і організацій, які фінансуються за рахунок коштів держави. До бюджетних установ належать такі організації та установи, які утримуються за рахунок державного чи місцевих бюджетів та діяльність яких є неприбутковою [5].

Серед вагомих наукових досліджень вчених у сфері формування та використання коштів бюджетними установами можна назвати праці таких науковців, як М. Афанасьєва, О. Богачової, С. Вітте, В. Лебедева, С. Лушина, Р. Макгрейва, В. Родіонової, П. Самуельсона, Г. Таллока, В. Танзі, С. Фішера, Дж. Хікса, М. Ходоровича. Питанням використання коштів бюджетних установ, виконання кошторису, та їх впливу на соціально-економічний розвиток країни присвячені праці вітчизняних вчених: С. Буковинського, О. Василика, В. Глуценка, І. Запатріної, І. Луніної, І. Лютого, В. Опаріна, Г. П'ятченка, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія.

Метою дослідження є оцінка важливості аналізу виконання кошторису доходів та видатків, як способу контролю за раціональним використанням бюджетних коштів та ефективного управління бюджетними організаціями та установами.

Основним законодавчим документом, який регулює відносини на рівні держави, що виникають в процесі складання, розгляду, затвердження, виконання та контролю за дотриманням та цільовим використанням бюджетних коштів є Бюджетний Кодекс України.

Основним планово-фінансовим документом, який встановлює повноваження щодо отримання надходжень і розподілу бюджетних асигнувань, дотриманням фінансової дисципліни, на рівні підприємства, є кошторис бюджетної організації та наукової установи. Установи та організації, які утримуються за рахунок коштів державних бюджетів, для забезпечення своєї діяльності та виконання покладених на них функцій складають та затверджують кошторис доходів і видатків відповідно з бюджетними призначеннями.

Аналіз виконання кошторису дає можливість оцінити ефективність використання виділених установі ресурсів, з'ясувати причини нестачі, або ж перевитрату бюджетних коштів, а отже, здійснювати контроль за раціональним витрачанням державних коштів з метою ефективного управління бюджетною організацією та установою [4].

Аналіз формування та використання коштів бюджетної установи є невід'ємним елементом процесу прийняття рішень у системі управління бюджетною установою.

Серед завдань аналізу виконання кошторису бюджетної установи потрібно виділити найвагоміші:

оцінка виконання кошторисних призначень;

контроль правильності утворення дохідної та видаткової частини кошторису, а також перевірка своєчасності і повноти нарахування і перерахування податків у державний бюджет;

оцінка виконання плану за основними показниками кожного виду надходжень за спеціальним і загальним фондом;

розрахунок впливу факторів на відхилення по основних результативних показниках;

розробка заходів щодо усунення виявлених недоліків і заходів щодо пошуку джерел утворення й ефективного використання коштів за загальним і спеціальним фондом [1].

На практиці аналіз формування та використання коштів дозволяє дати характеристику становища мережі бюджетних установ та наукових організацій, виконати перевірку правильності та обґрунтованості планових показників господарської діяльності, стану норм та нормативів, що їх регулюють. Також аналіз є необхідним для створення об'єктивної оцінки фактичних результатів діяльності, виявлення можливих відхилень від планів та визначення їх причин. Кінцевою метою аналізу є пошук надійних резервів подальшого покращення роботи установ та організацій, які знаходяться на фінансуванні з державного та місцевих бюджетів.

Незважаючи на вагомий внесок наукових діячів у розвиток теорії та практики аналізу в бюджетних організаціях та установах, оцінка раціонального та ефективного витрачання бюджетних коштів є актуальним питанням функціонування бюджетних установ, особливо за умов ринкової економіки й обмеженості бюджетних коштів.

Отже, завдяки аналізу кошторису для бюджетних установ здійснюється кількісна та якісна характеристика тих змін і відхилень від планових показників, які відбуваються в установах, що має величезне значення для ефективного контролю, планування та вдосконалення діяльності бюджетної установи. Науковим результатом даного дослідження є уточнення методичного забезпечення аналізу кошторису бюджетних установ.

Література

1. Гончар Л.В. Організація аналізу бюджетних установ / Л.В. Гончар // Вісник Житомирського державного технічного університету. – № 33. – 2010. – С. 59.
2. Запатріна І.В. Програмно-цільовий метод бюджетування у контексті стратегічного та середньострокового планування / І.В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С.18–31.
3. Кириленко О. Актуальні проблеми реформування бюджетної системи України / О. Кириленко // Світ фінансів. – 2006. – Вип.
4. Остріщенко Ю.В. Досвід застосування елементів стратегічного бюджетного планування в країнах з ринковою економікою / Ю.В. Остріщенко // Наукові праці НДФІ. – 2011. – № 1. – С. 21–29.
5. Яришко О. В. Фінансовий аналіз діяльності бюджетних організацій / О. В. Яришко, Є. Ю.Ткаченко // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1(3). – С. 174–180.

СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ «ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ ПРЕДПРИЯТИЯ»

МЕРЗОЕВ ДЖАМАЛ

(научный руководитель - к.е.н., доц. Добрынь С. В.)

Финансовые ресурсы, которые формируются на уровне предприятий, обеспечивающих возможность осуществления производства продукции, инвестирования, формирования оборотных средств, создание фондов экономического стимулирования, выполнения обязательств перед бюджетом, финансово-кредитной системой, поставщиками и сотрудниками, осуществление межхозяйственных расчетов. Их движение опосредует движение материальных и трудовых ресурсов, необходимых составляющих организации производственного процесса.

Значительное внимание исследованию понятия финансовые ресурсы предприятия уделили такие отечественные и зарубежные ученые: Романенко О. Р., Василик О. Д., Огородник С. Я., Зязюн М. С., Славкова А. А., Поддерёгин А. Н., Хачатурян Х. В., Стецюк П. А. и др. [1-6].

Однако, несмотря на длительную историю существования финансовых ресурсов, как экономической категории, проблема определения их сущности в экономической науке остается дискуссионной. В связи с этим существующие трактовки этого понятия требуют систематизации, объяснения и уточнения.

По определению Романенко О. Р., финансовые ресурсы предприятия принимают форму денежных фондов: это его собственные и заемные денежные фонды целевого назначения, которые формируются в процессе распределения и перераспределения национального богатства, внутреннего валового продукта и национального дохода и используются в уставных целях предприятия [1].

Похожего мнения придерживается и Василик О. Д., автор анализирует содержание финансовых ресурсов на уровне государственных финансов, что и отражается в рассмотрении финансовых ресурсов, как денежных фондов [2].

В свою очередь, Огородник С. Я. отмечает, что финансовые ресурсы создаются и используются в процессе реализации финансовых отношений, а понятие «ресурс» рассматривается как нечто такое, что может быть использовано для достижения определенных целей [3].

Похожего значения приобретает определение Поддерёгина А. Н., где под финансовыми ресурсами понимаются все денежные средства, которые есть в распоряжении предприятий, к ним относятся денежные фонды и та часть денежных средств, которая используется в нефондовой форме [4].

Похожего мнения придерживается и Хачатурян Х. В. По его мнению, финансовые ресурсы – это часть предприятия в фондовой и нефондовой формах, формируется в результате распределения произведенного продукта, привлекается к деятельности предприятия с различных

источников и направлена на обеспечение расширенного воспроизводства производства [5].

Несмотря на указанные особенности, Стецюк П. А. считает, что фондовое разграничения финансовых ресурсов нельзя относить к существенному признаку, поскольку существование определенных видов фондов активов возможно благодаря тому, что существуют эти активы, а не наоборот [6].

Как видно из проведенного теоретического исследования, в экономической литературе существует большое количество определений понятия «финансовые ресурсы предприятия».

Проанализировав сущность дефиниций различных авторов по этому вопросу, можно сделать вывод, что финансовые ресурсы – это совокупность денежных средств, которые выражаются в фондовой и нефондовой форме, сформированных из внешних и внутренних источников, находящихся в распоряжении предприятия на правах собственности и временного владения.

Литература:

1. Романенко О. Р. Фінанси : навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни / О. Р. Романенко // Київський національний економічний ун-т. – 2. вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.
2. Василик О. Д. Державні фінанси України : підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк // Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : НІОС, 2002. – 608 с.
3. Фінанси: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – 2-ге вид., перероб. і доп. / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 387 с.
4. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін та ін. // Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – 8-е вид., переробл. та допов. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.
5. Хачатурян Х. В. Інновації в державному управлінні : навч. посіб. / Хачатурян Х. В. // Київ. міжнар. ун-т. – К. : КиМУ, 2012. – 355 с.
6. Стецюк П. А. Формування нової парадигми управління фінансовими ресурсами підприємств / П. А. Стецюк // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. – 2016. – № 6. – С. 77 – 83.

КОНКРЕТИЗАЦІЯ ЗАГРОЗ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ БАНКУ

МОСТОВА Л. Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О.П.)

Центральне місце у системі економічної безпеки банку належить її фінансовій складовій, яка виражає мету та узагальнює результати його діяльності, без неї практично неможливо вирішити жодну проблему, що постає перед банком. Стратегія фінансової безпеки банку має бути орієнтована на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку банківської діяльності в цілому, враховуючи всі ризики банківській безпеці, тому дана тема є актуальною на сьогодні.

Питанням визначення загроз фінансовій безпеці банку займалися наступні вчені: Артеменко Д., Букін С., Вінніков А., Голобородько Ю., Кузенко Т., Полтініна О., Єпіфанов А., Штаєр О. та інші. Неоднозначне визначення основних ризиків фінансовій безпеці банку зумовило подальший розгляд даного питання.

Метою роботи є визначення основних загроз фінансовій безпеці банку та їх систематизація, узагальнення основних принципів фінансової безпеки банку.

Фінансова безпека є складовою банківської безпеки, що являє собою стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечуються реалізація основних інтересів, пріоритетних цілей банків, захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов їх функціонування. Основним критерієм ефективності безпеки банківської діяльності є стабільність фінансового і економічного стану банку [3].

Фінансова безпека банку – це захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища в якому він функціонує. Загрози для фінансової безпеки сучасних банків можуть проявлятися як шахрайство з рахунками клієнтів банку; неповернення кредитів; підроблених платіжних документів, крадіжки фінансових коштів із кас та інкасаторських машин. Фінансові ризики здебільшого виникають унаслідок недотримання банківськими спеціалістами принципів забезпечення фінансової безпеки [1].

Загрози фінансової безпеки банківської діяльності поділяються на дві групи, а саме зовнішні та внутрішні. До зовнішніх належать фактори, які є результатом впливу зовнішнього середовища на банк, зокрема діяльність держави та її недосконалий механізм формування економічної політики країни, економічна кон'юнктура в країні та світі, конкуренти, криза грошової або фінансово-кредитної системи, недостатній розвиток ринку капіталу та її інфраструктури та інші [2]. Внутрішні загрози, як правило, обумовлюються наявністю передумов для негативних, протиправних дій персоналу банку, безконтрольним використанням засобів виробництва, порушенням режимів діяльності банку. До внутрішніх загроз належать фактори, які або безпосередньо генеруються банком, або є частиною його внутрішнього середовища, наприклад, низький рівень забезпеченості фінансовими ресурсами, незадовільну структуру активів і пасивів, некомпетентність вищого керівництва і персоналу [1].

При цьому, фінансова безпека банківської діяльності досягається за рахунок:

виваженої політики керівництва банку в усіх сферах банківської діяльності, що забезпечує виправданий ризик та ефективне вкладання коштів;

всебічного врахування особливостей ситуації у регіонах, країні та за їх межами, прогнозуванням її розвитку;

наявності інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище діяльності банку, ділову, фінансову і виробничу активність клієнтів;

створення ефективного комплексу заходів захисту електронної системи платежів банку і запобіганням витоку коштів шляхом фальсифікації фінансових документів;

наявності місць зберігання готівки, цінностей, технічних засобів, транспорту та обладнання установ банку, що відповідають встановленим вимогам, вмілою їх експлуатацією, грамотною організацією виконання режиму охоронних заходів;

бережливого ставлення до майна банку, суворої відповідальності за посягання на матеріальні засоби та за їх псування, ефективним плануванням і дотриманням правил пожежної безпеки [5].

Отже, необхідно дотримуватися принципів фінансової безпеки банку, а саме принципів мінливості, обачності, об'єктивності, конфіденційності, безперервності й оперативності, комплексності та системності, альтернативності варіантів розвитку подій, а також дотримання компромісу між ступенем ризику і результатами, що очікуються [7].

Фінансова безпека банку повинна забезпечувати його розвиток і стійкість а також захищеність фінансових інтересів банку, його клієнтів та акціонерів. Для того, щоб мати змогу оцінити зміну рівня фінансової безпеки, необхідно використовувати показники за декілька періодів, самостійно визначати та підтримувати рівень ліквідних активів, постійно проводити моніторинг показників та фінансовий аналіз щодо діяльності банківської структури для забезпечення стійкого становища від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Література

1. Артеменко Д.А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности/ Артеменко Д.А/ Автореферат диссертации кандидата экономических наук. – К: Ростов–на–Дону, 2011. – 203 с.
2. Букин С. Безопасность банка // Банковские технологии. – 2011. – № 10 // www.bizcom.ru/security/2003-09/01.html
3. Голобородько Ю. О. Теоретичні підходи до розкриття сутності та складових фінансової безпеки банківських установ /Ю. О. Голобородько // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22. – 2012. – С. 194 – 198.
4. Вінніков А.С. Банки и банковская безопасность // Регион. – 2011. – № 2 - С. 34-37.
5. Кузенко Т.Б. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва на засадах контролінгу / Т. Б. Кузенко, О. П. Полтініна // Монографія: 2014. – 228 с.
6. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств та банківських установ: монографія / А. О. Єпіфанов. – Суми: ДНВЗ «УАБС НБУ». – 2009. – 296 с.
7. Штаєр О. М. Визначення сукупності показників для оцінювання стану економічної безпеки банку / О.М. Штаєр., І.І. Губарева // Проблеми економіки. – 2010. – Вип. 3. – С. 66 – 75.

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ СТАНУ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

МУЗИКА Є.І.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Журавльова І.В.)

Будівельна галузь є невід'ємною частиною народного господарства, а також важливим індикатором соціально-економічного розвитку країни, що обумовлено рядом причин. Перш за все, це генерація великого числа робочих місць та використання продукції інших підприємств у реалізації основної діяльності. Таким чином, за мультиплікативним ефектом розвиток будівельної галузі поживає діяльність усіх галузей економіки. Іншою причиною слід вважати соціальним ефект від розвитку даної галузі, тому що питання забезпечення житлом громадян є достатньо актуальним через щорічне зростання рівня фізичної зношеності будівель, які потребують негайної реконструкції чи заміни. Не зважаючи на вищесказане, будівельна галузь стикається з чималою кількістю проблем, серед яких брак інвестицій, зосередженість на містах-мільйонерах, зношеність основних фондів тощо. У свою чергу, слаборозвинутість галузі може стати значною загрозою подальшого розвитку економіки країни, тому доцільним є дослідження та аналіз стану будівельної галузі в Україні за 2010-2015 роки.

Проблеми функціонування та стану будівельної галузі в Україні висвітлено у роботах Биба В.В., Гаташ В.С., Федоренко В.Г., Аніним В., Свідриком Т.В. Однак ці проблеми набули нового значення через посилення політико-економічної кризи в Україні.

Метою даної роботи слід вважати проведення експрес-аналізу статистичних даних будівельної галузі за 2010-2015 роки та формування висновків щодо сучасного стану комплексу.

Будівельна галузь Україна нині перебуває у стані занепаду, що пов'язано з постійним зростанням темпів інфляції, високим зносом основних фондів, зниженням позицій країни в міжнародних рейтингах, падінням рівня життя, зростанням курсу іноземної валюти тощо. Станом на кінець 2010 року, в Україні функціонувало 2184102 підприємств, серед яких 75221 будівельної галузі, а на кінець 2015 року даний показник склав 1974439 підприємств по Україні та 55128 одиниць – будівельної галузі [1]. Загалом за період чіткої тенденції до зростання чи зниження не спостерігається, але варто відмітити, що значний спад відбувся у період 2010-2011 років, зокрема і в галузі, але починаючи з 2013 року кількість підприємств галузі зростає на 4,2%, у 2014 році спадає на 1,5%, а за 2015 роком можна відмітити темпи приросту кількості підприємств даної галузі 5,6 %, що є найвищими результатом за весь розглянутий період. Проте варто зважати, що у порівнянні з 2010 роком у 2015 кількість підприємств зменшилася на 25%, що свідчить про сповільнення темпів розвитку даної галузі в Україні [1].

Однією з основних характеристик ефективності діяльності народного господарства є обсяг реалізації продукції. Логічним є висхідний тренд даного показника, зважаючи на постійно зростаючий рівень інфляції в країні, який щорічно складав більша ста відсотків. За 2010-2015 роки у цілому тенденція даного показника є зростаючою, але помітним є спад у 2013 році на 2,8%, при тому що саме у даному році зросла кількість діючих підприємств на 7% [1].

Проте з 2013 року в Україні відбулися значні політичні зрушення, що призвели до значної економічної нестабільності та поглиблення кризового стану. У 2014 році зростання обсягу реалізованої продукції склало 3,9%, а у 2015 – 24% [1]. Але варто відмітити інше – зростання чистого доходу галузі не збільшило питому вагу обсягу реалізації галузі у загальній сукупності. Частка будівельної галузі у обсязі реалізації 3%, при цьому найвище значення становить 3,4% у 2012 році, що відповідає і найбільшому обсягу реалізації, а найменше – 2,5% у 2015 році, тобто ефективність діяльності галузі у порівнянні з іншими є набагато нижчою [1].

Дана галузь розподіляється за трьома напрямками діяльності, а саме: будівництво споруд, будівництво будівель та спеціалізовані будівельні роботи. У період 2010-2015 років 60-70% у загальному обсязі реалізації продукції становить будівництво будівель та приблизно порівну інші два напрями [1]. Лише у 2015 році питома вага «будівництва споруд» зросла у загальному обсязі реалізації продукції та склала 25%.

Одним із основних показників ефективності діяльності є рентабельність. Тенденція показника рентабельності усієї діяльності підприємств будівельної галузі в цілому приймає від'ємне значення, до того ж, значення даного показника щорічно спадає. У 2010 році спостерігається збитковість діяльності (-4)%, а вже на кінець періоду показник склав (-14,5)%, що свідчить про високу виробничу собівартість, що в майбутньому впливає на рівень збуту продукції [1]. Виключенням за даним показником є 2012 рік, за яким спостерігається беззбитковість діяльності підприємств. Рентабельність операційної діяльності навпаки зростала за період 2010-2014 років та досягла значення 17,3% у 2014 році, проте згодом показник падає до (-8,5)%, що пояснюється зниженням обсягів реалізації, а також зростанням рівня цін в країні [1].

Збитковість діяльності підприємств будівельної галузі безпосередньо впливає на рівень інвестиційної привабливості. Як і будь-яка інша галузь економіки, будівництво не може реалізувати основну діяльність без інвестицій. Одним із основних видів інвестицій є капітальні, що дозволяють оцінити ступінь відтворення основних засобів, розширення, реконструкцію. За визначений період спостерігається висхідний тренд надходжень капітальних інвестицій з незначними спадами у 2014 році, що пов'язано з посиленням політичного конфлікту на території України. До того ж, варто відмітити різке зростання обсягу інвестицій у 2012 році у зв'язку з проведенням Євро-2012. Схожий тренд розвитку має показник обсягу реалізації продукції, що дає підстави зробити припущення про існування кореляційного зв'язку між змінними.

Таким чином, сучасний стан будівельної галузі України характеризується низькою ефективністю та інвестиційною привабливістю, спадними темпами виробництва продукції та невисокою часткою галузі у загальному обсязі виробництва продукції в країні, проте невирішеність цих проблем призведе до посилення економіко-соціальної кризи в країні.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДЕПОЗИТНУ ПОЛІТИКУ БАНКУ

НАУМОВА М. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Кіна М. О.)

У сучасних умовах розвитку економіки проблема формування управління депозитних ресурсів має першочергове значення, тому що масштаби діяльності банків, що визначаються об'єктом його активних операцій, залежать від сукупності обсягу ресурсів, якими вони володіють, і особливо від депозитних коштів. Управління депозитними операціями можна визначити як процес формування і реалізації цілеспрямованих дій на депозитну політику, що спрямовані на досягнення конкретних завдань за допомогою управлінських методів, способів та функцій які сприяють формуванню депозитних коштів для проведення активних операцій з метою отримання прибутку.

Значну увагу темі депозитів приділяли такі видатні зарубіжні вчені, як А. Маршал, А. Сміт, П. Роуз, а також вітчизняні науковці М. Д. Алексєєнко, О. І. Барановський, О. В. Дзюблюк, А. М. Мороз, Н. П. Дребот, С. В. Безвух, Г. Г. Коробова, О. П. Орлюк, А. М. Герасимович, О. С. Врублевський, Н. О. Кожель, І. Т. Балабанова. В своїх роботах вони досліджували значення депозитних операцій в економіці, який вплив на ресурсну базу банків. Аналізуючи літературу та праці науковців спостерігається окремі аспекти дослідження депозитних відносин, тому вивчення депозитних операцій потребує інноваційних підходів до вдосконалення депозитних продуктів.

Метою роботи є виокремлення факторів, що найбільшою мірою впливають на депозитну політику банку в умовах сучасного ринкового середовища.

Перспективи розвитку депозитної діяльності банків є актуальними, особливо в період, коли в Україні спостерігаються фінансово-економічні проблеми, пов'язані з наслідками світової кризи, яка породила ряд негараздів як соціального, так і економічного характеру. Часті коливання курсу долара, банкрутство окремих великих банків схилювали багатьох українців. Основною проблемою є те, що вкладники, втративши довіру до банківських установ, почали забирати гроші з депозитних рахунків [1].

Депозитна політика банку – це система управлінських рішень, програма дій, або документ, що містить напрямки діяльності банку в галузі проведення депозитних операцій. Метою депозитної політики банку є залучення якомога більшого обсягу грошових ресурсів за найменшою ціною. А щоб залучити кошти за нижчою ціною, а розміщувати за вищою, банківські установи вдаються до застосування різноманітних фінансових інструментів та розширенню видів діяльності [2]. Депозитна політика складає основу всієї роботи банку з залучення ресурсів у відповідності з загальною стратегією його діяльності. Стратегія і тактика тісно взаємопов'язані, тому що тактика є засобом втілення в життя стратегії [3].

Ефективна діяльність банків та масштаби їх операцій залежать від обсягу ресурсів, якими вони володіють. Залучені кошти банків покривають більшу частину всієї потреби у грошових ресурсах для здійснення операцій,

насамперед кредитних.

Для ефективного управління депозитними операціями необхідне вдале обрання банком оптимальної депозитної політики. Кожен банк як суб'єкт депозитного ринку намагається реалізувати свої інтереси за умови врахування впливу депозитної політики центрального банку та базуючись на конкретних умовах функціонування депозитного ринку [4].

Банки повинні звертати увагу на значну кількість факторів у процесі формування завдань депозитної політики. На обсяг залучених коштів впливає загальний стан не лише економіки країни, але і окремого регіону, у якому банк здійснює свою операційну діяльність. Це стосується зовнішніх ризиків, які не пов'язані з роботою банку або його клієнта.

Однак, кожна банківська установа самостійно визначає свою стратегію щодо залучення депозитних вкладів, враховуючи при цьому економічну, політичну, соціальну ситуацію в країні та регіоні своєї безпосередньої діяльності. Тобто зовнішні фактори до яких відносять: стан фінансового ринку, рівень інфляції, попит на банківські послуги, рівень банківської конкуренції, а також політика НБУ і Міністерства фінансів. В процесі формування даної стратегії виникають різні фактори внутрішнього впливу, до яких належать: стабільність депозитів, спектр банківських послуг, цінова політика, клієнтура банку, кваліфікація і досвід персоналу, рекламні заходи, обсяги витрат банку на реалізацію депозитної політики [5].

Отже, ефективна депозитна діяльність банку на ринку фінансових послуг має максимально задовольнити потреби клієнтів. Це може бути зроблено при розробках та впровадженні нових або змінених депозитних продуктів, удосконаленні обслуговування. Основний вплив до підвищення якості депозитної політики банку є конкуренція на ринку. Довіра до банків хоч і тісно пов'язана з довірою до національної валюти, але все-таки є самостійним чинником. Слід зазначити, що рівень довіри до банків в Україні все ще достатньо низький порівняно з розвиненими банківськими системами. Щоб досягти їх рівня, українським банкам необхідно приблизно 10 років при збереженні темпів зростання вкладів населення на рівні останніх трьох років.

Література

1. Поршнев Р. В. Депозитна політика банку: суть та значення в діяльності банківської установи / Р. В. Поршнев // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – №11. – С. 121 - 125.
2. Золотарьова О.В. Модифікація депозитної політики комерційних банків України / О. В. Золотарьова, Ю. В. Півняк // Економіка та держава. – 2015. – № 2. – С. 65 - 69.
3. Лавров Р. В. Депозитна політика банку в сучасних умовах / Р. В. Лавров // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – 2010. – № 4(8). – С. 182 - 187.
4. Рудан В. О. Особливості формування депозитної бази вітчизняних банків та її вплив на ліквідність банківської системи / В. О. Рудан // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2011. – № 16. – С. 218 - 228.
5. Кожель Н. О. Оцінка факторів впливу на процес формування та реалізації депозитної політики банку / Н. О. Кожель. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/2010-22.pdf>

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА»

НІКІТІНА І. Д.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Малюкіна А. О.)

В останні роки в Україні відбуваються глибокі економічні зміни, зумовлені кризовим станом економіки. Поява значної кількості підприємств, заснованих на недержавних формах власності, недосконала система оподаткування, кредитування і розрахунків, певний розвиток ринкової інфраструктури у сфері фінансово-кредитних відносин, – все це вимагає від суб'єктів господарювання вміння грамотно аналізувати фінансовий стан свого підприємства.

Аналізуючи публікації за темою аналізу фінансового стану підприємства, слід відзначити значне збільшення їх чисельності в останні роки, що підтверджують надзвичайну актуальність теми, обраної для дослідження.

Вагомий внесок у розробку теоретичних знань аналізу фінансового стану підприємства внесли такі науковці, як Азарова А. О., Базілінська О. Я., Карпенко Г.В., Коробов М. Я., Савицька Г.В., Філімонінков А.С. та ін.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «фінансовий стан підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

На сьогодні в економічній літературі немає єдиної точки зору щодо визначення поняття «фінансовий стан підприємства». Тому дослідивши останні публікації приводимо наступні підходи до визначення даної економічної категорії.

Результативний підхід звертає увагу на вплив діяльності підприємства для досягнення максимально можливого фінансового результату. Так, на думку Азарової А.О., фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства і визначається як сукупність виробничо-господарських факторів, характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. [1, с. 56].

Філімонінков А.С. характеризує фінансовий стан підприємства як здатність підприємства своєчасно погашати свої боргові зобов'язання. Тобто автор розуміє під фінансовим станом підприємства рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [2, с. 415].

На противагу вище викладеному, Карпенко Г.В. [3] дає визначення фінансового стану підприємства з точки зору періоду часу за який характеризується діяльність підприємства, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому.

У відповідності до ресурсного підходу досить повним і, на мій погляд, ширшим поняттям ніж «фінансовий стан підприємства», є визначення сутності даного поняття у Коробова М.Я. Він стверджує, що «фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [4, с. 354].

Сутність поняття «фінансового стану підприємства» Савицька Г.В. визначає таким чином: «фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу» [5]. Особливість такого визначення полягає в тому, що автор вперше визнає фінансовий стан економічною категорією і підкреслює, що ця категорія відображає стан капіталу у процесі його кругообігу.

Базилінська О.Я. характеризує поняття фінансовий стан підприємства, як сукупність показників, що дають можливість оцінити наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів [6, с. 40].

Таким чином, при визначенні категорії «фінансовий стан підприємства» більшість авторів акцентують увагу на таких аспектах:

- сукупність виробничо-господарських факторів;
- здатність підприємства своєчасно погашати свої боргові зобов'язання;
- міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами;
- відображення стану капіталу;

Отже, зроблений аналіз різноманітних трактувань сутності фінансового стану підприємства, дає можливість зробити висновок про необхідність уніфікації трактування поняття «фінансовий стан підприємства».

В свою чергу, ми пропонуємо більш точне, лаконічне і таке, що відбиває сутність фінансового стану підприємства, визначення: фінансовий стан підприємства – це одна з найважливіших характеристик результатів діяльності кожного підприємства, що визначається взаємодією всіх складових фінансових відносин підприємства, сукупністю усіх виробничо-господарських факторів

Література

1. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства : [монографія] / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – С. 172.
2. Філімонінков О. С. Фінанси підприємств: підручник / О. С. Філімоненков, Д. І. Демо, ред. О. С. Філімоненков – К. : Алерта, 2009. – 495 с.
3. Карпенко Г.В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства // Економіка та держава. – 2008. - № 12. – С. 61-62. // www.economy.in.ua.
4. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – К.: Знання. – 2000. – С. 354.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
6. Базилінська, О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика [Текст] / Базилінська О. Я. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

ОБОЗНА Ю.С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що ефективність виробничої, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства виражається в досягнутих фінансових результатах підприємства. Система обліку фінансових результатів є необхідною та важливою частиною функціонування підприємств, оскільки фінансові результати забезпечують зміцнення бюджету держави, сприяють інвестиційній привабливості, діловій активності підприємств у виробничій і фінансовій сферах.

Проблематика полягає в ефективності формування фінансових результатів у обліково-аналітичній системі підприємств України, оскільки впливає на прибуток, який отримують суб'єкти господарювання. В досліджувану проблему внесли великий вклад: М.Д. Білик, І.А. Бланка, О.О. Вороніна, А.Г. Загородній, В.А. Луговой, С.В. Мочерной тощо.

Фінансові результати – грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках [1]. Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати. Збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійсненні ці витрати [2]. Фінансовий результат є одним з найважливіших показників, який узагальнює усі результати господарської діяльності та який характеризує ефективність діяльності суб'єкта господарювання. У фінансових результатах знаходять пряме відображення всі аспекти діяльності підприємства: рівень використання виробничих засобів, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів; особливості технології та організації виробництва; собівартість реалізованої продукції та її якість; обсяг реалізації, реалізаційні ціни; продуктивність праці тощо.

Таким чином, дослідження проблеми оцінки фінансових результатів підприємств в Україні викликає інтерес, насамперед тому, що фінансові результати відображають ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою і інвестиційною, вони становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами. Зростання фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення.

Література

1. Мочерний С. В. Політична економія: навч. посібник / С.В. Мочерний. – К.: Знання-Прес, 2012. – 687 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0397-99>. – 25.04.2013.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ОВЧАРЕНКО Д.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н.В.)

В сучасних умовах високої конкурентної боротьби вітчизняних виробників, з одного боку, що супроводжується недоліком інвестиційних ресурсів, високим ступенем зносу основних виробничих фондів, низькою конкурентоспроможністю продукції і не затребуваністю її на внутрішньому і зовнішньому ринках, застарілі технології, висока матеріаломісткість виробництва та інше є загрозою фінансовій безпеці підприємства. За цих умов для кожного підприємства життєво необхідною стає ефективно функціонуюча система економічної безпеки, а в її структурі, як найбільш важлива складова, – система фінансової безпеки, головне завдання якої полягає не лише в збереженні фінансових ресурсів, але й формуванні безпечних умов для розвитку бізнесу.

В організаційній і управлінській роботі підприємств фінансова діяльність займає особливе місце. Від неї багато в чому залежить своєчасність і повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності і розвитку підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою й іншими суб'єктами господарювання. Узагальнюючи, коротко можна зазначити, що фінансова діяльність підприємства спрямована на вирішення таких основних завдань:

- фінансове забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності;

- пошук резервів збільшення доходів, прибутку, підвищення рентабельності і платоспроможності;

- виконання фінансових зобов'язань перед суб'єктами господарювання, бюджетом, банками;

- мобілізація фінансових ресурсів в обсязі, необхідному для фінансування виробничого і соціального розвитку, збільшення власного капіталу;

- контроль за ефективним цільовим розподілом і використанням фінансових ресурсів [1].

На думку Л. Петренко, провідна роль фінансової компоненти в загальній системі економічної безпеки підприємства визначається такими основними положеннями [2]:

- фінансова діяльність забезпечує основну форму ресурсного забезпечення реалізації економічної стратегії підприємства;

- операції, пов'язані з фінансовою діяльністю, мають стабільний характер, здійснюються постійно;

- фінансова діяльність відіграє пріоритетну роль у забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства в цілому;

- ризики, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства (фінансові ризики), за своїми негативними наслідками належать до категорії найбільш небезпечних.

Крім того, існують погляди науковців, згідно з якими критеріями оцінки економічної безпеки підприємства є саме фінансові показники, зокрема прибуток [4].

Ефективність діяльності підприємств у ринковій економіці зумовлюється багато в чому станом його фінансів, що й приводить до необхідності розгляду проблем забезпечення фінансової безпеки підприємства. Навіть за досить високої прибутковості бізнесу недостатня увага до проблем фінансової безпеки підприємства може призвести до того, що підприємство стане об'єктом ворожого поглинання.

Як система фінансової безпеки включає в себе підсистеми: підсистему пріоритетних фінансових інтересів (як поточного, так і стратегічного характерів); підсистему ідентифікованих зовнішніх та внутрішніх загроз; підсистему фінансових пропорцій розвитку суб'єкта господарювання [3, с. 134]. Як система фінансова безпека суб'єкта господарювання є динамічною та відносною.

Поняття фінансової безпеки у численних вітчизняних та зарубіжних публікаціях має неоднозначну інтерпретацію.

Слід погодитись з визначенням фінансової безпеки підприємства запропоноване Мандзіновською Х. О., яке увібрало ключові позиції кожного із проаналізованих підходів. Отже, фінансова безпека підприємства – це фінансово-економічний стан підприємства за якого забезпечується фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність підприємства в довгостроковій перспективі, достатня фінансова незалежність, здатність фінансової системи забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів та протистояти загрозам зовнішнього та внутрішнього середовища через збалансованість використання фінансових методів і інструментів [1].

Виходячи з такого тлумачення умовами забезпечення фінансової безпеки підприємства виступають:

високий ступінь гармонізації, узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища та інтересами персоналу;

наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, місії і завдань;

збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій, які використовуються на підприємстві;

постійний розвиток фінансової системи підприємства.

Отже, сучасній ринковій економіці властиві циклічність економічного розвитку, невизначеність та мінливість зовнішнього середовища, що підвищують ймовірність настання кризових явищ. Тому, на сьогоднішній день особлива увага вчених та дослідників зосередилась саме на питаннях, пов'язаних із проблемами забезпечення фінансової безпеки підприємств як передумови їх стійкого та ефективного зростання.

Література

1. Мандзіновська Х. О. Методичні засади процесу гарантування фінансової безпеки машинобудівного підприємства / Х. О. Мандзіновська // Наук. вісн. (Нац. лісотех. ун-ту України). – 2015. – №25.4. – С. 248 – 253.
2. Петренко Л. М. Взаємозв'язок фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства / Л. М. Петренко // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; відп. ред. І. В. Луняк. – 2010. – Вип. 24. – С. 232 – 243.
3. Васильців Т. Г. Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки / Т. Г. Васильців, О. Р. Ярошко // Науковий вісник НЛТУ. – 2011. – № 21. – С. 132 – 136.
4. Андрєєва Т. Є. Аналіз економічної безпеки діяльності підприємства як економічної категорії / Т. Є. Андрєєва, Т. Е. Петровська, І. Г. Грицькова // Коммунальное хозяйство городов : Научно-технический сборник. – 2009. – № 87. – С. 219 – 224.

ОБГРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

ОСАДЧА С. С.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Журавльова І. В.)

Умови функціонування банків у сучасних умовах розвитку економіки України є дуже динамічними. Зважаючи на це, необхідним є отримання єдиного результату про рівень фінансової безпеки аналізованого банку за допомогою використання одного з методів оцінки.

Дослідженням фінансової безпеки і її оцінки займалися такі вчені як Єпіфанов А. О., Хитрін О. І., Герасимович А. М., Косова Т. Д., Жирій Я. В., Колодізев О. М. та інші. Однак огляд існуючих на практиці методик аналізу банківської діяльності свідчить про те, що на сьогодні єдиної системи показників, яка б в узагальненому вигляді характеризувала фінансовий стан банку, не існує.

Метою дослідження є систематизація існуючих методичних підходів до оцінювання фінансової безпеки банків з урахуванням економічної нестабільності.

Найбільш формалізованими інструментами діагностики фінансового стану банку вважаються рейтингові методики (система CAMELS, методики В. С. Кромонава, О. Б. Ширінської, Комерсант-Daily та інші), за допомогою яких можна оцінити надійність установи шляхом розрахунку її рейтингу за встановленими правилами [1]. Такі методики досить прості і зручні в застосуванні, але мають деякі обмеження. Вони не є вичерпними щодо повноти оціночних показників. Наприклад, відкрита методика В. С. Кромонава містить усього шість показників та ґрунтується на застосуванні індексного методу і найповніше відображає фінансово-економічні аспекти діяльності банківських установ. Але методиці Кромонава притаманні певні недоліки. Параметри рейтингу розраховуються на основі статичних показників діяльності банків, проте, її доцільніше розглядати у динаміці, для чого можна використовувати середні значення параметрів і їх середньоквадратичні відхилення за певний період. Найбільшим недоліком методики є відсутність показників прибутковості та якості кредитного портфеля [1].

Іншим прикладом є методика CAMELS, сутність якої полягає у визначенні загального стану банку на основі єдиних критеріїв, що охоплюють усю його діяльність. Така система допомагає визначати банки, фінансовий стан, операції або менеджмент яких мають недоліки, що здатні призвести до банкрутства. Але дана методика має конфіденційний характер та застосовується лише наглядовими органами.

До групи статистичних методів відносять метод Монте-Карло, який являє собою метод імітації для приблизного відтворення реальних явищ. Він об'єднує аналіз чутливості і аналіз розподілу ймовірностей вхідних змінних. Практичне застосування даного методу продемонструвало широкі можливості його використання в умовах невизначеності і ризику. Цей метод дає змогу побудувати модель, мінімізуючи дані, а також максимізувати

значення даних, які використовуються в моделі. Проте практичне застосування даного методу показує, що значна трудомісткість приводить до зменшення точності розрахунків [2, с.121].

Не менш важливим для оцінки фінансової безпеки банку є метод аналізу ієрархій Т. Саати (MAI), який полягає в декомпозиції проблеми на більш прості складові частини і поетапному встановленні пріоритетів оцінюваних компоненти з використанням парних (попарних) порівнянь. Весь процес піддається перевірці і переосмисленню доти, поки не буде впевненості, що процес охопив всі важливі характеристики, необхідні для представлення та вирішення проблеми. Таким чином, метод аналізу ієрархій можна використовувати тоді, коли статистичних даних, а також схема застосування методу абсолютно не залежить від сфери діяльності, в якій приймається рішення. Тому метод є універсальним, але значними недоліками є суб'єктивність думок експертів, а також метод дає тільки спосіб рейтингування альтернатив, але не має внутрішніх засобів інтерпретації рейтингів [3].

У праці «Порівняльний багатовимірний аналіз в економічних дослідженнях. Методи таксономії і факторного аналізу» [4] В. Плюта зазначив, що більшість економічних явищ дійсно характеризуються множиною різних ознак, кількість яких нерідко досягає кількох десятків. У таких умовах застосування традиційних методів стає неможливим, тому для вирішення таких задач автор пропонує метод таксономії. Реалізація методу таксономії передбачає побудову інтегрального показника, що узагальнює характеристики об'єкта дослідження у конкретний момент часу. Головною метою використання даного методу є отримання інформації про наявність або відсутність однорідності в досліджуваній сукупності об'єктів, а до його переваг відносять простоту обробки багатомірного статистичного матеріалу, вираженого у різних вимірниках, а також метод підкреслює наявність або відсутність однорідності у сукупності, що досліджується.

Таким чином, застосування цього методу багатовимірного аналізу пов'язане зі складністю досліджуваних економічних явищ і процесів, їх багатогранністю та неоднозначністю. У таких умовах неможливо дати цілісну оцінку вказаних явищ за допомогою одного показника. Тому пропонується використовувати систему різноманітних показників, які необхідно систематизувати та проаналізувати для прийняття раціональних управлінських рішень. Саме таксономічні методи мають потужний арсенал алгоритмів систематизації і покликані вирішити дану проблему.

Література

1. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізев, О. В. Бойко, В. О. Дзеніс та ін. ; за заг. ред. к.е.н., доц. Колодізева О. М. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 312 с.
2. Войтишек А. В. Основы метода Монте-Карло : Учеб. пособие / Войтишек А. В. – Новосибир. гос. ун-т. – Новосибирск : НГУ, 2010. – 256 с.
3. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Саати Т. – М.: Радио и связь. – 1993. – 124 с.
4. Плюта В. Сравнительный анализ в экономических исследованиях: Методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта; пер. с научной редакции В.М. Жуковой. – М.: Статистика, 1980. – 151 с.

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

ПАВЛЕНКО М.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Голофаєва І.П.)

Аналіз фінансових результатів є одним з основних складових при оцінці фінансово-господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Вітчизняні підприємства розраховують фінансовий результат за методом «витрати–випуск», тобто фінансові результати формуються з зіставлення доходів та витрат [1]. Згідно НП(с)БО 15 «Дохід» виділяються такі групи доходів: дохід (виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізацій продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи [2]. Згідно НП(с)БО 16 «Витрати» виділяються такі групи витрат: собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг); витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); фінансові витрати; витрати від участі в капіталі; інші витрати [2]. Проміжними значенням чистого фінансового результату згідно НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» є валовий прибуток/збиток; фінансові результати від операційної діяльності; фінансові результати до оподаткування.

Ціль внутрішнього аналізу фінансових результатів полягає в забезпеченні процесу управління своєчасною і якісною аналітичною інформацією про доходи і витрати, прибутки підприємства. Ціллю зовнішнього аналізу є оцінка прибутковості роботи підприємства, його життєздатності та ефективності використання капіталу [3]. Основним інформаційним джерелом для аналізу та оцінки фінансових результатів є форма № 2 "Звіт про фінансові результати". Основні методи аналізу: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, трендовий аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз. Єдиного алгоритму щодо аналізу та оцінки фінансових результатів підприємства не існує, все залежить від цілей, які ставить перед собою аналітик.

Таким чином, аналіз фінансових результатів потрібен для оцінки якості та структури фінансових результатів у динаміці, оцінки доцільності доходів та витрат, забезпечення приросту та визначення резервів зростання фінансових результатів підприємства, та розробка підґрунтя для прийняття управлінських рішень.

Література

1. Білик М. Д. Облікова політика та її вплив на формування фінансового результату діяльності підприємства / М. Д. Білик, В. В. Бабіч // Формування ринкових відносин в Україні : зб наук. пр. НДІ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Київ, 2013. – Випуск 4 (143). – С. 201 – 206.
2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon3.rada.gov.ua
3. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу. Навч. Посіб / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко. та ін.. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.

УЗАГАЛЬНЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДІЛОВУ АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

ПАНКОВЕЦЬ Е.Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М.М.)

На ділову активність впливає безліч факторів як на мікро-, так і на макрорівнях. Усебічний аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, визначення ступеня впливу того чи іншого фактора на підприємство значно спростить прийняття зважених управлінських рішень, дасть змогу визначити межі виробничих і збутових можливостей підприємства та обрати ті напрями перетворень, розвиток яких дасть максимальний господарський ефект у довгостроковій перспективі, створить ряд переваг, які зможуть забезпечити вдосконалення виробничих процесів продукції на підприємстві та досягнення її більш досконаліших характеристик.

Метою тезисів є визначення внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на рівень ділової активності підприємств.

У своїх наукових працях різні вчені мають однакове тлумачення факторів, але їх різну видову класифікацію. Так, Дж.Белл вважає, що зовнішнє середовище підприємства формують такі елементи [1, с. 250]:

- споживачі;
- конкуренти;
- урядові установи;
- постачальники;
- фінансові установи.

Вчений Ф.Котлер має інший погляд та виділяє такі фактори [2, с. 400]:

- демографічні;
- економічні;
- природні;
- науково-технічні;
- політичні;
- фактори культурного середовища.

Інший підхід до переліку компонентів зовнішнього середовища належить О.С. Віханському [3, с. 287], який додає до вищезгаданих факторів правове та міжнародне середовище.

Таким чином, зовнішні фактори можна класифікувати на міжнародні, національні та ринкові.

Важливим зовнішнім фактором виступає стабільність фінансового становища споживачів і постачальників. Ці зовнішні контрагенти формують стан грошових і матеріальних потоків на підприємстві, визначають стійкість його функціонування, сприяють розвитку кризових явищ або, навпаки, розвитку відносин і зростанню обертів. Фінансовий стан споживачів і постачальників, визначаючи головним чином платоспроможність підприємства, впливає на ділову активність через рівень заборгованості, який стримує виконання ділових операцій, через своєчасність виплат і прийняття платежів, що також гальмує ведення операційної діяльності.

Економічний стан у державі є вагомим фактором за будь-яких кризових явищ чи періоду зростання, оскільки рівень інфляції, рівень безробіття, податкове навантаження, стабільність національної валюти, забезпечення конкуренції залежать, а також визначають можливість здійснення ділових операцій [4, с.167-174].

Розглянувши зовнішні фактори, треба звернути увагу на внутрішні фактори [5, с. 432]:

- конкурентна позиція підприємства;
- принципи діяльності;
- фінансовий менеджмент;
- маркетингова стратегія і політика.

Розглянувши внутрішні і зовнішні фактори, які впливають на ділову активність підприємства, можна сказати, що сукупність всіх цих чинників формує бізнес-середовище підприємства, тобто визначає його становище на ринку, фінансовий добробут, а також його економічний потенціал.

Проаналізувавши усі фактори, що впливають на ділову активність підприємства, можна стверджувати, що її рівень безпосередньо відрізняється високою чутливістю до змін бізнес-середовища і найголовніше потребує об'єктивної оцінки для всіх видів економічної діяльності, незалежно від організаційно-правових форм господарювання підприємств.

Отже, фактори ділової активності є цілісний, взаємопов'язаний комплекс рушійних процесів і явищ всіх рівнів, по якості і характеру визначають ступінь інтенсивності проявів і розвитку макро- і мікроекономічних суб'єктів в різних умовах і періоди часу [6, с.184-191].

Література

1. Шохина Е.И. Финансовый менеджмент: уч. Пособие / Е.И. Шохина. – М.: ИД ФБК – ПРЕСС. – 2004. – 408 с.
2. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер - М.: Прогресс, 2004. – 458 с.
3. Виханский О.С. Стратегическое управление/ О.С. Виханский — М. Изд-во Моск. ун-та, 2007. – 395 с.
4. Сидоренко-Мельник Г. М. Методичний аспект оцінки ділової активності господарюючих суб'єктів споживчої кооперації згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку / Г. М. Сидоренко-Мельник // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць ДНУ. Вип. 121. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – С. 167 – 174.
5. Донцова Л. В. Анализ финансовой отчетности : учеб. пособие / Л. В. Донцова, Н. А. Никифорова. – М.: Дело и сервис, 2005 – 336 с.
6. Варавка В.В. Аналіз ділової активності як інструмент управління грошовими потоками підприємства [Текст] / В.В. Варавка // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2. – С.184 – 191.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

ПАСІЧНИК М. Ю.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Харчова промисловість є традиційною галуззю та важливою складовою формування цілісно орієнтованої економіки України. Ефективний розвиток цієї галузі дозволить відкрити нові ринки збуту, підвищити обсяг та якість експорту, а також може підсилити кінцеву результативність багатьох секторів економіки таких, як: аграрно-промисловий комплекс, машинобудування, торгівельний сектор та інші. Тому, розвиток харчової галузі є одним з пріоритетних напрямів економічної політики країни.

Дослідженню сучасного стану харчової галузі присвячені роботи Л. В. Дейнеко, Е. І. Шелудько, С. В. Романьок, О. М. Ткаченко та ін. Вітчизняні науковці Л. В. Дейнеко та Е. І. Шелудько називають харчову промисловість одним з чинників економічного зростання та модернізації економіки, яка здатна розв'язувати завдання щодо розвитку виробництва продукції з високою доданою вартістю, що дозволить галузі отримувати вищі прибутки, а також забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної харчової продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках [1].

Проведемо аналіз сучасного стану харчової промисловості за показниками, поданими у табл. 1.

Таблиця 1
Основні показники, що характеризують стан харчової галузі України [1;2]

Рік	Кількість підприємств, одиниць	Необоротні активи, млн. грн	Оборотні активи, млн. грн	Власний капітал, млн. грн	Довгострокові зобов'язання, млн. грн	Поточні зобов'язання, млн. грн	Індекс цін на продукцію (у порівнянні з минулим роком)	Рентабельність усієї діяльності, %
2007	5026	43537,7	62304,9	32871,5	19219	53650,9	109,6	1,5
2008	5148	54373,0	79461,5	32218,5	28617	73419,5	136,7	-3,4
2009	5723	56379,4	97636,6	37421,9	30703,4	86430,8	110,9	1,7
2010	5706	63453,3	121076,7	46394,0	35525	103148,8	110,7	0,9
2011	5752	80579,9	154103,6	56667,5	41476	138119,5	106,1	0,8
2012	5048	81498,4	173853,7	66341,9	50320,5	138715,9	96,9	2,5
2013	5613	93179,6	181093,6	81186,2	50495,6	142825,6	102,4	2,3
2014	4886	105379,6	210210,3	69795,5	64974,7	181065,1	117,1	-4,5
2015	4909	108541,8	289438,0	63043,8	85810,7	249238,0	147,5	-3,3

З огляду на дані таблиці можна помітити, що кількість підприємств, що працюють в галузі, не має стабільної тенденції, максимальне значення вона приймала в 2011 р. (5752 од.), а мінімальне в 2014 р. (4886 од.). В цілому їхня чисельність досить велика, що є причиною високого рівня конкуренції на ринку. Зважаючи на зменшення кількості підприємств наприкінці аналізованого періоду одночасно зі збільшенням сукупного обсягу їх активів,

можемо зробити висновок про тенденцію до зростання середнього розміру підприємства галузі.

Упродовж останніх дев'яти років обсяг оборотних активів стрімко зростає, що вказує на підвищення обсягів виробництва продукції, розширення виробництва, прискорення швидкості обертання оборотних активів. Обсяг необоротних активів також стабільно зростає, що вказує на підвищення рівня забезпеченості підприємств необхідним обладнанням для підтримки безперервності виробництва.

У структурі капіталу підприємств переважає частка поточних зобов'язань, сформованих, здебільшого, за рахунок поточних банківських кредитів та формування кредиторської заборгованості перед постачальниками. Також підприємства використовують довгострокові кредити на фінансування необоротних активів, однак меншою мірою, ніж поточні. Власний капітал підприємств з 2007 по 2013 рр. стабільно зростає, однак до 2015 року його обсяги почали повільно скорочуватись, що зумовлено зменшенням обсягів нерозподіленого прибутку.

Індекс цін на харчову продукцію з 2008 по 2012 р. скорочувався, що пов'язано з відносною стабілізацією економіки у цьому періоді. Однак до 2015 р. значення індексу почало стрімко зростати через погіршення економічної, політичної ситуації, зростанням валютного курсу, підвищенням витрат підприємств на виробництво та обслуговування процесу виробництва. Тобто ріст цін зумовлено потребою підприємств покрити значні витрати за рахунок збільшення доходу від реалізації.

З огляду на загальну рентабельність підприємств можна відмітити, що впродовж всього періоду, що аналізується, її рівень був не високим, а у 2008, 2014 та 2015 рр. приймав від'ємне значення. Це є результатом зростанням обсягів витрат на виробництво, а також витрат на фінансову та інші види діяльності. Тому, підприємствам харчової галузі рекомендується переглянути політику фінансування виробництва та стратегію управління доходами з метою виправлення ситуації.

Отже, проаналізувавши основні показники, що характеризують харчову галузь промисловості, слід вказати на те, що галузь є достатньо розвиненою, має потенціал до подальшого розвитку; у галузі присутня значна конкуренція між підприємствами; підприємства галузі є достатньою мірою забезпеченими ресурсами для виконання їх діяльності. Проблемними моментами є негативний вплив політичного та нестабільного економічного положення в країні, нестача власних фінансових ресурсів та фінансові труднощі, скорочення попиту на продукцію через зростання цін та зниження купівельної спроможності населення.

Література

1. Дейнеко Л. В. Харчова промисловість України: ефективність використання виробничих ресурсів та кадрового потенціалу / Л. В. Дейнеко, Е. І. Шелудько; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2013. – 120 с.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОЦІНКИ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

ПАСТУШКО А. І.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

Кредитні операції банку є основним джерелом доходів банку і від успішного проведення кредитних операцій залежить прибутковість як окремої банківської установи, так і банківської системи в цілому. Саме тому вивчення зарубіжного досвіду оцінки якості кредитного портфеля є актуальним на сьогоднішній момент.

Дослідженням зарубіжного досвіду оцінки якості кредитного портфеля банку займалися такі вчені як Волкова Н. І., Квасній М. М., Гребенюк Л. А., Онищенко О. В. та ін. Відсутність в науковій літературі узагальнених висновків щодо цієї проблеми зумовила необхідність здійснення подальших досліджень.

Метою роботи є узагальнення зарубіжного досвіду оцінки якості кредитного портфеля банківської установи.

В світовій практиці оцінку якості кредитного портфеля в першу чергу пов'язують з оцінкою ризику кредитного портфеля, що пояснюється впливом світової фінансової кризи. Моделі оцінки ризику кредитного портфеля, що застосовуються зарубіжними банками, у більшості своїй є їх власними розробками або розробками консалтингових компаній. Найбільш відомими моделями такого типу є: Credit Metrics [4], розроблена американським банком JPMorgan; KMV Portfolio Management [2], розроблена американською компанією Moody's Analytics; CreditRisk+ [3], розроблена швейцарською компанією Credit Suisse Financial Products; Credit Portfolio View, розроблена міжнародною консалтинговою компанією McKinsey & Company. Узагальнена за [4, с. 273], порівняльна характеристика моделей оцінки кредитного ризику портфеля представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей оцінки кредитного ризику

Критерій	Credit Metrics	KMV Portfolio Management	CreditRisk+	Credit Portfolio View
Поняття кредитного портфеля	Широке	Широке	Вузьке	Широке
Міра кредитного ризику	Зміна вартості кредиту/облігації	Зміна вартості кредиту/облігації	Ймовірність дефолту та збитки при ньому	Ймовірність дефолту та збитки при ньому
Фактори ризику	Зміна кредитного рейтингу облігацій контрагента	Зміна ринкової ціни акцій контрагента	Статистичні	Макроекономічні
Фактори кореляції кредитних подій	Кореляція цін акцій контрагенту	Кореляція цін акцій контрагенту	Кореляція факторів системного ризику	Кореляція макроекономічних показників

Зазначені вище моделі розрізняються визначенням кредитного портфеля. У трьох з них він розуміється в широкому сенсі: крім кредитів в нього також можуть включатися будь-які інші банківські продукти і фінансові інструменти, схильні до кредитного ризику, наприклад облігації. Кредитний портфель, який розуміється у вузькому сенсі, вважається сформованим тільки з кредитів, що надаються фізичним та юридичним особам [1, с. 92]. Виходячи з такої різниці в понятті кредитного портфеля, сама кредитна подія можна розглядати або як відмова контрагента від виконання своїх договірних зобов'язань, або як зменшення вартості фінансових інструментів, що входять в портфель, визначений в широкому сенсі. У першому випадку заходами ризику служать ймовірність дефолту й очікувані втрати в разі дефолту, в останньому – величина очікуваного зниження вартості портфеля.

Моделі розрізняються факторами ризику – наборами показників, що впливають на настання кредитної події і розмір втрат в цьому випадку. Факторами ризику можуть виступати: зміна кредитного рейтингу і цін фінансових інструментів, макроекономічних чинників, або, як в моделі CreditRisk+, розмір втрат і ймовірність їх виникнення (які можуть розраховуватися за історичними даними).

Нарешті, оскільки розглядається не один актив, а їх сукупність (портфель), при побудові моделі необхідно враховувати можливу кореляцію збитків по різних активах або їх групам. У моделях, представлених в табл. 1.6, ця кореляція оцінюється опосередковано: або через кореляцію цін акцій контрагентів, або шляхом визначення мікро- і макроекономічних факторів, що системно впливають на ризик активів або групи активів, і розгляду кореляції між цими факторами.

Говорячи про можливість застосування моделей оцінки кредитного ризику, важливо відзначити, що використання моделей, аналогічних CreditMetrics і KMV Portfolio Management, в українській практиці вкрай утруднено через недостатню розвиненість фондового ринку країни. З іншого боку, моделі типу Credit Portfolio View будуть страждати від нестачі статистичних макроекономічних даних, які до того ж будуть мати досить низьку частотність. У зв'язку з цим найбільш виправданим з точки зору забезпеченості моделі вихідними даними є підхід, який застосовується в CreditRisk+. Оцінки кредитного ризику в ньому розраховуються на основі аналізу історичних даних про дефолти клієнтів, а така статистика дефолтів є у будь-якого банку.

Література

1. Morgan J. P. CreditMetrics // Technical Document. – 1997. – 209 p.
2. Kealhofer S. Portfolio Management of Default Risk / S. Kealhofer, R. Bohn – 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moodysanalytics.com/>
3. Gundlach M. CreditRisk+ in the banking industry / F. Lehrbass, M. Gundlach – Springer Science & Business Media – 2013. – 363 p.
4. Derbali A. The Current Models of Credit Portfolio Management: A Comparative Theoretical Analysis / A. Derbali, S. Hallara // Int. J. Manag. Bus. Res. – 2012. – Т. 2. – № 4. – P. 271-292.
5. Crouhy M. A comparative analysis of current credit risk models / M. Crouhy, D. Galai, R. Mark // Journal of Banking & Finance. – 2010. – № 24. – 117 p.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

ПЕРЕВЕЗІЙ Є. Ю.

(науковий керівник – ст. викл. Чернишов В. В.)

Однією із найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства та формування позитивних результатів його фінансової діяльності є існування ефективної системи фінансової безпеки, яка забезпечить захист підприємства від загроз. На даний час господарюючі суб'єкти економіки, незалежно від форми власності, характеризуються наявністю постійного ризику та загроз, що пов'язані з динамікою зовнішнього та внутрішнього середовища їх функціонування. Підвищення рівня ризиків підприємницької діяльності потребує від суб'єктів господарювання формування середовища фінансової безпеки, визначення основних факторів впливу на їх безпеку.

Багато вітчизняних та зарубіжних вчених займалися проблемою оцінки фінансової безпеки підприємства серед яких: Багровецька І.В., Козак Л. С., Горячева К. С., Бланк І. А., Чібісова І. В., Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В., Пономаренко О. Е., Ареф'єва О. В., Анікіна І. Д., Єпіфанов А. О., Гукова А. В., Прохорова В. В. та інші. Не дивлячись на широке використання терміну «фінансова безпека підприємства», воно так і не знайшло однозначного трактування у вітчизняних та закордонних фахівців.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «фінансова безпека підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

Існує велика кількість визначень даного поняття, проте деякі з них є складними і неоднозначними. Дослідивши останні публікації приводимо наступні підходи до визначення даної економічної категорії. Найбільш розповсюдженим є підхід, за яким автори розглядають фінансову безпеку підприємства «як функціональну складову економічної безпеки підприємства, яка полягає у наявності такого його фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а також місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; а також спрямованістю на ефективний і сталий розвиток» [1]. Прихильниками такого підходу є: Чібісова І. В. [1], Козак Л. С. та Багровецька І. В. [2] та інші.

Бланк І. А. [3], та Пономаренко О. Е. [4] розглядають фінансову безпеку підприємства як стан, що забезпечує захищеність фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього й внутрішнього характерів, фінансову рівновагу, стабільність, платоспроможність і ліквідність, тощо. Слід відзначити, що автори досить змістовно відображають функціональні характеристики фінансової безпеки, але в цих визначеннях ані слова не сказано про те, яким чином взагалі забезпечується фінансова безпека, що є дуже важливим.

В окремих дослідженнях фінансова безпека розглядається як здатність підприємства ефективно і стабільно здійснювати свою діяльність або ефективно використовувати потенціал підприємства та ресурси.

Єпіфанов А. О., Пластун О. Л., Домбровський В. С. [5], фінансову безпеку трактують як здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, зокрема й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовищ.

Ареф'єва О. В. розглядає фінансову безпеку як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління [6].

З точки зору Кузенко Т. Б., Прохорової В. В. та Сабліної Н. В. «фінансова безпека може бути визначена як стан найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень» [7]. Можна погодитися з тим, що фінансова безпека представляє такий стан підприємства, який дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді.

В загальному випадку фінансову безпеку підприємств представляють як механізм, що з одного боку, забезпечує її ефективність шляхом організації раціонального використання фінансових ресурсів, а з іншого - стабільність фінансової системи суб'єкту шляхом використання захисних фінансових інструментів.

На основі проведеного аналізу до трактування поняття «фінансова безпека підприємства», можемо запропонувати наступне визначення поняття: фінансова безпека підприємства – це стан захищеності фінансових інтересів підприємства на всіх рівнях його фінансових відносин від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, який забезпечує його самозбереження та розвиток у поточній та стратегічній перспективах.

Література

1. Чібісова І. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / І. В. Чібісова, Є. М. Івашина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_31/Chibis.pdf
2. Козак Л. С. Концептуальні та методичні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / Л. С. Козак, І. В. Багровецька // Економіка і управління. – 2008. – № 13. – С.97 – 101.
3. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2006. – 776 с.
4. Пономаренко О. Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств / О. Е. Пономаренко. – Економіка розвитку. – 2010. – №1 (53) – С. 77 – 80.
5. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін]. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – 295 с.
6. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98 – 103.
7. Кузенко Т. Б. Управління фінансовою безпекою на підприємстві / Т. Б. Кузенко, В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна // Бізнес Інформ. – 2008. – № 12 – С. 27 – 29.

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

ПЛЮШКІНА А. Л.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Омельченко О. І.)

Кредитна діяльність банку – складна економічна категорія, для отримання інтегральної, об'єктивної та ефективної оцінки якої необхідно застосовувати комплексний підхід, який враховував би переваги кожного з наявних методичних підходів. Застосування структурно-функціонального методу передбачає поділ складного об'єкта на складові частини, вивчення зв'язків між ними та визначення притаманних їм специфічних функцій, що спрямовані на задоволення відповідних потреб системи. Отже, цей метод дозволяє всебічно проаналізувати та оцінити кредитну діяльність банків, сформулювати відповідні висновки щодо її удосконалення.

Дослідженню методичних підходів до аналізу та оцінки кредитної діяльності банку присвячені наукові праці Тисячної Ю. С. [1], Герасимовича А. М. [2], Коваленка В. В. [3], Волкової В. В. [4], Маслової А. Ю. [5] та інших вчених. Водночас подальшого вивчення та розробки потребує системний підхід до оцінки кредитної діяльності, пристосований до мінливих умов функціонування банківської системи.

Метою роботи є розробка моделі аналізу та оцінки кредитної діяльності банківської установи з використанням стандарту IDEF0 для визначення напрямів раціонального використання кредитного потенціалу, формування дієвої кредитної політики та зниження кредитних ризиків.

Структурно-функціональна модель передбачає використання CASE-засобу у програмних продуктах Ramus Process Builder, BPwin Process Builder за стандартом IDEF0 (Integration Definition for Function Modeling). У цьому стандарті процеси описуються за допомогою графічної мови IDEF0, а система представляється як набір взаємопов'язаних функціональних блоків. Головними компонентами стандарту IDEF0 є діаграми, усі функції та інтерфейси на яких представлені у вигляді блоків і дуг.

Для аналізу та оцінки кредитної діяльності банку моделювання системи починається із визначення основних елементів процесу: вхідна інформація, управління, механізми, вихідна інформація. На основі інформації про зовнішнє середовище та звітності банку кредитним менеджером із використанням автоматизованих технологій формуються результати аналізу та рекомендації щодо активізації кредитної діяльності з урахуванням таких управлінських обмежень як Постанови НБУ, Положення банку та наявні методичні рекомендації.

Процес аналізу та оцінки кредитної діяльності банківської установи передбачає шість етапів: аналіз масштабів кредитної діяльності банку (етап 1); горизонтальний аналіз кредитного портфеля банку (етап 2); вертикальний аналіз кредитного портфеля банку (етап 3); оцінка якості кредитного портфеля банку (етап 4); оцінка ефективності кредитної діяльності банку (етап 5); формування звіту з аналізу та оцінки кредитної

діяльності банківської установи (етап 6).

На першому етапі доцільно визначити масштаби кредитної діяльності банку, тобто питому вагу кредитних операцій у загальній сумі активів.

Другий етап передбачає проведення горизонтального аналізу кредитного портфеля банку з визначенням абсолютних відхилень, темпів зростання та приросту показників, що характеризують кредитні операції.

На третьому етапі проводиться вертикальний аналіз кредитного портфеля банку, тобто визначається структура кредитного портфеля шляхом розрахунку питомої ваги певних кредитних операцій у його загальному обсязі.

Четвертий етап передбачає розгляд динаміки кредитного портфеля банку за категоріями якості: не прострочені та не знецінені кредити; прострочені, але не знецінені кредити; індивідуально знецінені кредити. Також доцільно визначити інтегральний таксономічний показник оцінки кредитних ризиків банку, вихідними даними для розрахунку якого є значення нормативів кредитного ризику (Н7-Н10) за досліджуваний період.

На п'ятому етапі аналізується ефективність кредитної діяльності банку за допомогою системи показників: рентабельність кредитних операцій; дохідність кредитних операцій на 1 грн. активу; дохідність кредитних операцій. Також здійснюється кореляційно-регресійний аналіз рентабельності кредитних операцій, результатом чого є побудована модель залежності коефіцієнту рентабельності кредитних операцій від показників оцінки якості кредитного портфеля: коефіцієнтів забезпеченості позик, захищеності позик та покриття позик власним капіталом.

Шостим етапом є формування на основі проведених розрахунків звіту з аналізу та оцінки кредитної діяльності банківської установи.

Таким чином, модель аналізу та оцінки кредитної діяльності банківської установи з використанням стандарту IDEF0 дозволяє формалізувати послідовність процесу аналізу та оцінки та спостерігати за проміжними результатами. Використання даної моделі дозволяє узагальнити організаційні основи, що відображають міжнародний та вітчизняний досвід, та надати рекомендації щодо активізації кредитної діяльності банку.

Література

1. Тисячна Ю. С. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку / Ю. С. Тисячна // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 278 – 283.
2. Аналіз банківської діяльності: підручник / [А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.]; за ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.
3. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: монографія / За ред. В. В. Коваленко. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. – 217 с.
4. Волкова В. В. Методологічні аспекти ефективності кредитної діяльності банку / В. В. Волкова, Н. І. Волкова, П. А. Правдивцев // Економіка і організація управління. – 2011. – Вип. 10. – С. 47 – 52.
5. Маслова А. Ю. Системний підхід до визначення особливостей кредитної діяльності банків у сучасних умовах економічного розвитку / А. Ю. Маслова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1. – С. 197 – 201.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА»

ПОЗДНЯК Д.А.

(науковий керівник – викл. Пустовгар С.А.)

На сьогодні актуальним питанням для підприємств України є те, наскільки раціонально використовується капітал. Роль та місце капіталу у процесах створення, становлення та розвитку підприємств дозволяє сформувати комплексне бачення та досліджувати його у різних аспектах діяльності підприємств. Дотримуватись певних пропорцій власного і позикового капіталу, можна забезпечити необхідний рівень фінансової незалежності, максимальний прибуток, фінансову стійкість, високі показники ліквідності та платоспроможності. В ринкових умовах виникає необхідність обґрунтування оптимальної структури капіталу.

Наукове пізнання капіталу невід’ємне від історичної еволюції економічної думки. Питанням трактування сутності поняття «капітал» та проблемам оптимізації його структури присвячено праці таких вчених-економістів, як А. Монкретьєн, Ф. Кене, У. Петті, А. Сміт, К. Маркс, І. Фішер, А. Маршалл, Дж. Кейнс, М. Фрідмен, Дж. Робінсон та сучасні представники, такі як І. Т. Балабанов, Н. А. Русак, В. В. Селезньов, І. О. Бланк та вчені-економісти ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця – Л. С. Мартюшева, І. Л. Латишева. Усі вчені зазначають, що існує значна кількість моделей для прийняття рішень по формуванню оптимальної структури капіталу підприємства, які побудовані з використанням обмеженої кількості факторів.

Оптимальна структура капіталу є різною для підприємств різних галузей на різних етапах життєвого циклу, що зумовлює необхідність пошуку оптимального співвідношення власних та позикових коштів для кожного окремого підприємства.

Метою роботи є розкриття сутності та змісту економічної категорії «капітал підприємства» та аналіз підходів до її визначення.

Аналіз досліджень і публікацій показав, що в даний момент часу відсутній єдиний системний, комплексний, методологічний підхід до розуміння сутності капіталу підприємства. Залежно від етапу економічного розвитку, ступеня пізнання економічних процесів і явищ учені по-різному трактували поняття «капітал».

Одним із перших, хто запропонував і тлумачив сутність поняття «капітал», був Арістотель. Капітал розглядався Арістотелем не тільки як матеріальна категорія, а як сукупність всіх матеріальних та нематеріальних ресурсів, що знаходяться у використанні людиною і визначають соціальний статус [1].

У. Стаффорд, Т. Мен, А. Монкретьєн, Ф. Кене, В. Мірабо трактують капітал як гроші, які є основним чинником виробництва, фундаментом економічного прогнозування і головним інструментом економічної політики держави [2]. А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Мілль, Ж – Б. Сей, А. Маршалл, під капіталом розуміють цінності і послуги, за участю яких створюється всякий новий дохід. Макроекономічна природа капіталу проявляється у вигляді

фінансово-грошового сектора економіки. К. Маркс, Ф. Енгельс, М. Фрідмен, під капіталом мають на увазі відносини, які витікають з монополізації власності на засоби виробництва в руках підприємців і відсутність таких у пролетаріату.

Дослідження сучасних вчених мають важливе значення для розкриття сутності поняття «капіталу», доповнюють історичне трактування його змісту. Проте, звичайно, спроби вчених сформулювати власне визначення поняття «капіталу» призводять до формування різних поглядів і позицій, які різняться між собою [4].

Основними представниками сучасної школи є такі вчені-економісти, такі як: І. Т. Балабанов, Н. А. Русак, В. А. Русак, В. В. Селезньов, С. В. Моїсеєв, В. І. Терьохін, В. Г. Білоліпецький, І. О. Бланк, І. Л. Латишева. Після аналізу трактувань понять, які були запропоновані сучасними вченими, можна виокремити декілька підходів. З однієї сторони капітал характеризують як загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів. Капітал розглядається у вигляді економічних ресурсів, які використовуються для виробництва товарів та послуг. З іншого боку, якщо розглядати джерела фінансування, можна відзначити, що капітал – це можливість і сукупність форм мобілізації фінансових ресурсів для одержання прибутку. Також капітал може бути представлений як фінансові та економічні ресурси, тобто він бере участь у створенні товарів та послуг як економічний ресурс, призначений для розрахування зобов'язань підприємства та отримання прибутку як фінансовий ресурс [3].

В результаті проведеного дослідження, з урахуванням особливостей трактувань поняття «капітал» з часів зародження економічної думки до сучасного часу, та з урахуванням особливостей сучасної економічної думки, пропонується наступне визначення капіталу, як фінансового ресурсу: «Капітал – вкладені ресурси для функціонування підприємства, які в свою чергу є фінансовими ресурсами, перебувають у розпорядженні підприємства та призначені для розрахування зобов'язань підприємства, а, найголовніше, отримання прибутку».

Література

1. Абрамов С.І. Управління інвестиціями в основний капітал / С.І. Абрамов. – М.: Екзамен, 2012. – 544 с.
2. Дзюбик С. Основи економічної теорії: Навчальний посібник/ Степан Дзюбик, Ольга Ривак,. – К.: Знання, 2014. – 481 с.
3. Теплова Т.В. Фінансовий менеджмент: капітал та інвестиції: Посібник для вузів / Т.В. Теплова. – М., 2012. – 504 с.
4. Черемісова Т.А. Подальше дослідження економічної сутності капіталу [Електронний ресурс] / Т.А. Черемісова. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

ПОСМІТНА А. О.

(науковий керівник – к.е.н., доцент Галушко А. В.)

На сьогоднішній день найефективнішим способом функціонування підприємства є залучення додаткового фінансування, а саме залучення інвестицій. Для залучення інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим. Підприємство має на меті забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості; створення необхідної сировинної бази для ефективного його функціонування; підвищення технічного рівня праці і виробництва для підтримки інвестиційної привабливості підприємства. Високий рівень фінансового стану будь-якого підприємства максимально підвищує шанси вкладення інвестиційних ресурсів, тому питання інвестиційної привабливості підприємства є дуже актуальним на сьогоднішній день, коли конкуренція за інвестиційні ресурси стає все жорсткішою [1].

В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення сутності поняття «інвестиційна привабливість підприємства». Це питання розглядали як вітчизняні, так зарубіжні дослідники, зокрема: Амоша О. І., Бірман Г. Г., Бланк І. А., Брігхем Ю., Гесць В. М., Коюда В. О., Лігоненко Л. О. та ін.

Аналіз літературних джерел надав можливість встановити, що існують різні підходи до розуміння сутності інвестиційної привабливості підприємства. Так, з точки зору Лівошко Т. В., Моргунової К. І., Жихор О. Б., Москвич М. М., Гуляєвої Н. М., Рябченко Н. К., інвестиційна привабливість підприємства визначається як сукупність усіх характеристик його фінансово-господарської та управлінської діяльності, перспектив розвитку та можливості залучення інвестиційних ресурсів [2].

На думку Рудницької О. М. та Маркова І. В. саме система показників рентабельності, фінансової стійкості, платоспроможності, оборотності капіталу та активів визначає поняття інвестиційної привабливості підприємства.

Таким чином, уточнений зміст поняття «інвестиційна привабливість підприємства», в першу чергу, розуміє її як характеристику фінансово-майнового стану підприємства, що формується на основі розрахунку показників його діяльності, які повинні відповідати цілям інвестора та рівню його задоволеності, а також відображати результативність функціонування підприємства.

Література

1. Аранчій Д. С. Інвестиційна привабливість підприємств: сутність, фактори впливу та оцінка існуючих методик аналізу [Електронний ресурс] / Д. С. Аранчій // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – Режим доступу : <http://pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/3.2/59.pdf>

2. Гриньова В. М. Інвестування: підр. / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. – К.: Знання, 2008. – 452 с.

УЗАГАЛЬНЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

ПРОШУТЯ О. А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О. П.)

Забезпечення стабільного та стійкого функціонування банку в довгостроковій перспективі неможливо без формування якісного кредитного портфеля. Ефективність кредитування в свою чергу визначається мірою наукової обґрунтованості положень, на яких базуються кредитні відносини банків з позичальниками, методів формування та інструментів реалізації кредитної політики. Якісне оцінювання кредитного портфеля може здійснюватися за допомогою різних методів та має на меті максимальне зниження ризику неповернення позики, що спричиняє значні втрати для банку і, як наслідок, його банкрутство.

Питанням оцінки кредитного портфеля банку та методам, за допомогою яких здійснюється така оцінка, приділена значна увага наступних вчених: Тисячна Ю. С., Вітлінський В. В., Дзюблик О. В., Заруба Ю. А., Савлук М. І., Примостка Л. О. та інших. Проте відсутність в науковій літературі єдиного підходу до застосування методів оцінки кредитного портфеля зумовила необхідність здійснення подальших досліджень в даному напрямі.

Метою роботи є узагальнення основних методів оцінки кредитного портфеля банку.

Основними видами систем оцінки кредитного портфеля є: методи експертних оцінок, статистичні методи, аналітичні методи [1]. Тому розглянемо окремі найпоширеніші методи, що відносяться до кожної з вищезгаданих груп.

Серед методів експертних оцінок найбільш поширеними є рейтинговий метод та коефіцієнтний метод. Рейтинг кредитного портфелю, визначений за допомогою незалежних банківських рейтингових агентств, формується на основі оцінці кредитного ризику по конкретним борговим зобов'язаннями позичальників. Рейтинг, що визначається надзорним органом, формується на основі співставлення показників кредитного портфеля з регулятивними вимогами такого органу. Внутрішній аналіз кредитного портфеля полягає в тому, що банк за визначеною методикою розраховує рейтинг позичальників і робить висновок про якість кредитного портфеля на основі даних про кредитоспроможність позичальників.

Що стосується коефіцієнтного методу, то зручність його застосування обумовлена наявністю повної вихідної інформації й інформативністю, що отримуються в результаті значень коефіцієнтів [1]. Аналіз літератури показав, що найбільш часто використовують дві групи коефіцієнтів для оцінки якості кредитного портфеля – ті, що оцінюють його ризик, та ті, що оцінюють його дохідність.

Отже, можна зробити висновок, що методам експертної оцінки притаманна суб'єктивність, адже кожен спеціаліст може по-різному трактувати отримані результати дослідження, що є суттєвим недоліком.

Серед статистичних методів найбільш поширеними є скоринг,

кореляційно-регресійний аналіз, таксономічний аналіз.

Скоринг – це математична або статистична модель у вигляді зваженої суми певних характеристик, за допомогою якої на основі минулого досвіду банк намагається з'ясувати ймовірність того, що конкретний позичальник не поверне вчасно кредит. Основна проблема при побудові скоринг-системи полягає у визначенні того, які характеристики необхідно включати в модель і які вагові коефіцієнти мають їм відповідати [2].

Кореляційно-регресійний аналіз представляє собою метод кількісної оцінки взаємозалежностей між статистичними ознаками, що характеризують окремі суспільно-економічні явища та процеси, зокрема якості кредитного портфеля банку. Перевагою кореляційного аналізу є те, що він дає змогу кількісно виміряти й оцінити механізм взаємодії факторних ознак, а його параметри використовуються як знаряддя регулювання якості портфеля [3].

Що стосується таксономічного аналізу, то він має багато переваг та нескладний у застосуванні, дозволяє вирішити проблему впорядкування багатовимірних об'єктів і процесів щодо заданого нормативного вектора – еталону [4]. Для аналізу кредитного портфеля застосовується велика кількість коефіцієнтів та нормативів, їх одночасна інтерпретація ускладнює аналіз. Розрахунок інтегрального показника вирішує дану проблему.

Отже, статистичні методи оцінки кредитного портфеля банку будуються на основі аналізу статистичних даних, пов'язаних із фінансовим станом позичальників за певний період часу. Таке дослідження є основою для порівняння фактичної частоти виникнення банківських втрат з прогнозними оцінками, що є перевагою даних методів.

Серед аналітичних методів відмітимо стрес-тестування. Стрес-тестування передбачає оцінку чутливості кредитного портфеля до істотних змін макроекономічних показників або виняткових подій, дозволяє оцінити можливі збитки при стресовій ситуації [5]. Недоліком є те, що він ґрунтується на досвіді та експертній оцінці суб'єктів ринку, які також можуть помилятися.

Таким чином, можна зробити висновок, що для об'єктивної оцінки якості кредитного портфеля банку необхідним є застосування комплексного підходу із застосування декількох методів. Проте, варто сказати, що окрім іншого, необхідним є побудова інтегрального показника, оскільки зміна його значення є сигналом для реагування та додаткового аналізу для виявлення факторів, що спричинили позитивні або негативні зміни. Виявлені фактори в свою чергу допоможуть в прийнятті управлінських рішень в майбутньому.

Література

1. Тисячна Ю. С. Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку / Ю. С. Тисячна // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 278 – 283.
2. Камінський А. С. Експертна модель кредитного скорингу позичальника банку / А. С. Камінський // Банківська справа. – 2006. – № 1. – С. 75 – 81.
3. Гаврилова А. Н. Управление финансами организаций: Учебно-методическое пособие / А. Н. Гаврилова, Е. Ф. Сысоева (ред.). – Воронеж, 2002. – 317 с.
4. Городнов В. П. Таксономический анализ как метод оценки конкурентоспособности промышленной продукции / В. П. Городнов, Т. В. Романчик // Бізнес Інформ. – 2010. – № 2. – С. 24 – 28.
5. Бобиль В. Стрес-тестування кредитних установ у сучасних умовах: теоретичний аспект / В. Бобиль // Банківська справа. – 2010. – № 6. – С. 46 – 53.

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

РАДЧЕНКО А.Д.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Хвостенко В.С.)

Фінансовий потенціал підприємства – це сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів, що надають можливість для досягнення запланованих фінансових результатів у поточному періоді та майбутньому. Таксономічний показник рівня розвитку (коефіцієнт таксономії) – це показник, що застосовується для статистичної характеристики більшості об'єктів та з його допомогою можна оцінити досягнутий в деякому періоді середній рівень значення ознаки, який характеризує розглянуте явище [2]. На основі праць декількох вітчизняних авторів, а саме І. Маринич [2], Н. Краснокутської [1] та І. Мельника [3] був виділений перелік показників, які дозволять визначити інтегральний показник рівня фінансового потенціалу. До таких показників відносяться: коефіцієнт фінансової залежності – характеризує частку залучених коштів підприємства у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність; коефіцієнт маневреності власного капіталу – показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності; коефіцієнт абсолютної ліквідності – показує, яка частина короткострокової заборгованості може бути у випадку необхідності погашена негайно за рахунок найбільш ліквідних активів; коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами – показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних коштів підприємства; валова виручка – грошовий вираз виручки, яку підприємство одержало від реалізації всієї виробленої продукції або наданих послуг чи робіт; чистий прибуток – характеризує фінансовий результат використання наявних ресурсів.

Такі вчені як В.О. Кунцевич [4], Н.В. Касьянова вважають, що фінансовий потенціал повинен визначатися в поточний момент часу допомогою наявної інформації, що міститься в показниках накопичуваного характеру, а не тільки за допомогою розрахунку одномоментних показників, як це практикується у фінансовому аналізі. Аналіз даних показників дозволяє відстежити напрямок та швидкість розвитку діяльності підприємства в динаміці, яке з урахуванням законів наукової діалектики, може бути не тільки у напрямку зростання, але і в напрямку зниження, допускаючи варіант негативного його значення, представляє собою прихований в (від) фінансової звітності фактор (показник) переходу фінансових джерел від одного власника до іншого. Отже, застосування таксономічного методу для оцінки рівня фінансового потенціалу підприємства є доволі ефективним та має ряд переваг, серед яких основними є уникнення аналізу значної кількості окремих коефіцієнтів, виявлення динаміки зміни показника та факторів впливу на фінансовий потенціал, також він дає право досліднику обрати індивідуальний набір показників для аналізу згідно з його цілями.

Література

1. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібн. / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 352 с.
2. Маринич І.А. Сучасні підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства / І.А. Маринич, І. І. Дзіковський // Науковий вісник. – НЛТУ України, 2010. – Вип. 20.1. – С. 105–108.
3. Мельник І. І. Оцінка та діагностика фінансового потенціалу підприємств / І. І. Мельник // Економічний простір. – 2008. – № 20 (2). – С. 190–199
4. Кунцевич В. О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки / В. О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7 (37). – С. 123–130.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ»

РЯБОКОБИЛА О.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Малюкіна А.О.)

Для забезпечення економічного зростання країни пріоритетним завданням економічної політики є нарощення обсягів інвестицій та покращення їх структури. У ситуації, коли незначною є частка підприємств, що мають ресурси для здійснення інвестицій, а бюджет має переважно соціальну спрямованість, інвестиціями можуть виступати кошти, що обертаються на фінансових ринках. Невід'ємними учасниками інвестиційного процесу сьогодні є банки, які посідають вагоме місце в усіх сегментах інвестиційного ринку. Фінансування інвестицій у реальний сектор національної економіки через ринок цінних паперів і залучення на ці цілі вітчизняних капіталів через активну участь у даному процесі банків повинно забезпечити сталий економічний розвиток держави. Отже, розвиток фондового ринку як невід'ємної частини фінансового ринку та активізація діяльності банків на ньому набувають важливого значення для подальшого економічного розвитку України [1].

Теоретичні засади та практика функціонування ринку цінних паперів, а також інвестиційної діяльності банків на ньому посідають досить вагоме місце в наукових дослідженнях українських вчених І. Бланка, З. Васильченко, М. Денисенка, Р. Комарницької, В. Корнєєва, Б. Луціва, І. Лютого, Т. Майорової, А. Мороза, А. Пересади, Р. Пікус, М. Савлука та ін. Серед російських учених та практиків, які досліджували проблеми інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів, необхідно відзначити М. Алексєєва, В. Бочарова, І. Єфремова, Є. Жукова, В. Міркіна, В. Осипова, П. Роуза, В. Усоскіна та ін.

Банківська інвестиційна діяльність – це діяльність, зосереджена на активному залученні інвестиційних ресурсів та ефективному вкладенні банком реальних та фінансових інвестицій, а також сприянні підприємствам у залученні інвестицій, з метою отримання прибутку та максимального задоволення потреб клієнтів у ресурсах, необхідних для реалізації інвестиційних проектів [4]. Інвестиції банків у цінні папери (боргові або пайові) можна поділити (залежно від того, хто їх емітував в обіг) на п'ять видів: інвестиції у цінні папери центральних органів державного управління; інвестиції у цінні папери місцевих органів державного управління; інвестиції у цінні папери, випущені банками; інвестиції у цінні папери, випущені фінансовими небанківськими установами; інвестиції у боргові цінні папери, випущені нефінансовими підприємствами [2].

Важливою для нашого дослідження є класифікація банківських інвестицій в цінні папери з нефіксованим прибутком: цінні папери з нефіксованим прибутком, які випущені банком; цінні папери з нефіксованим прибутком, які випущені фінансовими (небанківськими) установами; інші цінні папери з нефіксованим прибутком; власні акції банку, викуплені в акціонерів.

Основними інвестиційними цілями банків України на ринку цінних паперів у сучасних умовах є забезпечення дохідності фінансових вкладень при мінімізації ризику, пошук високодохідних корпоративних цінних паперів з метою отримання контролю над окремими підприємствами, збільшення обсягів торговельних операцій з надійними фондовими цінностями.

На сьогодні доцільним є забезпечення умов функціонування банків на ринку цінних паперів поряд із небанківськими інвестиційними інститутами. При цьому банки повинні мати право самостійно обирати, чи їм працювати як універсальні (поєднуючи традиційну банківську діяльність та діяльність на ринку цінних паперів), чи як спеціалізовані інвестиційні банки.

Інвестиційна діяльність банків на ринку цінних паперів визначається рядом факторів, які можна поділити на дві групи: зовнішні, які не залежать від банку, та внутрішні, які являють собою внутрішньобанківське забезпечення реалізації інвестиційної діяльності. Удосконалення таких факторів буде сприяти активізації інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів та підвищенню її ефективності [5].

Важливим завданням щодо удосконалення механізму інвестиційної діяльності банків є удосконалення інфраструктури фондового ринку, а відповідно і професійної діяльності банків на ньому. З огляду на світові процеси та задекларовані Україною прагнення до євроінтеграційного розвитку, в нашій країні пріоритетним має стати створення централізованої депозитарної системи.

Здійснення банками операцій на ринку цінних паперів мотивується наступними основними цілями: залучення додаткових грошових коштів для традиційної кредитної та розрахункової діяльності на основі емісії цінних паперів; отримання прибутку і підтримка необхідного запасу ліквідності; розширення сфери впливу банків і залучення нової клієнтури за рахунок участі в капіталах суб'єктів господарювання [6].

Отже, банк відіграє провідну роль на ринку цінних паперів України, виступаючи як безпосередній інвестор, емітент, його інфраструктурний учасник (торговці, депозитарні установи) та як консультант або посередник. Вкладення коштів банком у ринок цінних паперів визначає наступні цілі: дотримання ліквідності, одержання доходу, збереження коштів, зростання вкладів.

Література

1. Леонов С.В., Циганюк Д.Л. Аналіз інституціональних диспропорцій у розвитку вітчизняного ринку цінних паперів / С.В. Леонов, Д.Л. Циганюк // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 3. – Т. 2. – С. 18 – 23.
2. Брус С.І. Банки на фондовому ринку України: зміна інвестиційних пріоритетів / С.І. Брус // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 4. – С. 86 – 96.
3. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності : навч. посібн. / З.І. Щибиволок – К. : Знання, 2015. – 311 с.
4. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності : навч. посібн. / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 320 с.
5. Захарін С.В. Кредитування інвестиційної діяльності // Фінанси України. – 2014. – № 4. – С. 102.
6. Лаврешов А.В. Гроші, кредит, банки // Інвестиція – М.: і статистика, 2013 . – 464 с.
7. Мороз А. М. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна – К. : ХНЕУ, 2012. – 476 с.

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

РЯДИНСЬКА Ю.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Малюкіна А.О.)

Аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства. Фінансовий стан підприємства треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Стійкий фінансовий стан підприємства формується в процесі всієї його виробничо-господарської діяльності. Тому оцінку фінансового стану можна об'єктивно здійснити не через один, навіть найважливіший, показник, а тільки за допомогою комплексу, системи показників, що детально й усебічно характеризують господарське становище підприємства. Також, головним завданням кожного підприємства є виявлення шляхів покращення фінансового стану. Отже, тема аналізу та оцінки фінансового стану підприємства є дуже актуальною.

Проблеми оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання досліджують як вітчизняні, так і закордонні вчені-економісти. Зокрема, аналізу фінансового стану підприємств приділили увагу такі вчені-економісти, як: Бланк І. А., Верланов О. Ю., Вікнянська В. А., Головка І. В., Некрасова А. В., Сабліна Н. В., Синькевич Н. І. та інші.

Метою роботи є узагальнення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо аналізу та оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання.

У науковій літературі немає єдиного підходу щодо визначення змісту поняття «фінансовий стан підприємства», тож доцільно навести визначення, яке сформулював автор Поддєрьогін А. М., з його точки зору фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [2].

На думку Савицької Г. В., сутність поняття «фінансовий стан підприємства», визначає таким чином: «фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу» [3].

За визначенням Шеремета А. Д., Сайфуліна Р. С., Негашева Є. В., «фінансовий стан підприємства» виражається у співвідношенні структур його активів і пасивів, тобто засобів підприємства і їхніх джерел [6].

Проте, на нашу думку, найбільш точними є визначення тих авторів, що підкреслюють відображення у понятті «фінансовий стан», якісної сторони виробничої та фінансової діяльності. До таких можна віднести тлумачення Дем'яненка М. Я., Осмоловського В. В., Коробова М. Ф. та інших. Одним з найповніших визначень, на нашу думку, є поняття, «фінансового стану підприємства», де серед його характеристик на перший план виступає

якісна сторона діяльності підприємства, а саме «фінансовий стан – це комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу» [5].

Фінансовий аналіз на підприємстві здійснюється за такими напрямками: аналіз фінансового стану, аналіз фінансових результатів діяльності та аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є [1]:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Об'єктивний аналіз фінансового стану дає змогу своєчасно оцінити рівень забезпеченості виробничої, комерційної та інших видів діяльності підприємства фінансовими ресурсами, задіяти важелі їх доцільного та ефективного розміщення і використання.

Отже, аналіз фінансового стану підприємства дає змогу оцінити діяльність за якісною і кількісною інформацією, яка необхідна для суб'єктів ринку. Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності є: визначення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства і кон'юнктури ринку; систематичний контроль за процесом формування прибутку із зміною його динаміки; визначення впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на фінансові результати й оцінювання якості прибутку [4].

Література

1. Економічний аналіз господарської діяльності: навч. посібник / Болюх М. А. та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с.
2. Поддєрьогін А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А.М. Поддєрьогін, Я.І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 119– 127.
3. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности / Г. В. Савицкая. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 169 с.
4. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства / Г. В. Савицька. – 2-е вид. – Мінськ : Екоперспектива, 2011. – 256 с.
5. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.
7. Хлебный бизнес: новые реалии – новые задачи [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ukrhlbprom.org.ua/ua/publikaciii/jurnal_hlebnii-i-konditerskiy-biznes_8-oktyabr-2014.html

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

РЯДИНСЬКА Ю.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Малюкіна А.О.)

Беззаперечною умовою успішної діяльності є якісна та своєчасна оцінка фінансового стану підприємства, результати якої є передумовою прийняття управлінських рішень щодо розвитку окремих напрямів господарювання і функціонування підприємства в цілому. Результат залежатиме від обраної методики оцінки фінансового стану. Вибір такої методики обумовлюється багатьма чинниками, серед яких першочергове значення має галузева приналежність підприємства, пріоритети його розвитку, закріплені у фінансовій стратегії, цілі і завдання, які у певний період часу вимагають здійснення об'єктивної оцінки фінансового стану.

Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів та принципів дослідження фінансового стану підприємства. В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі та фінансового аналізу зокрема. Перший рівень класифікації відокремлює неформалізовані та формалізовані методи аналізу [4, с. 560].

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не в жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До неформалізованих належать такі методи [3]: експертних оцінок і сценаріїв; теорії катастроф (програми вивчення та прогнозування нестійких економічних систем); деталізації (за часом, місцем дії, центром відповідальності); психологічні; морфологічні; порівняльні; побудови системи показників; побудови системи аналітичних таблиць.

Ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика. Формалізовані методи аналізу побудовані на жорстко формалізованих аналітичних залежностях між показниками. Формалізовані методи залежно від використання математичного апарату поділяють на кілька підвидів [1, с. 172]:

традиційні способи обробки інформації: порівняння, середніх величин, деталізації, угруповання, балансовий та графічний;

способи детального факторного аналізу: ланцюгових підстановок, індексний метод, абсолютних різниць, відносних різниць, інтегральний метод та пропорційне ділення;

способи стохастичного факторного аналізу: кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, компонентний аналіз, багатовимірний факторний аналіз;

способи оптимізації показників: економіко-математичні методи, теорія масового обслуговування, теорія ігор та дослідження операцій.

Слід зазначити, що вибір методів аналізу залежить від цілі та передбачуваної глибини аналізу, а також від технічних можливостей виконання розрахунків.

Практика використання методів аналізу, частота їх застосування в певній мірі може виступати в якості непрямого індикатора їх інтегральної ефективності. До числа найбільш поширених відносяться горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний і фінансовий аналіз. Досить поширені методи є трендовий та факторний аналіз. Найменш поширеними є економіко-математичні та функціонально-вартісні прийоми [2, с. 40-43].

При оцінці фінансового стану підприємства найчастіше використовуються коефіцієнти майнового стану, коефіцієнти ліквідності та платоспроможності, коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти оборотності активів, коефіцієнти прибутковості підприємства [5, с. 313-317].

Отже, у процесі фінансового аналізу широко застосовується традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки), а також математико-статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів та інші) [6, с. 506].

Формування єдиної системи методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства та розробка детального алгоритму їх застосування сприятиме: об'єктивному визначенню статичної і потенційної можливості розвитку фінансово-господарської діяльності підприємств та їх забезпеченню фінансовими ресурсами; підвищенню якості прийняття управлінських рішень, що, в підсумку, забезпечуватиме збільшення фінансових результатів та досягнення тактичних та стратегічних цілей функціонування підприємств різних галузей економіки.

Література

1. Азарова А. О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства : монографія / А. О. Азарова, О. В. Рузакова. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 172 с.
2. Білик М. Д. Удосконалення методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємства / М. Д. Білик // Економіст. – 2010. – № 11. – С. 40 – 43.
3. Верланов О. Ю. Оцінка фінансового стану підприємств: питання методології та методики: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.08 [Електронний ресурс] / О. Ю. Верланов : – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08voypmm.zip>.
4. Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры / В. В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.
5. Синькевич Н. І. Аналіз існуючих прийомів і методів фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання / Н. І. Синькевич, Т. М. Василюшин // Бізнес Інформ. – 2014. – № 4. – С. 313–317.
6. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія практика та інтерпретація : монографія / Ю. С. Цал-Цалко. – Житомир : Житомир. держ. технолог. ун-т, 2004. – 506 с.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

САМАРЦЕВА О.С.

(науковий керівник – викладач Пустовгар С.А.)

Одним з найпоширеніших та найефективніших джерел розвитку та розширення підприємств є залучення інвестицій. Вони забезпечують науково-технологічний прогрес, стрімке економічне зростання, збільшення показників господарської діяльності підприємства, та як результат – економіки країни в цілому. Тому, дуже важливим для підприємства, як для об'єкта інвестування, є створення умов за яких інвестор вклав би свої кошти саме в це підприємство. Основою для рішення інвестора про вкладення коштів є рівень інвестиційної привабливості підприємства.

Важливим етапом формування інвестиційної привабливості підприємства є більш детальне визначення сутності даного поняття, адже економічна література до теперішнього часу не дає єдиного уявлення про сутність поняття «інвестиційна привабливість» і її взаємозв'язках з фінансовим станом і фінансовою стійкістю підприємства.

Визначення сутності інвестиційної привабливості підприємства має місце у працях таких вчених, як: Бланк І.О. [1], Нападовська І.В. [2], Покропивний С.Ф. [4], Петраєв А.В. [3], Чорна Л.О. [6] та інші.

Метою роботи є з'ясування сутності інвестиційної привабливості підприємства.

Бланк І.О. розглядає інвестиційну привабливість з позицій фінансового стану підприємства як «інтегральну характеристику окремих фірм – об'єктів можливого інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів та перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості» [1]. Автор зосереджує увагу на напрямках інвестування та складових інвестиційної привабливості.

Під «інвестиційною привабливістю» Покропивний С.Ф. розуміє загальний показник, у якому відтворені значення показників оцінки майнового стану, фінансової стійкості (платоспроможності), ліквідності активів, прибутковості інвестиційного об'єкта, оцінки ділової активності, оцінки ринкової активності, скориговані відповідно до їхньої вагомості, та інших факторів [4].

Петраєв А.В. розглядає інвестиційну привабливість підприємства з точки зору надійності отримання прибутку при вкладанні грошей в цінні папери підприємства [3].

Нападовська І.В. під «інвестиційною привабливістю» розуміє системну сукупність потенційних можливостей вкладання коштів з метою отримання економічної ефективності у майбутньому як наслідок результатів минулої господарської діяльності потенційного об'єкта інвестування, суб'єктивно оцінювана інвестором [2].

Чорна Л.О. пропонує розглядати сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства» як взаємозв'язок 2 характеристик: з боку

економічного змісту (інвестиції) і з боку психологічної форми (привабливість). Виходячи з вищевикладеного, під інвестиційною привабливістю підприємства, на думку вченого, слід розуміти сукупність економіко-психологічних характеристик фінансово-господарської діяльності підприємства, які відповідають вимогам інвестора та забезпечують досягнення ефекту від вкладень при відповідному рівні ризику [6].

Проаналізувавши підходи різних авторів до визначення поняття, стає зрозумілим, що Покропивний С.Ф. та Бланк І.О. наголошують на врахуванні фінансових показників діяльності підприємства, Петраєв А.В. розглядає інвестиційну привабливість з точки зору мінімізації ризику та отримання стабільного і високого прибутку інвестору від вкладення коштів у цінні папери, Нападовська І.В. та Чорна Л.О. підкреслюють наявність такого фактору, як суб'єктивна оцінка інвестора.

Враховуючи особливості визначень авторів, можна створити універсальне визначення інвестиційної привабливості підприємства – це відносне поняття, що характеризує поточний фінансовий стан підприємства та перспективи його розвитку, ґрунтується на суб'єктивній оцінці інвестора, та має на меті мінімізацію ризиків та максимізація його прибутку.

Найчастіше, сутність інвестиційної привабливості пов'язують з доцільністю вкладення коштів у підприємство, що цікавить інвестора. Також зазначається, що вона залежить від великого переліку факторів, які характеризують результати діяльності і фінансовий стан економічного суб'єкта [5].

Отже, інвестиційна привабливість підприємства є комплексом якісних і кількісних показників, що всебічно визначають спроможність примноження інвестованого капіталу і визначає бажання чи відмову інвестора вкладати гроші в такий інструмент як підприємство.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у використанні сутності інвестиційної привабливості підприємства для виявлення факторів, що на неї впливають, вибору найбільш відповідних методик оцінки даного економічного явища.

Література

1. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент : підручник / І.О. Бланк, Н.М. Гуляєва ; заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. унт, 2011. – 397 с.
2. Нападовська І.В. Теоретичні та методичні аспекти дослідження інвестиційної привабливості України / І.В. Нападовська // Вісник ДонДует. – 2014. – №4 (28). – С. 55 – 61.
3. Петраєв А.В. Фактори інвестиційної привабливості. Методика оцінки інвестиційної привабливості регіону [Електронний ресурс] / А.В. Петраєв. – Режим доступу : http://scholar.google.com/scholar_hostAnsH3I:scholar.google.com/output=27.
4. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства : підручник / С.Ф. Покропивний. – К. : КНЕУ, 2011. – 415 с.
5. Цубера К.В. Сутність інвестиційної привабливості підприємства як економічної категорії [Електронний ресурс] / К.В. Цубера // Управління розвитком. – 2014. – №10. – С. 112 – 114. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_10_42.
6. Чорна Л.О. Результативна стратегія досягнення інвестиційної привабливості підприємства / Л.О. Чорна // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №24. – С. 4 – 6.

УЗАГАЛЬНЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЙ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

СТЕПАНЕНКО М.О.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Полтініна О.П.)

Кредиторська заборгованість є одним із джерел формування засобів для підприємств і тому виступає складовою частиною господарських операцій економічних суб'єктів, з точки зору їх фінансової стабільності.

Аналіз наукової літератури свідчить, що питання, щодо особливостей класифікації кредиторської заборгованості підприємства – пріоритетний напрямок багатьох традиційних досліджень Ф.Ф. Бутинця, І.В. Орлова, Н.І. Верхоглядової, В.П. Шило, Е.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда, О.М. Губачова, С.І. Мельник, І.О. Бланк та ін.

Мета дослідження полягає у визначенні класифікації кредиторської заборгованості та її впливу на економічний стан господарюючого суб'єкта.

Основу побудови кредиторської заборгованості визначає її класифікація. Аналіз наукової літератури дає різнобічне уявлення про особливості класифікації кредиторської заборгованості, так як їй притаманні різні класифікаційні ознаки зобов'язань.

Дослідженням питання класифікації кредиторської заборгованості займалися такі вчені як Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, П.І. Камишанова, Г.І. Моїсеєнко та ін. Згідно П(С)БО 11 зобов'язання поділяють на: довгострокові, поточні, забезпечення, непередбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів, та вони мають певну класифікацію, яка є універсальною для будь-якого підприємства. Але для адекватної організації обліку зобов'язань критичним є визначення моменту, коли саме виникає зобов'язання, тому що економічні і юридичні нюанси цієї проблеми не співпадають одне з одним: юридично зобов'язання виникають раніше, ніж відображаються в бухгалтерському обліку [1, с. 323].

Е.С. Хендриксен та М.Ф. Ван Бреда відмічають [2, с. 427], що зміст статті «Доходи майбутніх періодів», яка не має будь-якої конкретно визначеної характеристики, може сприйматись як щось середнє між зобов'язаннями і власним капіталом. Автори указують на те, що така невизначена стаття звіту може бути використана в недобросовісних цілях.

О.М. Губачова та С.І. Мельник наголошують, що зобов'язання відображають тільки тоді, коли виникає заборгованість по них та визнаються, якщо вони відповідають їх визначенню. Тому, на відміну від попередніх класифікацій розглядають зобов'язання за наступними ознаками: в залежності від порядку визначення суми (фактичні, умовні); в залежності від термінів погашення (поточні, довгострокові) [3, с. 294].

Досить дискусійним є підхід І.О. Бланка щодо визначення сутності та видів кредиторської заборгованості. Автор наголошує, що у сучасній фінансовій практиці виділяють наступні основні види кредиторської заборгованості: за товари, роботи та послуги, термін оплати за якими не настав; за товари, роботи та послуги, котрі вчасно не оплачені; за виданими векселями; за отриманими авансами; за розрахунками з бюджетом і

позабюджетними платежами; зі страхування; з оплати праці; інші види кредиторської заборгованості. Бланк розглядає досить розгорнуту класифікацію, але, на жаль, не приділяє уваги довгостроковим зобов'язанням. Дана класифікація актуальна для підприємств малого та середнього бізнесу, адже великий бізнес потребує забезпечення реалізації довгострокових стратегій підприємства [4, с. 163].

Найбільш розгалужену класифікацію зобов'язань за різними ознаками пропонує Ф.Ф. Бутинець, а саме: за складністю: прості, складні; за визначеністю у часі: обмежені у часі, безстрокові; за забезпеченістю виконання зобов'язань: забезпечені, незабезпечені; залежно від підстави виникнення зобов'язання: договірні, позадоговірні; за способом погашення: монетарні, немонетарні; за часом виникнення: теперішні, майбутні; за терміном погашення: довгострокові, короткострокові; за можливістю оцінки: фактичні, оціночні, умовні [5, с. 461].

І.В. Орлов і зазначає, що класифікація зобов'язань створена на основі господарських процесів, що регулює П(С)БО. Тому доцільно розглядати класифікацію бухгалтерських зобов'язань за різними ознаками. Орлов наголошує, що П(С)БО 11 «Зобов'язання» не дає деталізованої характеристики класифікаційних ознак конкретних видів зобов'язань, порівняно з ознаками, які наводяться у Цивільному та Господарському кодексах. Така характеристика класифікаційних ознак дасть змогу чітко коментувати загальні положення бухгалтерського обліку зобов'язань [6, с. 57].

Таким чином, належна організація обліку кредиторської заборгованості на підприємстві має важливе значення, бо сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних розрахункових операцій з кредиторами. Досягнення і належна підтримка стійкого фінансового положення підприємством є запорукою його подальшого економічного і фінансового зростання.

Література

1. Сурніна К.С. Удосконалення обліку і аналізу дебіторсько-кредиторської заборгованості: проблеми теорії та практики: дис. кандидата екон. наук : 08.06.04 / Сурніна Катерина Станіславівна. – Луганськ, 2010. – 229 с.
2. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета: [пер. с англ.] / Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда / Под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2011. – 576 с.
3. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах: [Навчальний посібник] / О.М. Губачова, С.І. Мельник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 430 с.
4. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. – К.: "Ника-Центр", 1998. – 480 с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік: [Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів – 8-ме вид., доп. і перероб.] / за заг. ред. Ф.Ф. Бутиця. – Житомир: ПП "Рута", 2012. – 912 с.
6. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія: [монографія] / І.В. Орлов. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 57 с.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

СТОЛБОВА Я.В.

(науковий керівник – д.е.н., проф. Чорна М.В.)

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємств та в той же час визначається сукупністю виробничо-господарських факторів. Оцінка фінансового стану потребує з'ясування і уточнення сутності даного поняття. Тому метою даного дослідження є узагальнення змісту економічної категорії «фінансовий стан підприємства».

Так, на думку Г.В. Савицької, фінансовий стан підприємства – це складна економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу [3]. М. Я. Коробов стверджує, що фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [2].

На думку авторів фінансового словника [1], фінансовий стан – це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами.

Автори [4] вважають, що фінансовий стан підприємства є комплексним поняттям і характеризується системою показників, які відображають наявність та розміщення коштів, реальні та потенційні фінансові можливості підприємства. І.Ф. Прокопенко також визначає фінансовий стан як економічну категорію, що відображає стан капіталу у процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до розширення своєї діяльності.

Отже, при визначенні категорії «фінансовий стан» більшість авторів акцентують увагу на таких аспектах: відображення наявності та ефективності розміщення та використання ресурсів підприємства, здатність виконувати зобов'язання та вести ефективну діяльність.

Таким чином, доцільно фінансовий стан розглядати як комплексну економічну категорію, що характеризує забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами, їх стан та структуру, ефективність їх використання і забезпечує достатню платоспроможність підприємства, його інвестиційну привабливість та прибутковість.

Література

1. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 3-тє вид. випр. та допов. – К.: Знання, 2004. – 294 с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – К.: Знання. – 2000. – 378 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
4. Фурдичко Л.Є., Степків О.В., Лютан І.І. Напрямки оцінки фінансового стану підприємств // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19.5 – С. 232 – 236.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

СТРІЛЕЦЬ О. Л.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Сабліна Н. В.)

Сучасна стратегія розвитку багатьох країн спирається на впровадження закордонного досвіду більш розвинутих держав. Так, зростання результативності та прибутковості підприємницьких структур в значно впливає на рівень економічного розвитку країни, її адміністративно-територіальних одиниць, зростання суспільного багатства та підвищення життєвого рівня населення, оскільки від рівня фінансових результатів і значній мірі залежить поповнення державного бюджету. Тому дуже важливо проаналізувати зарубіжний досвід в контексті економічного дослідження формування фінансових результатів.

Далі варто розглянути особливості формування кінцевого фінансового результату у зарубіжних країнах, а саме у Франції, Німеччині та США.

Як стверджує М. В. Патарідзе-Вишинська [1], за французьким варіантом загальний результат роботи підприємства визначається шляхом підсумовування доходів і витрат за експлуатаційною, фінансовою і надзвичайною діяльністю. Експлуатаційними є види діяльності, що передбачені статутом підприємства: виробнича, торгівельна, будівельна, транспортна, постачальницько-збутова та ін. Фінансовою є діяльність, пов'язана з фінансовим і банківським обслуговуванням підприємства (випуск акцій, фінансова участь у діяльності підприємств, надання та отримання кредитів). Надзвичайною називається діяльність за операціями довготривалого характеру, як правило, від 2 до 5 років (наприклад, реалізація основних засобів, авторського чи орендного права). Таким чином, у Франції, фінансовий результат визначається як співвідношення доходів поточної, фінансової та надзвичайної діяльностей з витратами цих діяльностей.

Отже, в Німеччині на основі цільових доходів і витрат визначають цільовий фінансовий результат; на основі співвідношення нейтральних доходів і витрат визначають нейтральні фінансові результати; в свою чергу, на основі різниці додаткових виробничих доходів і витрат вираховують додаткові фінансові результати. Інакше кажучи, якщо проводити паралель з вітчизняним механізмом визначення фінансових результатів, то цільові фінансові витрати – це витрати на створення продукції, а цільові фінансові результати є аналогом вітчизняного валового фінансового результату. З іншими видами доходів, витрат та фінансових результатів є відмінності від вітчизняної практики [2].

Так, В. О. Куслій [2] стверджує, що модель формування фінансових результатів у США відповідає принципам GAAP (Generally Accepted Accounting Principles – загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку). Механізм формування фінансових результатів в американській системі бухгалтерського обліку наведено на рис. 1.

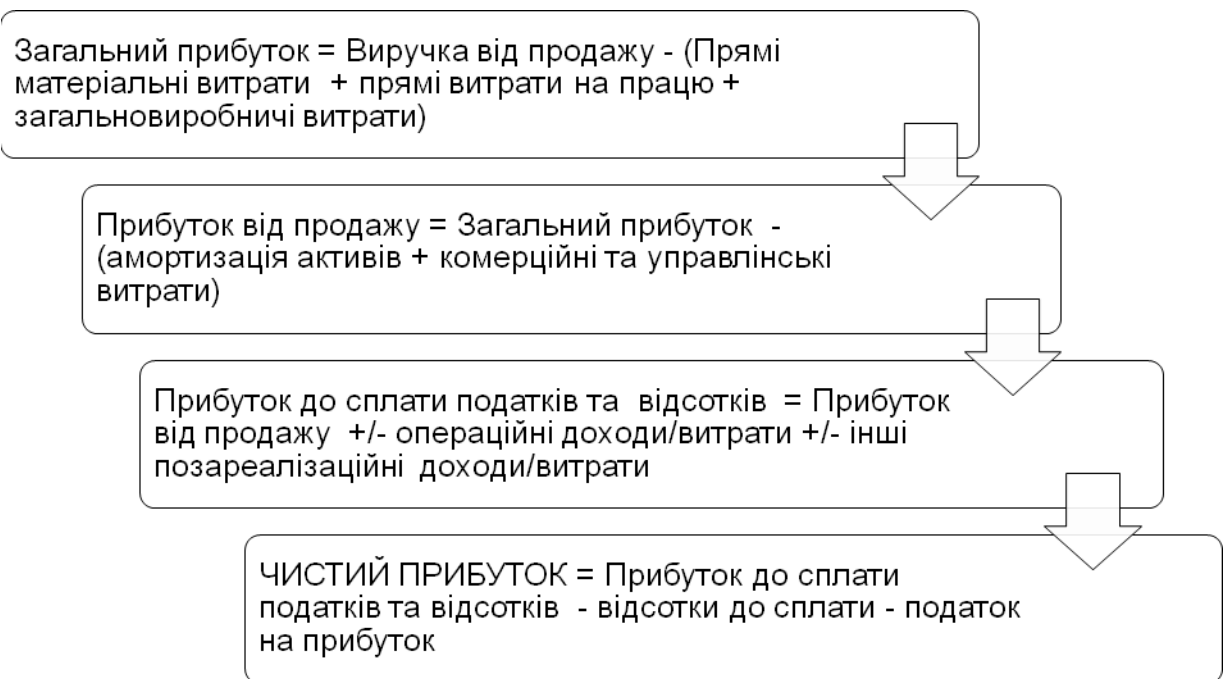

Рис. 1. Механізм формування фінансових результатів у США

Отже, проаналізувавши рис. 1, можна підсумувати, в США механізм визначення кінцевого фінансового результату передбачає визначення проміжних показників, що характеризують діяльність підприємства, а саме: загальний прибуток, прибуток від продажу, прибуток до сплати податків і відсотків.

Більш того, О. П. Ратушна [3] зазначає, що в світовій практиці існує декілька методик визначення фінансового результату роботи підприємства. Так, в країнах Заходу формування загального результату діяльності фірми здійснюють за одним із варіантів – франко-німецьким або англо-американським.

Таким чином, розглянувши зарубіжний досвід формування фінансових результатів підприємства, можна сказати, що надзвичайно важливо впроваджувати в практичну діяльність щодо формування та визначення фінансових результатів підприємств України та закріпити на законодавчому рівні деякі методи та схеми, що застосовують розвинуті країни.

Література

1. Патарідзе-Вишинська М. В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / М. В. Патарідзе-Вишинська. // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_33.
2. Куслій В. О. Механізм формування фінансових результатів підприємств: зарубіжний досвід і вітчизняні особливості / В. О. Куслій // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки. – 2015. – Вип. 74. – С. 14 – 20.
3. Ратушна О. П. Методи визначення фінансових результатів в світовій бухгалтерській практиці / О. П. Ратушна // Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин : зб. тез допов. 6-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 17–18 трав. 2012 р.). – Умань : Видавець “Сочінський”, 2012. – Ч. 2. – С. 58 – 61.

ФРОД-МОНІТОРИНГ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

ТИМОШИК С.С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Рац О.М.)

Фрод-моніторинг у процесі кредитної діяльності банківської установи має займати одне з найважливіших місць, так як банк є заціпленим в організації та здійсненні заходів спрямованих на визначення актуальних ризиків та обумовлення шляхів протидії їм.

Фродом (англ. «fraud») називають шахрайство, яке виявляється в несанкціонованих діях та неправомірному використанні банківських ресурсів. Фрод-моніторинг – обов’язкова складова превентивних заходів у боротьбі з шахрайством, причому як зовні, так і всередині банку. Це моніторинг усієї інформації, вхідної та вихідної, на предмет виявлення зловмисних дій [1].

Дослідженням питання використання фрод-моніторингу банківськими установами України займалися такі вітчизняні вчені як: Болгар Т., Мітрічев І., Рац О., Рогожнікова Н. та ін. Однак деякі питання щодо функціонування систем запобігання протидії шахрайству в кредитній сфері є недостатньо розробленими в сучасних умовах.

Метою дослідження є визначення особливостей фрод-моніторингу кредитної діяльності банківських установ.

Моніторинг процесів, що відбуваються у сфері кредитування, є своєрідним індикатором, спрямованим на визначення коливань у кредитному бізнесі, своєчасне виявлення можливих ризиків, а також стимулювання компетентних підрозділів банківської установи до своєчасного адекватного реагування [2, с. 36].

При відхиленні від заданих параметрів кредитування, наприклад, таких як, недотримання графіку погашення заборгованості, погіршення фінансового стану позичальника, нецільового використання кредиту й ін., система фрод-моніторингу визначає напрямок змін встановлених процесів та сповіщає про це відповідного спеціаліста [3, с. 34].

Робота із шахрайством поділяється на кілька етапів:

1) контроль за всіма вхідними і вихідними повідомленнями в зовнішній інформаційній системі банку;

2) побудова моделей поведінки клієнтів для уникнення потенційної небезпеки;

3) створення міжбанківських організацій, що дозволить обмінюватись оперативною інформацією банкам щодо шахрайських дій.

На Заході дана практика є більш поширеною та провадиться на міжнародному рівні.

У Європі для оцінки запитів на предмет шахрайства прийнято звертатись до спеціалізованих компаній. Тому важливу роль у процесі фрод-моніторингу займають аутсорсингові компанії, так як банківські установи дані заходи перекладають на них. Використання даного підходу має свої переваги та недоліки.

До позитивних рис вказаного підходу можна віднести: по-перше, те, що подібні організації мають консолідовану інформацію щодо декількох банків, що дає змогу мінімізувати ризик шахрайства у банків які з цим ще не стикалися; по-друге, у подібних спеціалізованих компаніях працюють висококваліфіковані аналітики, які досліджують дані про шахрайство та за результатами прогнозують розвиток схем шахрайства і пропонують конкретні заходи протидії. Також існує певна кількість негативних рис аутсорсінгу кредитного фрод-моніторингу, таких як: ризик недостатньо кваліфікованого сервісу, що може призвести до негативних наслідків та питання щодо збереження банківської таємниці.

Як свідчить практика вітчизняного банківського бізнесу, фрод-моніторинг в Україні є безсистемним і не являє певну комплексну систему: функції фрод-моніторингу покладаються на підрозділи ІТ та служби безпеки або на кваліфікованих банківських фахівців. Більшість автоматизованих банківських систем не мають необхідної інформації та потрібних інструментів для інтеграції із системою фрод-моніторингу [4, с. 19].

Сучасні дистанційні канали банківського обслуговування потребують удосконалення, так як не в змозі надавати якісну інформацію про джерело повідомлення, також, у більшості банків немає якісно працюючої системи ризик-менеджменту.

Головним фактором, що стримує впровадження комплексних систем фрод-моніторингу в діяльність банківських установ України є відсутність адаптованих до реалій національної банківської системи методологій, починаючи від інституціонального забезпечення даного процесу, закінчуючи технологічними картами конкретного етапу процесу фрод-моніторингу.

Отже, впровадження банками України системи фрод-моніторингу кредитних операцій є доцільним. Для досягнення цієї мети необхідно створити окремий підрозділ банку, що буде проводити роботу з моніторингу та протидії ризикам у вигляді несанкціонованого доступу до банківських ресурсів. Це дасть змогу запобігти злочинним посяганням з боку потенційних клієнтів банківських установ, а також службових зловживань з боку їх персоналу

Література

1. Мітрічев І. Фрод-моніторинг для протидії шахрайству в банківських установах / І. Мітрічев // Україна фінансова [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ufin.com.ua/analit_mat/sdu/131.htm.
2. Болгар Т. М. Удосконалення моніторингу банківського кредитного процесу / Т. М. Болгар // Фінанси. 2013. – № 2 (39). – С. 36 – 42.
3. Рац О. М. Дослідження особливостей організації фрод-моніторингу в системі управління економічною безпекою банку / О. М. Рац // Коммунальное хозяйство городов. 2016. – Внутрішньобанківський моніторинг як необхідна складова системи оцінки проблемних кредитів банку / Т. М. Болгар // Європейський вектор економічного розвитку. 2016. – № 120. – С. 14 – 26.
5. Рогожнікова Н. В. Концептуальні підходи до моніторингу як форми спостереження за процесом споживчого кредитування в комерційному банку / Н. В. Рогожнікова // Вісник Університету банківської справи Національного Банку України. – 2010. – № 3 (9). – С. 191 – 192.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «БАНКРУТСТВО»

ТОВСТОНОГ Т.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Голофаєва І.П.)

Поняття «банкрутство» містить у собі як економічний так і юридичний аспект, тобто для уточнення та узагальнення змісту поняття «банкрутство» доцільно провести конкретизацію через визначення терміну різними авторами. Так, згідно Закону України [1] «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Андрущак Є.М. [2] надає наступне визначення, що банкрутство це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі. За визначення Базилінської О.Я. [3] банкрутство – неспроможність підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями та виконувати зобов'язання перед бюджетом. Бланк І.А. [4] пропонує таке визначення банкрутство – встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги, та виконати зобов'язання перед бюджетом. Возіянова Н.Ю. [5] дає твердження, що банкрутство – це міра економічної і юридичної відповідальності за стан, що характеризується перевищенням заборгованості над вартістю майна боржника, яке установлюється відповідно до законодавства. Банкрутство – це плата за свободу вибору системою менеджменту підприємства стратегії і тактики його поведінки на ринку, розплата за управлінські помилки у стратегічному плануванні, хибні цілі і прийняті для їх досягнення рішення, наслідком чого повинно бути невідворотне включення механізму фінансового банкрутства - розорення боржника кредиторами відповідно до твердження Петренко В.П., та Лосєвої М.С. [6]. Пластун О.Л. [7] відзначає, що банкрутство – підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що унеможливлює нормальну діяльність підприємства та робить його неплатоспроможним. За Терещенко О.О. [8] банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.

Зауважимо, що у більшості авторів ключовим словом є термін «неспроможність» («неможливість», «нездатність»), тобто банкрутство розуміється, здебільшого, як економічна категорія, що полягає у неможливості відповідати за своїми зобов'язаннями підприємством. Також слід відзначити, що банкрутство повинно бути визнаним юридично – це

також підкреслюється переважною більшістю дослідників [1, 2, 4, 5]. Не всі автори зазначають юридичний характер банкрутства, а тільки економічний, але визнання підприємства банкрутом є судовим рішенням та несе за собою зміну в організаційно-правовій формі, розподілі майна підприємства, понесену відповідальність у визначеному Законом порядку. Тому поряд з економічно складовою має бути і юридична, бо саме вона припиняє остаточне ведення підприємницької діяльності.

Ще однією ознакою, яку виокремлюють є недосконалість управління.

Така характеристика як недосконалість управління, що зумовлює банкрутство підприємства може бути визначальною, оскільки неправильні рішення, несвоєчасна діагностика причин щодо погіршення фінансового стану, невживання відповідних заходів, щодо коригування показників може призвести до фінансової кризи та у перспективі до банкрутства. Несвоєчасний моніторинг вищих структур підприємства щодо діяльності нижчих може мати вирішальну роль у отриманні неплатоспроможного підприємства.

Доповненням до визначення авторів може бути таким, що банкрутство зумовлене певними причинами, які у тривалому періоді здійснюють вплив на поступове погіршення фінансового стану, зменшуючи фінансову безпеку, що досягає критичного стану – неплатоспроможності, та унеможливорює відновлення платоспроможності підприємства через виконання грошових зобов'язань перед кредиторами у встановлений термін.

Таким чином, систематизовано зміст терміну «банкрутство» як визнана судом неспроможність господарюючого суб'єкта відповідати по своїм зобов'язанням, відновити свою платоспроможність та продовжувати підприємницьку діяльність унаслідок певних чинників.

Отже, банкрутство – це складний процес, що розглядається з юридичної, економічної, фінансової, організаційної, управлінської точок зору. А власне процедура банкрутства є кінцевою стадією неефективної роботи підприємства.

Література

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
2. Андрущак Є.М. Удосконалення інституту банкрутства / Є.М. Андрущак // Фінанси України. – 2011. – № 9. – С. 29 – 37.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб / О.Я. Базилінська. К. : ЦУЛ, 2014. – 387 с.
4. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. – К. : Ника-Центр / И.А. Бланк. – 3-е . – 2015. – 512 с.
5. Возіянова Н.Ю. Проблеми становлення та діагностики банкрутства в Україні / Н.Ю. Возіянова // Торгівля і ринок України. – 2014. – С. 131 – 133.
6. Лосєва М.С. Процедура банкрутства – ефективний важіль примусового удосконалення систем управління суб'єктами господарювання / М.С. Лосєва, Є.А. Ревтюк, В.П. Петренко // Регіональні перспективи. – 2015. – № 2. – С. 200 – 201.
7. Пластун О.Л. Визначення сутності поняття «банкрутство» в сучасній науковій літературі // Вісник ЖДТУ. – 2016. – № 2. – С. 256 – 261.
8. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб. / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2014. – 412 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ТРУФАНОВ І.О.

(науковий керівник – к.е.н., викладач Малишко Є.О.)

Перехід підприємств на ринкові основи господарювання призвів до істотних змін у фінансовому плануванні. Нестійка динаміка виробництва продукції (робіт, послуг), нерозвиненість маркетингової діяльності на підприємствах, криза неплатежів та інші важко передбачувані явища в господарських зв'язках і грошових відносинах зумовили скорочення періодичності розробки фінансових планів, а на окремих підприємствах призвели до повної відмови від них.

Проте фінансове планування активно впливає на всі сторони діяльності підприємства через вибір об'єктів фінансування, скерування коштів в залежності від їх видачі на ті чи інші заходи, сприяє раціональному використанню трудових, матеріальних і грошових ресурсів [1].

Зокрема, питанням фінансового планування присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців Л. Басовського, Ю. Бріггема, А. Поддєрьогіна, Дж. Ванхорна, Г. Кірейцева, В. Ковальова, Б. Кузнєцова, Т. Новашиної, Г. Островської, Л. Павлової, І. Бланка, Г. Ронової, Н. Самсонова та інших.

Фінансове планування – процес вироблення планових завдань, складання графіка їх виконання, розробка фінансових планів і фінансових програм (фінансове прогнозування), забезпечення їх необхідними ресурсами і робочою силою, контроль за їх виконанням [2].

Фінансове планування є обов'язковою складовою керування економікою. Фінанси висвітлюють всі напрямки діяльності підприємства, а фінансове планування представляє ці напрямки діяльності у відповідних фінансових показниках, що застосовуються керівництвом для ефективного управління, як економікою країни в цілому, так і окремого взятого підприємства [3].

Місія фінансового планування – виявлення загальної потреби підприємства у фінансових ресурсах, у такому об'ємі, що буде забезпечувати нормальну діяльність підприємства на ряду з виконанням зобов'язань перед своїми кредиторами, такими як, банки, бюджет тощо. Також фінансове планування слугує унеможливленню понаднормативних та понадпланових витрат фінансових ресурсів, як по окремими підрозділам, так і по підприємству в цілому [4].

Об'єктом фінансового планування є фінансові ресурси підприємства, їх формування, розподіл і використання, планування їх обсягу та можливих джерел фінансування, а також розрахунок виручки від продажу продукції (робіт, послуг) для складання достовірного балансу доходів і витрат, формування і розподілу прибутку, поточного та перспективного обсягу оборотних активів; визначення джерел приросту нормативу власних оборотних активів і покриття їх нестачі, формування і розподіл соціальних фондів підприємства, мобілізація внутрішніх ресурсів у капітальному

будівництві, взаємини з бюджетом і позабюджетними фондами [5].

Мета фінансового планування полягає у здійсненні фінансових орієнтирів на перспективу на основі збалансування запланованих доходів і необхідних витрат

Крім цього, мета планування полягає у зменшенні хибних дій у сфері фінансів та у зменшенні рівня невикористаних можливостей підприємства.

Значення фінансового планування для підприємства полягає [6]:

представляє стратегію підприємства у вигляді конкретних розрахунків фінансових показників;

забезпечує ясну картину щодо майбутньої ефективності певного проекту підприємства, його життєздатності в конкурентних умовах ринку;

забезпечує фінансовими ресурсами зазначені у виробничому плані економічні пропорції розвитку;

служить індикатором для притягнення зовнішніх інвесторів [7].

Підсумовуючи вищесказане, процес фінансового планування повинен відображати мету операційної та маркетингової діяльності підприємства, представляти собою розроблення системи різних за змістом і термінами дії фінансових планів, визначати обсяг фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання залежно від розміру підприємства, форми господарювання, форми власності та поставлених завдань.

Література

1. Павлова Л. Н. Финансовый менеджмент. Управление денежным оборотом предприятия Текст : учебник. / Л. Н. Павлова. – М. : ЮНИТИ, 1995. – 400 с.
2. Балабанов И.Т. Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта [Текст] : учебное пособие/ И. Т. Балабанов; СПб эконом. колледж. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 80 с.
3. Загорський В.С. Інноваційна стратегія підприємства та напрями її реалізації на сучасному етапі [Текст] / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак // Регіональні перспективи. – 2000. – № 2. – С.1-2.
4. Науменкова С. В. Фінансове планування як складова системи ефективного управління фінансами акціонерного товариства [Текст] : / С. В. Науменкова, О. І. Глазун // Вісник Української академії банківської справи. – 2004. – №1(16). – С. 71 – 85.
5. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент [Текст] : / Г. Г. Кірейцев. – 2-е вид., перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с.
6. Лапуста М. Г. Современный финансово-кредитный словарь [Текст] / ред. М.Г. Лапуста, П.С. Никольский. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 526 с.
7. Бирюлин Д. П. Постановка бюджетирования на промышленном предприятии [Текст] / Д. Бирюлин // Финансовый менеджмент (рус.). – 2004. – № 4. – С. 43 – 53.

ВПЛИВ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ БАНКУ

ФЕДОРЕНКО В. В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Алексеєнко І. І)

У процесі формування фінансової безпеки банківські установи зіштовхуються з цілим рядом загроз та ризиків, що тим чи іншим чином впливають на рівень фінансової стабільності. Але головною проблемою є відсутність достатнього наукового підґрунтя для створення високого рівня фінансової безпеки банківської системи та системи класифікації фінансових загроз та ризиків банку.

Дослідженню даного питання займалися такі провідні іноземні та вітчизняні вчені як Алавердов А. Р., Бойківська Л. І., Вінников А., Зубок М., Єрмошенко М. М., Партин Г. О. та інші. Аналіз їх наукових праць дає змогу зробити висновок, що дослідженню теоретичних аспектів сутності ризиків і загроз та їх впливу на безпеку банку приділено недостатньо уваги.

Тому, метою даної роботи є визначення сутності ризику й загроз та їх вплив на фінансову безпеку банку.

У науковій літературі термін «ризик» часто ототожнюють з поняттям «загроза». Тому для того, щоб зрозуміти чи пов'язані дані поняття, надамо кожному із них визначення.

Так, Бойківська Л. І. під ризиком розуміють загрозу втрати банком частини своїх ресурсів, недоотримання у повному обсязі запланованих доходів, а також можливість отримати додатковий прибуток у разі реалізації певних, прийнятних банком, фінансових ризиків [3].

Такий науковець, як Примостка Л. [6] вважає, що під банківським ризиком слід розуміти: невизначеність, яка може вплинути на здійснення певної банківської операції або в цілому на діяльність банку як фінансового агента ринку; можливість настання події, пов'язаної з можливими фінансовими втратами чи іншими негативними наслідками для діяльності банківської установи.

У свою чергу Єрмошенко М. [5] під загрозою розуміє явище або чинник, який створює небезпеку для реалізації фінансових інтересів підприємства та не дає можливості виконувати на належному рівні роботу згідно домовленостей.

На думку Зубок М. [4] під загрозами безпеці банку розуміє потенційно можливі або реальні дії зловмисників чи конкурентів, здатних завдати банку матеріальної або моральної шкоди, що виявляються як сукупність факторів і умов, які створюють небезпеку для нормального функціонування банку відповідно до його завдань та інтересів.

Таким чином, поняття ризику є загальною категорією, у той час коли загроза впливає із нього. Тому, якщо буде вчасно виявлений та усунений ризик фінансовій безпеці банку, можна буде попередити виникнення загрози.

Отже, для зменшення можливостей настання загроз банківській діяльності необхідно розглянути банківські загрози у відповідності до ризиків його фінансовій безпеці (табл. 1).

Таблиця 1

Банківські загрози у відповідності до ризиків його фінансовій безпеці [розроблено автором на основі джерел 1, 2, 4]

Вид ризику	Найменування загрози
Ризик ліквідності	наявність портефелів цінних паперів підвищеного ризику; знецінення (зниження ліквідності, пошкодження) майна; вилучення вкладів або закриття рахунків вкладниками
Кредитний ризик	проблемні кредити (відмова у видачі кредитів, видача кредитів без перевірки службою банківської безпеки, неповернення або затримка кредитів).
Ризик репутації	недовіра до банківської системи; итрати через недобросовісну рекламу; конкурентне середовище банку.
Операційний ризик, ризик управління	загрози з боку працівників; загрози з боку менеджерів підрозділів; неефективна діяльність банку.
Всі інші види ризику	втрати від неврахованих загроз.

Отже, для забезпечення фінансової безпеки важливого значення набуває вміння суб'єктів господарювання адаптувати свою діяльність до мінливих умов зовнішнього середовища. а також вчасно виявляти та усувати ризики, ймовірність реалізації яких залежить від рішень суб'єктів господарювання. А також банкам, необхідно щоразу вдосконалювати свою систему управління банківськими ризиками, забезпечувати її адаптивність, запроваджувати систему попереджувального регулювання, заснованого на врахуванні ризиків та впровадженні заходів для їх нейтралізації. Правильне застосування на практиці методів управління ризиками сприятиме забезпеченню стабільності функціонування як окремого банку, так і банківської системи України в цілому.

Література

1. Артеменко Д. А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 / Д. А. Артеменко. – Ростов-на-Дону, 1999. – 30 с.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : моногр. / О. І. Барановський. – К., 2004. – 759 с.
3. Бойківська Л. І. Методи оцінок банківських ризиків / Л.І. Бойківська // Актуальні проблеми розвитку регіону. – 2009. – № 5. – С. 164 – 168.
4. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності : навч. посібн. / М. І. Зубок. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 190 с.
5. Єрмошенко, М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К., 2001. – 309 с.
6. Примостка Л. Економічні ризики в діяльності банків / Л. Примостка // Банківська справа. – 2004. – № 3. – С.17 – 23.

ДИСКРИМІНАНТНІ МОДЕЛІ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

ФУРСОВА А. Ю.

(науковий керівник – викладач Пустовгар С. А.)

Банкрутство – це неспроможність підприємства фінансувати свою діяльність, а також нездатність повернути борги кредиторам через недостатність активів у ліквідній формі, що може бути наслідком незадовільного управління підприємством, а саме: нехтування різноманітних факторів мікро- і макросередовища.

У зв'язку з цим прогнозування банкрутства стає першочерговою необхідністю, що дасть можливість виявити основні проблеми і недоліки в роботі підприємства, а також врахувати вплив різноманітних зовнішніх факторів, і в результаті спрогнозувати ймовірність банкрутства або ж вжити заходів для його уникнення [2].

Найбільш поширеними методиками оцінки ймовірності банкрутства підприємства є дискримінантні моделі, суть яких полягає в визначенні інтегральної оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Розповсюджене використання даних моделей зумовлено легкістю використання, об'єктивністю отриманих результатів та всесторонньою оцінкою внутрішніх чинників банкрутства підприємства.

Найбільш пристосованою до українських умов господарювання є модель О. О. Терещенка. До її переваг можна віднести: адаптованість до українських підприємств з урахуванням галузевих особливостей, що підвищує шанси виявлення ймовірності банкрутства у різних сферах вітчизняної економіки.

Розглядаючи універсальну дискримінантну функцію О. О. Терещенка, можна побачити, що вона має переваги широкої критеріальної шкали оцінювання, системний та комплексний підходи але має свої недоліки у вигляді високого ступеня складності ухвалення рішення в умовах багатокритеріальності завдання.

Ще однією поширеною українською моделлю оцінки ймовірності банкрутства є модель А. В. Матвійчука. Дана модель дозволяє провести точну та якісну оцінку ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств. Недолік – автор виділяє тільки два класи стану суб'єкта господарювання, яких не завжди достатньо для оцінки реальної фінансової ситуації на підприємстві.

Однією з найбільш розповсюджених у наш час закордонних методик є модель прогнозування банкрутства В. Г. Бівера. Відмінною особливістю даної системи є те, що у ній не передбачено розрахунок інтегрального показника (наприклад як у Е. Альтмана, Г. Спрінгейта, Р. Таффлера, Г. Тішоу), а також не розраховуються питомі ваги при коефіцієнтах – що є перевагою, адже таким чином модель простіша у розрахунках. Ще однією перевагою даної моделі можна вважати її доцільність застосування до вітчизняних підприємств для виявлення і аналізу структури балансу [3].

Недоліком даної моделі є те, що розраховані коефіцієнти порівнюються лише для трьох станів підприємства.

Якщо розглянути модель Е. Альтмана то можна побачити, що в основу його методу закладена ринкова вартість акцій для погашення заборгованості, в той час як Р. Ліс обмежився розробленням моделі, основою якої є визначення ефективності використання активів підприємства, що створюють умови для погашення заборгованості. Оскільки при розрахунку коефіцієнта використовується загальна сума активів, що не відображає структурування їх за ступенем ліквідності, то згадана модель не дає змоги відобразити дійсний рівень загрози неплатоспроможності підприємства, а тільки відображає рівень загрози його автономності.

Моделі Чессера, Таффлера, Беєрмана, Альтмана визначались та використовувались на основі західноєвропейських підприємств, тому мають значні недоліки: моделі неадаптовані до національної економіки країни; враховують тільки показники балансу та звіту про фінансові результати; не враховуються стан країни та показники (показник розвитку галузі, стан конкурентів та постачальників, доходи та витрати споживачів). В основному для оцінки банкрутства використовують тільки показники фінансові, а причини банкрутства підприємства залежить не тільки від фінансової сфери [1].

Недоліками всіх дискримінантних моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств є те, що моделі показують уже наявну або відсутню фінансову кризу підприємства, що не дозволяє діагностувати передкризові явища. Крім того, всі зазначені моделі мають один спільний недолік вони не враховують специфіки діяльності підприємства залежно від галузі [1].

Незважаючи на названі недоліки, ці моделі мають високу ймовірність правильного оцінювання і досить дієві на практиці. Для порівняння дані дискримінантні моделі можна використовувати для підтвердження результатів як окремо, так і в сукупності, хоча, з певною корекцією.

Деякі науковці вважають, що методики прогнозування банкрутства, як прийнято називати їх у вітчизняній практиці, насправді, намагаються передбачити різні ймовірності банкрутства. Саме тому отримані за їх використанням оцінки нерідко досить суттєво відрізняються. Ці методики доречніше було б називати методиками прогнозування певного виду кризи, адже жодна з них не може претендувати на використання в якості універсальної саме через «спеціалізацію» на певному виді кризи.

Література

1. Лашенко В. А. Діагностика ймовірності банкрутства як експрес-аналіз економічної безпеки підприємства / В. А. Лашенко. – Управління розвитком, 2013. – № 21. – С. 54 – 58.
2. Столяренко О. М. Вплив неплатоспроможності підприємства на його подальшу діяльність / О. М. Столяренко. - Вісник ЖДТУ, 2012. – №1 (59) . – С. 208 – 210.
3. Beaver W. H. Financial Ratios and Predictions of Failure // Empirical Research in Accounting Selected Studies, Supplement to Journal of Accounting Research, 1996. <http://www.defaultrisk.com/>

УТОЧНЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА»

ФУРСОВА А. Ю.

(науковий керівник – викладач Пустовгар С. А.)

В умовах розвитку ринкових відносин неможливо обійтися без взаємодії різноманітних суб'єктів господарювання. Фізичні особи, підприємства та організації вступають у відносини як один з одним, так із іншими суб'єктами господарювання – банками, різноманітними фінансовими інститутами, а також державою в обличчі податкових органів і іншими організаціями. Ці відносини у більшості випадків носять грошовий характер, що визначається законодавством або чітко та законодавчо встановленими договорами. Ситуація, за якої підприємство не може відповідати за своїми зобов'язаннями у рамках власного майна, може призвести до визначення даного суб'єкта господарювання неплатоспроможним чи банкрутом. Така ситуація може виникнути у наслідок недостатньо продуманої політики підприємства. У такому випадку діяльність такого суб'єкта припиняється, а майно розподіляється між іншими суб'єктами, в першу чергу кредиторами, для погашення зобов'язань.

В умовах сучасної економіки України (яка характеризується нестабільною політичною ситуацією на сході України, значною девальвацією гривні, дуже низьким рівнем життя населення через низький рівень заробітних плат, що є причиною низької купівельної спроможності населення, дефіцитом інвестиційних ресурсів, недосконалим законодавством) банкрутство вітчизняних підприємств є істотною проблемою. Даною проблемою займаються такі вітчизняні: О. О. Терещенко [5], О. Третяк, Н. А. Голощапов, І. О. Бланк, А. Д. Шеремет та Р. С. Сайфулін [6], Є. М. Андрущак, М. М. Берест та А. П. Тимошенко [1], І. І. Нескородева та С. А. Пустовгар та зарубіжні вчені: Е. І. Альтман, І. Бівер, Р. Ліс, Р. Таффлер, Дж. Фулмер, Гордон Л. В. Спірінгейт. Подолання даної проблеми залежить насамперед від ефективного та вчасного моніторингу усіх внутрішніх і зовнішніх впливів, запровадження антикризових заходів, розробки стратегій виходу з кризових ситуацій на самих підприємствах.

Проаналізувавши точки зору багатьох вчених можна зробити висновок про те, що більшість авторів розглядають категорію банкрутства як неплатоспроможність підприємств, а саме як нездатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями. До авторів з такою думкою можна віднести О. О. Терещенка [5], О. Третяка, Н. А. Голощапова, І. О. Бланка, А. Д. Шеремета та Р. С. Сайфуліна [6], Є. М. Андрущака, М. М. Берест і А. П. Тимошенко [1]. Переваги та недоліки подібних точок зору зобразимо у вигляді схеми (рис. 1).

Також було виявлено, що інші автори дотримуються іншої точки зору, що банкрутство – це результат впливу різноманітних чинників. Представниками даних поглядів є: В. П. Петренко, М. С. Лосєва [2], О. Л. Пластун [4], Г. Ляшенко.

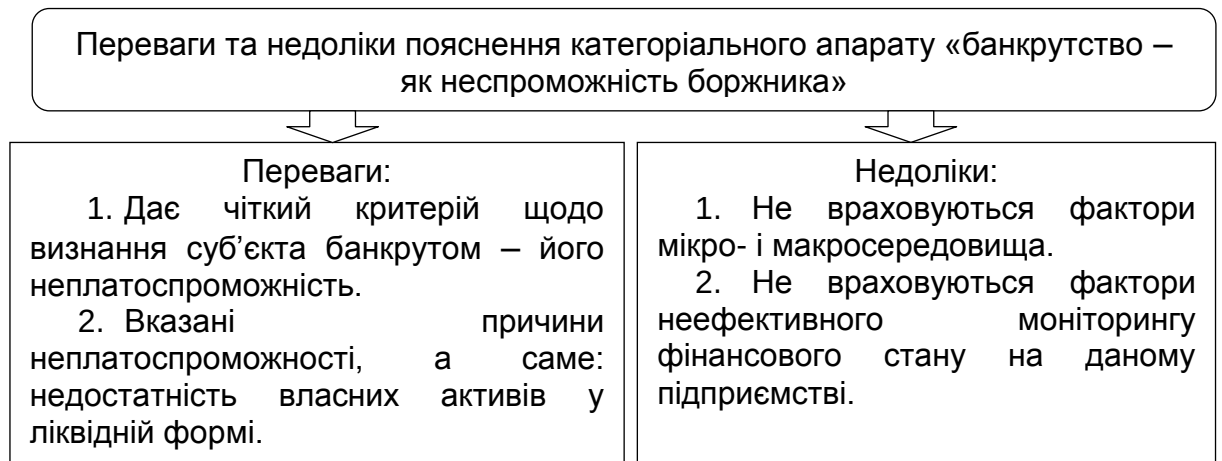

Рис. 1. Переваги та недоліки точки зору на категорію банкрутства як неплатоспроможність підприємства

Перевагами таких поглядів є: керівництво підприємства на свій розсуд і ризик здійснює управління підприємством. Від того наскільки ефективно здійснюється моніторинг фінансового стану власного підприємства, а також моніторинг умов навколишнього середовища функціонування підприємства - і залежить результат діяльності підприємства; враховує фактори мінливості мікро- і макросередовища; відповідальність за результати діяльності покладена на керівництво організації.

Недоліки подібної точки зору: не дає чіткого критерію щодо визнання суб'єкта банкрутом; увага приділяється першопричинам банкрутства, а не його наслідкам.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що ж таке банкрутство. Банкрутство – це неспроможність підприємства фінансувати свою діяльність, а також нездатність повернути борги кредиторам через недостатність активів у ліквідній формі, що може бути наслідком незадовільного управління підприємством, а саме: нехтування різноманітних факторів мікро- і макросередовища.

Література

1. Берест М. М. Критичний аналіз змісту економічної категорії «банкрутство» / М. М. Берест, А. П. Тимошенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – №29 – С. 256 – 261.
2. Лосєва М. С. Процедура банкрутства – ефективний важіль примусового удосконалення систем управління суб'єктами господарювання / М. С. Лосєва, Є. А. Ревтюк, В. П. Петренко // Регіональні перспективи. – 2012. – № 2. – С. 200 – 201.
3. Нескородева І. І. Дослідження сутності класифікаційних аспектів банкрутства підприємства / І. І. Нескородева, О. О. Грачова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 41. – С. 196 – 200.
4. Пластун О. Л. Визначення сутності поняття «банкрутство» в сучасній науковій літературі / О. Л. Пластун // Вісник ЖДТУ. – 2015. – № 2. – С. 256 – 261.
5. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2013. – 552 с.
6. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу діяльності комерційних організацій / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін. – М. : ИНФРА-М, 2016. – 208 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

ХАЖИЄВ А.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Азізова К.М.)

Кредит завжди був і залишається важливим важелем у стимулюванні розвитку виробництва і являє собою економічні відносини з приводу зворотного руху позиченої вартості. Кредит забезпечує трансформацію грошового капіталу в позичковий і виражає стосунки між кредитором і позичальником.

Робота банку на кредитному ринку пов'язана із появою значної кількості ризиків, які, як правило, стають ключовим елементом кризових явищ, тому дослідження концептуальних засад формування та реалізації кредитної діяльності має особливе значення не тільки для банку та банківської системи, а й для економіки країни в цілому [1].

Вагомий внесок у дослідження кредитної діяльності банку здійснили провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Меркулова І.В., Лагутін В.Д., Гуцал І.С., Панова Г.С., Майорова Т.В., Загородній А.Г., Антіпова Н.А., Кривеженко В.В., Сабліна Н.В., Шумська С.С. та багато інших.

Однак, на сьогоднішній день в працях вітчизняних і зарубіжних науковців чітко не визначено сам механізм аналізу та оцінки кредитної діяльності банку, який є основою успішної та стабільної діяльності банку.

Таким чином, аналіз кредитної діяльності банку є одним із найважливіших інструментів запобігання ризиків, з якими стикається банк. Так, досліджуючи сутність поняття «кредитна діяльність банку», ми дійшли висновку, що це структурно-функціональна цілісність взаємопов'язаних між собою елементів завдань, цілей, принципів, технології, взаємодія яких дозволяє визначити найбільш ефективні стратегії діяльності банку на кредитному ринку [2].

Структурно-функціональний аналіз зосереджений на виявленні загального потоку інформації, її типізації, виділення із великого масиву якісних і кількісних сторін явища найбільш суттєвих, важливих та визначних. На основі цього структурно-функціональне моделювання надає загальну картину функціонування досліджуваного об'єкту. Налагодження ефективного процесу аналізу кредитної діяльності банку передбачає моделювання відповідних бізнес-процесів та чіткий розподіл обов'язків між суб'єктами (рис. 1).

Таким чином, контроль за реалізацією кредитної діяльності є невід'ємним елементом ефективного менеджменту банку. В межах кожного банку повинна бути розроблена система контролю за кредитуванням, яка буде включати в себе декілька етапів щодо оцінки ризиків кредитної діяльності, внесення коректив, надання рекомендацій по проведеному аналізу, оптимізації відносин та обміну інформацією між внутрішнім контролем, зовнішніми та внутрішніми аудиторами, створення дієвої системи по впровадженню отриманих рекомендацій тощо. Варто зазначити, що дана система має бути чітко структурована, мати конкретні цілі,

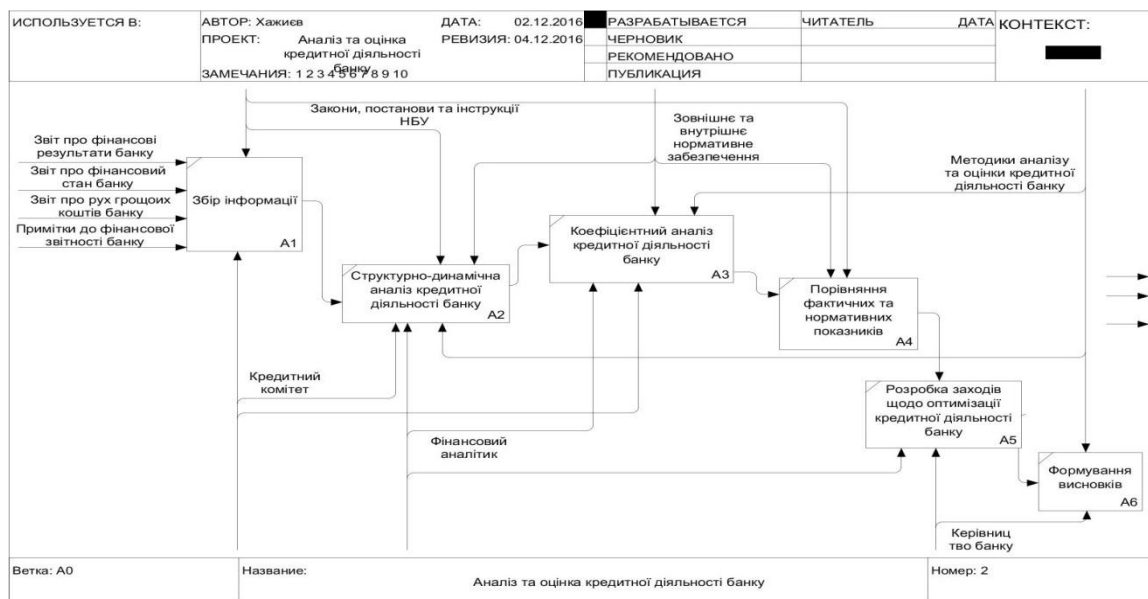

Рис. 1. Діаграма декомпозиції процесу аналізу кредитної діяльності банку

організаційну структуру, засоби та механізми реалізації та досягнення визначеної мети та завдань.

Кризові явища в економіці України загострили проблеми управління кредитним портфелем банків, серед яких найбільше значення має зростання простроченої заборгованості. Від структури та якості кредитного портфеля банку значною мірою залежить його стабільність, репутація й фінансовий успіх. Самолович Р.Ф. під якість кредитного портфеля вважає таку властивість його структури, що має здатність забезпечувати максимальний рівень прибутковості при допустимих рівнях кредитного ризику [3].

Звідси виникає низка завдань з управління якістю кредитного портфеля, що забезпечує компроміс дохідності, ліквідності та кредитного ризику. Тому банку необхідно проводити незалежні експертизи великих кредитних проектів і заходів, аналізувати якість позичок.

Таким чином, банківське кредитування містка за своїм значенням категорія, що істотно впливає на всі сфери економічної діяльності. Воно все глибше впроваджується в життя і діяльність кожної людини, що знаходить особливо яскраве вираження в широкому поширенні кредитних карток, продажу товарів і послуг у кредит і т.д. Тому слід розуміти, що зважені та раціональні кредитні відносини складають важливу умову для всебічного й ефективного використання кредиту.

Література

1. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак, Н.М. Руцишин. – К.: «Знання», 2014. – 564 с.
2. Козьменко С.М. Стратегічний менеджмент банку: навч. посібник / С.М. Козьменко, Ф.І. Шпиг, І.В. Волошко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2015. – 734 с.
3. Самолович Р.Ф. Аналіз стану кредитного портфеля банків в сучасних умовах / Р.Ф. Самолович, Р.В. Яковенко // Економічний простір. – 2015. – № 1. – С. 243 – 245.

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

ХАРЛАНОВА А. Є.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С. В.)

Показником, який найбільш повно відображає ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості є прибуток. Важливість даного показника полягає в тому, що прибуток одночасно є і кінцевим фінансовим результатом господарської діяльності підприємства, і основним елементом його фінансових ресурсів, які необхідні для забезпечення розширення виробництва, науково-технічного і соціального заохочення працівників, виплати дивідендів, формування резервів тощо [0]. Тому у сучасних умовах прибуток стає не тільки важливим показником, а й метою роботи кожного підприємства.

На сьогоднішній день однією з актуальних проблем є розгляд і вивчення факторів, які впливають на величину прибутку підприємства.

Значну увагу сутності прибутку підприємства, його формуванню та факторам впливу приділено в працях таких науковців як Бланк І. А., Бутинець Ф. Ф., Жмайлова О. Г., Кірейцев Г.Г., Пігуль Н. Г. та інші [1-5].

Метою роботи є вивчення факторів, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах господарювання.

Фактори, що впливають на прибуток підприємства, поділяються на зовнішні і внутрішні.

Зовнішні фактори відрізняються від внутрішніх тим, що підприємство лише може мати про них інформацію, але не може їх контролювати [0].

До групи зовнішніх чинників, як правило, включаються природні (кліматичні) умови, транспортні та інші фактори, що викликають додаткові витрати у одних підприємств і зумовлюють додатковий прибуток у інших, зміна державними органами або інфляційними процесами цін на продукцію і умови виробництва. Зокрема, до зовнішніх факторів відноситься державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій тощо [2].

У свою чергу, внутрішні фактори піддаються контролю з боку підприємства та поділяються на дві підгрупи: внутрішні фактори (основні), які впливають на прибуток через їх сутнісний вплив на результати роботи підприємства, і внутрішні чинники, що відображають порушення підприємством господарської дисципліни [3].

До групи основних внутрішніх факторів, що впливають на формування прибутку від продажів, відносяться: кількість і якість продукції, собівартість продукції, ціни на продукцію і елементи, що формують її собівартість, структурні зрушення в асортименті продукції [4]. Внутрішніми факторами, наявність яких обумовлено порушеннями господарської дисципліни, є: економія в результаті порушення умов праці, підвищення кваліфікації кадрів, безпеки праці, заходів з технічного обслуговування і ремонту основних виробничих засобів, введення нової техніки.

Також внутрішні фактори, що впливають на прибуток підприємства,

поділяються на виробничі й поза виробничі або невиробничі, до яких належить постачальницько-збутова і природоохоронна діяльність, соціальні умови праці та побуту [5].

Виробничі фактори характеризують наявність та використання засобів і предметів праці, трудових та фінансових ресурсів. Ці фактори, у свою чергу, поділяють на екстенсивні та інтенсивні [1].

Екстенсивні фактори впливають на процес одержання прибутку через кількісні зміни засобів і предметів праці, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу, розміру фінансових ресурсів [3].

Інтенсивні фактори позначаються на процес одержання прибутку через «якісні» зміни, зокрема, підвищення продуктивності обладнання та його якості, використання прогресивних видів матеріалів і удосконалення технології їх обробки, прискорення оборотності обігових засобів, трудомісткості й матеріаломісткості продукції, удосконалення організації праці, ефективного використання фінансових ресурсів тощо [2].

Деякі автори вважають що внутрішні фактори є суб'єктивними, і можуть впливати на зовнішні. Наприклад, такий фактор, як облікова політика дає можливість підприємству обирати методи обліку, які спричиняють істотний вплив на фінансові результати (методи оцінки запасів, амортизації, розподіл витрат і доходів між звітними періодами, порядок регулювання сумнівної заборгованості тощо), тим самим регулюючи розмір прибутку до оподаткування [4, с. 307].

Отже, при здійсненні фінансово-господарської діяльності всі перераховані вище фактори перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Следствием впливу цих факторів діяльність підприємства є певні обсяги реалізації продукції, структура продукції і її якість, собівартість продукції та ціни на неї.

Таким чином, вивчення внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на прибуток підприємства та систематизація отриманих результатів дозволить знайти шляхи підвищення прибутковості підприємства, що у свою чергу, є метою будь-якого підприємства.

Література

1. Чуєв И. Н. Экономика предприятия / И. Н. Чуєв, Л. Н. Чечевицина. – М. : Изд.-торг. корпорация «Дашков и К», 2003. – 416 с.
2. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2007. – 768 с.
3. Економічний аналіз: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». За ред. проф. Ф. Ф. Бутинця – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 704 с.
4. Жмайлова О. Г. Теоретико-методичні аспекти формування кінцевого результату діяльності підприємства / О. Г. Жмайлова, Т. В. Вечорка // Вісник СНАУ, серія : фінанси і кредит. – 2007. – № 1-2. – С. 24 – 25.
5. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: Посібник для студ. вищ. навч. закладів / Г. Г. Кірейцев, Н. Г. Виговська, О. М. Петрук. – Житомир, 2001. – 431с.
6. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 125 – 132.
7. Кучеркова С. О. Фактори формування прибутку в сільськогосподарських підприємствах / С. О. Кучеркова // Економіка АПК. – 2004. – № 7. – С. 70 – 74.
8. Романова Т. В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах / Т. В. Романова, Є. О. Даровський // Ефективна економіка. – 2015. – № 4. – С. 74 – 76.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

ХИРНА К. С.

(науковий керівник – к.е.н. доц. Кузенко Т. Б.)

В часи, коли в країні спостерігається фінансово-економічна нестабільність, висока конкуренція, інфляційні процеси, падіння рівня виробництва, зміни в пріоритетах напрямків розвитку, коли при обмежених ресурсах підприємства необхідно забезпечувати досягнення статутних цілей, особливої значущості набуває питання забезпечення фінансової безпеки підприємства, оскільки вона виступає однією з найважливіших умов його високої фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та стабільності результатів діяльності.

Теоретичні засади суті фінансової безпеки підприємства були закладені роботами українських та російських вчених, таких як: О. В. Ареф'євої, О. І. Барановського, І. А. Бланка, К. С. Горячевої, М. М. Єрмошенка, Т. Б. Кузенко, Р. С. Папехіна. Разом із цим проблема відсутності єдиних критеріїв щодо трактування даного поняття залишається відкритою.

Фінансова безпека підприємства займає одну з ключових позицій в системі економічної безпеки, оскільки вона поєднує характеристики як економічної безпеки, так і фінансів підприємства, та впливає абсолютно на всі сфери діяльності підприємства.

Поняття фінансової безпеки підприємства є досить широким та розглядається під різними кутами зору. Виділяють декілька підходів до визначення сутності даного поняття. Згідно з першим підходом фінансова безпека є складовою економічної безпеки підприємства та не може розглядатися окремо. Другий підхід базується на положенні, що фінансова безпека підприємства є самостійним науковим та практичним напрямом і суттєво відрізняється від економічної безпеки. Третій підхід передбачає використання поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, підкреслюючи взаємозалежність економічної та фінансової діяльності підприємства та визначальну роль фінансів у економічній системі [1].

В загальному випадку, фінансова безпека підприємства визнається як ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин або рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань [2].

Науковець К. С. Горячева у своєму дослідженні акцентує увагу на тому, що фінансова безпека підприємства полягає у наявності такого фінансового стану, котрий характеризується збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, котрі використовуються підприємством, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, а також забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [3].

Н. Н. Пройда-Носик вважає, що фінансова безпека є складним багаторівневим процесом забезпечення захищеності суб'єкта від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх фінансових загроз та формування

його фінансової рівноваги в поточній і стратегічній перспективі за рахунок ефективного використання його фінансового потенціалу з метою збільшення ринкової вартості [4].

На думку Р. С. Папехіна, фінансова безпека визначається як здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії в умовах невизначеного і конкурентного середовища [5].

Також виділяють три основні підходи до розкриття змісту поняття «фінансова безпека підприємства» [6]: ресурсно-функціональний, що визначає сутність фінансової безпеки підприємства з позиції ефективного використання ресурсів підприємства (Н. Й. Реверчук, О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко, А. О. Єпіфанов); захисний, що визначає сутність фінансової безпеки підприємства з позиції захищеності фінансових інтересів підприємства (І. А. Бланк, О. В. Кириченко, К. С. Горячева); синтетичний, що поєднує у собі сутність двох попередніх підходів (О. І. Судакова).

Систематизація наукових поглядів щодо трактування терміну дозволила виділити підходи, згідно з якими визначається: по-перше, як стан захищеності інтересів підприємства, по-друге, як стан ефективного використання ресурсів підприємства, по-третє, як процес забезпечення захищеності від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, по-четверте, як стабільна та динамічна система забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, по п'яте, як здатність підприємства розробляти і проводити фінансову стратегію та пошосте, як здатність підприємства здійснювати стабільну та ефективну діяльність.

Огляд існуючих дефініцій фінансової безпеки підприємства показав, наскільки багатоаспектною і складною є дана категорія. Узагальнюючи досвід вітчизняних та зарубіжних науковців, можна сказати, що фінансова безпека підприємства – це такий фінансовий стан підприємства, при якому забезпечується захищеність підприємства від негативних впливів внутрішніх і зовнішніх загроз, ефективно залучаються та використовуються ресурси, а також досягається підвищення ринкової вартості підприємства.

Література

1. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства [Текст]: навч. посіб. для вузів/ Л.І. Економічна безпека Вісник економіки транспорту і промисловості № 29, 2010 119 Донець, Н. В. Ващенко. – К.: Центр учбової л-ри, 2008. – 240 с.
2. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія] / О. І. Барановський. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2004. – 759 с.
3. Горячева К. С. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства / К. С. Горячева // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2004. – Т. 10. – С. 288 – 295.
4. Пройда-Носик Н. Н. Сутність фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та її роль в забезпеченні національної економічної безпеки / Н. Н. Пройда-Носик // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 340 – 342.
5. Папехин Р. С. Индикаторы финансовой безопасности предприятий./ Р. С. Папехин. – Волгоград: Волгоградское научное изд-во, 2007 – 16 с.
6. Матвійчук Л. О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки підприємства / Л.О. Матвійчук // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 4(18). – С. 133 – 136.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

ЧЕРНІЧКІНА А.В.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М. М.)

Діяльність банків являє собою сукупність процесів, в результаті яких формується прибуток банку, а відповідно, і його фінансовий результат. Вся банківська діяльність залежить від безлічі факторів, тому необхідно визначити найбільш впливові з них, згрупувати в залежності від місця виникнення та можливостей впливу на діяльність банку.

Методиці аналізу фінансових результатів банківських установ приділяли належну увагу вчені А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко, Л. Т. Гіляровська, О. А. Криклій, Р. І. Тиркало, Л. Г. Батракова, О. В. Васюренко, А. Д. Шеремет, Г. Н. Щербакова, В. А. Смоляк та ін.

Головною метою дослідження факторів, що впливають на фінансові результати діяльності банку, є узагальнення сукупності факторів, оцінка їх впливу та розробки планів й управлінських рішень, стратегій і тактик, що дозволятимуть банку залишитися конкурентоспроможним та мати перспективи подальшого розвитку.

Визначальною метою діяльності банку є отримання максимального прибутку за умови його стабільного становища і тривалого функціонування на ринку. Будучи кінцевим фінансовим результатом, величина отриманого банком прибутку або збитку відображає результати всіх видів його діяльності, всіх його активних і пасивних операцій. Тому не можна розглядати прибуток без урахування факторів, що його формують.

Всі фактори, що впливають на кінцевий результат банківської установи, можуть бути розділені на дві групи:

фактори зовнішнього середовища, або об'єктивні;

фактори внутрішнього середовища, чи суб'єктивні [1].

Найбільшого впливу на прибуток банку завдають зовнішні фактори, які не залежать від його діяльності, наприклад:

загальні кризові явища в країні, в період яких знижуються доходи населення в цілому, зростає кількість неплатежів та скорочується структура активів. Таким чином, знижується рівень прибутковості та надійності банківських установ;

зміна курсу валют впливає на стабільність національної валюти, вартість національних грошей на внутрішньому та зовнішньому ринку;

недосконалість правової бази, яка б сприяла зменшенню ризикованості банківських операцій, збільшенню доходів та асортименту банківського інструментарію. В свою чергу, ефективна податкова політика дозволяє забезпечувати економічну ефективність і соціальну справедливість, оптимально пов'язуючи інтереси держави з інтересами банківського сектору;

зміна курсової вартості державних облігацій впливає на обсяг попиту на них, а отже, на обсяг готівки та структури грошової маси;

підвищення рівня облікової ставки веде до подорожчання кредитів центрального банку для всіх банків. У цьому випадку банки прагнуть компенсувати свої втрати, викликані зростанням облікової ставки, тобто подорожчанням кредиту, шляхом підвищення ставок за кредитами, які вони надають позичальникам.

На сьогодні основними внутрішніми факторами, що впливають на прибуток банків України, є:

- співвідношення доходів і витрат банку;
- середній рівень процентних ставок по кредитах, наданих клієнтам й іншим банкам;
- динаміка кредитних і депозитних операцій;
- середня прибутковість всіх активних операцій;
- розмір доходу банку й частка прибутку в ньому;
- розмір власного капіталу банку;
- структура кредитного портфеля банківської установи;
- розвиток та більш широке використання альтернативних каналів продажу банківських продуктів;
- рівень маркетингової політики (конкурентоспроможність банківських послуг, удосконалення технологій, ефективність цінової політики).

Розглянуті внутрішні фактори носять економічний характер, проте не менш важливими є внутрішні соціальні чинники. Останні є найбільш неконтрольованими й до них відносять такі фактори, як: поліпшення умов праці та підвищення кваліфікації персоналу [3]. Часто гальмування розвитку банківського бізнесу спричинене відсутністю висококваліфікованих фахівців у банківській сфері та неякісним корпоративним управлінням [2].

Аналіз та оцінка факторів внутрішнього та зовнішнього впливу є першочерговими на етапі формування прибутку банків; недооцінка або переоцінка впливу окремого фактору або взагалі неврахування його у процесі управління може призвести до значних відхилень від очікуваного результату. Тому виявлення найбільш суттєвих факторів та урахування їх впливу на фінансові результати діяльності банку дозволить суттєво підвиити якість управлінських рішень у сфері формування прибутку банківської установи.

Література

1. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко, В. М. Кочетков та ін.; за ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2010. — 599 с.
2. Криклій О. А. Управління прибутком банку: Монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми, ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 125 с.
3. Смоляк В. А. Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості банку / В. А. Смоляк, О. Л. Кузенко // Управління розвитком: Збірник наукових статей Харківського національного економічного університету. – 2011. – № 5 (102). – С. 45–46.
4. Гіляровська Л. Т. Комплексний аналіз фінансово – економічних результатів діяльності банку та його філій : Навчальний посібник / Л. Т. Гіляровська, С. Н. Паневіна. – М. – СПб.: Пітер, 2003, – С. 240.
5. Парасій-Вергуненко І. М. Інноваційні технології аналізу фінансових результатів діяльності банку / І. М. Парасій-Вергуненко // Вчені записки : зб. наук. пр. / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; відп. ред. А. Ф. Павленко. – Київ : КНЕУ, 2012. – Вип. 14, Ч. 2. – С. 145 – 154.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ РИЗИК» ПІДПРИЄМСТВА

ЧУПІЯ А.Д.

(науковий керівник – викл. Пустовгар С.А.)

Швидка мінливість економічної ситуації і кон'юнктури фінансового ринку впливає на розвиток економіки України таким чином, що діяльність підприємств тісно пов'язана з різноманітними фінансовими ризиками. Вони, в свою чергу, зумовлені як внутрішніми умовами функціонування підприємств, так і зовнішнім середовищем, яке в сучасних умовах є досить непередбачуваним. Керівник підприємства мусить приймати найважливіші рішення, спираючись на те, який рівень економічних ризиків прийнятний для підприємства, як можна знизити дію ризиків, можливі втрати, неприпустимі для підприємства. Ймовірний характер економічних рішень, що приймаються в умовах ризикових ринкових відносин, може бути виявлений лише за допомогою конкретних методів аналізу ризиків та їх впливу на діяльність підприємства. Саме тому питання аналізу та оцінки фінансових ризиків набуває останніми роками дедалі більшої актуальності.

Оскільки на сьогодні фінансові ризики підприємств є найбільш загрозливими і руйнівними, то це обумовлює необхідність їх подальшого наукового дослідження, вивчення питань сутності, видів фінансових ризиків та методів їх аналізу та оцінки. Вагомий внесок у структурний аналіз оцінки фінансових ризиків підприємства зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як І.О. Бланк, В.Г. Бабенко, В.В. Вітлінський, І.Т. Балабанов, Н.М. Внукова, Т.А. Говорушко, В. М. Шелудько. Але мінливість умов економічного середовища потребує подальшого дослідження цієї проблеми.

Незважаючи на постійні наукові дослідження дане питання потребує подальшого удосконалення, оскільки в умовах фінансово-економічної кризи потрібно подальше дослідження проблеми пошуку оптимальних шляхів аналізу та оцінки фінансових ризиків та найефективніших методів щодо їх мінімізації.

Метою роботи є розвиток теоретичних положень питань сутності поняття «фінансового ризик» та розробка практичних рекомендацій щодо мінімізації рівня фінансового ризику на підприємстві.

Автори Т.А. Говорушко, І. Т. Балабанов визначають фінансовий ризик як ймовірність отримати втрати. А. І. Бланк та Н. М. Внукова розглядають фінансові ризики з погляду банкрутства або лише з погляду здійснення фінансових операцій підприємства. Підхід В.В. Вітлінського чітко окреслює причини появи даних ризиків (природні, людські, економічні фактори) [1].

Основними перевагами трактувань даної економічної категорії, серед досліджених підходів є врахування наступних аспектів:

- ознак фінансових ризиків підприємств;
- сфери виникнення фінансових ризиків підприємства;
- зовнішніх фінансових відносин підприємства.

Основним недоліком підходів до тлумачення поняття «фінансові ризики підприємства» є неврахування позитивних наслідків ризику.

Проаналізувавши підходи до визначення поняття, можна визначити фінансові ризики підприємства як ймовірність отримання певного результату що приведе до позитивного наслідку чи невизначених втрат вартісного характеру внаслідок дії сприятливих/несприятливих факторів зовнішнього та внутрішнього середовища під час здійснення господарської діяльності.

Отже, фінансовий ризик є одним з найважливіших видів ризиків, з якими пов'язана діяльність підприємств в умовах ринкової економіки. Він характеризується невизначеністю щодо здійснення тієї чи іншої фінансової операції в майбутньому, непередбачуваністю та випадковістю [2]. Можливі як позитивні, так і негативні наслідки ризику.

Для ефективного аналізу та оцінки фінансових ризиків необхідно спиратися на наукові розробки, вміло комбінувати відомі методи і застосовувати їх у щоденній роботі. Також необхідно визначити особливості використання методів на конкретному підприємстві.

Головне, щоб система аналізу та оцінки фінансових ризиків підприємства була простою, прозорою, практичною і відповідала стратегічним цілям підприємства.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці практичних рекомендацій щодо оцінки та мінімізації фінансових ризиків підприємства.

Література

1. Вітлінський, В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві [Текст] : монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 559 с.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

ШЕВЧЕНКО Є.А.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Берест М.М.)

В умовах динамічного розвитку ринкових процесів в Україні важливою і актуальною проблемою є визначення граничних можливостей потенціалу підприємства. Стан фінансів підприємств залежить, в першу чергу, від їх фінансового потенціалу, зміст якого складає сукупність фінансових ресурсів та доходів господарюючих суб'єктів при заданих параметрах (або таких, що склалися при певних обставинах) ринкового, ресурсного та виробничого потенціалів [1].

Визначення фінансового стану підприємства та його оптимізація є однією з головних умов його успішного розвитку. Функціонування підприємств ускладнюється змінами як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі, що обумовлює необхідність розробки нових підходів до управління в цілому та фінансовим потенціалом зокрема створення економічних передумов для досягнення максимального прибутку та забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку [2].

Оцінювання фінансового потенціалу підприємства перебуває в полі зору провідних українських та іноземних економістів. Серед них виокремимо наукові праці В. О. Арєф'євої, І. О. Бланка, Н. В. Ващенко, Г. Л. Вознюка, К. С. Горячевої, Л. І. Донеця, А. Г. Загородного, О. Кириченка, Ю. Кіма, Л. С. Мартюшевої, С. Ф. Покропивного та інших. На базі наукових праць зазначених авторів можна розглянути фінансовий потенціал як складову частину економічного потенціалу, яка визначає подальші фінансові можливості організації, а також як сукупність усіх наявних фінансових ресурсів підприємства та методів їх використання для забезпечення максимально можливого фінансового результату [5].

Фінансовий потенціал, як економічна категорія, є складною динамічною системою, елементи якої взаємопов'язані і взаємообумовлені. Кожен елемент цієї системи залежить від рівня розвитку підприємства, конкурентної позиції, можливості залучення та поєднання окремих видів джерел фінансування, ефективності системи управління [3].

Метою дослідження є узагальнення підходів розуміння категорії підприємства.

Аналізуючи публікації стосовно визначення поняття «фінансовий потенціал», більшість авторів концентрується на наступних аспектах:

- сукупність фінансових ресурсів (можливостей) підприємства;

- можливості підприємства щодо залучення та ефективного управління фінансовими ресурсами (капіталом, грошовим капіталом, грошовими потоками, фондами грошових коштів);

- забезпечення діяльності підприємства (поточної і перспективної);

- забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей підприємства.

Узагальнюючи вищевикладені підходи, під фінансовим потенціалом можна розуміти сукупність власних і залучених фінансових ресурсів

підприємства та можливості системи по їх ефективному управлінню для забезпечення операційної та інвестиційної діяльності та досягнення загальносистемних цілей в умовах нестабільності факторів зовнішнього середовища [4].

Таким чином, фінансовий потенціал доцільно розглядати як найважливіший стратегічний інструмент сталого розвитку промислових підприємств, оскільки існуюча структура фінансових ресурсів, яка сформована на основі діючої законодавчої бази, по суті, не впливає на ефективність їх виробництва в середньо – і довгостроковій перспективі й, тим самим, не дозволяє оцінити можливості використання їх фінансового потенціалу. У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба в розробці механізму управління фінансовим потенціалом промислових підприємств, спрямованого на формування стратегічного вектора їх стійкого розвитку [6].

Література

1. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01. / К.С. Горячева – К.: НАУ, 2006. – 17 с.
2. Мартюшева Л. С. Фінансова безпека підприємства / Л. С. Мартюшева, Т. Е. Петровська, Н. І. Трихліб // Комунальное хозяйство городов: наук.–техн. сб. Выпуск 71. Серия: Экономические науки. – К. : «Техніка», 2006. – С. 235–238.
3. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур. / Н. Й. Реверчук. – Л.: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.
4. Матвійчук Л. О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки підприємства / Л. О. Матвійчук // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 4(18). – С. 133–136.
5. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко //Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1. – С. 101.
6. Гаврилова Т.В. Управління фінансовою безпекою підприємства / Т. В. Гаврилова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – №4. – С. 103–106.

УЗАГАЛЬНЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЙНИХ ОЗНАК ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВ

ШКЛЯР Д.С.

(науковий керівник – к.е.н., доц. Добринь С. В.)

Важливе значення для отримання всебічної характеристики фінансових ризиків має їх науково обгрунтована класифікація.

Під ризиком розуміють всі внутрішні і зовнішні передумови, які можуть негативно вплинути на досягнення стратегічних цілей протягом точно визначеного відрізка часу спостереження, наприклад періоду оперативного планування. До стратегічних показників відносяться виручка і покриття витрат, включаючи відсотки на капітал, оборот, якість, імідж і т.д. [1, с. 33]. Під фінансовими ризиками розуміється ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат (зниження прибутку, доходів, втрати капіталу і т.п.) в ситуації невизначеності умов фінансової діяльності організації.

Фінансові ризики мають об'єктивну основу через невизначеність зовнішнього середовища по відношенню до підприємства. Зовнішнє середовище включає в себе об'єктивні економічні, соціальні та політичні умови, в рамках яких підприємство здійснює свою діяльність і до динаміки яких воно змушене пристосовуватися. Невизначеність зовнішнього середовища зумовлюється тим, що вона залежить від множинних змінних, контрагентів та осіб, поведінка яких не завжди можна передбачити з прийнятною точністю [2, с.167].

На основі наукової літератури встановлено, що різні автори виділяють різний набір складових фінансового ризику, кількість яких коливається в межах від трьох до дванадцяти. Так, С. М. Баранцева і Т. Б. Хлевицька до фінансових ризиків відносять валютний ризик, кредитний ризик та інвестиційний ризик [3, с. 70].

Серед фінансових ризиків, І. О. Бланк виділяє наступні види: ризик зниження фінансової стійкості, неплатоспроможності, інвестиційний, інфляційний, процентний, валютний, депозитний, кредитний, податковий, інноваційний, криміногенний та групу інших видів ризику (форс-мажорний, емісійний, ризик запасів товарно-матеріальних цінностей, ризик несвоєчасного здійснення розрахунково-касових операцій) [2].

І. Ю. Івченко фінансові ризики поділяє на два види: ризики, пов'язані із купівельною спроможністю грошей (інфляційні, дефляційні, валютні, ліквідності) та ризики, пов'язані із вкладенням капіталу – інвестиційні (ризик втраченої вигоди – процентний, кредитний, біржовий і т.д.).

Ю. В. Тюленєва поділяє фінансові ризики на ризики зниження фінансових показників, селективні ризики, кредитні ризики та ризики банкрутства [6]. А. Б. Кондрашихін, Т. В. Пепа у складі фінансових ризиків виділяють кредитний, процентний і валютний ризики [4, с. 34]. Колектив авторів, на чолі з М. Д. Балджи, відносить до складу фінансових ризиків інфляційний, дефляційний, відсотковий та валютний ризики [5, с. 227].

В. В. Вітлінський та Г. І. Великоіваненко виділяють такі складові фінансового ризику як кредитний, відсотковий, валютний та втрачених зисків [6, с. 100].

Таким чином, в результаті проведеного дослідження, доцільно виділити наступні види фінансових ризиків, які мають вплив на фінансову безпеку підприємства: політико-правовий, інфляційний, депозитний, процентний, податковий, валютний, селективний, зниження фінансової стійкості, неплатоспроможності, інвестиційний, інноваційний, кредитний, втраченої вигоди, ліквідності, банкрутства, інформаційний та криміногенний.

За сферою виникнення, усі фінансові ризики, що мають вплив на фінансову діяльність підприємства, пропонуємо умовно поділити на внутрішні, зовнішні та змішані.

Так, джерелом виникнення зовнішніх ризиків є зовнішнє, по відношенню до підприємства, середовище. Тобто, зовнішні ризики – це ризики, безпосередньо не пов'язані із діяльністю підприємства та на які воно не має впливу, а лише може передбачати і враховувати у своїй діяльності (непередбачені зміни валютного курсу, рівня інфляції чи ринкової процентної ставки). Внутрішні ризики – це ризики, які обумовлені діяльністю самого підприємства та його контактної аудиторії.

На сьогодні, фінансова діяльність підприємств може бути забезпечена лише в тому разі, якщо буде визначена та побудована адекватна схема ідентифікації та нейтралізації ризиків, загроз і небезпек, яка повинна включати: визначення критеріїв та параметрів, що відповідають стійкому стану підприємства та забезпечують достатній рівень фінансової діяльності; визначення об'єктів та предметів контролю за наявністю загроз фінансовій діяльності підприємств; розробку механізмів ідентифікації загроз фінансовій діяльності підприємств; встановлення основних суб'єктів загроз фінансовій діяльності підприємств та критеріїв їх впливу; формування адекватної системи заходів, спрямованої на нейтралізацію та пом'якшення впливу негативних факторів та забезпечення фінансової діяльності підприємств.

Література

1. Балджи М. Д. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків / [М. Д. Балджи, В. А. Карпов, А. І. Ковальов, О. О. Костусєв, І. М. Котова, Н. В. Сментина]. – Одеса: ОНЕУ, 2013. – 670 с.
2. Баранцева С. М. Ризикологія / С. М. Баранцева, Т. Б. Хлевицька. – Донецьк : [ДонНУЕТ], 2011. – 224 с.
3. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2006. – 600 с.
4. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
5. Кондрашихін А. Б. Теорія та практика підприємницького ризику / А. Б. Кондрашихін, Т. В. Пепа. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 224 с.
6. Тюленєва Ю. В. Інтеграційний підхід визначення ризиків підприємства / Ю. В. Тюленєва // Ефективна економіка. – 2013. – № 1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1716>

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

ЮРКОВОЇ К. В.

(науковий керівник – ст. викл. Чернишов В. В.)

Можливості стабільного економічного розвитку будь-якого суб'єкта господарювання залежать від структури його капіталу, який формується з різних джерел. Наявність фінансових ресурсів, їх ефективне формування та раціональне використання визначають фінансове благополуччя підприємства: платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість [1, с. 188].

Важливим напрямом вдосконалення процесу формування фінансових ресурсів є їх оптимізація.

Питанню оптимізації структури капіталу присвячені праці таких вчених, як Дж. М. Кейнса, І.А. Бланка, Т.В. Головка, В.О. Подольської, С.В. Сагова, Г.В. Савицької, І.Й. Яремка, О.В. Яріша та ін.

Більшість науковців, серед яких В.О. Подольська та О.В. Яріш, вважають, що оптимізація структури капіталу – це «таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства» [3, с. 155].

Виходячи з того, що основною метою оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, основним завданням оптимізації структури капіталу є формування необхідної структури капіталу, яка б забезпечила сталий розвиток підприємства та забезпечила умови, за яких підприємство може отримувати максимальну суму прибутку.

Джерела фінансових ресурсів є зовнішніми, що залучаються в інших контрагентів, та внутрішніми, які знаходяться в розпорядженні підприємства. Головною умовою їх формування є залучення капіталу за найменшою вартістю за мінімально допустимого ризику з метою досягнення максимального прибутку [2, с. 55].

Існує декілька критеріїв, за якими проводиться оптимізація структури капіталу з метою забезпечення фінансової рівноваги підприємства при високій рентабельності капіталу. Серед таких показників вартості капіталу, який впливає на норму прибутку, та ефект фінансового лівериджу, що показує, наскільки є ефективним залучення позикового капіталу. Також, враховується рівень кредитоспроможності підприємства, запас фінансової міцності, вид галузі та ін.

Слід зазначити, що майже всі галузі економіки України працюють з дуже високим фінансовим ризиком. Тому для визначення оптимальної структури капіталу підприємств в тій чи іншій галузі, необхідно враховувати її специфіку (середній рівень рентабельності, тривалість і характер операційного циклу). Останнім часом промислові підприємства України працюють з дуже високим рівнем фінансового ризику і мають в структурі фінансових ресурсів велику долю позикового капіталу.

Процес оптимізації фінансових ресурсів складається з кількох етапів. Найважливішим є визначення оптимального співвідношення між власним та позиковим капіталом, знаходження граничного розміру позикового капіталу, при якому б збереглася фінансова рівновага і максимізувався прибуток підприємства [2, с. 81].

Наступним є трудомісткий вибір джерел фінансових ресурсів (капіталу) в розрізі окремих видів фінансових ресурсів та визначення ризиків, що виникають у процесі формування капіталу.

Складною і відповідальною є прогнозованість та оцінка ризиків (втрат), коли існує ймовірність настання несприятливих випадків.

Вчені-економісти у своїх наукових працях доводять, що втрати, які знаходяться в межах прибутку, свідчать про допустимість ризику; у разі, коли втрати в межах виручки від реалізації продукції – ризик є критичним, якщо втрат більше виручки від реалізації – ризик катастрофічний і може призвести до ліквідації підприємства [1, с. 214].

Таким чином, дана стратегія передбачає визначення такого співвідношення між вартістю, втіленою в кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, за якого досягається максимальна ефективність діяльності підприємства.

Література

1. Бланк І. А. Управління формуванням капіталу: навч. курс / І. А. Бланк. – К.: Ніка-центр, Ельга, 2008. – 510 с.
2. Марченко А. А. Формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів / А. А. Марченко. – К.: Знання, 2008. – 165 с.
3. Подольська, В. О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В. О. Подольська, О.В. Яріш. – К.: Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.

ЗМІСТ

Азарова Л. В.	Аналіз сучасного стану машинобудівної галузі України та визначення проблем її розвитку	3
Акбаєва І. О	Класифікація загроз та чинників впливу на фінансову безпеку банку	5
Аксьонова К. С.	Теоретичні основи аналізу фінансових результатів підприємств в Україні	6
Алексин В. Р.	Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на прибуток підприємства	7
Алісова М. Г.	Сутність інтегрального показника для оцінки фінансового стану підприємства	9
Амалієва Е. З.	Зарубіжний досвід оцінки фінансових ризиків підприємства	11
Андрєєва К. О.	Фактори, що впливають на фінансовий результат підприємства	13
Бабенко В. О.	Визначення економічної сутності капіталу підприємства	15
Барська А. А.	Сутність та зміст економічних категорій «капітал підприємства» та «структура капіталу підприємства»	17
Березовська В. П.	Сутність та зміст економічної категорії «прибутковість» та «ліквідність» банку	19
Березовська Ю. П.	Визначення економічного змісту категорії «фінансова стійкість банку»	21
Богославська Є. О.	Теоретичні основи фінансової стійкості банку	23
Бойко О. М.	Методичний підхід до оцінки валютного ризику банку	25
Вайло Я. Ю.	Узагальнення факторів, що впливають на прибуток банку	27
Варич В. М.	Сутність та зміст економічної категорії «фінансова безпека підприємства»	29
Вашакідзе Л. К.	Аналіз банківської системи України на сучасному етапі	31
Вівчар Т. М.	Результати моніторингу фінансової безпеки ПАТ «ФК» Металіст»	33
Вітрова К. Ю.	Класифікація фінансових результатів підприємства	34
Гірман К. О.	Узагальнення методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства	36
Глазко Д. Р.	Сутність та зміст економічної категорії «фінансові ресурси»	37
Дагаєва О. О.	Оцінка депозитних операцій на основі метода таксономії	39
Девятко В. О.	Сучасні аспекти застосування платіжних карток в банках України	41
Джафарбагі К. Д.	Методика оцінки формування фінансових ресурсів підприємства	43

Домашич І. В.	Аналіз фінансового стану діяльності підприємства	45
Драгіцина Ю. О.	Оптимізація та оцінка фінансової безпеки підприємства	47
Дудник О. М.	Теоретичні основи оцінки фінансового стану банку	49
Жукова А. О.	Макроекономічний аналіз молочної галузі України	51
Заєць В. Ю.	Аналіз фінансових результатів ТОВ «Укragрозапчастина»	53
Ігошина О. В.	Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості банку	55
Ільїна О. В.	Оптимізація кредитного портфеля банку	57
Інкляуз В. В.	Сутність та зміст економічної категорії «фінансова діяльність підприємства»	59
Інкляуз В. В.	Методи щодо організації та комплексної оцінки фінансової діяльності підприємства	61
Ісломов Зафарбек	Сутність поняття «фінансовий результат банку»	63
Кашуба Т. С.	Класифікація видів банкрутства підприємства	65
Квасніков О. В.	Інтегральна оцінка фінансової безпеки підприємства	66
Климова В. О.	Напрямки удосконалення депозитної політики банку	68
Кобзар О. Р.	Оцінка результатів фінансово-економічної діяльності підприємств машинобудування	70
Ковальова М. Д.	Структурно-функціональне моделювання процесу аналізу та оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання	72
Копоть А. О.	Методичний підхід до аналізу фінансової безпеки банку на основі синтезу методу коефіцієнтів та експертних оцінок	74
Корнієнко С. В.	Сутність та зміст економічної категорії «капітал підприємства»	76
Король О. С.	Узагальнююча оцінка ефективності використання оборотних активів за допомогою методу таксономічного аналізу	78
Корнющенко А. С.	Інтегральна оцінка рівня фінансового стану банку	80
Котова О. О.	Методи управління фінансовими ресурсами підприємства	82
Кохан О. К.	Застосування кластерного аналізу для діагностики підприємств машинобудування	84
Кошель Д. Ю.	Сучасний стан та проблеми розвитку виноградарсько-виноробної галузі України	86
Кравченко К. В.	Методи оцінки фінансового стану підприємства	88
Кривошей І. І.	Економічний зміст та характеристика поняття «ефективність діяльності банку»	90
Кротенко П. А.	Огляд досвіду пенсійного забезпечення у Німеччині	92
Кузнецов В.	Визначення сутності фінансової стійкості підприємства	94
Куліш Д. С.	Основні фактори впливу на фінансовий стан підприємства	96
Кухарев В. О.	Підходи до визначення сутності оборотних коштів підприємства	98
Лазар Е. А.	Сутність та зміст економічної категорії «фінансові	100

	ресурси підприємства»	
Лисенко В. М.	Основи організації виконання місцевого бюджету	102
Лісненко А. О.	Сутність фінансового стану підприємства в сучасній економічній думці	104
Літвінова А. А.	Впровадження інвестиційного проекту як захід підвищення ефективності функціонування підприємства	106
Лугова Т. О.	Сутність та зміст економічної категорії «фінансовий стан банку»	108
Мадаминов Ш. А.	Экономическая сущность понятия «финансовая устойчивость» предприятия	110
Макух І. А.	Оцінка інвестиційної привабливості підприємств будівельної галузі	112
Маринюк А. О.	Методичне забезпечення аналізу та оцінки фінансової стійкості банку	114
Мельников О. А.	Аналіз формування та використання коштів як спосіб ефективного контролю за діяльністю бюджетної установи	116
Мерзоев Джамал	Сущность и содержание экономической категории «финансовые ресурсы предприятия»	118
Мостова Л. Ю.	Конкретизація загроз фінансової безпеці банку	120
Музика Є. І.	Результати моніторингу стану будівельної галузі України	122
Наумова М. Ю.	Фактори впливу на депозитну політику банку	124
Нікітіна І. Д.	Сутність та зміст економічної категорії «фінансовий стан підприємства»	126
Обозна Ю. С.	Теоретичні основи оцінки фінансових результатів підприємств в Україні	128
Овчаренко Д. О.	Сутність фінансової безпеки підприємства	129
Осадча С. С.	Обґрунтування методичних підходів до оцінки фінансової безпеки банку	131
Павленко М. В.	Методичні основи аналізу та оцінки фінансових результатів підприємства	133
Панковець Е. Ю.	Узагальнення факторів впливу на ділову активність підприємства	134
Пасічник М. Ю.	Аналіз сучасного стану харчової галузі України	136
Пастушко А. І.	Зарубіжний досвід оцінки якості кредитного портфеля банківської установи	138
Перевезій Є. Ю.	Сутність та зміст економічної категорії «фінансова безпека підприємства»	140
Плюшкіна А. Л.	Структурно-функціональне моделювання процесу аналізу та оцінки кредитної діяльності банківської установи	142
Поздняк Д. А.	Сутність та зміст економічної категорії «капітал підприємства»	144
Посмітна А.О.	Сутність та зміст поняття «інвестиційна привабливість підприємства»	146
Прошутя О. А.	Узагальнення методів оцінки кредитного портфеля	147

Радченко А. Д.	банку Інтегральна оцінка фінансового потенціалу підприємства	149
Рябокобила О. В.	Теоретичні засади економічної категорії «інвестиційна діяльність банку на ринку цінних паперів»	150
Рядинська Ю. А.	Аналіз та оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання	152
Рядинська Ю. А.	Методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства	154
Самарцева О. С.	Сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства»	156
Степаненко М. О.	Узагальнення класифікацій кредиторської заборгованості підприємства	158
Столбова Я. В.	Фінансовий стан підприємства як економічна категорія	160
Стрілець О. Л.	Зарубіжний досвід формування фінансових результатів	161
Тимошик С. С.	Фрод-моніторинг кредитних операцій банку	163
Товстоног Т. А.	Сутність та зміст економічної категорії «банкрутство»	165
Труфанов І. О.	Теоретичні основи організації фінансового планування на підприємстві	167
Федоренко В. В.	Вплив ризиків та загроз на фінансову безпеку банку	169
Фурсова А. Ю.	Дискримінантні моделі оцінки ймовірності банкрутства підприємства	171
Фурсова А. Ю.	Уточнення сутності поняття «банкрутство підприємства»	173
Хаджиєв А. А.	Організація та аналіз кредитної діяльності банку	175
Харланова А. Є.	Аналіз факторів впливу на прибуток підприємства	177
Хирна К. С.	Утність та зміст поняття «фінансова безпека підприємства»	179
Чернічкіна А. В.	Фактори впливу на фінансові результати діяльності банку	181
Чупія А. Д.	Сутність поняття «фінансовий ризик» підприємства	183
Шевченко Є. А.	Теоретичні аспекти фінансового потенціалу підприємства	185
Шкляр Д. С.	Узагальнення класифікаційних ознак фінансових ризиків підприємств	187
Юркової К. В.	Шляхи оптимізації фінансових ресурсів підприємства	189

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ФІНАНСИ ОЧИМА СТУДЕНТІВ»

Матеріали подано в авторській редакції.

Стиль та оформлення збережені.

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, посилань на літературу тощо несуть автори.

Відповідальний за випуск – А.О. Малюкіна, Л. О. Меренкова

Комп'ютерна верстка – А.О. Малюкіна, Л. О. Меренкова, С. В. Юшко